Q. CVRTII
DE REBVS GESTIS
ALEXANDRI MAGNI
REGIS MACEDONVM.

LIBRI DECEM.

…unc demùm summo studio, & diligentia castigati.

…ccessit dissertatiuncula de ætate, qua floruit Curtius, pec non cuiuslibet libri argumentum.

…diecimus … Extremò Alexandri vitam Authore … anne Monacho, epistolam item eiusdem Alexandri ad Aristotelem de rebus mirabilibus Indiæ.

Cum Indice orationum, & rerum memorabilium locupletissimo.

MEDIOLANI …

Ex Typographia Caroli Ioseph: Quinti *Superiorum permissu.*

REIMPRIMATVR.

Commissarius Sancti Officij Mediolani.

Bartholomaeus Crassus pro Eminentiss. D. D. Cardinali Archiep.

Franciscus Arbona pro Excellentissimo Senatu.

LECTORI
BENEVOLO
Typographus ſalutem.

EN tibi, candide lector, Martis pullum, vitam, quam iamdiù per[illegible], ex ſuis modò cineribus repetentem. Rogas, cuius opera, reuocato ab inferis ſpiritu, caput è tumulo audeat Alexander attollere? Non mihi tam ſtolida temeritas, vt (quod olim Medea pollicita puellis eſt) Vmbras excitare velim in lucem, aut ex Libitinæ ſpolijs, pretio ani-

marum, facere quæstum. At paucis accipe, quò meus hic labor. Terrarum domitor ille, terrorque Orbis vniuersi, cùm in vita ab ijs duntaxat fingi, pinguique gratia caufsa voluisset, quorum admiratio omnem adæquatura posteritatem esset, haud potuit, vbi fato concessit, eorum iniuriam Impressorum effugere, qui lucrum magis ex industria sua, quàm laudem quærunt. Conatus meo prælo sum contumeliam facere leuiorem. Quàm propè ad votum accesserim, caussa in tuo foro agitur. Enimuerò quod olim optauit Alexander, vt sibi rerum suarum scriptor talis contingeret, qualem Achilli inuidit, cùm ad eius tumulum adiisset; tam voti reus à

su-

*superis, me iudice, videri po-
test exorasse. Haud equidem
is ego sum, quem Curtius lau-
dum suarum praeconem pa-
tiatur. Caeterum, vel me
suscepti laboris fallit amor,
vel auctor hic est, cui pluri-
mum latini sermonis splen-
dor, & puritas debeat. Vale.*

Auctores tam Græci, quàm Latini, quibus in hoc opere illustrando vsi sumus.

IVSTVS LIPSIVS.

Q. CVRTIVS, me iudice, probus est, legitimusque Historicus. Mira in sermone eius facilitas, in narrationibus lepos, astrictus idem, & profluens; subtilis, & clarus sine cura vlla accuratus. Verus in iudicijs, argutus in sententijs, in orationibus supra quàm dixerim facundus. Quod si varium magis argumentum habuisset, fallor, aut variæ prudentiæ eximium magis specimen præbuisset. Sed Alexander quid nisi bella?

De ætate, qua floruit

Q. CVRTIVS,

Dissertatiuncula:

Siue Excerpta [illegible] ex binis

IOH. ISACI PONTANI

hac de re Epistolis ad V.Cl.

GER. VOSSIVM.

AD Curtium quod attinet, hoc, præter ea, quæ allata sunt, videor dicturus; eum scilicet clariss. olim viro, *Barnaba Brissonio*, lib 1. de Regno Persarum, haberi, atque æstimari *Curtium* illum *Rufum* qui inde à Tiberij temporibus rempub. attigit, & cui, dum Africæ proconsuli velut comes & sectator adhæret, spectrum istud se obtulit, memoratum à Plinio libro octauo epist. xxvij Nec alium intellectum Suetonio, qui Rhetorum clarorum albo eundem sub *Rufi* cognomine adscripserit; quomodò etiam nominasse eum videntur Annal. xj Taciti, & ideo ad Claudium Imp. referenda, quæ historiæ suę l.x. de rebus Alexandri, in hęc verba ipse perscripsit: *Proinde iure merito po-*

 pulum

pulus Romanus salutem se principi suo debere profitetur, cui noctis, quam penè supremam habuimus, nouum sidus illuxit. Huius hercule non solis exortus lucem caliganti reddidit mundo, cùm sine suo capite discordia membra trepidarent. Quot ille tum extinxit faces? quot condidit gladios? quantam tempestatem subitâ serenitate discussit? Non ergo reuirescit solùm, sed etiam floret imperium! Absit modò inuidia, excipiet huius seculi tempora eiusdem domus, utinam perpetua, certè diuturna posteritas. Eaque Curtiana verba haud alia interpretatione egere subijcit Brissonius idem, quàm Suetonij cap. x. & xj. in Claudio, & Iosephi li. xix. Antiq. cap. 2. & 3. Vbi scilicet post cædem Caij per biduum demutando reipub. statu, adferendaq; communi libertate hæsitatum innuitur: ac tandem rectore vno, ac nominatim constituto Claudio, imperium stabilitum, firmatumque. Quæ sanè haud alia sunt quàm annotata iam olim CL. V. *Iusto Lipsio* ad lib. xj. Annal. Taciti, memorantis originem Curtij Rufi. Interim hæsitare se idem Lipsius profitetur, & facilè manum daturum, si quis adferat verisimiliora. Quà occasione tentasse aliud postea reperio virum amplis. ac multa eruditione præstantem *Ianum Rutgersium* in illis suis rerum selectarum, ac variarum Lectionibus; Vbi Brissonij opinionem, qui ad Claudij æuum referendum volebat, paucis, & accuratè confutans, ostendit, post

post Caij cædem, Romanum imperium neque à pluribus expetitum, neq; ciuilibus bellis, vt Macedonicum illud, cuius occasione superiora ista de Romana Repub. interseruit Curtius, fuisse laceratum. Quod tamen esset, si hic locus eo trahendus foret. Itaque Rutgersius ipse à Brissonio hac parte, ac iure decedens, æuum Curtij ad Vespasianum potius referendum credidit. Nec ego valde abnuerim, nisi verba illa Curtij superius posita: *Non ergo reuirescit solum, sed etiam floret imperium*, aliò me quasi traherent. Ecce *reuirescere imperium* inquit, quod dici haud potuit, imò nec dicitur, nisi de seculo insequenti, & præsertim Traiani principatu, vt habet disertè prologus ille Flori, qui postquam *iuuentam imperij* retulisset, ad vsq; ætatem *Augusti Cæsaris*; ab eo paulatim adusque *Traianum* qui anni fuerint CC. *consenuisse* idem ait; atque inde sub eodem vicissim mouisse lacertos, ac præter spem omnium, quasi deposito senio, ac resumpta iuuentute, *reuirescere cæpisse*. Nec aliter de suo quoque æuo Prudentius, vbi introducens Romam loquentem ità canit.

O clari saluete duces, generosa propago
Principis inuicti, sub quo senium omne renascens,
Deposui, vidiq; meam flauescere rursus Canitiem.

Vltra quod addam, magnoperenon est nisi attendisse etiam obiter libeat,

quàm aptè verbis Curtij superius recitatis Traiani respondeat imperium, imperijque initium. De quo omnia, quæ velim, & fusè ad hanc rem in illustri illo suo ad hunc Principem panegyrico refert Plinius iunior. Et idem quoque, sed paucis agens, clarè tamen, disertèque Aurel. Victor in vità ipsius Traiani, vbi inquit. *Quæ omnia eo videbantur maiora, quoniam per multos, atque atroces Tyrannos perdito, atque prostrato statu Romano, in remedium tantorum malorum diuinitus credebatur opportunè datus Traianus, vsque eò, vt aduenient imperium eius, pleraque mirifica denunciauerint: in queis præcipuum cornix è fastigio Capitolij, Atticis sermonibus effata,* κaλῶς ἔσαι. Quod Suetonius Tranquillus sub finem Domitiani latinè reddens ita expressit. *Nuper Tarpeio quæ sedit culmine cornix.*

Est bene non potuit dicere; dixit: ERIT. Qui & addit continuò istud epiphonema: *Ipsum etiam Domitianum ferunt somniasse, gibbam sibi pone ceruicem auream enatam, pro certoque habuisse, beatiorem, post se, latioremq; portendi statum reipublicæ. Sicut sane breui euenit, abstinentia, & moderatione insequentium principum*, quorum principum præcipuus, ac Coryphæus fuit, post breuissimum Neruæ principatum, Traianus, de quo dictum; Qui longo, moderatoque imperio, pulsa temporum antecedentium nocte, *nouum* illud, quod innuit Curtius, *sidus exinde illuxit, ac veluti*

Sol

Sol exortus lucem caliganti reddidit mundo, faces extinxit, gladios condidit, suàque, *ac subita serenitate tempestates* circumquaque Romani imperij feliciter *discussit.* Vnde, & iterum idem Curtius lib 3. de Tyro loquens agnoscit haud immerito *longam imperio pacem cuncta refouentem*, post scilicet Domitianum, & illos principes, *beneficio* præsertim, *ac moderatione*, vt verba fuerunt Suetonij *insequentium Imperatorum*; in quibus frimam duxit Traianus præcipuè. Vt omittam postremis illis eiusdem superius allatis Curtij verbis, quæ votum continent pro noua ad principatum euecta domo, haud alium intelligendum innui, quàm Traianum, qui post Neruam, à quo est adoptatus, primus habetur principum externorum. Fuit enim ex vrbe Tudertina Hispanus. Nam, de nouo principe, & à prioribus qui Romani omnes fuere, protapia, & gente diuerso, loqui Curtium ostendunt itidem, quæ superiùs proximè sequuntur, vbi posteritatem quidem eiusdem domus, si non perpetuam, saltem diuturnam fore augurätur: Quod ad principum priorum aliquem, qui ante Neruam, & Traianum fuere, quique tandiu Romanæ gentis floruerunt, & ab Ænea, aut primis regibus originem deducebant, quomodo referetur? Habes, Vossi humanissime, quæ sit nostra de florentissimo scriptore, eque tempore, quo claruit, sententia, Tu eã qualemcunq; æqui, boniq;

 facies,

facies, ac simul moram responsionis nostræ, &c.

Ex altera ad eundem Epistola.

DE Curtio quod præsens nuper, sed festinus volebam, innuisse magis, quàm dixisse puto. Nam quod existimabas de *domo eadem*, quod Curtius ait, ad Vespasianum quoque posse referri, cum Æneadũ prosapia in prioribus ante eum Cæsaribus, & præsertim in Nerone, finem habuerit, etiam si concederetur, hærebit nihilominus aqua in illis verbis, *Absit inuidia, excipiet huius sæculi tempora eiusdem domus, vtinam perpetua, certè diuturna posteritas*; quod Vespasiani posteritas diuturna non fuerit, & filius eius Titus annos tantum duos, frater verò Titi Domitianus quindecim in imperio transegerit, eosque tales, quibus haud quaquam adscribi possit *Bonum Factum*, aut illud Curtianum elogium *Non ergo reuirescit solùm, sed etiam floret imperium*. Ipse autem Vespasianus, vix vltra decennium rerum potitus, quomodo *longa pacis* laude *cuncta refouentis*, quam suis iterum lib. 3. temporibus *sub Romana mansuetudine* tribuit Curtius, celebrari poterit? Adeo, vt iterum, iterumque fateri habeam, *eius noctis*, quam ait Curtius, *Romanos penè habuisse supremam*, haud aliud

illuxisse

luxiſſe fidus nouum, quam Traianum *vſque non Solis ortum*, vt idem porro addit, *conditis gladijs lucem caliganti reddidiſſe mundo*; Idque cum præcipuè tum in Neruam coniuratio Calpharni Craſſi, Æliani que, & aliorum inita detegeretur. Nam ſtatim exinde, aſcenſo Capitolio, M. Vlpium Traianum adoptauit, ac ſucceſſorem ſibi Nerua declarauit. Cui etiam, continuò poſt defuncto, ſuccedens Traianus, imperium diu, feliciterque tenuit; vt & Adrianus, qui eum excepit, *eiuſdem*, vt habent verba Curtij, *domus*, ac propaginis Imperator.

Iam, quod ad ſtylum Curtij attinet, eum anterioris ferè ſeculi videri, monere id poſſit, niſi omnibus ſub Traiano authoribus conciſum, vt plurimum, dicendi genus placuiſſe videam, nec tamen omnes pati id modo, aut laude aſſecutos. Nam Florus, licet verba eis ſtricta, ſententiæque argutæ ſint, floſculis tamen rhetorum orationem ſubinde pingit; contraria Taciti eſt oratio, & multò viciſſim alia Suetonij, aliaque Plinij, qui tamen omnes Traiani ſæculo claruerunt. Et adde his Aſinium Pollionem, æqualem propemodum Ciceronis, quem tamen à nitore, & iucunditate Ciceronis ita longè abfuiſſe Fabius faſſus eſt, vt videri potuiſſet ſæculo prior; Et denique Eginhardum quis ſæculo barbaro certa Caroli Magni vitam contexuiſſe dicet, niſi hoc adſtruat autoritas Adami B. e-

mend.

mensis, qui eum prolixè citat, sæculo æquè barbaro, vtpote sequentibus statim temporibus, sub Caroli filijs, aut nepotibus florens? Et Curtius ipse de quo dicere cœperamus, etiam si dictio eius tersa multùm, elegansq; sit; nonne, & habet, quæ ad sæculum inclinans deteriusque referri debeant? Sane *Ducatus* vox quæ apud eum occurrit, nescio an apud alios, nisi eos, qui sub Traiano, & illis temporibus floruerunt, vt sunt Suetonius, reperiatur: ne & alia addam, de quibus dicetur opportuniùs aliàs.

Sed pluribus fortasse apud te hæc agere videar, mi Vossi; At tu, qui tuus est veri cognoscendi amor, & studium, in re præsertim tam intricata, quæque tot egregios viros *Brisonium*, *Bongarsium*, *Mundium*, *Pithaeum*, *Lipsium*, aliosque, & nuper quoque virum amplissimum, nostrumque vtrique amicissimum, *Rutgersium* (vt *Acidalium*, *popmam*, *Loccenumque* nunc mittam) exercuit; hanc, vt spero, parthesiam nostram æqui facies. Age itaque, iterato nunc ipsa Curtij verba, paulò fusius posita, inspiciamus, conferamusque cum singulorum sententijs propiùs. Ait lib. x.

Sed iam fatis admonebantur Macedonum genti bella ciuilia. Nam & insociabile est regnum, & à pluribus expetebatur. Quodque imperium sub vno stare potuisset, dum ab pluribus sustinetur, ruit. Proinde iure, meritoque populus

Re-

omanus salutem se principi suo debere nfitetur. cui noctis, quam pœne supre- am habuimus, nouum sidus illuxit. ... ius herculè non Solis ortus lucem cali- nti reddidit mundo, cùm sine suo capite scordia membra trepidarent. Quod ille m extinxit faces? quot condidit gladios? antam tempestatem subitò serenitate scussit? Non ergo reuirescit solùm, sed iam floret imperium. Absit modo inui- a, excipiet huius sæculi tempora eius- em domus, vtinam perpetua, certè diu- rna posteritas.

Quibus ex Curtij verbis liquet, occa- one Macedonici imperij, quod iam à ... ribus extincto Alexandro, expete- atur, ista de rei Romanæ statu inter- ri, ac demonstrari, *iure meritoque* ... *pulum Romanum* salutem *principi suo* *ebere. cui noctis, quam penè supremam abuerat, nouum sidus illuxerit.* Quod ... nè nec ad Augustum referri post, ui viuo & ad imperium promoto nul- am *nouum sidus*, aut successor auxiliaris lluxerit, nec ad Claudium, quia, post ædem Caij, neque imperium à pluri- us expetebatur, neque motibus inte- tinis agitabatur, vt Macedonicum; ec ad Vespasianum, qui ipse sibi im- erium, post necem, & occisionem Vitellij, asciuit. At Neruæ, in quem, præter Calphurnium Crassum, Ælia- nus, alijque imperio imminentes con- iurauerant, adoptatus Traianus *nouum* ac salutare hoc *sidus* vere fuit, qui & eam seditionum, ac temporum noctem

de

de ſubitò ſerenauit. Ità enim *noſtis* vocabulum accipiendum ibi, quæ eſt in voce *ſidus*, metaphoram puto oſtendere. Propriè autem de prælio, quod inter copias Veſpaſiani, & Vitellij eſt noctu certatum, velle exponere, quaſi ea nocte Veſpaſianus, Vitellio profligato, nouum ſidus illuxiſſet, negant Curtij verba, qui ait noctu eius nouum ſidus ipſi principi illuxiſſe. At Veſpaſianus principi Vitellio non ſalutaris, aut *nouum ſidus illuxit*, ſed, iam ante eam pugnam, è Syria cum legionibus aduentans ei minitabatur exitium, atq; internecionis quoque cauſa poſtremo fuit. Exortus igitur accipiendus hic Traiani, qui Neruæ iam ſeni, & contempto accurrens, ipſi mundo, id eſt imperio vniuerſo *caliganti*, & veluti *trepidanti ſine ſuo capite, lucem reddidit, faces extinxit, gladios condidit*; Calphurnij puta & Æliani; in quos vt capita, & faces coniurationis, quam primum imperium capeſſijt, animaduerti etiam fecit, atque ita ſubita ſerenitate, vt deinceps author loquitur, tantam tempeſtatem diſcuſſit. Quod iterum nec ad Auguſtum referas, qui initio imperij ſui cum monſtris illis Antonio, Pompeio, Lepido tandiu eſt colluctatus. Nec ad Veſpaſianum, qui, ſolo ſublato Vitellio, ſecurus egit, ac breui exinde decennio circitèr exacto, imperium finijt.

Quibus hoc pacto expoſitis, aptè iam, quemadmodum & Flores, alijque de

le eiusdem Traiani sæculo, *reuirescere*
non solùm, sed etiam florere, inquit, *im-*
perium. Et tandem epiphonemate, ac
bono quasi omine claudens, *exceptis-*
sima addit *illius sæculi tempora domus*
eiusdem, vtinam perpetuam, certè diutur-
nam posteritatem. Quod similiter neque
de Augusto, aut Claudio, ad multò
minus de Vespasiano potest accipi;
cùm, vt dixi, biennium tantùm filius
eius Titus, & quindecim Domitianus,
Titi frater, imperauerit, idque, vt
constat, truculentissimè. Estque notan-
dum, cùm *domus eiusdem posteritatem*
dicat, minimè ad Vespasianum hoc
referendum, cuius filij successere,
sed optimè quadrare in Traianum, qui
ex sua *domo*, ac familiâ Adrianum suc-
cessorem sortitus est: Quorum etiam
vterque expertus, quam innuit alibi
idem Curtius, *sui temporis longam sub*
tutela Romanæ mansuetudinis pacem,
cuncta refouentem. Suetonius sub finem
Domitiani id factum dixit *beneficio ac*
moderatione insequentium principum,
in quibus eminuit, ac princeps fuit, de
quo iam iterum, iterumque dictum
Traianus.

Hæc, eruditissime Vossi, super Cur-
tio breuiter, & veluti corollarij vice
occasione familiaris nostri sermonis
adijcienda prioribus putaui. Cuius
inquam Curtij fatum idem esse video,
quod Manilij poetæ, de quo quàm
varia doctorum similiter iudicia sint
non ignorare te existimo, &c.

SVP-

SVPPLEMENTI IN QVINTVM CVRTIVM, DE REBVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI, Regis Macedonum,

LIBER PRIMVS.

ARGVMENTVM.

1 Ortum, educationemque Philippi recenset.

2 Suscipit Philippus, peremptis à matre Euridice Amita, patre, & Alexandro fratre regnum Macedonicum, varijs procellis agitatum, eui Athenas, Illyrios & Thessalos adijcit.

3 Olympiadem Neoptolemÿ Molossorum regis, filiam in uxorem ducit

4 Nato Alexandro Respublicas Graecorum omnes, Cappadociam, & Traciam inuadit, spoliatque.

5 Alexandri 12. annorum pueri indoles.

6 Aristotelis institutioni traditur. Responsio Apollinis, nec non Bucephali equi qualitas

7 Centum septuaginta nauium spolia capit Philippus. Scythiam expugnat, tandem a Pausania interficitur.

PHI-

PHILIPPUS I Macedo (qui primus omnium Regum eius gentis Macedoniæ regnum, subactâ totâ Græcia, ad summam potentiam euexit) Amyntæ, viri prudentissimi, omnibusque imperatorijs virtutibus instructi, filius fuit. Is Amyntas ex Eurydice vxore tres filios susceperat, Alexandrum, Perdiccam, & Philippum, Alexandri Magni patrem, atque filiam Euryonem. Insidijs autem Eurydices vxoris, quæ nuptias generi, mariti morte, pacta, occidendum virum, regnumque adultero tradendum susceperat, oppressus fuisset; ni filia pellicatum matris, & sceleris consilia prodidisset. Post mortem Amyntæ, Alexander maior natu filius, regno potitus est. Qui inter initia regni, cogente sanè durissimo necessitatis telo bellum ab Illyrijs, pacta mercede, datoque Philippo fratre obside, redemit. Interiecto quoque tempore, per eundem obsidem cum Thebanis gratiam pacis reconciliat. Quæ res Philippo ad maxima egregiæ indolis incrementa profuit. Siquidem tota custodiendi pueri cura, Epaminondæ strenuissimo Thebanorum duci, atque Philosopho præstantissimo hac conditione demandata est, vt commissum sibi puerum, diligenter seruaret, & summo studio in id iuxta incumberet, vt moribus principe dignis, atque honestis disciplinis quàm optimè imbueretur.

retur. Fouebat ea tempestate laudatissimus princeps domi filio suo Epaminondæ præceptorem Pythacoricum, sub quo Philippus multum profecit. Interea temporis Alexander insidiis matris Euridices adpetitus, occubuit: cui tamen antea Amyntas, in scelere deprehensæ, propter communes liberos, ignarus, eisdem quandoque exitiosam fore, pepercerat. Frater quoque eius Perdicas, simili insidiarum fraude, relicto paruulo filio, decipitur. Sub idem tempus, Philippus commodum è custodia elapsus diu se non Regem, sed tutorem pupili egit. At vbi grauiora bella imminebant, serumque auxilium in expectatione infantis erat, compulsus à populo, regnum Macedonicum male affectum, cum bellicis artibus, tum Philosophiæ præceptis, præmunitus, apprehendit, anno quatuor centum ab vrbe condita, Olympiade CV. Circa prima itaque regni primordia, rerum infinita multitudine in diuersas trahente partes, finitimis vndique in Macedoniam irruentibus populis, bellisque, veluti conspiratione quadam ad opprimendam Macedoniam, multarum gentium, ex diuersis locis, vno tempore, confluentibus, Rex Philippus cautius omnino agendum esse considerans (omnibus enim par esse non poterat) alia, interposita pactione, composuit, alia redemit, facilimis aggressis, vt militum trepidos firmaret ani-

nimos, & sibi hostium contemptum demeret. Primum illi cum Atheniensibus certamen fuit, quibus per insidias victis metu grauioris belli, cùm interficere posset, omnes incolumes, sine pretio dimisit; quæ res illi magnam & gratiam, & auctoritatem conciliauit. Captis deinde Pæonibus, bellum in Illyrios transtulit: ibi multis hostium millibus cæsis, Larissæam vrbem nobilissimam cepit. Hinc Thessalos, non cupiditate prædæ, sed quòd exercitui suo robur Thessalorum equitum adiungere gestiebat, nihil minus, quàm bellum metuentes, adoritur. Quibus ex improuiso præoccupatis, atque in potestatem redactis, iungendo equitum, peditumque fortissimas turmas, & copias, inuictissimum fecit exercitum. 3 Quibus rebus feliciter gestis Olympiada Neoptolemi Regis Molossorum filiam, vxorem ducit, conciliante nuptias altore virginis Arisba rege Molossorum, qui sororem Olympiad's Troadam, in matrimonium habebat; quæ causa illi exitij, malorumque omnium fuit. Nam, dum regni incrementa affinitate Philippi se acquisiturum sperat, proprio regno ab eodem priuatus in exilio consenuit. Post nuptias autem Philippus per quietem sibi visus est, coniugis aluo insignem affixisse bullam, cuius sculptura, quemadmodum is existimauerat, Leonis haberet imaginem. Quod vates ita sunt interpretati; ip-

sam

ſam quidem eſſe grauidam; animoſum quoque & Leonis natura præditum infantem parturam. Deinde cum Philippus vrbem Methonem expugnaret, iactu ſagittæ, dextrum amiſit oculum. Nihilominus tamen pacem deprecantibus dedit, mitiſque etiam aduerſus victos fuit. Pagas etiam capiens, imperio ſuo adiecit. Triballorum quoque gentem, & quicquid præterea terrarum in proximo erat, inuadens, omnia vno velut impetu, deuicit. 4 Debellatis finitimis, atque confirmato iam Macedoniæ regno, cùm domum rediјſſet, natus eſt ipſi Alexander filius ex Olympiade vxore, VIII Idus Aprilis, dicit Plutarchus: ab eo autem, qui illum in Latinum conuertit, ſcribitur circa Idus Auguſti, quod ſane cuius ſit error, dubium eſt. 5 Porro Philippus, veluti è ſpecula quadam, libertati omnium inſidiatus, Græcorum ciuitates, quæ dominandi libidine ſingulæ imperare cogitauerant, omnes in ſuam redegit poteſtatem. Inferioribus enim contra ſuperiores ſuadens certamina, omnibus ad inuicem callidè incitans Thebanis etiam (qui tamen antea cum tanquam hoſtem repellere conabantur) contra Lacedæmonios, & Phocenſes, qui, templo Apollinis ſpoliato, milites conduxerant, neceſſitate vrgente, dux electus, oppreſſis ſacrilegis, magnamque inde apud omnes nationes gloriam adeptus, omnium ad

vltimum

ltimum efficitur dominus, ac princeps, & victos pariter, atque victores seruitutem subire coegit. Inde in Cappadociam traijciens, captis, & occisis finitimis Regibus, vniuersam prouinciam Imperio Macedoniæ adiecit. Olyntho quoque expugnata, Thraciam inuasit. Nam cum eum fratres duo Thraciæ Reges, de terminis regni ambigentes, disceptationum suarum iudicem eligerent; Philippus ad iudicium velut ad bellum, inopinantibus fratribus, instructo exercitu venit, & vtrumque regno, de quo disceptabant, spoliauit: omnes fine principes degens, concordiam maximam ad conseruanda imperia atque principatus stabiliendos, adminiculum esse. 3 Alexander autem factus annorum duodecim, rebus bellicis admodum delectari, & excellæ indolis manifestissima proferre iudicia cœpit. Cùm [illegible] equalibus nonnulli ex [illegible] ad Olympicum [illegible] libens decertaret) pi[illegible] pedum celeritate pollebat) Libens quidem, inquit, si decertaturos me[illegible] Reges sim habiturus. Olim cùm forte, absente Philippo, lega[illegible] Persarum Rege venissent, eos cùm ho[illegible] tum consuetudine captos, iucundissima sibi familiaritate coniunxit: admirantes, quòd is nihil aut humile, aut puerile sciscitaretur, sed aut viarum longitudinem, aut superiorum itinerum modos perquirebat, multa super Rege, qualis

in

in hostes esset, nunc super Persis quæ vires, aut quæ esset potentia, rogitabat. Quas res admirati legati, latè diffusam Philippi grauitatem nihil præ huius pueri indole, & maiore, quàm ætas patiebatur, animi magnitudine duxerunt. Quoties à Philippo aut nobile quoddam captum oppidum, aut memorabili prælio parta victoria nuntiabatur, haud magnopere lætabatur; cæterum ad suos aiebat æquales: Omnia, ô pueri, genitor occupabit, ita vt ne vobiscum grande vllum, ac insigne facinus ostentare mihi sit reliquum. Non enim ipsum vlla illecebrarum, aut pecuniæ, sed sola virtutis ac gloriæ cupido tenebat: quoque maiores à patre facultates acciperet, eò se minora gerere posse existimabat. Quocirca crescente dominio gerendis præclaris rebus materiam magna ex parte exhaustum iri ratus, non opes, non deliciarum vsus, verum certamina, & pugnas ardebat, & principatum; vnde sibi ob virtutem, gloriam, nominisque immortalitatem (quæ spes nec Alexandrum, nec quemquam alium bonum, vnquam fefellit) compararet, affectabat. Quamobrem ipsius cura compluribus (vti par erat) nutritoribus, pædagogis, ac præceptoribus est demandata. In primis tamen Aristoteli, ex cuius disciplina decem fermè annis informatus est. Eodem fere tempore Philippus Delphos misit, consulens de successore, responsumque tale accepisse ferunt;

E:

s demum tuo imperio, omnique or-
e potietur, quemcumque Bucephalus
ssorem passus fuerit. Erat autem
Bucephalus equus forma spectabilis,
tque ferocissimus, quem Philonicus
Thessalus Philippo XIII. talentis eme-
at. Hunc diu Philippus sub claustris
præferratis asseruari iussit, mansit ta-
men ita ferus, vt plane nullus eum ne
angere quidem ausus fuerit. Quare
actum est, vt eum Philippus remoueri
tque abijci iusserit. Alexander vero
um forte adesset, qualem, inquit, isti
quum perdunt, dum eo per imperi-
iam ac mollitiem vti nesciunt! Cum-
ue mira arte sine verberibus tractas-
et equum, & tandem conscensum ad
ursum admisisset, tum calcibus vsus
st, ac molliter flexis habenis cum
quum reduxisset, descendentis caput
xosculatus pater, emissis lacrymis:
aliud, inquit, ò fili, tibi par regnum
quære, quando te iam Macedon a non
apit. Præsagijt vir prudens tam ex-
elsæ indoli non suffecturam paternam
ditionem. Post hæc Philippus toti Græ-
ciæ bellum inferre statuit: ad quod
percommodum ratus, si Byzantium, no-
bilem & maritimam vrbem, in potesta-
tem redegisset, eandem sibi resisten-
tem, obsidione cinxit, relicto domi ad
regni curam filio Alexandro, tum XVI.
annos nato. Hæc vrbs à Pausania Spar-
tanorum rege condita, à Constantino
postmodum gloria opibusque aucta,
atque renouata, & à nomine suo Con-
 stan-

ſtantinopolis dicta circiter MCXL. annos ſacratiſſimi Imperij ſedes, totiuſque Orientis caput fuit. Nunc tamen (proh dolor) fœdiſſimæ atq; impiiſſimę Turcarum gentis imperio ſubiacet. Sed vt ad Philippum redeam, Exhauſtis in obſidione opibus, piraticam aggreditur, centumque ſeptuaginta nauium ſpolia rapuit, atque militibus ſuis diſtribuit. Ne autem in vnius vrbis obſidione tantus exercitus teneretur, profectus cum fortiſſimis, multas Cherſoneſi vrbes expugnauit; filium deinde Alexandrum XVIII. annos natum, virtutis & promptitudinis in rebus agẽdis manifeſtiſſimæ, vt ſub patris militia tyrocinij rudimenta deponeret, ad ſe accerſiuit. Cum quo in Scythiam prædandi cauſa more negotiantium, impenſas belli alio bello refecturus, eſt profectus. Eaque expugnata, viginti millia puerorum ac fœminarum capta, pecoris magna vis, auri argentique, nihil. XX. millia nobilium equarum ad genus faciendum in Macedoniam miſſa ſunt. Sed reuertenti à Scythia Philippo Triballi occurrunt, negantes ſe tranſitum daturos, ni portionem accipiant prædæ. Hinc iurgium, mox & prælium, in quo ita in fœmore vulneratus eſt Philippus, vt per corpus eius equus interficeretur. Cum omnes occiſum putarent, præda amiſſa eſt. Quamprimum ex vulnere conualuit, diu diſſimulatum bellum Athenienſibus infert. Cuius cauſa Thebani ſe iunxere, metuen-

nentes, nec victis Atheniensibus, veluti icinum belli incendium, ad se transi- et. Inita societate inter ciuitates paulo nte infestissimas, legationibus totam atigant Græciam, communem hostem cõmunibus viribus summouendum putantes. Quædam ciuitates motæ Atheniensibus se iungunt: quasdam autem belli metus ad Philippum traxit. In hac pugna Philippus Alexandrum filium alteri cornu præfecit. Vbi laudatissimi Herois virtus clarissime emicuit. Talem enim in eadem pugna se præstitit, vt non inferior patre, imo etiam nulli secundus extiterit: postea quoque eam victoriam sibi inuidia ac fraude patris præreptam fuisse conquestus sit. Commisso itaque apud Chæroneam prælio, etsi Athenienses numero militum longe præstarent, à Macedonibus tamen continuo ac diuturno bellandi vsu exercitatissimis, vincuntur. Non autem immemores pristinæ gloriæ cecidere. Hic dies vniuersæ Græciæ, & gloriam dominationis, & vetustissimam libertatem finijt. Cæterum cum Philippus semper erga Alexandrum optime affectus fuisset, tandem ex Cleopatra nouerca, Olympiadi super inducta, discordia orta est. Causam adhibuit Attalus auunculus Cleopatræ, qui cum in nuptijs Macedones exhortaretur, Deos orarent, vt ad regni successionem, legitimus ex Philippo & Cleopatra crearetur hæres; excandescens Alexander, O improbum caput, inquit, nos vero tibi

 nothi

nothi videmur? simulque in eum conie-
cit poculum. Insurgens inde pater con-
tra Alexandrum, stricto eum petijt fer-
ro, ictus tamen inclinatione corporis
ab Alexandro euitatus, inanis excidit.
Tunc Alexander conuicijs patrem ador-
tus, receptam Olympiadem matrem se-
cum in Epirum duxit. Eum tamen Phi-
lippus, exprobrata sibi à Demarato Co-
rinthio hac eorum discordia, paulo
post multis precibus ægre reuocauit.
Inter hæc nuptias Cleopatræ filiæ,
& Alexandri fratris Olympiadis, quem
pulso Arisba, regem Epiri fecerat, Phi-
lippus celebrat. Dies erat pro magni-
ficentia duorum regum, & collocantis
filiam, & vxorem ducentis, insignis.
Sed nec ludorum celebritas deerat, ad
quorum spectaculum Philippus cum si-
ne custodibus medius inter duos Ale-
xandros, filium generumque procede-
ret, Pausanias nobilis ex Macedonibus
nemini suspectus adolescens, occupatum
angustijs Philippum, in transitu obtrun-
cauit, diemq; lætitiæ destinatum, fœdum
luctu funeris fecit. Hic puer stuprum
per iniuriam passus ab Attalo fuerat,
qui eum etiam postea, tanquam vile
scortum, libidini conuiuarum subiecit.
De quo Philippo conquestus, qui mul-
tum quidem ex rei turpitudine est mo-
tus, sed Attalo ob magnam familiari-
tatem, & quod eius opera tunc vtere-
tur, vt noceret induci haud potuit.
Erat enim Attalus ob Cleopatram,
proxime à rege in matrimonium ac-
ceptam,

ceptam, arctissima ei iunctus cognatione, copiarumque in Asiam præmissarum dux fuerat delectus; vir in rebus bellicis egregiæ fortitudinis. Idcirco rex potius vt Pausaniæ animum iustissimo dolore incensum mulceret, est conatus: datisque ei magnis muneribus, loco insuper honestiori, inter corporis sui custodes, honorauit. Sed ille implacabili ardens ira, decreuit, non tantum de eo qui sibi iniuriam intulisset, sed & qui vlcisci illatam noluisset, pœnam sumere. Vixit Philippus annos XLVII. regnauit XXV. Macedonum ex vigesimus tertius; cui maximæ opes erant instrumenta bellorum; diuitiarum quæstu quam custodia solertior: itaque inter quotidianas rapinas semper inops erat. Misericordia in eo & perfidia pari iure dilectæ. Nulla apud eum turpis ratio vincendi; blandus pariter & insidiosus alloquio: qui plura promitteret quam præstaret: in seria & iocos artifex. Amicitias vtilitate, non fide colebat. Gratiam fingere in odio, instruere inter concordantes odia, apud vtrumque gratiam quærere, solennis illi consuetudo. Inter hæc eloquentia, & insignis oratio, acuminis & solertiæ plena, vt nec ornatui facilitas, nec facilitati inuentionum deesset ornatus.

SVPPLEMENTI IN Q. CVRTIVM De rebus gestis ALEXANDRI MAGNI, Regis Macedonum.

LIBER SECVNDVS.

ARGVMENTVM.

1 Vigesimo ætatis anno assumitur ad Imperium & Magnus appellatur.

2 Virtutes, & animi dotes Alexandri memorantur: Thraces superantur.

3 Getas, Triballos, Agrianos, & Pæonas fundit.

4 Clytum, Glauciamque reges vincit.

5 Thebas funditus euertit.

6 Contra Darij milites arduos labores sustinens, magnas victorias defert.

7 Demum Ephesum, Miletum capit, Halicarnassum solo æquat: Caria subacta in Lydiam, & Pamphiliam tendit.

1 ANNO ab vrbe condita CCCCXXVI, mortuo Philippo, Alexander filius, (ob magnitudinem rerum gestarum Magnus appellatus) vigesimo ætatis anno; plenum inuidia, & grauissimis odijs ac periculis vndique circumseptum assequutus est imperium. Nec enim vicinæ barbarorum prouinciæ & na-

nationes modeste seruitutem ferebant, multa vero dominia, patriosque principatus affectabant. Primo omnium autem quotquot paternæ cædis causa fuerant, grauibus affecit pœnis. Deinde sepulturæ eiusdem maximam impendit curam. Principatum vero multo melius quam quisquam existimasset, confirmauit. Iuuenis enim, atque ob ætatem adhuc teneram ab aliquibus contemptui habitus, vulgus ipsum humanissimis sermonibus ita in sui beneuolentiam traxit, vt & spem maximam omnibus faceret,& metum simul atque contemptum sui vniuersis demeret. Macedonibus immunitatem cunctarum rerum, præter militiæ vacationem, dedit. Quo facto tantum sibi conciliauit fauorem, vt alij corpus, non virtutem, alij vero nomen regis solum immutatum esse dicerent. Et cum initio tumultus vndique contra ipsum exorti essent, audacia & animi constantia incredibili, citissime motus omnes compressit. Profectus deinde Corinthum in Peloponnesum, generali totius Græciæ concilio, contra Persas, (quorum erat eo tempore summum in terris imperium, quique Græciam sæpe multis cladibus afflixerant) Imperator est designatus. Siquidem pater eius idem bellum inchoauerat, morte tamen præuentus, consummare haud potuerat. In huius belli apparatu nunciatur, Athenienses, Thebanos, & Lacedæmonios, ab eo ad Persas defecisse, auctoremque eius defectio-

fectionis, magno auri pondere à Persis corruptum Demosthenem oratorem extitisse. Quibus motibus occursurus, tanta celeritate instructo paratoque exercitu Græciam oppressit, vt quem venire non senserant, videre se vix crederent. In transitu hortatus Thessalos, beneficiorum patris commonefaciens, cõmemorata etiam veteri cognatione, quæ sibi cum illis per Herculem esset, sermonibusque humanissimis, vt magna à se sperarent persuasos, induxit, vt communi totius Thessaliæ decreto, vniuersæ gentis dux crearetur, omniaque vectigalia atque reditus suos ei traderent. 2 Tanta autem in iuuene celeritas, tamque efficax in rebus agendis diligentia, omnes, qui per contemptum ab eo erant alienati perterretecit. Athenienses itaque, sicuti primi defecerant, ita etiam primi pœnitere cœperunt; pueritiam Alexandri antea spretam; supra virtutem veterum ducum extollentes; missisque legatis bellum deprecabantur. Quibus auditis & grauiter increpatis, bellum remisit. In ea legatione Demosthenem quoque fuisse ferunt, sed cum cæteris ad Alexandrum non peruenit: siquidem à Cytherone Athenas reuersus est: siue correptus timore, quod frequenter Philippum cum suis vituperasset, atque in sua republica contra Macedones verba fecisset, siue vt regi Persarum (a quo magnam auri summam, vt Macedonum causam oppugnaret, accepisse dice-

territi Getæ, ae primum quidem impetum sustinuere. Res prorsus ingentis audaciæ ijs visa. Alexandrum tam facile vnica nocte Danubium, omnium Europæ fluminum amplissimum, atque altissimum, nullo ponte intecto, transisse. Confugientibus igitur illis in syluarum solitudines, atque latebras, Rex vrbem vacuam nactus cepit, soloque æquauit. Huc loci venere legati à cæteris Danubij accolis, à Syrmo Triballorum Rege, atque Germanis ad Alexandrum, vt cum eo amicitiæ fœdus inirent. Quibus in fidem, & amicitiam acceptis, e Germanis quæsiuit: Quid nam in humanis rebus præ cæteris extimescerent, ratus hominis sui magnitudinem ante omnia ipsis formidolosam videri. Illi hoc se in primis timere responderunt, ne forte in sese aliquando cœlum rueret. Alexander nihil motus responsi superbia, tantum adiecit: Germanos superbos esse, eosq; domum remisit. 4. Inde in Agrianos, & Peonas iter prosequenti nuntiatum est, Clytum Bardylei ab eo defecisse, Glauciamque Taulantiorum Regem, se ei coniunxisse. Erant & qui nuntiarent fore, vt Autariatæ ipsum in itinere adorirentur. Proinde negotio de Autariatis Lagario Agrianorum Regi (qui Patri Philippo admodum carus Alexandro quoque perquam familiaris erat) commisso insuper Cyna sorore, vbi Pellam reuertisset, viro in vxore promissa, ipse ad Clitum, Glauciamque magna

celeritate contendit, eosque vario prælio vicit, atque prostrauit. Hæc agenti superuenient nuntij, multos in Græcia res nouas moliri, ciuitatesq; non paucas, & in primis Thebanos ab eo defecisse. 5. Qua re motus Alexander in Macedoniam est reuersus, vt factum in Græcia tumultum reprimeret. Thebanis autem conantibus præsidium Macedonicum ex arce Thebana (quam Cadmeam vocant) depellere, ipsamque præaltis fossis, & munitissimo vallo cinctam, obsidentibus, Rex cum exercitu magnis itineribus profectus, non longè a Thebis, cum omnibus copijs consedit. Itaque Thebanorum duces, quoniam Alexander præter spem omnium aduenerat, ac incertum erat, vtrum auxilia sicuti à nonnullis ciuitatibus petierant, illis aduentura essent, de belli ratione consultare cœperunt. Omnibus tandem consentientibus, belli discrimen subire constituerunt. Sed Rex suos continuit, illis spatium pœnitendi, mutandique consilij exhibens, nullo pacto futurum existimans, vt vna ciuitas contra tantas copias esset pugnatura. Habebat enim vltra XXX. millia peditum, equitumque ad III. millia, omnes laboribus bellicis exercitatissimos. Quorum virtuti confisus, Persicum bellum susceperat. Sanè si Thebani temporum fortunæ cedentes, pacem petijssent, Rex eorum postulatis libentissime annuisset: nam tum mirifico studio ad Persas in Asiam transire

pro-

dicebatur) omnem de se suspicionem eximeret. Hoc quoque ipsi ab Aeschine exprobratum aiunt, qui in oratione quadam de acceptis muneribus ita dicit: In præsens sane regium aurum sumptus huic suppeditat. Sed hoc deinceps haud sufficiet, cum nullæ opes moribus improbis satis esse possint. Alexander sedatis motibus qui in Græcia erant exorti, antequam in Asiam cum exercitu traijceret, per Thraciam iter faciens, Pæones, Triballos, Illyrios, aliosque finitimos petere instituit, quos nouis rebus studere acceperat. Nam quod regno eius tum finitimi, tũ maxime infidi erãt, minime negligendos censuit, præsertim cum in tam longinquas à domo regiones cum exercitu profecturus esset. Ex Amphipoli igitur cum copijs profectus in Thraces, (quos Græci Autonomos vocant, nullius imperio, nullius legibus obnoxios) decem dierum itinere ad Hæmum montem peruenit: iui circa aditus angustias, negociatorum atque Thracum ingentem manum collectam, obuiam habuit. Insederant montis verticem, curribusque pro vallo, qua patebat aditus, vtebantur; inde pugnaturi, si necessitas postulasset. Sin autem ex aduersa montis parte peterentur, currus in Alexandri phalangem magno impetu erant immissuri, quod & fecerunt. Sed milites ab Alexandro edocti, alij laxatis ordinibus, alij corpora humi strata scutis contegentes, pericu-

 lum

lum omne deuitarunt. Hinc alacriores facti, ingenti clamore in hostes feruntur, eosque vno impetu superauere. Alexander, protinus superato iugo, per Hæmum montem in Triballos ad flumen Lyginum profectus est. Syrmus Triballorum rex erat: is cognito Alexandri aduentu, vxores ac pueros, cæteramque imbellem turbam, ad Danubium in insulam Peucam confestim misit, quo & Thraces Triballis finitimi se receperant. Nec multo post & ipse Syrmus eodem fugit. Reliqua Triballorum multitudo ad alteram insulam se contulerat, eo in loco, ex quo pridie Alexander mouerat, sitam. Alexander Triballos repetens, hostes ex siluis in aperta prouocatos superat, tribus millibus cæsis, reliquis in fugam coniectis, paucisque captis. Post hanc pugnam Alexander ad Danubium profectus, ad insulam, in quam Triballi ac Thraces confugerant, contendit: cui tamen barbari summa vi restiterunt, quod erat iis facilius quoniam & naues paucæ erant, & insulæ maxima pars prærupta ac præceps, & fluminis cursus, vtpote in angusto conclusus, concitatior. Quapropter Alexander abductis inde nauibus, traiecto noctu flumine, mille quingentis equitibus, peditibusque quatuor millibus, Getas (quorum circiter quatuor millia equitum, peditumque supra decem millia prohibendi animo in aduersa ripa armatos viderat) petijt. Quo facto

patro, (cui ex amicis maxime fidebat) commissis, ad Hellespontum cum exercitu profectus, in Asiam incredibili ardore mentis accensus, traiecit. Cum autem delati in continentem essent, primus Alexander iaculum velut in hostilem terram coniecit; armatusque de naui, tripudianti similis, prosiluit. atq; ita hostias cædit, precatus, ne se Regem illæ terræ inuitæ accipiant. Inde hosten properens, milites à populatione Asiæ prohibuit, parcendum suis rebus præfatus, nec perdenda ea, quæ possessuri venerint. In exercitu eius fuerunt XXXII. millia peditum, non supra V millia equitum, nauesque CLXXX. Hac tam parua manu vniuersum terrarum orbem, vtrum sit admirabilius, quod vicerit, an quod aggredi ausus fuerit, incertum est. cum ad tam periculosum bellum non iuuenes robustos, nec primo ætatis flore; sed veteranos, plerosq; etiam emeritæ militiæ, qui cum patre, patruisque militauerant, elegit: vt non tam milites, quam militiæ magistros electos putares. Ordines quoque nemo nisi sexagenarius duxit, vt si principia castrorum cerneres, senatum te alicuius priscæ Reipublicæ videre diceres. Itaq; nemo in prælio fugam, sed omnes victoriam animis conceperant; nec in pedibus cuiquam spes, sed lacertis fuit. Alexander deinde passim peractis sacrificijs, maxime apud Troiam ad Achillis tumulum, in quem genus suum ex materna linea referebat, cum ob id

so-

fœlicissimum adolescentem prædicans, quod suarum virtutum præconem Homerum inuenisset, ad interiora Darij Regis Persarum contendit. Hunc Darium Arsani filium, qui decimus quartus à Cyro, totius orientis monarchiam tenebat, hac potissimum causa aggredi voluit, quod à patre suo Philippo tributum requisierat. Darius autem missa prius superba, contumeliosa, atque imperiosissima legatione, se Regem Regum, ac consanguineum Deorum, Alexandrum vero famulum suum appellans, Satrapis suis id negotij dederat; vt insanientem istum Philippi adolescentulum, (sic enim eum per contemptum appellabat) verberibus puerilibus grauiter cæsum, indutumque post veste purpurea, sibi vinctum traderent, nauibusque vna cum nautis submersis, omnes eius milites ad vlteriora maris Rubri transportarent. Qui mandatum Regis exequi volentes, ad Granicum amnem (qui Troadem à Propontide disterminat) magna manu videlicet viginti millibus peditum, & pari equitum numero, confluxerunt, & præruptam fluminis ripam, qua Alexandro omnino traijciendum erat, obsiderunt. Alexander etiam si præsentissimum periculum instare cerneret: quippe cum suis ex inferiore, atque instabili loco (erat enim cum vdus, tum cœno lubricus) vtpote ex flumine aduersus hostes in eminenti ripa stantes dimicandum foret; suæ tamen fortunæ, ac virtuti, simulque

properabat. Cùm tamen armis, non precibus vti decreuiffent, Alexander Macedones ad prælium inftruxit. A Thebanis contra hoftes numero longe fuperiores, fummis viribus, atque impigrè decertatum eft. Interim Macedonibus, qui cuftodiæ Cadmeæ arcis præerant, à tergo inuadentibus, circumuenti Thebani, in ipfa pugna ceciderunt. Capta ciuitas, & direpta, vrbs euerfa funditus eft. Qua quidem in re ea fpes, idque confilium extitit Alexandro, vt huiufmodi cafu, ac terrore compreffi Græci, quietiùs, dum abeffet, agerent: cùm alioqui excufantibus Thebanos fociis Phocenfibus, ac Plateenfibus, morem gerere, gratificatiquè concupifceret. Plures fex millibus oppetiere. Triginta millia vendidit, ex quibus quadringentorum quadraginta talentorum argenti fummam coegit. Pindari vatis tamen ftirpi pepercit, fummum in doctos fauorem manifeftiffimo exemplo teftatus. Non omittendum videtur, quod hic rerum gestarum Alexandri fcriptores de Timoclea referunt, quam infignem Thebanam fœminam Thracius quidam dux conftupraffe dicitur. Cùmque poft id eam pofceret pecuniam, folus à muliere ad puteum feductus fuiffe, in quo diceret pretiofiora rerum fuarum occultari. Ducem igitur fuperos putei, fpectandi caufa inclinatum, illa in profundum detrufit, fuperneque iniectis lapidibus, oppreffit. Ob id facinus adductam

ctam ad se in vinculis fœminam, percunctatus est Alexander, quæ nam esset? Ea imperterrita, Teagenis, inquit, sum soror, qui contra Philippum electus Imperator, fortiter pugnans pro Græciæ libertate occubuit. Magnanimitatem mulieris, & constantiam admiratus Rex, liberam eam cum filijs dimisit. Athenienses Thebarum casum moleste, & cum summa commiseratione ferentes, profugis portas contra Regis edictum aperuerunt. Quam rem ita grauiter tulit Alexander, vt secunda legatione, denuò bellum deprecantibus, ita demum remiserit, vt oratores, & duces, quorum fiducia toties rebellent, sibi dedantur. Eò tamen demum res est deducta, vt retentis oratoribus, duces in exilium agerentur, qui confestim ad Darium Regem Persarum profecti sunt. Cæterum coactis in Isthmo Græcis, & expeditionem in Persas decernentibus, Alexandro plures Philosophi, & oratores occurrunt, præter Diogenem Cynicum, qui tum versabatur Corinthi, & Alexandrum parui faciens, in Craneo habitabat: miratus Alexander, ad eum in sole apricantem venit, rogans, rei ne cuiusquam indigeat? at ille vt paulum, inquit, à sole discedas. Quo responso Alexandrum adeo delectatum ferunt, vt ad suos conuersus dixerit, se Diogenem esse velle, si Alexander non esset. *d.* Rebus Græciæ compositis, aduentante vere, ipsaque Græcia cum Macedonia, Antipatro,

umalque fortitudini militum confisus, amnem traiecit. Et primo quidem non ... petmenda difficult: te pressus, tandem tamen hostes, non tam sua arte, quam virtute Macedorum, vicit atque profligauit. In eo conflictu Persarum viginti millia peditum, & CCL. equites, cæsa, Macedonum non plus triginta quatuor interfecti sunt. Ea pugna magnum ad res Alexandri momentum peperit. Sardis enim maritimi barbarorum imperij propugnaculum cœpit, iisque ac cæteris Lydiæ populis, vt legibus vterentur suis concessit. Ephesum, quarto post pugnam die, elapso inde præ metu præsidio, occupauit. Interim ex Magnesia & Trallibus legati venerunt, vrbium suarum deditionem pollicentes, ad quas in fidem recipiendas Parmenionem cum duobus millibus & quingentis mercenarijs, parique Macedonum numero, equitibus ex amicis circiter ducentis misit. Miletum deinde sibi resistentem oppugnauit: eaque potitus, versus Halicarnassum iter ingreditur. Omnibus interiacentibus oppidis primo impetu captis, Halicarnassum ... bene permunitam obsedit, eamq; non sine labore expugnatam, solo æquauit. Ingressus Cariam, Ada Cariæ Regina, (quæ regno ab Orontobate, quem Darius miserat, pulsa, nihil quicquam in tota Caria, præter Alinda, eius prouinciæ vrbem munitissimam, tenebat) Alexandro obuiam profecta, Alindis vrbe tradita, eum in filium adoptauit. Rex

nec

nec liberalitatem fœminæ, nec filij nomen aspernatus, vrbem eidem custodiendam reliquit. Tota deinde Caria subacta, memor accepti beneficij, eam vniuersam Adæ imperio subiecit. Hinc in Lyciam & Pamphyliam tendit, eo consilio, vt ora maritima ad Phœniciam & Ciliciam vsque in potestatem redacta, nauales copias hostibus inutiles redderet. Deuictisque rebellibus Pisidiæ populis summo mentis ardore, nec minori alacritate, aduersus Darium, quem cum multis militantium millibus aduentare constabat, contendens, Phrygiam, per quam exercitus traducendus erat, est ingressus.

QVINTI CVRTII
De Rebus gestis
ALEXANDRI MAGNI,
Regis Macedonum.

LIBER TERTIVS.

ARGVMENTVM.

1 Calenarum vrbe, & arce recepta, primariam Phrigiæ vrbem Alexander ingreditur, in qua fatalem Gordij nodum soluit; deinde constituit Dario ire obuiam.

2 Exercitus Persici lustratio, de quo quum Darij iussu Charidemus Atheniensis verum liberumque protulisset iudicium, capite mulctatus est.

3 Pompa Persarum regum, orto Sole demum procedentium, copiarum Alexandri ad pugnam aptarum descriptio.

4 Desertas ab Arsane, Darij Præfecto Ciliciæ fauces Alexander opportunè occupat.

5 Quòd in Cydnum flumen intempestiuè descendisset Alexander, corporis abluendi gratia, grauissimo morbo corripitur.

6 Pristinæ restituitur sanitati à fido, sapientique medico Philippo, cui à toto exercitu ingentes habentur gratiæ.

7 Vegetior factus Darium aggredi cogitat, Sisenemque Persam, imprudentia

delin-

delinquentem accidi iubet.

8 *Darij consilia ante pugnam; & exercitus Persici consternatio, proxima internecionis præsagium.*

9 *Vtriusque exercitus membra præcipua, & collocatio.*

10 *Alexandri oratio ad milites.*

11 *Pugna cruenta, in qua 100000. peditum, ac 10000. equitum Persarum millia accumbunt, reliquis fusis fugatisque: deinde castris Darij Alexander potitur cum ingenti præda.*

12 *Matris, & vxoris Darij, nec non aliarum nobilium captiuarum luctum ob regem, quem interfectum putabant, Alexander regio prorsus animo leuat.*

13 *Darij gazam immensam cum ingenti nobilium numero Damasci præfectus Parmenioni proditoriè tradit.*

1 INter hæc Alexander ad conducendum ex Peloponeso militem Cleandro cum pecunia misso, Lyciæ, Pamphiliæque rebus Compositis, ad vrbem Celenas exercitum admouit. Media illa tempestate mœnia interfluebat Marsias amnis, fabulosis Græcorum carminibus inclytus. Fons eius ex summo montis cacumine excurrens, in subiectam petram magno strepitu aquarum cadit: inde diffusus, circumiectos rigat campos, liquidus, & suas duntaxat vndas trahens. Itaque color eius, placido mari similis, locum poetarum mendacio fecit;

quippe

uippe traditum est. Nymphas amore
nnis retentas, in illa tupe conside-
; Cæterum quàm diu intra muros
uit, nomen suum retinet. At cum
tra munimenta se euoluit, maiore
, ac mole agentem vndas, Lycum
ppellant. Alexander quidem vrbem
stitutam à suis intrat: arcem verò,
quam confugerant, oppugnare
orsus, caduceatorem præmisit, qui
enunciaret, Ni se dederent, ipsos vl-
ma esse passuros. Illi caduceatorem
turrim, & situ, & opere multum
itam perductum, quanta esset alti-
do, intueri iubent, ac nunciare Ale-
ndro, non eadem ipsum & incolas
timatione munimenta metiri: se sci-
inexpugnabiles esse: ad vltimum
o fide morituros. Cęterùm vt circum-
deri arcem, & omnia sibi in dies ar-
iora viderunt esse: sexaginta dierum
ducias pacti, vt nisi intra eos auxi-
um Darius ipsis misisset, dederent
b.m: postquam nihil inde præsidij
ittebatur, ad præstitutam diem per-
sere se regi. Superueniunt deinde le-
ati Athenienfium, petentes, vt capti
pud Granicum amnem redderentur
bi. Ille non hos modo, sed et am cæ-
eros Græcos restitui suis, iussum
espondit, finito Persico bello. Cæte-
um Dario imminens, quem nondum
Euphratem superasse cognouerat, vn-
ique omnes copias contrahit, totis vi-
ibus tanti belli discrimen aditurus:
hrygia erat, per quam ducebatur exer-
citus

citus, pluribus vicis, quàm vrbibus frequens. Tunc habebat quondam nobilem Midæ ciuitatem regiam, Gordium nomen est vrbi, quam Sangarius amnis præterfluit, pari interuallo Pontico, & Cilicio mari distantem. Inter hæc maria angustissimum Asiæ spatium esse comperimus, vtroque in arctas fauces compellente terram. Quæ quia continenti adhæret, sed magna ex parte cingitur fluctibus, speciem insulæ præbet, ac, nisi tenue discrimen obiiceret, maria, quæ nunc diuidit, committeret. Alexander, vrbe in suam ditionem redacta, Iouis templum intrat: vehiculum, quo Gordium Midæ patrem vectum esse constabat, aspexit, cultu haud sane à vilioribus, vulgarisque vsu abhorrens. Notabile erat vinculum adstrictum compluribus nodis in semetipsos implicatis, & celantibus nexus. Incolis deinde affirmantibus, editam esse oraculo sortem, Asiæ potiturum, qui inexplicabile vinculum soluisset, cupido incessit animo sortis eius explendæ. Circa regem erat & Phrygum turba, & Macedonum; illa explicatione suspensa, hæc solicita ex temeraria regis fiducia; quippe series vinculorum erat ita adstricta, vt vnde nexus inciperet, quoue se conderet, nec ratione, nec visu percipi posset. Soluere aggresso iniecerat curam, ne in omen verteretur irritum inceptum. Ille nequidquam diu luctatus cum latentibus nodis, Nihil, inquit, interest, quomodo soluantur;

gladio-

adioque ruptis omnibus loris,oraculi
rtem vel elusit, vel impleuit. Cum
inde Darium regem vbicunque esset,
cupare statuisset: vt à tergo tuta re-
quereret, Amphoterum classi ad oram
ellespontí, copijs autem præfecit
elocum, Lesbum, & Chium, Coum-
e præsidijs hostium liberaturos. His
lenta ad belli vsum quingenta attri-
ta, Ad Antipatrum,& eos qui Græcas
bes tuebantur,sexcenta missa. Ex fœ-
ere naues socijs imperat, quæ Helles-
onto præsiderent. Nondum enim
emnonem vita excessisse cognouerat,
quem omnes intenderat curas; satis
arus, cuncta in expedito fore,si nihil
o eo moueretur. Iamque ad vrbem
ncyram ventum erat, vbi numero
piarum inito, Paphlagoniam intrat,
uic iuncti erant Eneti; vnde quidam
enetos trahere originem credunt;
mnisque hæc regio paruit regi, datis-
ue obsidibus. tributum (quod ne Per-
s quidem tulissent) pendere ne coge-
entur, impetrauerant. Calas huic re-
ioni præpositus est, ipse, assumptis
ui ex Macedonia nuper aduenerant,
appadociam petit.

2 At Darius, nunciata Memnonis
morte, haud secus quam par erat, mo-
us, omissa omnia alia spe, statuit ipse
ecernere: quippe quæ per duces suos
cta erant, cuncta damnabat; ratus
luribus curam, omnibus abfuisse for-
unam. Igitur castris ad Babylonem
ositis, quo maiore animo capesserent
bellum,

bellum, vniuersas vires in conspectum dederit & circumdato vallo, quod decies centenum millium armatorum multitudinem caperet Xerxis exemplo, numerum copiarum iniit, Orto sole, ad noctem agmina, sicut descripta erant, intrauere vallum. Inde occupauerant emissa Mesopotamiæ campos: equitum, peditumque propemodum innumerabilis turba, maiorem quam pro numero speciem gerens. Persarum erant centum millia, in queis eques triginta millia implebat: Medi decem equitum, quinquaginta millia peditum habebant. Bactrianorum equitum duo millia fuere, armati bipennibus, leuibusque scutis certæ maximæ speciem reddētibus peditum decem millia pari armatura sequebantur. Armeni quadraginta millia miserant peditum, additis septem millibus equitū. Hyrcani egregij, vt inter illas gentes, sex millia expleuerant, equis militatura. Deruices quadraginta millia peditum armati erant. Pluribus hærebant ferro præfixæ hastæ, quidam lignum igni durauerant. Hos quoque, duo millia equitū ex eadē gente comitata sunt. A Caspio mari octo milliū pedester exercitus venerat: ducenti equites Cum his erant ignobiles aliæ gentes, duo millia peditum, equitum duplicem parauerant numerum. His copijs triginta millia Græcorum mercede conducta, egregiæ iuuentutis adiecti sunt. Nam Bactrianos, & Sogdianos, & Indos, cæterosque rubri

maris

tis accolas, ignota etiā ipsi gentium
mina, festinatio prohibebat acciri.
e quidquam illi minus, quàm multi-
lo militū defuit. cuius tum vniuersæ
ectu admodum lætus, purpuratis so-
vanitate spem eius inflantibus,
uersus ad Charidemum Atheniem-
, belli peritum, & ob exilium infe-
m Alexandro (quippe Athenis iu-
nte eo fuerat expulsus) percunctari
it, satisne ei videretur instructus ad
terendum hostem? At ille & suæ
tis, & regiæ superbiæ oblitus: Verū,
uit, & tu forsan audire nolis: & ego,
nunc dixero, alias nequidquam
fitebor. Hic tanti apparatus exer-
us, hæc tot gentium, & totius Orien-
excita sedibus suis moles, finitimis
test esse terribilis: nitet purpura, au-
q; fulget, armis & opulentia, quantā
oculis non subiecere, animis con-
ere non possint. Sed Macedonum
es torua sanè, & inculta, clypeis, ha-
sq; immobiles cuneos, & conferta ro-
ra virorum tegit. Ipsi phalangem vo-
nt peditum stabile agmen. Vir viro,
mis arma conferta sunt: ad nutum
onentis intenti; sequi signa, ordines
ruare didicere. Quod imperatur, om-
es exaudiunt: obsistere, circuire, dis-
rrere, in cornu mutare pugnam non
uces magis, quàm milites callent. Et
e auri, argentiq; studio teneri putes,
dhuc illa disciplina paupertate magi-
ra stetit. Fatigatis humus cubile est:
bus, quem occupant, satiat: tempora

C somni

fomni arctiora, quàm noctis funt. Iam Theffali equites, & Acarnanes, Aetolique inuicta bello manus, fundis, credo, & haftis igne duratis repellentur? pari robore opus eft. In illa terra, quę hos genuit, auxilia quærenda funt. Argentum iftud, atque aurum ad conducendum militem mitte. Erat Dario mite, ac tractabile ingenium, nifi etiam fuam naturam plerunque fortuna corrumperet. Itaque veritatis impatiens, hofpitem, ac fupplicem, tunc maximè vtilia fuadentem, abftrahi iuffit ad capitale fupplicium. ille ne tum quidem libertatis oblitus, Habeo, inquit, paratum mortis meæ vltorem: expetet pœnas mei confilij fpreti ipfe, contra quē tibi fuafi. Tu quidem licentia regni fubito mutatus, documentum eris pofteris, homines, cum fe permifere fortunæ, etiam naturam dedifcere. Hæc vociferantē ij, quibus erat imperatum, iugulant. Sera deinde pœnitentia fubijt regem: ac vera dixiffe confeffus, eum fepeliri iuffit.

3 Thymodes erat Mentoris filius, impiger iuuenis, cui præceptum eft à rege, vt omnes peregrinos milites, in queis plurimum habebat fpei, à Pharnabazo acciperet, opera eorum vfurus in bello. Ipfi Pharnabazo tradit imperium, quod ante Memnoni dederat. Anxium de inftantibus curis agitabant et ā per fomnum fpecies imminentiū rerum: fiue illas ægritudo, fiue diuinatio animi præfagientis accerfit. Caftra

Ale-

Alexandri magno ignis fulgore collucere ei visa sunt: & paulo post Alexandrum adduci ad ipsũ in eo vestis habitu, quo ipse fuisset, cum appellatus esset Rex: equo deinde per Babylonem vectus, subitò cum ipso equo oculis esse subductus. Ad hæc vates varia interpretatione curam distraxerant, alij lætum id regi somnium esse dicebant, quòd castra hostium arsissent, quòd Alexandrum, deposita regia veste, in Persico, & vulgari habitu productum esse vidisset. Quidam non ita augurabantur: quippe illustria Macedonum castra visa, fulgorem Alexandro portẽdere, quem regnum Asiæ occupaturum esse haud ambigere: quoniam in eodẽ habitu Darius fuisset; cùm appellatus est rex. Vetera quoque omina, vt fit, solicitudo reuocauerat. Darium enim in principio imperij vaginam acinacis Persicam iussisse mutari in eam formam, qua Græci vterentur: protinusq; Chaldæos interpretatos, imperium Persarum ad eos transiturum, quorum arma esset imitatus. Cæterùm ipse & vatum responso, quod edebatur in vulgus, & specie, quæ per somnum oblata erat, ad modũ lætus, castra ad Euphratem mouere iubet. Patrio more Persarum traditum est, orto sole, demum procedente die iam illustri, signũ è tabernaculo regis buccina dabatur. Super tabernaculum, vnde ab omnibus conspici posset, imago solis cristallo inclusa fulgebat. Ordo autem agminis erat

talis. Ignis,quem ipsi sacrum,& æternum vocabant,argenteis altaribus præferebatur. Magi proximi patrium carmen canebant. Magos trecenti, & sexaginta quinq; iuuenes sequebantur, puniceis amiculis velati, diebus totius anni pares numero: quippe Persis quoque in totidé dies descriptus est annus. Currum deinde Ioui sacratum albentes vehebant equi, hoc eximiæ magnitudinis equus, quem Solis appellabant, sequebatur. Aureæ virgæ, & albæ vestes regentes equos adornabant. Haud procul erant vehicula decem, multo auro, argentoque cælata. Sequebatur hæc equitatus duodecim gentium, varijs armis, & moribus. Proximi ibant, quos Persæ immortales vocant, ad decem millia: cultus opulentiæ barbaræ non alios magis honestabat. Illi aureos torques, illi vestem, auro distinctam habebant, manicatasque tunicas gemmis etiam adornatas. Exiguo interuallo, quos cognatos regis appellant, decem,& quinque millia hominum: hæc verò turba muliebriter propemodum culta, luxu magis, quàm decoris armis conspicua erat: Doryphori vocabantur. Proximum his agmen soliti vestem excipere regalem. Hi currum regis anteibant, quo ipse eminens vehebatur. Vtrumque currus latus deorum simulacra ex auro argentoq; expressa decorabant: distinguebant intermitentes gemmæ iugum: ex quo eminebant duo aurea simulacra cubitalia, quorum al-
tera

rerum pacis, alterum belli gerebat effigiem. Inter hæc auream aquilam pennas extendenti similem sacrauerant. Cultus regis, inter omnia, luxuria notabatur. Purpureæ tunicæ mediū album intextum erat; pallam auro distinctam aurei accipitres, velut rostris inter se concurrerent, adornabant; & zona aurea muliebriter cinctus, acinacem suspenderat, cui ex gemma erat vagina. Cydarim Persæ regium capitis vocabant insigne: hoc cerulea fascia albo distincta circuibat. Currum decem millia hastatorum sequebantur: hastas argento adornatas, spicula auro præfixa gestabant. Dextera, læuaque Regem ducenti fermè nobilissimi propinquorum comitabantur. Horum agmen claudebatur triginta millibus peditum, quos equi regis quadringenti sequebantur. Interuallo deinde vnius stadij, matrem Darij Sysigambim currus vehebat, & in alio erat coniux. Turba fœminarum reginas comitantium, equis vectabatur. Quindecim deinde, quas Armamaxas appellabant, sequebantur. In his erant liberi regis, & qui educabant eos, spadonumque grex, haud sanè illis gentibus vilis. Tum regiæ pellices trecentæ sexaginta vehebantur, & ipsæ regali cultu, ornatuque: post quas pecuniā regis sexcenti muli, & trecenti cameli vehebant, præsidio sagittariorum prosequente. Propinquorum, amicorumque coniuges huic agmini proximæ, lixarumque, & calo-

 num

num greges vehebantur. Vltimi erant cum suis quisq; ducibus, qui cogerent agmen, leuiter armati. Contra si quis aciem Macedonum intueretur, dispar facies erat, equis, virisque, non auro, non discolori veste, sed ferro, atq; ære fulgentibus. Agmen & stare paratum, & sequi nec turba, nec sarcinis præ. graue: intentum adducis non signum modo, sed etiam nutum. Et castris locus, & exercitui commeatus suppetebant. 4 Ergo Alexandro in acie miles non defuit. Darius tantæ multitudinis rex, loci, in quo pugnauit, angustijs redactus est ad paucitatem, quam in hoste contempserat.

Interea Alexander, Abistamene Cappadociæ præposito, Ciliciam petens cum omnibus copijs in regionem, quæ castra Cyri appellatur, peruenerat. Statiua illic habuerat Cyrus, cùm aduersus Crœsum in Lydiam exercitum duceret. Aberat ea regio quinquaginta stadia ab aditu, quo Ciliciam intramus: Pylas incolæ dicunt, arctissimas fauces, munimenta, quæ manu ponimus naturali situ imitante. Igitur Arsanes, qui Ciliciæ præerat, reputans quid in initio belli Memnon suasisset, quondam salubre cōsilium ferò exequi statuit: igne, ferroque Ciliciam vastat, vt hosti solitudinem faciat: quidquid vsui esse potest, corrumpit: sterile, ac nudum solum, quòd tueri nequibat relicturus. Sed longè vtilius fuit, angu-

stias

ſtias aditus, qui Ciliciam aperit, valido · occupare præſidio, iugumque opportunè itineri imminens obtinere, vnde incautus ſubeuntem hoſtem aut prohibere, aut opprimere potuiſſet. Tunc paucis, qui callibus præſiderent, relictis, retro ipſe conceſſit, populator terræ, quam à populationibus vindicare debuerat. Ergo qui relicti erant, proditos ſe rati, ne conſpectum quidem hoſtis ſuſtinere voluerunt, quum vel pauciores locum obtinere potuiſſent. Namque perpetuo iugo montis aſperi, ac prærupti Cilicia includitur: quod quum à mari ſurgat, velut ſinu quodam, flexuque curuatum rurſus altero cornu in diuerſum litus excurrit. Per hoc dorſum, quà maxime introrſum mari cedit, aſperi tres aditus, & perangusti ſunt, quorum vno Cilicia intranda eſt: campeſtris eadem quà vergit ad mare, planiciem eius crebris diſtinguentibus riuis. Pyramus, & Cydnus incliti amnes fluunt. Cydnus non ſpatio aquarum, ſed liquore memorabilis: quippe leni tractu è fontibus labens, puro ſolo excipitur. Nec torrentes incurrunt, qui placidè manantis alueum turbent. Itaque incorruptus, idemque frigidiſſimus, quippe multa riparum amœnitate inumbratus, vbique fontibus ſuis ſimilis in mare euadit. Multa in ea regione monumenta vulgata carminibus vetuſtas exederat. Monſtrabantur vrbium ſedes, Lyrneſſi, & Cebeſti: Typhonis quoque ſpecus, & Corycium nemus, vbi crocum gigni-

 tur,

tur, cæteraque, in quibus nihil præter famam durauerat. Alexander fauces iugi, quæ Pilæ appellantur, intrauit: contemplatus locorum situm, non alias magis dicitur admiratus esse felicitatē suam: obrui potuisse vel saxis confitebatur, si fuissent qui subeuntes propellerent. Iter vix quaternos capiebat armatos. Dorsum montis imminebat viæ non angustæ modo, sed plerumq; præruptæ: crebris oberrantibus riuis, qui ex radicibus montium manant. Thracas tamen leuiter armatos præcedere iusserat, scrutarique calles, ne occultus hostis in subeuntes erumperet. Sagittariorum quoque manus occupauerat iugum: intentos arcus habebant, moniti, non iter ipsos inire, sed prælium. Hoc modo agmen peruenit ad vrbem Tarson, cui tum maxime Persæ subijciebant ignem, ne opulentum oppidum hostis inuaderet. At ille, Parmenione ad inhibendum incendium cum expedita manu præmisso, postea quam Barbaros aduentu suorum fugatos esse cognouit, vrbem à se conseruatam intrat.

5 Mediam Cydnus amnis, de quo paulo ante dictum est, interfluit, & tum æstas erat, cuius calor non aliam magis quàm Ciliciæ oram vapore solis accendit, & diei feruidissimum tempus cœperat. Puluere, ac sudore simul perfusum regem inuitauit liquor fluminis, vt calidum adhuc corpus ablueret. Itaque veste deposita, in conspectu agminis

(deco-

(decorum quoque futurum ratus, si ostendisset suis, leui, ac parabili cultu corporis se esse contentum) descendit in flumen, vixque ingressi subito horrore artus rigere cœperunt : pallor deinde suffusus est, & totum propemodum corpus vitalis calor liquit. Expiranti similem ministri manu excipiunt, nec satis compotem mentis in tabernaculum deferunt. Ingens sollicitudo, & pæne iam luctus in castris erat : Flentes querebantur in tanto impetu, cursuque rerum, omnis ætatis, ac memoriæ clarissimum regem non in acie saltem, non ab hoste defectum, sed abluentem aqua corpus ereptum esse, & extinctum : instare Darium, victorem, antequam vidisset hostem. Sibi easdem terras, quas victores peragrassent, repetendas : omnia aut ipsos, aut hostes populatos : per vastas solitudines, etiam si nemo insequi velit, euntes fame, atque inopia debellari posse. Quem signum daturum fugientibus? quem ausurum Alexandro succedere? Iam vt ad Hellespontum fuga penetrarent : classem, quà transeant, quem præparaturum? Rursus in ipsum regem misericordia versa, illum florem iuuentæ, illam vim animi, eundem regem, & commilitonem diuelli à se, & abripi, immemores sui querebantur. Inter hæc liberius meare spiritus cœperat; alleuabat rex oculos, & paulatim redeunte animo, circumstantes amicos agnouerat, laxataque vis morbi ad hoc solum videbatur, quia magnitu-

dinem mali sentiebat: Animum autem ægritudo corporis vrgebat, quippe Darium quinto die in Cilicia fore nunciabatur. Vinctum ergo se tradi, & tantam victoriam eripi sibi è manibus, obscuraque, & ignobili morte in tabernaculo extingui se, querebatur; admissisq; amicis, pariter & medicis: in quo me, inquit, articulo rerum meatum fortuna deprehenderit, cernitis. Strepitum hostilium armorũ exaudire mihi videor: & qui vltrò intuli bellum, iam prouocor. Darius ergo, cùm tam superbas literas scriberet, fortunam meam in consilio habuit: sed nequidquam, si mihi arbitrio meo curari licet. Lenta remedia, & segnes medicos non expectant tempora mea. Vel mori strenuè, quàm tardè conualescere, mihi melius est; Proinde, si quid opis, si quid artis in medicis est, sciant, me non tàm mortis, quàm belli remedium quærere. Ingentem omnibus incusserat curam tam præceps temeritas. Ergo pro se quisq; precari cœpere, ne festinatione periculum augeret, sed esset in potestate medentium. Inexperta remedia haud iniuria ipsis esse suspecta, quum ad perniciem eius etiam à latere ipsius pecunia solicitatet hostis: quippe Darius mille talenta interfectori Alexandri daturum se pronunciari iusserat. Itaque ne ausurum quidem quemquam arbitrabantur experiri remedium, quod propter nouitatem posset esse suspectum.

6 Erat inter nobiles medicos è Ma-

cedonia regem secutus Philippus, natione Acarnan, fidus admodum regi puero comes, & custos salutis datus: non vt regem modò, sed etiā vt alumnum eximia charitate diligebat. Is non præceps se, sed strenuum remedium afferre, tantamque vim morbi potione medicata leuaturū esse promisit. Nulli promissum eius placebat, præter ipsum, cuius periculo pollicebatur. Omnia quippe faciliùs, quàm moram, perpeti poterat. Arma,& acies in oculis erant, & victoriam in eo positam esse arbitrabatur, si tantùm ante signa stare potuisset: id ipsum, quòd post diem tertium medicamentum sumpturus esset (ita enim medicus prædixerat) ægrè ferens. Inter hæc à Parmenione fidissimo purpuratorum literas accipit, quibus ei denunciabat, ne salutem suam Philippo committeret: mille talentis à Dario, & spe nuptiarum sororis eius esse corruptum. Ingentem animo sollicitudinem literæ incusserant, & quidquid in vtramq; partem aut metus, aut spes subiecerat, secreta æstimatione pensabat. Bibere perseuerem? vt si venenum datum fuerit, ne immeritò quidem quidquid acciderit, euenisse videatur? Damnem medici fidem? in tabernaculo ergò me opprimi patiar? Atqui satiùs est, alieno me mori scelere, quàm metu nostro. Diu animo in diuersa versato, nulli, quid scriptum esset enunciat, epistolamque, sigillo annuli sui impressio, puluino, cui incu-

babat, subiecit. Inter has cogitationes biduò absumpto, illuxit à medico destinatus dies. Et ille cum poculo, in quo medicamentum diluerat, intrauit. Quo viso, Alexander, leuato corpore in cubitum, epistolam à Parmenione missam sinistra manu tenens, accipit poculum, & haurit interritus: tum epistolam Philippum legere iubet, nec à vultu legentis mouit oculos, ratus aliquas conscientiæ notas in ipso ore posse deprehendere. Ille, epistola perlecta, plus indignationis, quàm pauoris ostēdit; proiectisque amiculo, & literis ante lectum, Rex, inquit, semper quidem spiritus meus ex te pependit, sed nunc verè arbitror, sacro, & venerabili ore trahitur. Crimen parricidij, quod mihi obiectum est, tua salus diluet. Seruatus à me vitam mihi dederis, oro, quæsoque omisso metu, patere medicamētum concipi venis. Laxa paulisper animum, quem intempestiua solicitudine amici sanè fideles, sed molestè seduli turbant. Non securum modo hæc vox, sed etiam lætum regem, ac plenum bonæ spei fecit. Itaque si dij, inquit, Philippe, tibi permisissent, quo maximè modo velles animum experiri meum, alio profectò voluisses. Sed certiorem quàm expertus es, ne optasses quidem. Hac epistola accepta, tamen, quod diluceras, bibi; & nunc credo te non minus pro tua fide, quàm pro mea salute esse solicitum. Hæc elocutus dextram Philippo offert. Cæterùm tanta vis

medi-

medicamenti fuit, vt quæ secuta sunt, criminationem Parmenionis adiuuerint. Interclusus spiritus arctè meabat, nec Philippus quidquam inexpertum omisit. Ille fomenta corpori admouit, ille torpentem nunc cibi, nunc vini odore excitauit. Atque, vt primum mentis compotē esse sensit, modò matris, sororumque, modò appropinquantis tantæ victoriæ admonere non destitit. Vt verò medicamentum se diffudit in venas, & sensim toto corpore salubritas percipi potuit; primò animus vigorem suum, deinde corpus quoque expectatione maturiùs recuperauit: quippe post tertium diem, quàm in hoc statu fuerat, in conspectum militum venit: nec auidius ipsum regem, quam Philippum intuebatur exercitus: pro se quisque dexteram eius amplexi, grates habebant velut præsenti Deo. Namque haud facile dictum est, præter ingenitam illi genti ergà reges suos venerationem, quantùm huius vtique regis vel admirationi dediti fuerint, vel charitate flagrauerint. Iam primum nihil nisi diuina ope aggredi videbatur. Nam quum præsto esset vbique fortuna, temeritas in gloriam cesserat: ætas quoque vix tantis matura rebus, sed abundè sufficiens, omnia etiam eius opera honestabat: & quæ leuiora haberi solent, plerumque in re militari gratiora vulgo sunt, exercitatio corporis inter ipsos, cultus, habitusque paululum à priuato abhorrens milita-

ris vigor, queis ille vel ingenij dotibus, vel animi artibus, vt pariter charus, ac venerandus esset, effecerat.

7 At Darius, nuncio de aduersa valetudine eius accepto, celeritate, quanta poterat tā graue agmen, ad Euphratem contendit: iunctoq; eo pontibus, quinq; tamen diebus traiecit exercitū, Ciliciam occupare festinans. Iam Alexander, viribus corporis receptis, ad vrbem Solos peruenerat; cuius potitus, ducentis talentis mulctæ nomine exactis, arci præsidium militum imposuit. Vota deinde pro salute suscepta per ludum, atque ocium reddens, ostendit quanta fiducia barbaros sperneret; quippe Æsculapio, & Mineruæ ludos celebrauit. Spectanti nuncius lætus affertur Halicarnasso, Persas acie à suis esse superatos: Myndios quoq;, & Canyndios, & pleraq; tractus eius, suæ facta ditionis. Igitur edito spectaculo ludicro, castrisque motis, & Pyramo amne ponte iuncto, ad vrbem Mallon peruenit: inde alteris castris ad oppidum Castabalum. Ibi Parmenio regi occurrit, quem præmiserat ad explorādum iter saltus, per quem ad vrbem, Isson nomine, penetrandum erat. Atq; ille angustijs eius occupatis, & præsidio modico relicto, Isson quoque desertam à barbaris ceperat. Inde progressus, deturbatis, qui interiora montium obsidebant, præsidijs cuncta firmauit: occupatoque itinere, sicut paulò antè dictum est, idem & author, & nuncius

venit.

venit. Illon deinde r. x copias admouit: vbi consilio habito, vtrumne vltra progrediendum foret, an ibi opperiendi essent noui milites, quos ex Macedonia aduentare constabat: Parmenio non alium locum prælio aptiorem esse censebat, quippe illic vtriusque regis copias numero futuras pares, quum angustiæ multitudinem non caperent: planiciem ipsis, campósque esse vitandos, vbi circuiri, vbi ancipiti acie opprimi possent: timere, ne non virtute hostium, sed lassitudine sua vincerentur: Persas recentes subinde successuros, si laxiùs stare potuissent. Facilè ratio tàm salubris consilij accepta est. Itaque inter angustias saltus hostem opperiri statuit. Erat in exercitu regis Sisenes Peses, quondàm à prætore Aegypti missus ad Philippum, donisque, & omni honore cultus, exilium patria sede mutauerat, secutus deinde in Asiā Alexandrum, inter fideles socios habebatur. Huic epistolam Cretensis miles, obsignatam anulo, cuius signum haud sane notum erat, tradidit. Nabarzanes prætor Darij miserat eā, hortabaturque Sisenem, vt dignum aliquid nobilitate, ac moribus suis ederet: magno id ei apud regem honori fore. Has literas Sisenes, vtpotè innoxius, ad Alexandrum sæpè deferre tentauit. Sed quum tot curis, apparatuq; belli regem videret vrgeri, aptius subinde tempus expectans, suspicionem initi scelesti consilij præbuit: namq; epistola, priusquam

quam ei redderetur, in manus Alexandri peruenerat: lectamque eam, ignoti anuli sigillo impresso, Sifeni dari iusserat, ad estimandam fidem Barbari. Qui quia per complures dies non adierat regem, scelesto consilio eam visus est suppressisse, & in agmine à Cretensibus haud dubiè iussu regis occisus est.

8 Iamque Græci milites, quos Thymondas à Pharnabazo acceperat, præcipua spes, & propemodum vnica, ad Darium peruenerant. Hi magnopere suadebant, vt retrò abiret, spatiososque Mesopotamiæ campos repeteret. Si id consilium damnaret, at ille divideret saltem copias innumerabiles, neu sub vnum fortunæ ictum totas vires regni cadere pateretur. Minus hoc consilium regi, quàm purpuratis eius displicebat: ancipitem fidem, mercede venalem proditionem imminui, & diuidi non ob aliud copias velle, quàm vt ipsi in diuersa digressi, si quid commissum esset, traderent Alexandro. Nihil tutius fore, quàm circumdatos eos exercitu toto obrui telis, documētum non inulte perfidiæ futuros. At Darius, vt erat sanctus, & mitis, se verò tantum facinus negat esse facturum, vt suam secutos fidem, suos milites iubeat trucidari. Quem deinde amplius nationum exterarum salutem suam crediturum sibi, si tot militū sanguine imbuisset manus? Neminem stolidum consilium capite luere debere. Defuturos, qui suaderent, si suasisse periculum esset. Denique

ipsos

ipsos quotidie ad se vocari in cōsilium, variasque sententias dicere: nec tamen melioris fidei haberi, qui prudentius suaserit. Itaque Græcis nunciari iubet, ipsum quidem beneuolentiæ illorum gratias agere: cæterum, si retro ire pergat, haud dubiè regnum hostibus traditurum. Fama bella stare: & eum, qui recedat, fugere credi. Trahendi vero belli vix vllā esse rationem. Tantę enim multitudini, vtique quum iam hyems instaret, in regione vasta, & inuicem a suis, atque hoste vexata, non suffectura alimenta: nec diuidi quidem copias posse seruato more maiorum, qui vniuersas vires semper discrimini bellorum obtulerint. Et herclè terribilem antea regem, & absentia sua ad vanam fiduciam elatum, postea quam aduentare se senserit, cautum pro temerario fact um, delituisse inter angustias saltus, ritu ignobilium ferarum, quæ, strepitu prætereuntium, audito, syluarum latebris se occulerent. Iam etiam valetudinis simulatione frustrari suos milites, sed non amplius ipsum esse passurum detrectare certamen. In illo specu, in quē pauidi recessissent, oppressurum esse cunctantes. Hæc magnificentiùs iactata, quàm verius. Cæterum pecunia omni, rebusque pretiosissimis Damascum Syriæ cum modico præsidio militum missis, reliquas copias in Ciliciā duxit, insequentibus more patrio agmen coniuge, & matre: virgines quoque cum paruo filio comitabantur patrem. Forte

eadem

eadem nocte, & Alexander ad fauces, quibus Syria aditur, & Darius ad eum locum, quem Amanicas pylas vocant, peruenit. Nec dubitauere Persæ, quin Isso relicta, quã ceperant, Macedones fugerent. Nam etiam saucij quidam, & inualidi, qui agmen non poterant persequi, excepti erant. Quos omnes, instinctu purpuratorum, barbara feritate sæuientium, præcisis, adustisque manibus circumduci, vt copias suas noscerent: satisque omnibus spectatis nunciare, quæ vidissent, regi suo iussit. Motis ergo castris, superat Pyramum amnem; in tergis, vt credebat, fugientium hæsurus. At illi, quorum amputauerat manus, ad castra Macedonũ penetrant, Darium, quàm maximo cursu posset, sequi nunciantes. Vix fides habebatur. Itaq; speculatores in maritimas regiones præmissos Alexander explorare iubet, ipsene adesset, an præfectorum aliquis speciem præbuisset vniuersi venientis exercitus. Sed cum speculatores reuerterentur, procul ingens multitudo conspecta est. Ignes deinde totis campis collucere cœperunt, omniaq; velut continenti incendio ardere visa, cùm incondita multitudo, maximè propter iumenta, laxiùs tenderet. Itaque eo ipso loco metari suos castra iusserat, lætus, quod omni expetierat voto, in illis potissimùm angustijs decernendũ fore. Cæterùm, vt solet, cum vltimi discriminis tempus aduentat, in sollicitudinem versa fiducia est. Illam ipsam fortu-

m, quà aspirante res tàm prosperè fferat, verebatur: nec iniuria. Ex s, quæ tribuisset sibi, quàm mutabilis set, reputabat. Vnam superesse nocm, quæ tanti discriminis morarεtur entum. Rursus occurrebant maiora riculis præmia: & sicut dubium esset, vinceret, ita illud vtiq; certum esse, onestè & cum magna laude moriturū. taque corpora milites curare iussit, ac einde tertia vigilia instructos, & aratos esse. Ipse in iugum editi montis scendit, multisq; collucētibus facibus, atrio more sacrificium Dijs præsidibus oci fecit. Iamq; tertium, sicut præceptum erat, signum tuba miles accepeat, itineri simul paratus, & prælio: trenuèque iussi procedere, oriente luce peruenerunt ad angustias, quas occupare decreuerant. Darium triginta indè stadia abesse, præmissi indicabant. Tunc consistere agmen iubet, armisque ipse sumptis aciem ordinat. Dario aduētum hostium pauidi agrestes nunciauerunt, vix credenti, occurrere etiam, quos vt fugientes sequebatur. Ergo non mediocris omnium animos formido incesserat: quippe itineri, quàm prælio aptiores erant, raptimque arma capiebant. Sed ipsa festinatio discurrētium, suosq; ad arma vocantium, maiorem metum incussit. Alij in iugū montis euaserant, vt hostium agmen indè prospicerent: equos plerique frænabant: discors exercitus, nec ad vnum intentus imperium, vario tumultu cuncta turbauerat. Darius

tius initio montis iugum cum parte copiarū occupare statuit, & à fronte, & tergo circuiturus hostem: à mari quoq; quò dexterum eius cornu tegebatur, alios obiecturus, vt vndique vrgeret: præter hæc viginti millia præmissa cum sagittariorum manu. Pyramū amnem, qui duo agmina interfluebat, transire, & obijcere se se, Macedonum copi iusserat. Si id præstare non posset, re trocedere in montes, & occultè circuir vltimos hostium. Cæterum destinat salubriter omni ratione potentior for tuna discussit: quippe alij præ metu im perium exequi non audebant, alij fru strà exequebantur: quia, vbi partes la bant, summa turbatur.

9 Acies autem hoc modo stetit. Na barzanes equitatu dexterum corn tuebatur, additis funditorum, sagitta riorumque viginti fermè millibus. I eodem Thymodes erat, Græcis pedit bus mercede conductis triginta milli bus præpositus. Hoc erat haud dub robur exercitus, par Macedonicæ ph langi acies. In læuo cornu Aristomed Thessalus viginti millia Barbarorū peditum habebat, in subsidijs pugnaci simas locauerat gentes. Ipsum rege in eodem cornu dimicaturū tria milli delectorum equitum, assueta corpor custodiæ, & pedestris acies quadragint millia sequebantur. Hyrcani deind Medi; equites: his proximi cæterarū gentiū equites dextra, læuaq; dispositi Hoc agmen, sicut dictū est, instructu sex

ex millia iaculatorum, funditorumq; antecedebant. Quicquid in illis angustijs adiri poterat, impleuerunt copiæ: cornuaq; hinc à iugo, illinc à mari stabant: vxorem, matremq; regis, & alium fœminarum gregem in medium agmen acceperant. Alexander phalangem, qua nihil apud Macedonas validius erat, in fronte constituit. Dextrum cornu Nicanor Parmenionis filius tuebatur: huic proximi stabant Cœnos, & Perdiccas, & Meleager, & Ptolomæus, & Amyntas, sui quilq; agminis duces. In læuo, quod ad mare pertinebat, Craterus, & Parmenio erant: sed Craterus, Parmenioni parere iussus. Equites ab vtroque cornu locati: dexterum Macedones Thessalis adiunctis, læuum Peloponenses tuebantur. Ante hanc aciem posuerat funditorum manum, sagittarijs admixtis. Traces quoque, & Cretenses ante agmen ibant, & ipsi leuiter armati. At his, qui præmissi à Dario iugum montis insederant, Agrianos opposuit, ex Græcia nuper aductos. Parmenioni autem præceperat, vt quantum posset, agmen ad mare extenderet, quò longius abesset montibus, quos occupauerant Barbari. At illi neque obstare venientibus, nec circumire prætergressos ausi funditorum maximè adspectu territi profugerant. Eaque res tutum Alexandro agminis latus, quod ne supernè incesseretur timuerat, præstitit. Triginta, & duo armatorum ordines ibant: neque enim latiùs extendi aciem patiebantur angu-

angustiæ. Paulatim deinde se laxa
sinus montium, & maius spatium ape
rire cœperant, ita vt non pedes solū
pluribus ordinibus incedere, sed etia
lateribus circumfundi posset equitatu
10 Iam in conspectu, sed extra tel
iactum vtraque acies erat, cùm prior
Persæ inconditum, & trucem sustule
clamorem. Redditur, & à Macedonibu
maior, iugis montium, vastisq; saltibu
repercussus; quippe semper circumie
cta nemora, petræque, quantamcumq
accepere, vocem multiplicato sono re
ferunt. Alexander ante prima sign
ibat, identidem manu suos inhibens
ne impensius ob nimiam festinatione
concitato spiritu capesserent prælium.
Cumque agmini obequitaret, varia
oratione, vt cuiusque animis aptu
erat, milites alloquebatur. Macedo
nes, tot bellorum in Europa victores
ad subigendam Asiam, atque vltim
Orientis, non ipsius magis, quàm su
ductu profectos, inueteratæ virtuti
admonebat. Illos terrarum orbis libe
ratores, emensosque olim Herculis, &
liberi patris terminos, non Persi
modo, sed etiam omnibus gentibu
impositurus iugum. Macedonum Ba
ctra, & Indos fore: minima esse, qua
nunc intuerentur: sed omnia victori
parari. Non in præruptis petris Illy
riorum, & Thraciæ saxis sterilem labo
rem fore: spolia totius Orientis offerri
Vix gladio futurum opus. Totam acien
suo pauore fluctuantem vmbonibu
posse

osse propelli. Victor ad hæc Athe-
niensium Philippus pater inuocabatur,
domitæque nuper Bœotiæ, & vrbis in
ea nobilissimæ ad solum dirutæ species
repræsentabatur animis. Iam Grani-
cum amnem, iam tot vrbes aut expu-
gnatas, aut in fidem acceptas, omniaq;
quæ post tergum erant, strata, & pedi-
bus ipsorum subiecta, memorabat.
Cum adierat Græcos, admonebat, ab
iis gentibus illata Græciæ bella: Darij
prius, deinde Xerxis insolentia, aquam
ipsam, terramque postulantium, vt
neque fontium haustum, nec solitos
cibos relinquerent: dedita dijs templa
ruinis, & ignibus esse deleta: vrbes
eorum expugnatas, fœdera diuini, hu-
manique iuris violata referebat. Illy-
rios verò, & Thracas rapto viuere as-
suetos, aciem hostium, auro, purpuraq;
fulgentem, intueri iubebat, prædam,
non arma gestantem. Irent, & imbel-
libus fœminis aurum viri eriperent:
aspera montium suorum iuga, nudosq;
colles, & perpetuo rigentes gelu, diti-
bus Persarum campis, agrisque muta-
rent.

11 Iam ad teli iactum peruenerant:
cum Persarum equites ferociter in læ-
uum cornu hostium inuecti sunt: quip-
pe Darius equestri prælio decernere
optabat, phalangem Macedonici exer-
citus robur esse coniectans; iamque
etiam dextrum Alexandri cornu cir-
cuibatur: quod vbi Macedo conspexit,
duabus alis equitum ad iugum montis
iussis

iussis subsistere, cæteros in mediu
belli discrimen strenuè transfert. Sub
ductis deinde ex acie Thessalis equit
bus, præfectum eorum occultè circui
tergum suorum iubet. Parmenioniqu
coniungi, & quod is imperasset, imp
grè exequi. Iamque ipsi in mediu
Persarum vndique circumfusi, egreg
se tuebantur: sed conferti, & quasi co
hærentes, tela vibrare non poterant
Simul vt erant emissa, in eosdem co
currentia implicabantur, leuique, &
vano ictu pauca in hostem, plura in hu
mum innoxia cadebant. Ergo comi
nus pugnam coacti conserere, gladio
impigre stringunt. Tum verò multum
sanguinis fusum est: duæ quippe acie
ita cohærebant, vt armis arma pulsa
rent, mucrones in hora dirigerent. No
timido, non ignauo cessare cum licuit
collato pede quasi singuli inter se di
micarent, in eodē vestigio stabant, do
nec vincendo locum sibi facerent. Tu
demum ergo promouebant gradum
cum hostem prostrauerant. At illo
nouus excipiebat aduersarius fatigatos
nec vulnerati (vt alias solent) acie
poterant excedere, cum hostis instare
à fronte, à tergo sui vrgerent. Alexan
der non ducis magis, quàm militis mu
nia exsequebatur, optimam decus cæs
rege expectens: quippe Darius curr
sublimis eminebat, & suis ad se tuen
dum, & hostibus ad incessendū, ingen
incitamentum. Ergo frater eius Oxatre
cum Alexandrum instare ei cerneret
equi-

quites, quibus præerat, ante ipsum currum regis obiecit, armis, & robore corporis multùm super cæteros eminens, animo verò, & pietate in pauci ssimis. Illo vtique prælio clarus, alios improvidè instantes prostrauit, alios in fugam auertit. At Macedones, vt circa regem erant, mutua adhortatione firmat, cum ipso in equitum agmē irrumpunt. Tam verò similis ruinæ strages erat. Circa currum Darij iacebant nobilissimi duces, ante oculos regis egregia morte defuncti, omnes in ora proni, sicut dimicantes procubuerant, aduerso corpore vulneribus acceptis. Inter hos Atizies, & Rheomithres, & Sabaces prætor Ægypti, magnorum exercituum Præfecti, noscitabantur: circa eos cumulata erat peditum, equitumque obscurior turba. Macedonum quoque non quidem multi, sed promptissimi tamen cæsi sunt. Inter quos Alexandri dextrum femur leuiter mucrone perstrictū est. Iamq; qui Darium vehebant equi confossi hastis, & dolore efferati, iugum quatere, & regem curru excutere cœperant: cùm ille, veritus ne viuus veniret in hostium potestatem, desilit, & in equum, qui ad hoc ipsum sequebatur imponitur, insignibus quoque imperij, ne fugam proderent, indecorè abiectis. Tum verò cæteri dissipantur metu, & quacuique patebat, ad fugam via erumpunt, arma iacentes, quæ paulò ante ad tutelam corporum sumpserant: adeo pauor etiam auxilia formidat. Insta-

bat fugientibus eques à Parmenione missu, & fortè in illud cornu omnē fuga abstulerat. At in dextro Persæ Thessalos equites vehementer vrgebant. Iamque vna ala ipso impetu proculcata erat, cum Thessali strenuè circumactis equis dilapsi, rursus in prælium redeunt, sparsosq; incompositos victoriæ fiducia barbaros ingenti cæde prosternunt. Equi pariter, equitesq; Persarum, serie laminarum graues, agmen, quod celeritate maximè constat, ægrè moliebantur: quippe in circumagendis equis suis Thessali multos occupauerant. Hac tam prospera pugna nunciata, Alexander non ante ausus persequi barbaros, vtrimque iam victor instare fugientibus cœpit. Haud amplius regem quàm mille equites sequebantur, cùm ingens multitudo hostium caderet. Sed quis aut in victoria, aut in fuga copias numerat? Agebantur ergo à tam paucis pecorum modo: & idem metus, qui cogebat fugere, fugientes morabatur. At Græci, qui in Darij partibus steterant, Amynta duce (prætor hic Alexandri fuit, tunc transfuga) abrupti à cæteris, haud facile fugientibus similes euaserant. Barbari longè diuersam fugam intenderunt, alij quà rectum iter in Persidem ducebat, quidam circuitu rupes, saltusque montium occultos petiuere, pauci castra Darij. Sed iam illa quoque hostis victor intrauerat, omni quidem opulentia ditia. Ingens auri, argentique pondus non

non belli, sed luxuriæ apparatum, diripuerant milites. Cumque plus raperent, passim strata erant itinera vilioribus sarcinis, quas in comparatione meliorum auaritia contempserat. Iamque ad fœminas peruentum erat, quibus, quò chariora ornamenta sunt, violentiùs detrahebantur; nec corporibus quidem vis, ac libido parcebat. Omnia planctu, tumultuque, prout cuique fortuna erat, castra repleuerant: nec vlla facies mali deerat, cum per omnes ordines, ætatesque victoris crudelitas, ac licentia vagaretur. Tunc verò impotentis fortunæ species conspici potuit, cum ij, qui tum Dario tabernaculum exornauerant omni luxu, & opulentia instructum: eadem illa Alexandro, quasi veteri domino reseruabant. Namque id solum intactum omiserant milites, ita tradito more, vt victorem victi regis tabernaculo exciperent. Sed omnium oculos, animosque in semet auerterant captiuæ mater, coniuxque Darij. Illa non maiestate solum, sed etiam ætate venerabilis: hæc formæ pulchritudine, nec illa quidem fortè corrupta, acceperat in sinu filium, nondum sextum ætatis annum egressum, in spem tantæ fortunæ, quantam paulò ante pater eius amiserat, genitum. At in gremio anus auiæ iacebant adultæ duæ virgines, non suo tantum, sed illius mœrore etiam confectæ. Ingens circa eam nobilium fœminarum turba constiterat, laceratis crinibus, abscissaque

veste, pristini decoris immemores, reginas, dominasq; veris quondam tunc alienis nominibus vocantes. Illæ suæ calamitatis oblitæ vtro cornu Darius stetisset, quæ fortuna discriminis fuisset, requirebant. Negabant se captas, si viueret rex. Sed illum equos subinde mutantem longius fuga abstulerat. In acie autem cæsa sunt Persarum peditum centum millia; decem verò millia interfecta equitum. At ex parte Alexandri quatuor & quingenti saucij fuere; triginta omnino, & duo ex peditibus desiderati sunt; equitum centum quinquaginta interfecti. Tantulo impendio ingens victoria stetit.

12 Rex, diu Darium persequendo fatigatus postquam, & nox appetebat, & consequendi spes non erat, in castra, paulo ante à suis capta, peruenit. Inuitari deinde amicos, quibus maximè assueuerat, iussit; quippe summa duntaxat cutis in femore perstricta, non prohibeat interesse conuiuio; cùm repente è proximo tabernaculo lugubris clamor barbaro vlulatu, planctuq; permixtus, epulantes conterruit. Cohors quoque, quæ excubabat ad tabernaculum regis, verita ne maioris motus principium esset, armare se cœperat. Causa subiti pauoris fuit, quod mater vxorque Darij cum captiuis nobilibus regem, quem interfectum esse credebant, ingenti gemitu, eiulatuque deflebant. Vnus namque de captiuis spadonibus, qui fortè ante ipsarum taber-

nacu-

aculum steterat, amiculum, quod Dorius (sicut paulo ante dictum est) ne ultu proderetur, abiecerat; in manibus eius, qui repertum ferebat, agnoscit: ratusque, interfecto detractu esse, falsum nuncium mortis eius attulerat. Hoc mulierum errore comperto, Alexander fortunæ Darij & pietati earum lachrymas effecerat. Ac primo Mithrenem, qui Sardeos prodiderat, peritum Persicæ linguæ, ire ad consolandas eas iusserat. Veritus deinde, ne proditor captiuarum iram, doloremque grauaret, Leonatum ex purpuratis suis misit, iussum indicare, falso lamentari eas Darium viuum. Ille cum paucis armigeris in tabernaculum, in quo captiuæ erant, peruenit, missumque se à rege nunciare iubet. At hi, qui in vestibulo erant, vt armatos conspexere, rati actum esse de dominis, in tabernaculu currunt, vociferantes, adesse supremam horam, missosque qui occiderent captas. Itaque, vt quæ nec prohibere possent, nec admittere auderent, nullo responso dato, tacite operiebantur victoris arbitrium. Leonatus, expectato diu qui se introduceret, postea quam nemo procedere audiebat, relictis in vestibulo satellitibus, intrat in tabernaculum. Ea ipsa res turbauerat fœminas, quòd irrupisse, non admissus videbatur. Itaque mater, & coniux, prouolutæ ad pedes, orare cœperunt, vt, priusquam interficerentur, Darij corpus ipsis patrio more sepelire permi-

 teret,

teret: functas supremo in regem offi cio, se impigrè morituras, Leonatus & viuere Darium, & ipsas non incolumes modò, sed etiam apparatu pristinæ fortunæ reginas fore. Tum demum mater Darij alleuari se passa est. Alexander postero die cum cura sepultis militibus, quorum corpora inuenerat, Persarum quoque nobilissimis eundem honorem haberi iubet, matrique Darij permittit, quos vellet, patrio more sepeliret. Illa paucos arcta propinquitate coniunctos pro habitu præsentis fortunæ humari iussit, apparatū funerum quo Persæ suprema officia celebrarent inuidiosum fore existimans, quum victores haud pretiosè cremarentur. Iāq; iustis defunctorum corporibus solutis præmittit ad captiuas, qui nunciarent ipsum venire: inhibitaque comitantiū turba, tabernaculum cum Hephestione intrat. Is longè omnium amicorum charissimus erat regi, cum ipso pariter educatus, secretorum omnium arbiter: liberatis quoque in admonendo eo non alius ius habebat, quod tamen ita vsurpabat, vt magis à rege permissum, quā vendicatum ab eo videretur: & sicut ætate par erat regi, ita corporis habitu præstabat. Ergo reginæ illum regem esse ratæ, suo more veneratæ sunt. Inde ex captiuis spadonibus, quis Alexander esset, monstrantibus, Sysigambis aduoluta est pedibus eius, ignorationē numquam antea visi regis excusans. Quam manu alleuans rex, Non errasti,

inquit,

inquit, mater: nam & hic Alexander
est. Equidem hac continentia animi
si ad vltimum vitæ perseuerare potuis-
set, feliciorem fuisse crederem, quàm
visus est esse, cùm Liberi patris imita-
retur triumphum, ab Hellesponto vsq;
ad Oceanum omnes gentes victoria
emensus, si vicisset profectò superbiam,
atq; iram, mala inuicta: si abstinuisset
inter epulas cædibus amicorum; egre-
giosque bello viros, & tot gentium se-
cum domitores in dicta causa veritus
esset occidere. Sed nondum fortuna
se animo eius superfuderat. Itaque
orientem eam moderatè, & prudenter
tulit, ad vltimum magnitudinem eius
non cepit: tum quidem ita se gessit, vt
omnes ante eum reges, & continentia,
& clementia vincerentur. Virgines, &
reginas excellentis formè tam sanctè
habuit, quàm si eodem, quo ipse, pa-
rente genitæ forent. Coniugem eius-
dem, quam nulla ætatis suæ pulchritu-
dine corporis vicit, adeò ipse non vio-
lauit, vt summam adhibuerit curam, ne
quis captiuo corporis illuderet. Omnē
cultum reddi fœminis iussit: nec quid-
quam ex pristinæ fortunæ magnificen-
tia captiuis, præter fiduciam, defuit.
Itaque Sysigambis, rex, inquit, mere-
ris, vt ea precemur tibi, quæ Dario no-
stro quondam precatæ sumus: & (vt
video) dignus es, qui tantum regem
non felicitate solùm, sed etiam æquita-
te superaueris. Tu quidem matrem
me, & reginam vocas: sed ego me tuam

D 4 fama-

famulam esse confiteor. Et præteritæ fortunæ fastigium capio, & præsentis iugum pati possum. Tua interest, quantum in nos licuerit, si id potius clementia, quàm sæuitia vis esse testatum. Rex bonum animum habere eas iussit. Darij deinde filium collo suo admouit. Atq; nil ille conspectu tunc primùm à se visi conterritus ceruicem eius manibus amplectitur. Motus ergo rex constantia pueri, Hephestionē intuens Quam vellem, inquit, Darius aliquid ex hac indole hausisset! Tum tabernaculo egressus, tribus aris in ripa Pyrami amnis, Ioui, atq; Herculi, Mineruæque sacratis, Syriam petit. Damascum, vbi regis gaza erat, Parmenione præmisso.

13 Atque is, cùm præcessisse Darij satrapam comperisset, veritus, ne paucitas suorum sperneretur accersere maiorem manū statuit. Sed forte in exploratores ab eo præmissos incidit nomine Mardus, qui ad Parmenionem perductus, literas ad Alexandrum à Præfecto Damasci missas tradit ei; nec dubitare eum, quin omnē regiam supellectilem cum pecunia traderet adiecit. Parmenio, asseruari eo iusso, literas aperit in queis erat scriptum, vt maturè Alexander aliquem ex ducibus suis mitteret cū manu exigua. Itaque, re cognita Mardū, datis comitibus ad proditorem remittit. Ille è manibus custodientium lapsus, Damascum ante lucem intrat. Turbauerat ea res Parmenionis animū insidias timentis, & ignotum iter sine

duce

duce non audebat ingredi. Felicitati tamen regis sui confisus, agrestes, qui duces itineris essent, excipi iussit; quibus celeriter repertis, quarto die ad urbem peruenit, iam metuente Præfecto, ne sibi fides habita non esset. Igitur quasi parũ munimentis oppidi fidens, ante solis ortũ pecuniam regiam (quam gazam Persæ vocant) cum pretiosissimis rerum efferri iubet, fugam simulans, revera vt prædam hosti offerret. Multa millia virorum, fœminarumque excedentem oppido sequebantur, omnibus miserabilis turba, præter eum cuius fidei commissa fuerat; quippe quo maior proditoris merces foret, obijcere hosti parabat gratiorem omni pecunia prædam, nobiles viros, Prætorum Darij coniuges, liberosque, præter hos Græcarum vrbium legatos, quos Darius, velut in arce tutissima, in proditoris reliquerat manibus. Gangabas Persæ vocant humeris onera portantes; hi quum frigus tolerare non possint, quippe, & procella subitò niuem effuderat, & humus rigebat gelu, tum astrictas vestes, quas cum pecunia portabant, auro, & purpura insignes induunt, nullo prohibere auso, cum fortuna regis etiam humilimis in ipsum licentiam faceret. Præbuere ergo Parmenioni non spernendi agminis speciem: qui intentione cura sues, quasi ad iustum prælium paucis adhortatus, equis calcaria subdere iubet, & acri impetu in hostem inuehi. At illi, qui sub oneribus erant, omissis

illis, per metum capessunt fugam. Armati quoque, qui eos persequebantur, eodem metu arma iactare, ac nota diuerticula petere cœperunt. Præfectus, quasi & ipse conterritus, simulans, cuncta pauore compleuerat. Iacebant totis campis opes regiæ: illa pecunia stipendio ingenti militum præparata; ille cultus tot nobilium virorum, tot illustrium fœminarum; aurea vasa, aurei fræni, tabernacula regali magnificentia ornata. Vehicula, quoque à suis destituta ingentis opulentiæ plena, facies etiam prædantibus tristis, si qua res auaritiam moraretur: quippe tot annorum incredibili, & fidem excedente fortuna cumulata, tunc alia stirpibus dilacerata, alia in cœnum demersa, eruebantur; non sufficiebant prædantium manus prædæ. Iamque etiam ad eos, qui primi fugerant, ventum erat; Fæminæ pleræque paruos trahentes liberos ibant, inter quas fuere tres virgines Ochi (qui ante Darium regnauerat) filiæ, olim quidem ex fastigio paterno rerum mutatione detractæ, sed tum sortem earum crudeliùs aggrauante fortuna. In eodem grege vxor quoque eiusdem Ochi fuit, Oxatrisq; (frater hic erat Darij) filia, & coniux Artabazi principis purpuratorum: & filijs cum Ilioneo fuit nomen. Pharnabazi quoque, cui summum imperium maritimæ oræ Rex dederat, vxor cum filio excepta est. Mentoris filiæ tres, ac nobilissimi Ducis Memnonis coniux.

&

& filius: vixque vlla domus purpuratî fuit tantæ cladis expers. Lacedæmonij quoque, & Athenienses, societatis fide violata, Persas secuti. Aristog ton, Dropides, & Iphicrates, inter Athenienses, genere, famaque longè clarissimi: Lacedæmonij, Pasippus, & Onomastorides cum Omaio, & Callicratide, ij quoque domi nobiles. Summa pecuniæ signata fuit talentorum duo millia, & sexaginta: facile argenti pondus quingenta æquabat. Præterea triginta millia hominum, cum septem millibus iumentorum, dorso onera portantium capta sunt. Cæterùm Dij tantæ fortunæ proditorem, celeriter cum debita pœna persecuti sunt. Namque vnus è conscijs eius, credo, Regis vicem etiam in illa forte reueritus, interfecti proditoris caput ad Darium tulit, opportunum solatium prodito: quippe & vltus inimicum erat, & nondum in omnium animis memoriam maiestatis suæ exoleuisse cernebat.

✠

QVINTI CVRTII

De rebus gestis

ALEXANDRI MAGNI,

Regis Macedonum.

LIBER QVARTVS.

ARGVMENTVM.

1 Alexander literis à Dario superbè scriptis regiè respondit: Abdolominum Sidonijs regem præficit: Amyntas transfuga miro modo à Persis ipsis occiditur: variæ varijs locis præfectorum Darij clades.

2 Tyrij Alexandrum recipere recusantes, obsidentur.

3 Dubijs belli euentibus Tyri obsidio fit nobilis.

4 Tandem Tyrus vi capta, maximaque hominum strage corrupta, luctuoso incendio deformatur.

5 Darij iterata de pace ad Alexandrum submissior legatio, qua repudiata Græci Alexandrum corona aurea donant: ille autem per præfectos multas superat Prouincias.

6 Ad bellum dum se accingit Darius, Alexander Gazam expugnat, eiusque præfectum Batim crudeli afficit supplicio.

7 Profectio, & varia Alexandri quæsita ad Iouis Hammonis oraculum.

8 In Ægypto Alexandria condita,

&

& varia Alexandri bellica expeditiones.

9 *Darius ad Arbellas peruenit, eoque inuito Alexander Granicum superat.*

10 *Milites ob Lunæ eclipsim turbatos, Alexander per Ægyptios vates confirmat: Perses vastatores conjicit in fugam: Darij uxor captiua, mærore confecta, supremum diem claudit, vnde Alexandri lachrimæ: Darij suspiciones, luctus, & vota.*

11 *Pacem tertiò quasitam Darius non imperat, imò ad deditionem, aut ad bellum ab Alexandro prouocatur.*

12 *Ad prælium dum Persarum ingens exercitus paratur, Macedones lymphatico quodam terrore liberati, alacriter arma capessunt.*

13 *Consilia de nocturno prælio Parmenionis, & Polypercontis Alexander damnat, somnoque refectus interrito vultu suos ad pugnam accendit.*

14 *Alexandri ad Græcorum, Darijque ad Persarum exercitus, ante pugnam orationes.*

15 *Cruenti ad Arabellas prælij descriptio: victor Alexander Darium victum persequitur.*

16 *Parmenio in discrimine constitutus Alexandrum retrahit: eandem integra victoria potiti Macedones, reliquos Persas, multis suorum millibus desideratis fuga sibi salutem quærere cogunt.*

Da-

Arius tanti modò exercitus Rex, qui triumphantis magis, quàm dimicantis more curru sublimis inierat prælium, per loca, quæ propè immensis agminibus compleuerat, iam inania, & ingenti solitudine vasta fugiebat. Pauci regem sequebantur: nam nec eodem omnes fugam intenderant, & deficientibus equis, cursum eorum, quos rex subindè mutabat, æquare non poterant. Vnchas deindè peruenit: vbi exceperunt eum Græcorum quatuor millia, cum quibus ad Euphratem contendit, id demum credens fore ipsius, quod celeritate præripere potuisset. At Alexander Parmenionem, per quem apud Damascum recepta erat præda, iussum eam ipsam, & captiuos diligenti asseruare custodia, Syriæ, quam Cœlen vocant, præfecit. Nouum imperium Syri nondum belli cladibus satis domiti aspernabantur: sed celeriter subacti, obedienter imperata fecerunt. Aradus quoque insula deditur regi. Maritimam tum oram, & pleraque longiùs etiam à mari recedentia, rex eius insulæ Strato possidebat: quo in fidem accepto, castra mouit ad vrbem Marathon. Ibi illi iteræ à Dario redduntur, quibus, vt superbè scriptis, vehementer offensus est. Præcipuè eum mouit, quod Darius sibi regis titulum, nec eundem Alexandri nomini adscripserat. Postulabat autem magis, quàm petebat, vt accepta pecu-

pecunia, quantamcunque tota Macedonia caperet, matrem sibi, ac coniugem, liberosq; restitueret. De regno æquo si vellet, Marte contenderet. Si faniora consilia tandem pati potuisset, contentus pario, cederet alieni imperij finibus, socius, amicusque esset: in eã se fidem, & dare paratū, & accipere. Contrà Alexander in hunc maximè modum rescripsit Rex Alexander Dario. Ille, cuius nomen sumpsisti, Darius, Græcos, qui oram Hellesponti tenent, coloniasq; Græcorum Ionas omni clade vastauit, cum magno deinde exercitu mare traiecit, illato Macedoniæ, & Græciæ bello. Rursus rex Xerxes gentis eiusdem ad oppugnandos nos cum immanium barbarorum copijs venit: qui nauali prælio victus, Mardonium tamen reliquit in Græcia, vt absens quoq; popularetur vrbes, agros vreret. Philippum verò parentem meum quis ignorat ab his interfectum esse, quos ingentis pecuniæ spe solicitauerant vestri? Impia enim bella suscipitis, & quum habeatis arma, licitamini hostium capita: sicut tu proximè talentis mille, tanti exercitus rex, percussorem in me emere voluisti. Repello igitur bellum, non infero. Et dijs quoque pro meliore stantibus causa, magna partem Asiæ in ditionem redegi meam; teipsum acie vici: quem etsi nihil à me impetrare oportebat: vtpotè, qui ne belli quidem in me iura seruaueris; tamen, si veneris supplex,

&

& matrem, & coniugem, & liberos si
pretio recepturum te esse promitto
vincere & contulere victis scio. Qu
si te committere nobis times, dabim
fidem impunè venturum. De cæte
cùm mihi scribes, memento non solù
regi te, sed etiam tuo scribere. Ad h
perferendam Thersippus missus. I
in Phenicem deindè descendit, & o
pidum Byblon traditum recepit. In
ad Sidona ventum est vrbem vetusta
famaque conditorum inclytam Regn
bat in ea Strato Darij opibus adiutu
sed quia deditionē magis popularium
quàm sua spontè fecerat, regnò vis
indignus: Hephestioniq; permissum,
quemcumque fastigio Sidones dignis
mum arbitrarentur, costrueret regem
Erant Hephestioni hospites clari inte
suos iuuenes, qui facta ipsis potestate
regnandi, negauerunt quenquam pa
trio more in id fastigium recipi, nisi re
gia stirpe ortum. Admiratus Hephe
stion magnitudinem anim. spernentis
quòd alij per ignes, ferrumq; peterent
Vos quidē macti virtute, inquit, estote
qui primis intellexistis, quantò maiu
esset regnum fastidire, quàm accipere
Cæterum dare aliquem regiæ stirpis
qui meminerit à vobis acceptum ha
bere se regnum; Atque il' .cum multo
imminere tantæ spei cernerent, singo
lis amicorum Alexandri ob nimiam re
gni cupiditatem adulantes, statuunt,
neminem esse potiorem, quàm Abdo
lominum, quendam longe quidem co-

gna-

gnatione stirpi regiæ annexum, sed ob inopiam suburbanum hortum exigua colentem stipe. Causa ei paupertatis fuerat plerisque probitas erat: intentusque operi diurno, strepitum armorum, qui totam Asiam cõcusserat, non exaudiebat. Subito deinde, de quibus ante dictum est, cum regiæ vestis insignibus hortum intrant: quem fortè steriles herbas eligens Abdolominus repurgabat. Tunc rege eo salutato; Alter ex his, Habitus, inquit, hic quem cernis in meis manibus, cum isto squalore permutandus tibi est: ablue corpus, illuuie, æternisque sordibus squalidum; cape regis animum, & in eam fortunã, qua dignus es, istam continentiam perfer. Et cùm in regali solio residebis, vitæ, necisque omnium ciuium dominus, caue obliuiscaris huius status, in quo accipis regnum: immo herculè, propter quem. Somnio similis res Abdolomino videbatur. Interdùm, satisne sani essent, qui tàm proteruè sibi illuderent, percunctabatur. Sed vt cunctanti squalor ablutus est, & iniecta vestis purpura, auroque distincta, & fides à iurantibus facta seriò: iam rex iisdem comitantibus in regiam peruenit. Fama (vt solet) strenuè tota vrbe discurrite aliorum studium, aliorum indignatio eminebat. Ditissimus quisque humilitatem, inopiamque eius apud amicos Alexandri criminabatur: admitti eum rex protinus iussit, diùque contemplatus, Corporis, inquit, habitus

famæ

famæ generis non repugnat, sed libet scire, inopiam qua patientia tuleris. Tùm ille, Vtinam, inquit, eodem animo regnum pati possim! Hę manus suffecere desiderio meo: nihil habenti, nihil defuit. Magnæ indolis speciem ex hoc sermone Abdolomini cępit, Itaque non Stratonis modo regiam supellectilem attribui ei iussit, sed pleraque etiam ex Persica præda Regionem quoque vrbi appositam ditioni eius adiecit. Interea Amyntas, quem ad Persas Ab Alexandro transfugisse diximus, cùm quatuor millibus Græcorum ipsum ex acie persecutis fuga Tripolin peruenit. Indè in naues militibus impositis Cyprum transmisit: & cùm in illo statu rerum id quemque, quod occupasset, habiturum arbitraretur, velut certo iure possessum, Ægyptum petere decreuit, vtrique regi hostis. & semper ex ancipiti mutatione temporum pendens: hortatusque milites ad spem tantæ rei, docet Saracem prætorem Ægipti cecidisse in acie: Persarum præsidium, & sine duce esse, & inualidum: Ægyptios semper prætoribus eorum infensos, pro socijs ipsos, non pro hostibus æstimaturos. Omnia experiri necessitas subigebat: quippe cùm primas spes fortuna destituit, futura præsentibus videntur esse potiora. Igitur rone lamant, duceret, quò videretur. Atque ille vtendum animis, dum spe calere nt, ratus, ad Pelusij ostium penetrat, simulans à Dario se esse præmissũ.

Po-

Potitus ergo Pelusij, Memphin copias promouit; ad cuius famam Ægypti vana gens, & nouandis quàm gerendis aptior rebus, ex suis quisq; vicis, vrbibusque ad ipsum concurrunt, ad delenda præsidia Persarum: qui territi, tamen spem obtinendi Aegyptum non amiserunt. Sed eos Amyntas prælio superatos in vrbem compellit, castrisque positis, victores ad populandos agros, velut in medio positis hostium cunctis, agebat. Itaque Mazaces, quamquam infelici prælio suorum animos territos esse cognouerat: tamen palantes, & victoriæ fiducia incautos ostentans, perpulit ne dubitarent ex vrbe erumpere, & res amissas recuperare. Id consilium non ratione prudentiùs, quàm euentu felicius fuit. Ad vnum omnes cum ipso duce occisi sunt. Has pœnas Amyntas vtrique regi dedit, nihilo magis ei, ad quem transfugerat, fidus, quàm illi, quem deseruerat. Darij prætores, qui prælio apud Isson superfuerant, cum omni manu, quæ fugientes secuta erat, assumpta etiam Cappadocum, & Paphlagonum iuuentute, Lydiam recuperare tentabant. Antigonus prætor Alexandri Lydiæ præerat; qui quamquam, plerosque militum ex præsidijs ad regem dimiserat, tamen, barbaris spretis, in aciem suos eduxit. Eadem illic quoque fortuna partium fuit. Tribus prælijs alia, atque alia regione commissis Persæ funduntur. Eodem tempore classis Macedonum ex Græcia ac-

cita,

cita, Aristomenem, qui ad Hellespont oram recuperandam à Dario erat mis sus, captis eius, aut demersis nauibus superat. A Milesijs deinde Pharnaba zus præfectus Persicæ classis pecunia exacta, & præsidio in vrbem Chium introducto, centum nauibus Andrum & indè Syphnum petijt. Idas quoque insulas præsidiis occupat, pecunia mul ctat. Magnitudo b lli, quod ab opu lentissimis Europæ, Asiæque regibus in spem totius orbis occupandi gerebatur Græciæ quoque, & Cretæ arma com mouerat. Agis Lacedæmoniorum rex octo millibus Græcorum, qui ex Cilicia profugi domos re petierant, contractis bellum Antipatro Macedoniæ præfecto moliebatur. Cretenses has aut illas partes secuti, nunc Spartanorum, nunc Macedonum præsidijs occupabantur. Sed leuiora inter illos fuere discrimi na, vnum certamen, ex quo cætera pendebant, intuente fortuna.

2 Iàm tota Syria, iàm Phœnicè quo que, excepta Tyro, Macedonum erant: habebatque rex castra in continenti, à quo vrbem angustum fretum dirimit. Tyrus, & claritate, & magnitudine ante omnes vrbes Syriæ, Phœnicesq; memo rabilis, faciliùs societatem Alexandri acceptura videbatur, quàm imperium. Coronam igitur auream legati donum afferebant, commeatusque largè, & hos pitaliter ex oppido adduxerant. Ille dona, vt ab amicis, accipi iussit: beni gneque legatos allocutus, Herculi (qui

præ-

præcipuè Tyrij colerent) sacrificare velle se dixit: Macedonum reges credere ab illo deo ipsos genus ducere: se vetò vi id facere, etiam oraculo monitum. Legati respondent, esse templum Herculis extra vrbem, in ea sede, quam Paletyron ipsi vocant: ibi regem deo sacrum ritè facturum. Non tenuit iram Alexander, cuius alioquin potens non erat. Itaq; Vos quidem, inquit, fiducia loci, quòd insulam incolitis, pedestrem hunc exercitum spernitis: sed breui ostendam incontinenti vos esse. Proindè sciatis licet, aut intraturum me vrbem, aut oppugnaturum. Cum hoc responso dimissos, monere amici cœperunt, vt regem, quem Syria, quem Phœnice recepisset, ipsi quoq; vrbem intrare paterentur. At illi, loco satis fisi, obsidionem ferre decreuerunt: namque vrbem a continenti quatuor stadiorum fretum diuidit, Africo maxime obiectum crebros ex alto fluctus in litus euoluit: nec accipiendo operi, quo Macedones continenti insulam iungere parabant, quicquam magis, quàm ille ventus, obstabat: quippè vix leni, & tranquillo mari moles agi possunt. Africus verò prima quæq; congesta pulsu illisa mari subruit: nec vlla tàm firma moles est, quam non exedant vndæ, per nexus operum manantes, & vbi acrior flatus exiſtit, sũmi operis fastigio superfusæ. Præter hanc difficultatem haud minor alia erat: muros, turresq; vrbis præaltum mare ambiebat. Non tormenta, nisi è nauibus

procul

procul excussa emitti, non scalæ,
nibus applicari poterant: præcep
salum murus, pedestre interceperat
naues nec habebat rex, & si adm
set, pendentes, & instabiles miss
arceri poterant. Inter quæ haud
dictu res Tyriorum fiduciam acce
Carthaginensium legati ad celebr
sacrum anniuersariũ more patrio
venerant: quippè Carthaginem
condiderunt, semper parentum
culti. Hortari ergo Pæni cœperu
obsidionem forti animo paterer
breui Carthagine auxilia ventura,
ea tempestate magna ex parte Pu
classibus maria obsidiabantur. I
bello decreto, per muros, turresque
menta disponunt, arma iunioribus
dunt opifices, quorum copia vrbs a
dabat, in officinas distribuunt, o
belli apparatu strepunt; ferreæ que
manus (harpagonas vocant) quas o
bus hostium iniicerent, coruique, &
tuendis vrbibus excogitata, præp
bantur Sed cùm fornacibus, ferrũ, q
excudi oportebat, impositum esset
motisq; follibus ignem statu acce
rent, sanguinis riui sub ipsis flammis
stitisse dicuntur; idque omnem in
cedonum metum verterunt Tyrij. A
Macedonas quoque, cum forte pan
quidnam militum frangerent, manan
sanguinis guttas notauerunt: territo
rege, Aristander peritissimus vatum
pondit, si extrinsecus cruor fluxisset,
cedonibus id triste futurum: contrà c

iate

interiore parte manauerit, vrbi, quam
obsidere desti nassent, exitium portes
dere, Alexander, cum & classem procul
haberet, & longam obsidionem magno
sibi ad cætera impedimento videret
fore, caduceatores, qui ad pacem eos
compellerent, misit: quos Tyrij con-
tra ius gentium occisos præcipitauerunt
in altum. Atque ille suorum tàm indi-
gna nece commotus, vrbem obsidere
statuit. Sed ante iacienda moles erat,
quæ vrbem continenti committeret.
Ingens ergo animis militum desperatio
incessit, cernentium profundum mare,
quod vix diuina ope posset impleri: quæ
saxa tam vasta, quas tàm proceras ar-
bores posse reperiri? exauriendas esse
regiones, vt illud spatium aggeraretur:
exæstuare semper fretum: quoque ar-
ctius volutetur inter insulam, & conti-
nentem, hoc acriùs fuere. At ille
haud quaquam rudis tractandi militare
animos, speciem sibi Herculis in somnis
oblatam esse pronunciat, dextram por-
rigentis, illo duce, illo aperiente, in vr-
bem intrare se visum. Inter hæc cadu-
ceatores interfectos, gentium iura vio-
lata referebat. Vnam esse vrbem, quæ
cursum victoris morari ausa esset. Duci-
bus deinde negotium datur, vt suos
quisque castiget. satisq; omnibus stimu-
latis, opus orsus est. Magna vis saxorum
ad manum erat Tyro vetere præbente
materies ex Libano monte ratibus, &
turribus faciendis vehebatur. Iamque à
fundo maris in altitudinem môtis ope
ex-

exercuerat nondum tamen aquæ fa
gium æquabat: & quo longius m
agebatur à litore, hoc magis quidq
ingerebatur præaltum absorbebat m
cum Tyrii paruis nauigijs admotis
ludibrium exprobrabant. Illos armis
clytos dorso, sicut iumenta, onera
stare, interrogabant etiam, num ma
Neptuno esset Alexander? Hæc ipsa
fectatio alacritatem militum accend
eamq; paulùm moles aquam emineb
& simul aggeris latitudo crescebat,
bique admouebatur: cum Tyrij mag
tudine molis, cuius incrementum
ante fefellerat, conspecta, leuibus
uigijs nondum commissum opus
cuire cœperunt: missilibus eos quoq
qui pro opere stabant, incessere. M
tis ergo impunè vulneratis, cùm, &
mouere, & appellere scaphas in ex
dito non esset, ad curam semetip
tuendi ab opere conuerterant. Ig
ex iumentis coria, velaq; iussit obten
vt extera teli iactum essent: dualque t
res ex capite molis erixit, è quibus
subeuntes scaphas tela ingeri posse
Contra Tyrij nauigia procul à consp
ctu hostium litori appellunt, expo
tisq; militibus, eos, qui saxa gestabar
obtruncant. In Libano quoque A
bum agrestes, incompositos Macec
nas adorti, triginta ferè interficiun
paucioribus captus.

3 Ea res Alexandrum diuidere c
pias coegit. Et ne segniter assidere
vrbi videretur, operi Perdiccam, Cra
rumq;

umq; præfecit ipse cum expedita manu Arabiam petijt. Inter hæc Tyrij nauem magnitudine eximia, saxis, arenaque à puppi oneratam, ità vt multùm prora emineret, bitumine, ac sulphure illitã remis concitauerunt, & cum magnam vim venti vel à quoque concepissent, celeriter ad molem successit. Tunc, prora eius accensa, remiges desiluere in scaphas, quæ ad hoc ipsum præparatæ sequebantur. Nauis autem, igne concepto, latius fundere incendium cæpit: quod priusquàm posset occurri, turres, & cætera opera in capite molis posita compræhendit. At qui desiluerant in parua nauigia, faces, & quicquid alendo igni aptum erat, in eadem opera ingerunt. Iamque non modò Macedonum turres, sed etiàm summa tabulata conceperant ignem: cùm ij, qui in turribus erant, partim haurirentur incendio, partim armis omissis; in mare semetipsi immitterent. At Tyrij, qui capere eos, quam interficere mallent, natantium manus stipitibus, saxisque lacerabant, donec debilitati impunè nauigijs excipi possent: nec incendio solùm opera consumpta: sed fortè eodem, die vehementior ventus totum ex profundo maris illi fit in molem, crebrisq; fluctibus compages operis verberatæ se laxauere, laxaq; interfluens vnda medium opus rupit. Proruptis igitur lapidum cumulis, quibus iniecta terra sustinebatur, præceps in profundum fuit, tantæque molis vix

vlla vestigia inuenit ab Arabia re
Alexander. Hic (quod in aduer
bus solet fieri) alius in alium cu
referebat, quum omnes verius c
uitia maris queri possent. Rex
operis molem orsus, in aduersun
tum non latere, sed recta fronte
xit: ea cætera opera velut sub ip
tentia tuebatur. Latitudinem qu
aggeri adiecit, vt turres in medi
ctæ procul teli ictu abessent.
autem arbores cum ingentibus
in altum iaciebant: deindè saxis
rabant rursusque cumulo eorum
arbores inijciebant. Tum humu
gerebatur, super quæ alia strue sa
arborumq; cumulata, velut quod
nexu continens opus iunxerant.
Tyrij, quicquid ad impediendam
lem excogitari poterat, segniter
quebantur. præcipuum auxilium
qui procul hostium conspectu sub
aquam. occultoq; lapsu ad molem
penetrabant, falcibus palmites ar
eminentium ad se trahentes. qu
secutæ, pleraq; secum in profun
dabant: tum leuatos onere stip
truncosq; arborum haud ægrè m
bantur. Deinde totum opus, quo
pitibus fuerat innixum, fundam
lapso sequebatur. Ægro animi
xandro, & vtrum perseueraret, an
ret, sacris incerto classis Cypro a
nit. Eodemque tempore Cleander
Græcis militibus in Asiam nuper a
ctis centum & nonaginta nauium

le

em in duo diuidit cornua. Leuum Pythagoras, Rex Cypriorum cum Cratero tuebatur. Alexandrum in dextro quinqueremis regia vehebat. Nec Tyrij, quanquam classem habebant, ausi nauale inire certamen, triremes omnes ante ipsa mœnia opposuerunt, quibus Rex inuectus, ipsas demersit. Postera die ad mœnia classe admota, vndique tormentis, & maxime arietum pulsu muros quatit: quos Tyrij, raptim obstructis saxis: refecerunt: interiorem quoque murum, vt si prior fefellisset, illo se tuerentur, vndiq; orsi. Sed vndique vis mali vrgebat: moles intra teli iactum erat: classis mœnia circuibat: terrestri simul, naualique clade obruebantur: quippe binas quadriremes Macedones inter se ità iunxerant, vt proræ cohærerent, puppes interuallo quantum capere poterant. distarent. Hoc puppium interuallum, antennis, asseribusq; validis deligatis, superque eos pontibus stratis, qui militem sustinerent, impleuerant: sic instructas quadriremes ad vrbem agebant: indè missilia in propugnantes ingerebantur tuto, quia proris miles tegebatur. Media nox erat, cùm classem (sicuti dictum est) paratam circuire vrbem iubet: iàq; naues vrbi, vndiq; admouebantur, & Tyrij desperatione torpebant, cùm subitò spissæ nubes intendere se cælo, & quicquid lucis internitebat, effusa caligine extinctum est. Tum inhorrescens mare paulatim leuari, deinde

acriori vento concitatum fluctus eic[...]
& inter se nauigia collidere. Iamq[...]
scindi cœperant Vincula, quibus c[...]
nexæ quadriremes erant: ruereq; tab[...]
lata, & cum ingenti fragore in prof[...]
dum secum milites trahere. Neque[...]
conferta nauigia vlla ope in turb[...]
regi poterant. Miles ministeria n[...]
tarum, remex militis officia turbab[...]
& quod in huiusmodi casu accidit, [...]
riti ignaris parebant: quippè guber[...]
tores alias imperare soliti, tum m[...]
mortis iussa exequebantur. Taed[...]
remis pertinaciùs euerberatum ma[...]
velut eripientibus nauigia class[...]
cessit, appulsaq; sunt litori lacerata p[...]
raque. Iisdem diebus forte Cartha[...]
nensium legati triginta superuenin[...]
magis obsessis solatium, quàm auxil[...]
quippè domestico bello Pœnos impe[...]
ri: nec de imperio, sed pro salute di[...]
care nunciabant. Siracusani tunc A[...]
cam vrebant, & haud procul Cartha[...]
nis muris locauerant castra. Non tam[...]
defecere animis Tyrij, quamquam [...]
ingenti spe destituti erant; sed con[...]
ges, liberosque deuehendos Cartl[...]
ginem tradiderunt, fortius, quicqu[...]
accideret laturi, si charissimam sui p[...]
tem extra communis periculi fortem[...]
habuissent. Cumq; vnus è ciuibus co[...]
cioni indicasset, oblatam esse per so[...]
num sibi speciem Appollinis, quem[...]
eximia religione colerent, vrbem [...]
serentis, molemque à Macedonibus [...]
salo iactam, in syluestrem saltum c[...]

nitatem: quanquam author seuis erat, tamen ad deteriora credenda proni, aurea catena deuinxere simulacrum, araque Herculis, cuius numini dicauerant inserere vinculum, quasi illo Deo Appollinem retenturi. Syracusis id simulacrum deuexarant, & in maiore locauerant patria, multisque alijs spolijs vrbium à semet captarum non Carthaginem magis, quàm Tyrum ornauerant. Sacrum quoque, quod quidē dijs minimè cordi esse crediderim, multis seculis intermissum repetendi authores quidam erant, vt ingenuus puer Saturno immolaretur: quod sacrilegium veriùs, quàm sacrum, Carthaginenses à conditoribus traditum, vsque ad excidium Vrbis suæ fecisse dicuntur: ac nisi seniores obstitissent, quorum consilio cuncta agebantur, humanitatem dira superstitio vicisset. Cæterùm efficacior omni arte imminens necessitas, non vsitata modo præsidia, sed quædam etiam noua admonuit. Namque ad implicanda nauigia, quæ muros subibant, validis asseribus coruos, & ferreas manus cum vncis, ac falcibus illigauerant, vt cùm tormento asseres promouissent, subitò laxatis funibus injicerent. Vnci quoq; & falces ex ijsdem asseribus dependentes, aut propugnatores, aut ipsa nauigia lacerabant. Clypeos verò æneos multo igne torrebant, quos repletos feruida arena, cænoque decocto, è muris subito deuoluebant: nec vlla pestis

magis timebatur: quippe vbi loricas corpusq; feruens arena penetrauera nec vlla vi excuti poterat, & quidqu attigerat, perurebat, iacientesq; arm laceratis omnibus queis protegi pot rant, vlneribus inulti parebant: co ui verò, & ferreæ manus, torment emissæ, plerosque rapiebant.

4 Hic rex fatigatus, statuerat, solut obsidione, Ægyptum petere: quipp quum Asiam ingenti celeritate percu risset circa muros vnius vrbis hærebat tot maximarum rerum opportunitat dimissa. Cæterùm tàm discedere irr tum, quàm morari pudebat: famam quoque, qua plura, quàm armis euer terat, ratus leuiorem fore, si Tyrum quasi testem se posse vinci, reliquisset Igitur ne quid inexpertum omitteret plures naues admoueri iubet, delectos que militum imponi. Et fortè bellu inusitatæ magnitudinis super ipsos flu ctus dorso eminens, ad molem, quàm Macedones iecerant, ingens corpu applicuit, diuerberatisq; fluctibus alle uans semet, vtrimque conspecta est Deindè à capite molis rursus alto se immersit, ac modò super vndas eminens magna sui parte, modò superfusis fluctibus condita; haud procul munimentis vrbis emersit. Vtrisque lætus fuit belluæ adspectus. Macedones, iter iaciendo operi monstrasse eam augurabantur: Tyrij, Neptunum occupati maris vindicem abripuisse belluam, ac molem breui profectò ruituram; læti-

que

que omine eo ad epulas dilapsi, oneratere se vino: quo grauis, orto sole nauigia conscendunt redimita coronis, floribusque: adeò victoriæ non omen modo, sed etiam gratulationem præceperant. Fortè rex classem in diuersam partem agi iusserat, triginta minoribus nauigijs relictis in litore: è quibus Tyrij duobus captis, cætera ingenti terruerunt metu, donec suorum clamore audito Alexander, classem litori, à quo fremitus acciderat, admouit. Prima è Macedonum nauibus quinqueremis velocitate inter cæteras eminens occurrit: quam vt conspexere Tyrij, duæ è diuerso in latera eius inuectæ sunt, in quarum alteram quinqueremis eadem concitata, & ipsa rostro icta est, & illam inuicem tenuit. Iamq; ea, quæ non cohærebat, libero impetu euecta, in aliud quinqueremis latus inuehebatur, cum opportunitate mira triremis è classe Alexandri in eam ipsam, quæ quinqueremi imminebat; tanta vi impulsa est, vt Tyrius gubernator in mare excuteretur è puppi. Plures deindè Macedonum naues superueniunt, & rex quoq; aderat, quum Tyrij inhibentes remis ægrè euellunt nauem, quæ hærebat, portumq; omnia simul nauigia repetunt. Confestim rex insecutus, portum quidem intrare non potuit, quum procul è muris missilibus submoueretur: naues autem omnes ferè aut demersit, aut cepit. Biduo, deindè ad quietem dato militibus, iussisque, & classem, & ma-

chinas pariter admouere, & vndique territis instare, ipse in altissimam turrim ascendit ingenti animo, periculo maiore: quippe regio insigni, & armis fulgentibus conspicuus vnus præcipue telis petebatur: & digna protsus spectaculo edidit, multos è muris propugnantes hasta transfixit, quosdā etiam comminus gladio, clypeoque impulsos præcipitauit: quippe turris, ex qua dimicabat, muris hostium propemodum cohærebat. Iamque crebris arietibus saxorum compage laxata munimenta defecerant, & classis intrauerat portum, & quidam Macedonum in turres hostium desertas euaserāt: cùm Tyrij tot simul malis victi, alij supplices in templa confugiunt, alij foribus ædium obseratis occupant liberum mortis arbitrium, nonnulli ruunt in hostem, haud inulte tamen perituri. Magna pars summa tectorum obtinebat, saxa, & quidquid in manus sors dederat, ingerentes subeuntibus. Alexander, exceptis qui in templa confugerant, omnes interfici, ignemq; tectis iniici iubet. His per præcones pronunciatis, nemo tamen armatus opem à dijs petere sustinuit. Pueri, virginesque templa compleuerant: viri in vestibulo suarum quique ædium stabant, parata sæuientibus turba. Multis tamen saluti fuere Sidonij, qui intra Macedonum præsidia erant: hi vrbem quidem inter victores intrauerant, sed cognationis cum Tyrijs memores (quippè vtramque vrbem

Age-

Agenorum condidisse credebant) multos Tyriorum etiam protegentes ad sua perduxere nauigia: quibus occultati Sidona vecti sunt. Quindecim millia hoc furto subducta sæuitiæ sunt: quantumque sanguinis fusum sit, vel ex hoc existimari potest, quod intra munimenta vrbis sex millia armatorum trucidata sunt. Triste deinde spectaculum victoribus ira præbuit Regis: duo millia, in quibus occidendi defecerat rabies, crucibus affixi, per ingens litoris spatium pependerunt. Carthaginensium legatis pepercit, addita denunciatione belli, quod præsentium rerum necessitas moraretur. Tyrus septimo mense quàm oppugnari cœpta erat, capta est vrbs, & vetustate originis, & crebra fortunæ varietate ad memoriam posteritatis insignis: condita ab Agenore, diu mare non vicinum modo, sed quodcumq; classes eius adierunt, ditionis suæ fecit: & si famæ libet credere, hæc gens literas prima aut docuit, aut didicit. Coloniæ certè eius penè orbe toto diffusæ sunt, Carthago in Africa, in Bœotia Thebe, Gades ad Oceanum, credo, libero commeantes mari, sæpiùsq; adeundo cæteris incognitas terras elegisse sedes iuuentuti, qua tunc abundabant: seu quia crebris motibus terræ (nam hoc quoque traditur) cultores eius fatigati, noua, & externa domicilia armis sibimet quærere cogebantur. Multis ergo casibus defuncta, & post excidium renata, nunc tamen

longa pace cuncta refouente, sub tutela Romanæ mansuetudinis acquiescit.

5 Iisdem fermè diebus Darij literæ allatæ sunt, tandem vt Regi scriptæ. Petebat, vt filiam suam (Saptinæ erat nomen) nuptijs Alexander sibi adiungeret. Dotem forè omnem regionem inter Hellespontum, & Alyn amnem sitam, inde orientem spectantibus terris contentum se fore. Si fortè dubitaret, quod offeretur, accipere, nunquam diu eodem vestigio stare fortunam; semperq; homines, quantamcunq; felicitatem habebant, inuidiam tamen sentire maiorem. Vereri se, ne auium modo, quas naturalis leuitas ageret ad sidera, inani se, ac puerili mentis affectu efferret. Nihil difficilius esse, quàm in illa ætate tantam capere fortunam; multas se adhùc reliquias habere, nec semper inter angustias posse deprehendi. Transeundum esse Alexandro Euphratem, Tygrimq; & Araxem, & Hydaspen, magna munimenta regni sui. Veniendum in campos, vbi paucitate suorum erubescendum sit. In Mediam, Hircaniam, Bactra, & Indos Oceani accolas, quando aditurum; vel Sogdianos, & Arachosios nomine tantum notos, cæterasq; gentes ad Caucasum, & Thanaim pertinentes? Senescendum fore tantum terrarum, vel sine prælio obeunti. Se verò ad ipsum vocare desineret; naq; illius exitio esse venturum. Alexander his, qui literas attulerant, respondit, Darium sibi

aliena

aliena promittere, quod totum amiſe-rat,velle partiri. Doti ſibi dari Lydiam, Ioniam, Æolidem, Helleſponti oram, victoriæ ſuæ præmia: leges autem à victoribus dici, accipi à victis. In vtro ſtatu ambo eſsent, ſi ſolus ignoraret, quàm primùm Marte decerneret: ſe quoque, cùm tranſiſset mare,non Ciliciam, aut Lydiam ignorare: quippè tanti belli exiguam hanc eſse mercedem: ſed Perſepolim caput regni eius, Bactra deindè, & Ecbatana, vltimique orientis oram imperio ſuo deſtinaſse, quocunq; ille fugere potuiſset, ipſum ſequi poſse: deſineret terrere fluminibus, quem ſciret maria tranſiſse. Reges quidem inuicem hæc ſcripſerant. Sed Rhodij vrbem ſuam, portuſq; dedebant Alexandro. Idem Ciliciam Socrati tradiderat, Philota regioni circa Tyrum iuſso præſidere. Syriam, quæ Cœle appellatur, Andromacho Parmenio tradiderat, bello, quod ſupererat interfuturus. Rex, Hepheſtione Phœnicis oram claſse præteruei iuſso, ad vrbem Gazam cum omnibus copijs venit. Iiſdem ferè diebus ſolemne erat ludicrum Iſthmiorum, quod conuentu totius Græciæ celebratur. In eo Concilio, vt ſunt Græcorum temporaria ingenia docernunt, vt duodecim legarentur ad regem, qui ob res pro ſalute, ac libertate Græciæ geſtas, coronam auream donum victoriæ ferrent. Iidem paulò ante incertæ famæ captauerant auram, vt quocunque pendentes animos

mos tulisset fortuna, sequerentur. C
terùm non ipse modo Rex obibat v
bes imperij iugum adhuc recusante
sed Prætores quoque ipsius egregij d
ces pleraque inuaserant. Chalas P
phlagoniam, Antigonus Lycaoniam
Falacrus Idarne Prætore Darij superat
Miletum cepit, Amphoterus, & Eg
locus centum sexaginta nauium clas
insulas inter Achaiam, atque Asiam i
ditionem Alexandri redegerunt: T
nedon quoque hostium receptaculum
incolis vltro vocantibus. Statuera
& Chion occupare. Sed Pharnabaz
Darij Prætor, comprehensis, qui res a
Macedonas trahebant, rursus Apol
nidi, & Athenagore suarum partium
viris vrbem cum modico præsidio mi
litum tradit. Præfecti Alexandri in
obsidione vrbis perseuerabant, non ta
suis viribus, quàm ipsorum, qui obside
bantur voluntate: nec fefellit opinio
namq; inter Apollonidem, & duce
militum orta seditio, irrumpendi in
vrbem occasionem dedit. Cumq; por
ta effracta cohors Macedonum intras
set, oppidani olim consilio proditioni
agitato, aggregant se Amphotero, &
Eg.loco: Persarumq; præsidio cæso,
Pharnabazus cum Apollonide, & Athe
nagora vincti traduntur. Duodecim
triremes cum suo milite, ac remige,
præter eas triginta naues, & piratic
lembi, Græcorumque tria millia à Per
sis mercede conducta. His in supple
mentum copiarum suarum distributis

Pirate

Piratisq; supplicio affectis, captiuos re-
miges adiecere classi suæ. Fortè Ari-
stonicus Methymnææ oræ tirannus cum
Piraticis nauibus, ignarus omnium, quę
ad Chium acta erant, prima vigilia à
portus claustra successit: interrogatus-
que à custodibus quis esset, Aristoni-
cum ad Pharnabazum venire respondit.
Illi Pharnabazum quidem iam quiesce-
re, & non posse tum adiri: cæterum
patere locio, atque hospiti portum, &
postero die Pharnabazi copiam fore af-
firmant. Nec dubitauit Aristonicus
primus intrare. Secuti sunt ducem pi-
ratici lembi, ac dum applicant nauigia
crepidini portus, objicitur à vigilibus
claustrum, & qui proximi excubabant
ab eisdem excitantur: nulloq; ex his
auso repugnare, omnibus cathenæ in-
iectæ sunt: Amphotero deinde, Egilo-
choque traduntur. Hinc Macedones
transiere Mitylenem, quā Chares Athe-
niensis nuper occupatam duorum mil-
lium Persarum præsidio tenebat: sed
cum obsidionem tolerare non posset,
vrbe tradita pactus, vt incolumi abire
liceret, Imbrum petit: deditis Mace-
dones pepercerunt.

6 Darius desperata pace, quam per li-
teras, legatosque impetrari posse cre-
diderat, ad reparandas vires, bellumqs
impigrè renouandum intendit animū.
Duces ergo copiarum Babyloniam con-
uenire: Bessum quoq; Bactrianorum du-
cem, perquàm maximo posset exerci-
tu coacto descendere ad se iubet. Sunt
autem

autem Bactriani inter illas g[illegible] promptissimi, horridis ingeniis, tùmq; à Persarum luxu abhorrent siti aut procul à Scytharum bel[illegible] fissima gente, & rapto viuere assu[illegible] semperque in armis erant. Sed sus suspecta perfidia, haud sanè a[illegible] animo in secundo se continens gra[illegible] Regem terrebat. Nam quum reg[illegible] affectaret, proditio, qua sola id ass[illegible] Poterat, timebatur. Cæterùm Ale[illegible] der, quam Regionem Darius petiji[illegible] omni cura vestigans, tamen explo[illegible] non poterat: more quodam Persaru[illegible] arcana regum mira celantium fide: metus non spes elicit vocem, qua p[illegible] dantur occulta: vetus disciplina regu[illegible] silentium vitæ periculo sanxerat. L[illegible] gua grauius castigatur, quàm vllu[illegible] probrum, nec magnam rem sustin[illegible] posse creduntab eo, cui tacere gra[illegible] sit, quod homini facillimum volue[illegible] esse natura. Ob hanc causam Alexa[illegible] der omnium, quæ apud hostem ger[illegible] rentur ignarus: vrbem Gazam obsid[illegible] bat. Præerat ei Betis eximiæ in regem suum fidei, modicoq; præsidio muro[illegible] ingentis operis tuebatur. Alexander æstimato locorum situ, agi cuniculo iussit, facili, ac leui humo acceptant[illegible] occultum opus: quippe multum arenan vicinum mare euomit: nec saxa contex[illegible] quæ interpellent specus obstabant. Igitur ab ea parte, quam oppidani con[illegible] spicere non possent, opus orsus, vt à sensu eius auerteret, turres muris ad-

moueri

moueri iubet. Sed eadem humus ad-
mouendis inutilis turribus, desidente
sabulo, agilitatem rotarum morabatur,
& tabulata turrium perfringebat: mul-
tiq; vulnerabantur impunè: cùm idem
recipiendis, qui admouendis turribus,
labor eos fatigaret. Ergo receptui si-
gno dato, postero de muros corona
circumdari iussit. Ortoque sole, prius-
quam admoueret exercitum, opem
deum exposcens, sacrum patrio more
faciebat. Fortè præteruolans coruus,
glebam, quam vnguibus ferebat, subi-
tò omisit: quæ cùm regis capiti inci-
disset, resoluta defluxit. Ipsa autem
auis in proxima turre consedit. Illita
erat turris bitumine, ac sulphure: in
qua alis hærentibus frustrà se alleuare
conata, à circumstantibus capitur di-
gna res visa, de qua vates consuleren-
tur, & erat rex non intactus ea super-
stitione mentis. Ergo Aristander, cui
maxima fides habebatur, vrbis quidem
excidium augurio illo portendi, cæte-
rùm periculum esse, ne rex vulnus ac-
ciperet. Itaq; monuit, ne quid eo die
inciperet. Ille, quanquam vnam vrbem
sibi, quo minus securus Ægyptum in-
traret, obstare ægrè ferebat: tamen pa-
ruit vati, signumq; receptui dedit. Hinc
animus creuit obsessis, egressiq; porta
recedentibus inferunt signa: cuncta-
tionem hostium fore suam occasionem
rati. Sed acriùs, quam constantius
prælium inierunt: quippè vt Macedo-
num signa circumagi videre, repentè
sistunt

ſiſtunt grauum. Itaq; ad regem
liantium clamor peruenerat, cùm
nunciati periculi haud ſanè memo
ricam tamen, quam raro induebat,
cis orantibus ſumpſit. & ad prima ſi
peruenit. Quo conſpecto, Arabs
dam Darij miles maius fortuna ſu
cinus auſus, clypeo gladium tege
quaſi transfuga genibus regis ad
uitur. Ille aſsurgere ſupplicem, r
pi que inter ſuos iuſſit. At gladio
tatus ſtrenuè in dextram transla
ceruicem appetit regis: qui exig
corporis declinatione euitato ictu
vanum manum barbari lapſam am
tat gladio, denunciato in illum die
periculo (vt arbitrabatur ipſe) defu
tus. Sed (vt opinor) ineuitabile
fatum: quippè dum inter prime
promptius dimicat, ſagitta ictus
quam per loricam adactam ſtantem
humero, medicus eius Philippus eu
lit: plurimus deinde ſanguis manar
cœpit. Omnibus territis, quia qu
altè penetraſset telum, lorica obſtan
non cognouerant: ipſe ne oris quid
colore mutato, ſupprimi ſanguinem
vulnus obligari iuſſit. Diu ante i
ſigna vel diſſimulato, vel victo dolo
perſtiterat, cùm ſuppreſsus paulo an
ſanguis medicamento, longius mana
cœpit, & vulnus, quod recens adh
dolorem non mouerat, frigente ſangu
ne intumuit. Linqui deinde animo,
ſubmitti genu cœpit: quem proxi
exceptum in caſtra receperunt.

Betis

Betis interfectum ratus, vrbem ouans victoria repetit. At Alexander, nondum percurato vulnere, aggerem, quo mœnium altitudinem æquaret, extruxit, & pluribus cuniculis muros subrui iussit. Oppidani ad pristinum fastigium murorum nouum extruxere munimentum: sed ne id quidem turres aggeri impositas æquare poterat. Itaque interiora quoq; vrbis infesta telis erant. Vltima pestis vrbi fuit cuniculo subrutus murus, per cuius ruinas hostis intrauit. Ducebat ipse rex antesignanos; dum incautius subit saxo crus eius affligitur. Innixus tamen telo, nondum prioris vulneris obducta cicatrice, inter primores dimicat, ira quoq; accensius quod duo in obsidione vrbis eius vulnera acceperat. Betim, egregia edita pugna, multisque vulneribus confectũ deseruerant sui: nec tamen segnius prælium capessebat, lubricis armis suo pariter, atque hostium sanguine: sed cum vndique telis circumducto Alexander, insolenti gaudio iuuenis elatus, aliàs virtutem etiam in hoste miratus, Non, vt voluisti, inquit, morieris Beti: sed quidquid tormentorum in captiuum inueniri potest, passurum esse te cogita. Ille non interrito modo, sed contumaci quoque vultu intuens regem, nullam ad minas eius reddidit vocem. Tum Alexander, Videtisne obstinatum ad tacendum? inquit, num genu posuit? num supplicem vocem misit? Vincam tamen silentium, & si nihil

alind,

aliud, certè gemitu interpellabo. [...]
deinde vertit in rabiem, iam tum p[...]
greginos ritus noua subeunte fortuna [...]
talos enim spirantis lora traiecta [...]
religatumque ad currum traxere c[...]
vrbem equi, gloriante rege, Achill[...]
à quo genus ipse duceret, imitatum [...]
esse pœna in hostem capienda. C[...]
dere Persarum, Arabumq; circa dec[...]
millia: nec Macedonibus incruen[...]
victoria fuit. Obsidio certe non t[...]
claritate vrbis nobilitata est, quàn[...]
geminato periculo regis: qui Ægy[...]
tum adire festinans, Amyntam cu[...]
decem triremibus in Macedoniam [...]
inquisitionem nouorum militum n[...]
sit. Namque prælijs etiam secunde [...]
atterebantur copiæ, deuictarumque [...]
gentium militi minor, quam domest[...]
co fides habebatur.

7 Ægyptij olim Persarum opibus in[...]
fensi, quippe auarè, & superbe impe[...]
ritarum sibi esse credebant, ad spem ad[...]
uentus eius erexerant animos vt pot[...]
qui Amyntam quoq; transfugam, & c[...]
precario imperio venientem læti rece[...]
pissent. Igitur ingens multitudo Pe[...]
lusium, quà intraturus Rex videbatur [...]
conuenerat. Atque ille septimo die [...]
postquã à Gaza copias mouerat, in [...]
regionem Ægypti, quam nunc Castra [...]
Alexandri vocant, peruenit. Deinde
pedestribus copijs Pelusium petere ius-
sis ipse cum expedita delectorum ma-
nu Nilo amne vectus est. Nec susti-
nuere aduentum eius Persæ, defectio-
ne

ne quoque perterriti. Iamque haud procul Memphi erat, in cuius præsidio Astaces Prætor Darij relictus. Oxio amne superato, octingenta talenta Alexandro, omnemq; regiã supellectilem tradidit. A Memphi eodem flumine vectus, ad interiora Ægypti penetrat, compositisque rebus, ità vt nihil ex patrio Ægyptorũ more mutaret, adire Iouis Hammonis oraculum statuit. Iter expeditis quoque, & paucis vix tolerabile ingrediendum erat. Terra, cœloque aquarum penuria est: steriles arenæ iacent: quas vbi vapor solis accendit, feruido solo exurente vestigia, intolerabilis estus existit: luctandumque est non tantum cum ardore, & siccitate regionis, sed etiam cum tenacissimo sabulo, quod præaltum, & vestigio cedens ægrè moliuntur pedes. Hæc Ægyptij verò maiora iactabant. Sed ingens cupido animũ stimulabat adeundi Iouem, quem generis sui authorem, haut contentus mortali fastigio, aut credebat esse, aut credi volebat. Ergo cum ijs, quos ducere secum statuerat, secundo amne descendit ad Mareotim paludem. Eò legati Cyrenensium dona attulere: pacem, & vt adiret vrbes suas, petentes. Ille donis acceptis, amicitiaque coniuncta, destinata exequi pergit. Ac primo quidem, & sequenti die tolerabilis labor visus, nondum tàm vastis, nudisque solitudinibus aditis, iam tamen sterili, & emoriente terra. Sed vt aperuere se campi,

alto

alto obruti fabulo, haud fecùs quà
profundum æquor ingressi, terram oc
lis requirebant. Nulla arbor, nullu
culti soli occurrebat vestigium. Aq
etiam defecerat, quam vtribus cam
deuexerant, & in arido solo, ac feruid
fabulo nulla erat. Ad hæc solom
incenderat, siccaque, & adusta erat
omnia: cum repentè, siue illud deoru
munus siue casus fuit, obductæ cœl
nubes condidere solem, ingens, æst
fatigatis etiamsi aqua deficeret, auxi
lium. Enim verò vt largum quoq; im
brem excussere procellæ, pro se quis
que excipere eum, quidam ob sitim
impotentes sui ore quoque hiante
captare cœperunt. Quatriduum per
vastas solitudines absumptum est. Iam
que haud procul oraculi sede aberant,
cùm complures corui agmini occur
runt modico volatu prima signa ante
cedentes, & modo humi residebant,
cùm lentius agmen incederet, modo
se pennis leuabant, antecedentium,
iterque monstrantium ritu. Tandem
ad sedem consecratam Deo ventū est.
Incredibile dictu, inter vastas solitu
dines, ità vndique ambientibus ramis
vix in densam vmbram cadente sole
contecta est: multique fontes dulcibus
aquis passim manantibus alunt syluas.
Cœli quoque mira temperies, verno
tempori maximè similis, omnes anni
partes pari salubritate percurrit. Ac
colæ sedis sunt ab Oriente proximi
Æthiopiam, meridiem versus Arabes,
Tro-

Troglodytis cognomine est: horum regio vsque ad Rubrum mare excurrit; at quà vergit ad Occidentem, alij Æthiopes colunt, quos Symnos vocant. A Septemtrione Nasamones sunt, gens Syrtica nauigiorum spolijs quæstuosa: quippè obsident litora, & æstu destituta nauigia notis sibi vadis occupant. Incolæ nemoris, quos Hamonios vocant dispersis tugurijs habitant: medium nemus pro arce habent, triplici muro circumdatum. Prima munitio tyrannorum veterem regiam clausit. In proxima coniuges eorum cum liberis, & pellicibus habitant: hic quoque Dei oraculum est: vltima munimenta satellitum armigerorumq; sedes erant. Est aliud Hammonis nemus: in medio habet fontem, Solis aquam vocant: sub lucis ortum tepida manat: medio die, cum vehementissimus est calor, frigida eadem fluit: inclinato in vesperam, calescit: media nocte feruida exestuat quoque nox propius vergit ad lucem, multùm ex nocturno calore decrescit; donec sub ipsum diei ortum assueto tempore languescat. Id, quod pro deo colitur, non eandem effigiem habebat, quàm vulgò dijs artifices accommodauerunt: Vmbilico tenus arieti similis est, habitus smaragdo, & gemmis coagmentatus. Hunc, cùm responsum petitur, nauigio aurato gestant sacerdotes, multis argenteis pateris ab vtroq; nauigij latere pendentibus. Sequuntur matronæ, virginesq; patrio

patrio more inconditum quodd
carmen canentes, quo propitiari Io
credunt, vt certum edat oraculum
tum quidem regem propiùs adeun
maximus natu è sacerdotibus fili
appellat hoc nomen illi parentem
uem reddere affirmans. Ille vere
accipere se ait, & agnoscere, hum
sortis oblitus. Consuluit deinde
totius orbis imperium fatis sibi d
naret pater? vates æquè in adulatio
compositus, terrarum omnium r
rem fore ostendit. Post hæc ins
quærere, an omnes parentis sui in
fectores pœnas dedissent? Sace
parentem eius negat vllius scelle
posse violari: Philippi autem om
interfectores suisse supplicia: adie
inuictum fore, donec excederet
deo sacrificio deinde facto, dona
sacerdotibus, & deo data sunt, per
sumque amicis, vt ipsi quoque co
lerent Iouem. Nihil amplius quæs
runt, quàm, an author esset sibi diu
honoribus colendi, suum regem.
quoque acceptum fore Ioui vates
pondit, vt ipsi victorem regem diu
honore colerent. Verè, & salubr
æsti nanti fidem oraculi, vana profe
responsa videri potuissent. Sed fortu
quos vni sibi credere cogit magna
parte auidos gloriæ magis, quam
paces facit. Iouis igitur filium se n
solum appellari passus est, sed etiam
iussit; rerumq; gestarum famam d
augere vult, tali appellatione corrup

E

Et Macedones assueti quidem, regio imperio, sed maiore libertatis vmbra, quàm cætere gentes, immortalitatem affectantem contumacius, quàm aut ipsis expediebat, aut regi, auersati sunt. Sed hæc suo quæque tempori referuentur, nunc cætera exequi pergam.

8 Alexander ab Hammone rediens vt ad Mareotim paludem haud procul insula Pharo sitam venit, contemplatus loci naturam, primum in ipsa insula statuerat vrbem nouam condere. Inde, vt apparuit, magnæ sedis insulam haud capacem, elegit vrbi locum, vbi nunc est Alexandria, appellationem trahens ex nomine authoris complexus quidquid soli est inter paludem, & mare, octoginta stadiorum muris ambitum destinat; & qui ædificandæ vrbi præessent relictis, Memphim petit. Cupido haud iniusta quidem, cæterum intempestiua incesserat, non interiora modo Ægypti, sed etiam Æthiopiam inuisere. Memnonis Tithonique celebrata regia cognoscendæ vetustatis auidum trahebat penè extra terminos Solis. Sed imminens bellum, cuius multò maior superat moles, otiosæ peregrinationi tempora exemerat, Itaq; Ægypto præfecerat Æschylum Rhodium, & Peucesten Macedonem, quatuor millibus militum in præsidium regionis eius datis; claustra Nili fluminis Polymenem tueri iubet XXX. ad hoc triremes datæ. Africæ deinde, quæ Ægypto iuncta, est præpositus Apollonius;

nius: vectigalibus eiuldem Af
Ægyptique Cleomenes. Ex fin
vrbibus commigrare Alexandria
fis, nouam vrbem magna multi
impleuit fama est cum rex vrbis
ris muris polentam, vt Macedo
mos est destinasset, auium greg
uolasse, & polenta esse pastas
id omne pro tristi à plerisque e
ceptum respondisse vates, mag
illam vrbem aduenarum freque
culturam, multisque eam ter
menta præbituram; Regem, c
cundo amne defflueret, assequi c
Hector Parmenionis filius exim
tis flore, in paucis Alexandro
paruum nauigium conscendit, p
quàm capere posset, impositis.
mersa nauis omnes destituit.
diu flumini obluctatus, cùm
vestis, & astricti crepidis pedes
prohiberent, in ripam tamen s
mis euasit: & vt primum fatiga
ritum laxauit, quem metus, &
lum intenderant, nullo adiun
quippè in diuersum euaserant
nimatus est. Rex amissi eius d
vehementer afflictus est, reper
corpus magnifico extulit funere
rauit hunc dolorem nuncius
Andromachi, quem præfecera
viuum Samaritæ cremauerant:
interitum vindicandum, quan
mè celeritate potuit, contend
nientique sunt traditi tanti lee
tores. Andromacho deinde

ea substituit, affectis supplicio, qui praetorem interemerant. Tyrannos inter Mathymnaeorum Aristonicum, & Chrysolaum, popularibus suis tradidit: quos illi ob iniurias tortos necauerunt. Atheniensium deinde, Rhodiorumque, & Chiorum legatos audiuit. Athenienses victoriam gratulabantur, & ut captiui Graecorum suis restituerentur, orabant. Rhodij, & Chijde praesidio querebantur. Omnes aequa desiderare visi, impetrauerunt Mitylenaeis quoq; ob egregiam in partes suas fidem, & pecuniam, quam in bellum impenderant, obsides reddidit, & magnam regionem finibus eorum adiecit. Cypriorum quoque regibus, qui, & à Dario defecerant ad ipsum, & oppugnanti Tyrum miserant classem, pro merito honos habitus est. Amphoterus deinde classis praefectus ad liberandam Cretam missus (namque & Persarum, & piratarum armis pleraq; eius insulae obsidebantur) ante omnia, mare à piraticis classibus vindicare iussus; quippè obnoxium predonibus erat, in bellum vtroque rege conuerso. His compositis, Herculi Tyrio ex auro crateram cum triginta pateris dicauit, imminenique Dario iter ad Euphratem pronunctari iussit.

9 At Darius cum Aegypto diuertisse in Africam hostem comperisset: dubitauerat, vtrumne circa Mesopotamiā subsisteret, an interiora regni suā peteret, haud dubiè potentior author

 prae-

præiens futuris virinis gentibus pigre belluni capessendi, quas ægrè præfectos suos moliebatur. Sed vt ne is authoribus fama vulgauit, Alex drum cum omnibus copijs, quamcu ipse adisset regionem, petiturum, h ignarus quã cu strenuo res esset; ou longinquarum gentiũ auxilia Baby contrahi iussit, Bactriani, Scy hæq Indi conuenerant. Nam, & cætera gentiũ copiæ partibus simul affuer Cæterùm, cùm dimidio fermè m esset exercitus, quàm in Cilicia fue multis arma deerant, quæ summa comparabantur. Equitibus, eq ... gumenta erant ex ferreis laminis inter se connexis. Queis antea p iacula nihil dederat, scuta, glad adijciebantur. Equorum domandi ges peditibus distribuebant, vt m pristino esset equitatus: ingensq crediderat) terror hostium duc falcatæ quadrigæ, vnicum illorum tium auxilium, secutæ sunt. Ex sun temone hastæ præfixæ ferro eminet Vtrinque à iugo ternos direxerant dios, & inter radios rotarum plura cula eminebant in aduersum. Alia indie falces summis rotarum orb hærebant, & aliæ in terram demi quidquid obuium concitatis equis set, amputaturæ. Hoc modo inst exercitu, ac peracmato, Babylone pias mouit. A parte dextera era gris nobilis fluuius: læuam teg Euphrates; Agmen Mesopotamiæ

P

pus impleuerat. Tygri deinde superato, cùm audisset haud procul abesse hostem; Satropacem equitum præfectum cum mille delectis præmisit. Mazæo prætori sex millia data, quibus hostem transitu amnis arceret. Eidemque mandatum, vt regionem, quam Alexander esset aditurus, popularetur, aut vreret: quippè credebat inopia debellari posse nihil habentem, nisi quod rapiendo occupasset. Ipsi autem commeatus alij terra, alij Tygri amne subuehebantur. Iam peruenerat Arbelam vicum nobilem sua clade facturus: hic commeatuum, sarcinarumq; maiore parte deposita, Lycum amnem ponte iunxit, & per dies quinque, sicut ante Euphratem, traiecit exercitum. Octoginta fere stadia progressus ad alterum amnem. Boumello nomen est, castra posuit. Opportuna explicandis copijs regio erat, equitabilis, & vasta planicies: ne stirpes quidem, & breuia virgulta operiunt solum, liberque prospectus oculorum, etiam quæ procul recessere, permittitur. Itaque, si quà campi eminebant, iussit æquari, totumque fastigium extendi. Alexandro, qui numerum copiarum eius, quantum procul coniectari poterat, æstimabant, vix fecerunt fidem, tot millibus cæsis maiores copias esse reparatas. Cæterùm omnis periculi, & maximè multitudinis contemptor, vndecimis castris peruenit ad Euphratem: quo pontibus iuncto, equites primos ire,

phalangem sequi iubet. Mazæo, qui
inhibendum transitum cum sex mi
bus equitum occurrerat, non auso
riculum sui facere. Paucis deinde
ad quietem, sed ad præparandos a
mos diebus datis militi, strenuè host
insequi cepit, metuens, ne interio
regni sui peteret, sequendusque
per loca omni solitudine atque ino
vasta. Igitur quarto die præter Ar
lam penetrat ad Tygrim. Tota re
vltra amnem recenti fumabat incē
quippe Mazæus, quæcumque adier
haud secus quàm hostis vrebat.
primo caligine, quam fumus effuder
obscurante lucem, insidiarum m
substitit. Deinde vt speculatores p
missi tuta omnia nunciauerunt, pau
equitum ad tentandum vadum flum
præmisit; cuius altitudo primò sum
equorum pectora, mox vt in mediu
alueum ventum est, ceruices quo
æquabat: nec sanè alius ad Orien
plagam tàm violentus inuehitur, m
torum torrentium nō aquas solum,
etiam saxa secum trahens. Itaque à
leritate, qua defluit, Tygris nomen
inditum: quia Persica lingua Tygri
sagittam appellant. Igitur pedes ve
diuisus in cornua, circumdato eq
tatu, leuatis super capita armis, h
ægrè ad ipsum alueum penetrat.
mus inter pedites rex egressus in ripa
vadum militibus manu (quando
exaudiri non poterat) ostendit: sed g
dum firmare vix poterant, cùm mo
saxa

faxi lubrica vestigium fallerent, modo rapidior vnda subduceret. Præcipuus erat labor eorum, qui humeris onera portabant: quippe cùm semetipsos regere non possent, in rapidos gurgites incommodo onere auferebantur. Et dum sua quisque spolia consequi studet, maior inter ipsos quàm cum amne orta luctatio est, cumulique sarcinarum passim fluitantes plerosque perculerant. Rex monere, vt satis haberent, arma retinere, cætera se redditurum: sed neque consilium, neque imperium accipi poterat. Obstrepebat hinc metus, præter hunc inuicem natantium mutuus clamor. Tandem quà leniore tractu amnis aperit vadum, emersere, nec quidquam præter paucas sarcinas desideratum est. Deleri potuit exercitus, si quis ausus esset vincere. Sed perpetua fortuna regis auertit inde hostes. Sic Granicum, tot millibus equitum, peditumque in vlteriore stantibus ripa, superauit: sic angustiis in Ciliciæ callibus tantam multitudinem hostium. Audaciæ quoque, qua maximè viguit, ratio minui potest: quia nunquam in discrimen venit, an temerè fecisset. Mazæus, si transeuntibus flumen superuenisset, haud dubiè oppressurus fuit incompositos in ripa: demum etiam per armatos adequitare cœpit. Mille admodum equites præmiserat, quorum paucitate Alexander explorata, deinde contempta, præfectum Pæonum equitum Aristona laxatis habenis inuehi iussit. Insignis

eo die pugna equitum, & præcipuè
Ponis fuit. Præfectum equitatus Pe
rum Satropacē directa in gutture h
transfixit, fugientemque per med
hostes consecutus, ex equo præcip
uit, & obluctanti caput gladio demp
quod relatum magna cum laude an
regis pedes posuit.

10 Biduo ibi statiua rex habuit, i
proximum deinde pronunciari in
Sed prima ferè vigiliæ, luna deficie
primum nitorem sideris sui condid
deinde sanguinis colore suffuso lum
omne fœdauit: solicitisque sub ip
tanti discriminis casum ingens relig
& ex ea formido quædam incussa
Dijs inuitis in vltimas terras trahi
querebantur. Iam nec flumina p
adiri, nec sidera pristinum præstare f
gorem. Vastas terras, deserta om
occurrere: vnius hominis iactation
tot millium sanguinem impendi.
stidio esse patriam, abdicari Philipp
patrem, cœlum vanis cogitationib
peti. Iam propè seditionem res er
cum ad omnia interritus, duces pr
cipesq; millitum frequentes adesse p
torio iubet: Ægyptiosque vates, qu
cœli, ac siderum peritissimos credeb
quid sentirent expromere iubet,
illi, qui satis scirent temporum orb
implere destinatas vices, lunamq;
ficere, cum aut terram subiret, aut s
premeretur, rationem quidem ip
perceptam non edocent vulgus:
terram affirmant, Solem Græcorum, L

nam

am eſſe Perſarum : quoties illa deficeret, ruinam, ſtragemque illis gentibus portendi : veteraque exempla percenſent Perſidis regum, quos aduerſis diis pugnaſſe, Lunæ oſtendiſſet defectio. Nulla res multitudinem efficacius regit, quam ſuperſtitio : alioquin impotens ſæua, mutabilis vbi vana religione capta eſt, melius vatibus quam ducibus ſuis paret. Igitur edita in vulgus Ægyptiorum reſponſa, rurſus ad ſpem, & fiduciam erexere torpentes. Rex impetu animorum vtendum ratus, ſecunda vigilia caſtra mouit. Dextra Tigrim habebat : læua montes, quos cordacos vocant. Hoc ingreſſo iter, ſpeculatores qui præmiſſi erant, ſub lucis ortum Darium aduentare nunciauerunt. Inſtructo igitur milite, & compoſito agmine anteccedebat. Sed Perſarum exploratores erant mille fermè, qui ſpeciem agminis magni fecerant ; quippè vbi explorari vera non poſſunt, falſa per metum augurantur. His cognitis, rex cum paucis ſuorum aſſecutus agmen refugientium ad ſuos, alios cecidit, alios cepit ; equiteſque præmiſit ſimul ſpeculatum, ſimul vt ignem, quo barbari cremauerant vicos, extinguerēt. quippe fugientes raptim tectis aceruiſque frumenti iniecerant flammas, quæ cum in ſummo hæſiſſent, ad inferiora nondum penetrauerant. Extincto igitur igne plurimum frumenti repertum eſt. Copia aliarum quoq; rerum abundare cœperunt. Ea res ipſa militi ad perſequen-

dum

dum hostem animum incendit: qui
vrente, & populante eo terram. Fe
nandum erat, ne incendio cuncta p
riperet. In rationem ergo necess
versa: quippè Mazæus, qui antea
otium vicos incenderat, iam fuge
contentus, pleraque inuiolata hosti
liquit. Alexander haud longius cent
quinquaginta stadijs Darium ab
competerat. Itaque ad satietatem q
que copia commeatuū instructus, q
triduo in eodem loco substitit. In
ceptæ deinde Darij literæ sunt, qui
Græci milites solicitabantur, vt reg
interficerent, aut proderent: dubita
que, an eas pro concione recitaret, s
confisus Græcorum quoque erga se
neuolentiæ, ac fidei. Sed Parmenio
ruit, non esse talibus promissis imbu
das aures militum: patere vel vnius
sidijs regem: nihil nefas esse auarit
Secutus consilij authorem, castra mo
Iter facienti, spado vnus ex captiu
qui Darij vxorem comitabantur, d
cere eam nunciat, & vix spiritum
cere. Itineris continui labore, anim
ægritudine fatigata, inter socrus
virginum filiarum manus collapsa e
deinde, & extincta. Idipsum nunci
alius superuenit. Et rex haud sec
quam si parentis suæ mors nuncia
esset, crebros edidit gemitus: lach
misque obortis, quales Darius profu
set, in tabernaculum, in quo mater e
Darij defuncto assidens corpori, ven
Hic verò renouatus est mœror, vt p
stratam

ſtratam humi vidit. Recenti malo prio-
rum quoque admonita, receperat in
gremium adultas virgines, magna qui-
dem mutui doloris ſolatia, ſed quibus
ipſa deberet eſſe ſolatio. In conſpectu
erat nepos paruulus, ob id ipſum miſe-
rabilis, quod nondum ſentiebat cala-
mitatem maxima parte ad ipſum redũ-
dantem. Crederes, Alexandrum inter
ſuas neceſſitudines flere, & ſolatia non
adhibere, ſed quærere; cibo certè abſti-
nuit, omnemque honorem funeri pa-
trio Perſarum more ſeruauit dignus
hercule, qui nunc quoque tantum, &
manſuetudinis, & continentiæ ferat
fructum. Semel omnino eam viderat,
quo die capta eſt, nec vt ipſam, ſed vt
Darij matrem videret: eximiamq; pul-
chritudinem formæ eius non libidinis
habuerat incitamentum, ſed gloriæ. E
ſpadonibus, qui circa reginam erant,
Tyriotes inter trepidationem lugentiũ
elapſus per eam portam, quæ, quia ab
hoſte auerſa erat leuius cuſtodiebatur,
ad Darij caſtra peruenit: exceptuſque à
vigilibus, in tabernaculum regis per-
ducitur gemens, & veſte lacerata. Quẽ
vt conſpexit Darius multiplici doloris
expectatione commotus, & quid potiſ-
ſimum timeret, incertus; Vultus tuus,
inquit, neſcio quod ingens malũ præ-
fert: ſed caue miſeri hominis auribus
parcas: didici enim eſſe infelix, & ſæpè
calamitatis ſolatium eſt, noſſe ſortem
ſuam. Num, quod maximè ſuſpicor, &
loqui timeo, ludibria meorum nuncia-

turus es mihi, & (vt credo) ipsis q
que omni tristiora supplicio? Ad h
Tyriotes, Istud quidem procul abe
inquit. Quantumcumque enim regi
honor ab ijs, qui parent, haberi pote
tuis à victore seruatus est: sed vxor t
paulò antè excessit è vita. Tum ve
non gemitus modo, sed etiam eiulat
totis castris exaudiebantur: nec dub
tauit Darius, quin interfecta esset, qu
nequisset contumeliam pati: exclama
que amens dolore. Quod ego tantu
nefas commisi Alexander? quem tu
rum propinquorum necaui, vt hanc v
cem sæuitiæ meæ reddas? Odisti m
non quidem prouocatus. Sed finge iu
stum intulisse te bellum: cum fœmin
ergo agere debueras? Tyriotes affirma
re per deos patrios, nihil in eã grauiu
esse consultum. Ingemuisse etiam Ale
xandrum morti, & non parcius fleuisse
quàm ipse lachrymaretur. Ob hæc ips
amantis animus in solicitudinem, su
picionemq; reuolutus est, desiderium
captiuæ profectò à consuetudine stupr
orum esse coniectans. Submotis igitu
arbitris, vno duntaxat Tyriote retento
iam non flens, sed suspirans, Videsne i
te Tyriote locum mendacio non esse?
Tormenta iam hic erunt: sed ne expe
ctaueris, per deos, si quid tibi tui regis
reuerentiæ est, num, quod & scire ex-
peto, & quærere pudet, ausus est, & do-
minus, & iuuenis? Ille quæstioni corpus
offerre, deos testes inuocare, castè, san-
cteq; habitam esse reginam. Tandem

VI

visides facta est, vera esse quæ affirmarent ipado, capite velato diu fleuit: manantibusque adhuc lachrymis, veste ab ore retracta, ad cœlum manus tendens, Dij patrij, inquit: primum mihi stabilite regnum: deinde, si de me iam transactum est, præcor, ne quis Asiæ rex sit, quàm iste tam iustus hostis, tàm misericors victor.

11 Itaque quamquam pace frustra bis petita, omnia in bellum consilia conuerterat: victus tamen continentia hostis, ad nouas pacis conditiones ferendas decem legatos cognatorum principes misit: quos Alexander, concilio aduocato, introduci iussit, è quibus maximus natu: Darium, inquit, vt pacem à te iam tertiò peteret, nulla vis subegit, sed iustitia, & continentia tua expressit. Matrem, coniugem, liberosque eius, nisi quod sine illo sunt, captos esse nō sensit: pudicitiæ earum, quæ supersunt, curam, haud secus quàm parens agens, reginas appellas, speciem pristinæ fortunæ retinere pateris. Vultum tuum video, qualis Darij fuit, cum dimitteremur ab eo: & ille tamen vxorem, tu hostem luges. Iam in acie stares, nisi cura te sepulturæ eius moraretur. Et quid mirum est, si tàm ab amico animo pacem petit? Quid opus est armis, inter quos odia sublata sunt? Antea imperio tuo finem destinabat Alyn amnem, qui Lydiam terminat. Nunc quidquid inter Hellespontum, & Euphratem est, in dotem filiæ offert, quam

sibi tradit. Ochum filium, quem ha
pacis, & fidei obsidem retine. Matr
& duas virgines filias redde: pro tr
corporibus triginta millia talentu
auri precatur accipias. Nisi mod
tionem animi tui notam haberem,
dicerem, hoc esse tempus, quo pac
non dare solum, sed etiam occup
deberes. Respice quantum post re
eueris intuere quantum petas. Peri
losum est pregraue imperium: diffi
est continere quod capere non pos
Videsne vt nauigia, quæ modum ex
dunt, regi nequeant? nescio an Da
id ô tam multa amiserit, quia nim
opes magnæ iacturę locum faciunt.
cilius est quædam vincere, quam tu
Quam herculè expeditiùs manus
stræ rapiunt, quàm continent! i
mors vxoris Darij admonere pot
minus iam misericordiæ tuæ licere
licuit. Alexander, legatis excedere
bernaculo iussis, quid placeret ad c
cilium refert. Diù nemo, quid senti
ausus est dicere, incerta regis vol
tate. Tandē Parmenio: Ante suasis
ait, vt captiuos apud Damascum r
mentibus redderes, ingentem pecu
potuisse redigi ex ijs, qui multi vi
virorum fortium occupauerant man
Et nunc magnopere censerem, vt vn
anum, & duas puelas, itinerum, ag
numque impedimenta, XXX M. tal
tum auri permutes. Optimum regn
occupari posse, conditione, non bel
nec quemquam alium inter Istru

& Euphratem possedisse terras ingenti spatio, interualloque discretas. Macedoniam potius respiceres, quā Bactra, & Indos intuereris. Ingrata oratio regi fuit. Itaque, vt finem dicendi fecit, Et ego, inquit, pecuniam quàm gloriam mallem, si Parmenio essem. Nunc Alexander, de paupertate securus sum, & me non mercatorem memini, sed regem. Nihil quidem habeo venale: sed fortunam meam vtiq; non vendo. Captiuos, si placet reddi, honestius dono dabimus, quàm pretio remittemus. Introductis deinde legatis, ad hunc modum respondit. Nunciate Dario gratiarum actionem apud hostem superuacaneam esse. & me, quæ fecerim clementer, & liberaliter, non amicitiæ eius tribuisse, sed naturæ meæ. Bellum cum captiuis, & fœminis gerere non soleo. Armatus sit oportet, quem oderim. Quod si saltem pacem bona fide peteret deliberarem forsitan an darem. Verum enim vero quum modo milites meos literis ad proditionem, modo amicos ad perniciem meam, pecunia solicitet, ad internecionem mihi persequendus est, non vt iustus hostis, sed vt percussor veneficus. Conditiones vero pacis, quas fertis, si accepero, victorem eum faciunt. Quæ post Euphratem sunt, liberalitèr donat. Vbi igitur me affamini? nempè vltrà Euphratem sum. Summum ergo dotis, quam promittit terminum castra mea transeunt; Hinc me depellite, vt sciam vestrum

essē.

esse, quod cediris. Eadem liber
dat mihi filiam suam, nempè qua
alicui seruorum eius nupturam.
verò mihi præstat, si me Mazæo
rum præponit. Ite, nunciate regi
& quæ amisit, & quæ adhuc habe
mia esse belli. Hoc regente vtr
terminos regni, id quemq; habitu
quod proximæ lucis assignatura
na est: & me in Asiam non veni
ab alijs acciperem, sed vt alijs d
Si secundus, & non par mihi vell
beri facerē forsitan, quæ petit. Cæ
nec mundus duobus solibus pote
nec duo sūma regna saluo statu t
potest habere. Proinde aut dediti
hodie, aut in crastinū bellum pare
aliam sibi, quam expertus est. pol
tur fortunam. Legati respondent,
bellū in animo sit, facere eum sim
ter, quòd spe pacis non frustraret
sos petere, quamprimum dimittāt
regem, eum quoq; bellū parare de
Dimissi, nunciant adesse certamen

22 Ille quidem confestim Maz
cum tribus equitū millibus, ad iti
quæ hostis petiturus erat, occupa
præmisit. Alexander, corpori v
eius iustis persolutis, omniq; gra
comitatu intra eadem munimenta
modico præsidio relicto, ad hostem
tendit. Duo cornua diuiserat pedi
in vtrumque latus equite circumd
impedimenta sequebantur agmen
missum. Deinde cum Scythis sequit
Menidam iubet explorare, vbi Da
esse

esset. At ille, cum Mazæus haud procul consedisset, non ausus vltra procedere, nihil aliud, quàm tremitum hominum, hinnitumque equorum exaudisse nunciat. Mazæus quoque, conspectis procul exploratoribus, in castra se recipit, aducentus hostium nuncius. Igitur Darius, qui in parentibus campis decernere optabat, armari militem iubet, aciemque disponit. In læuo cornu Bactriani ibant equites mille admodum. Dahæ totidem, & Arachosij. Susijque quatuor millia explebant. Hos centum falcati currus sequebantur. Proximus quadrigis erat Bessus, cum octo millibus equitum item Bactrianis. Massagetæ duobus millibus agmen eius claudebant. Pedites his plurium gentium non immixtas, sed suæ quisq; nationis iunxerant copias. Persas deinde cū Mardis, Sogdianisq; Ariobarzanes, & Oriobates ducebant. Illis partibus copiarū Orsines præerat, à septem Persis oriundus, ad Cyrum quoque nobilissimum regem originem suam referens. Hos aliæ gentes, ne socijs quidem satis notæ, sequebantur. Post quas quinquaginta quadrigas Phradates magno Caspianorum agmine antecedebat; Indi, cæteriq; rubri maris accolæ, nomina veriùs, quam auxilia, post currus erant. Claudebatur hoc agmen alijs falcatis curribus quinquaginta queis peregrinum militem adiūxerat. Hunc Armenij, quos minores appellant; Armenios Babylonij; vtrosque

que Belitæ, & qui montes Coss
incolebant, sequebantur. Po
ibant Gortuæ gentes quidem Eu
Medos quondam secuti, sed iam
neres, & patrij moris ignari. App
rat his Phrygas, & Cathaonas Pa
norum deinde gens, incolentiu
ras, quas nunc Parthi Scytia pr
tenent, claudebant agmen. Hæ
stri cornu acies fuit. Dextrum
bat natio maioris Armeniæ. Cad
& Cappadoces, Syri, & Medi
quoque falcati currus erant qui
ginta. Summa totius exercitus, e
CXLV. millia, pedestris acies, du
millia expleuerat. Hoc modo i
cti, decem stadia procedunt: iu
subsistere armati, hostem expectal

13 Alexandri exercitum pauor
ius causa non suberat, inuasit: qu
lymphati trepidare cœperunt, om
pectora occulto metu percurrent
Cæli fulgor tẽpore æstiuo ardenti
lis internitens, ignis præbuit spec
flammasque ex Darij castris splen
velut illatas temere præsidijs e
bant. Quod si percussis Mazæus
præsidebat itineri, superuenisset
gens clades accipi potuit. Ille se
in eo quem occupauerat, tumul
dit, contentus non lacessi. Alexan
cognito pauore exercitus, signum
consisterent dari, ipsos arma dep
re, ac leuare corpora iubet, admon
nullam subiti causam esse terroris,
stem procul stare. Tandem comp
i

qui, pariter arma, & animos recepere nec quicquam ex præſentibus tutius viſum eſt, quàm in eodem loco caſtra munire. Poſtero die Mazæus, qui cum delectis equitum in edito colle; ex quo Macedonum proſpiciebantur caſtra conſederat, ſiue metu, ſiue quia ſpeculari modo iuſſus erat, ad Darium rediit. Macedones eum ipſum collem, quem deſeruerat, occupauerunt: nam & tutior planicie erat, & inde acies hoſtium, quæ in campo explicabatur, conſpici poterat. Sed caligo, quam circa humidi effuderant montes, vniuerſam quidem rei faciem non abſtulit: cæterùm agminum diſcrimina, atque ordinem prohibuit perſpici. Multitudo inundauerat campos, fremituſque tot millium etiam procul ſtantium aures impleuerat. Fluctuare animo Rex, & modò ſuum, modò Parmenionis conſilium ſera æſtimatione perpendere; quippè eo ventum erat, vnde recipi exercitus niſi victor, aut ſine clade non poſſet. Mouebat etiam eum multitudo hoſtium, reſpectu paucitatis ſuæ gentis. Sed interdum reputabat, quantas res cum hac gente geſſiſſet, quantoſq; populos fudiſſet. Itaq; cum ſpes metum vinceret, periculoſius bellum differre ratus, ne deſperatio ſuis creſceret: diſſimulato eo, mercenarium equitem ex Pæonia præcedere iubet. Ipſe phalangem, ſicut antea dictum eſt, in duo cornua extenderat. Vtrunque cornu equites tegebant. Iamque

niti-

nitidior lux discussa caligine,
hostium ostenderat : & Mac
siue alacritate, siue tedio expe
nis, ingentem pugnantium mo
dere clamorem. Redditus & a
nemora, vallesq; circumiectas te
sono implauerat. Nec iam co
Macedones poterant, quin curs
ad hostem contenderent. Meli
hic ratus Alexander in eodem
lo castra munire, vallum iaci
strenueq; opere perfecto, in tab
culum, ex quo tota acies hos
conspiciebatur, sec ssit.

Tum verò vniuersa futuri disc
nis facies in oculis erat; armis in
bus equi, viriq; splendebant, & om
intentiore cura præparari, solici
prætorum agmina sua interequitā
ostendebat; ac pleraque inania, f
fremitus hominum, equorum hinn
armorum internitentium fulgor, so
tam expectatione mentem turbare
Igitur, siue dubius animi, siue vt
experiretur, consilium adhibet, c
optimum factu esset exquirens. Par
nio peritissimus inter duces artiu
belli, furto, non prælio opus esse c
sebat: intempesta nocte opprimi p
hostes, discordes moribus, linguis,
hæc somno, & improuiso periculo t
ritos. quando in nocturna trepidatio
colturos? At interdiu primùm terri
les occursuras facies Scytharum, B
ctrianorumque: hirta illis ora, & i
tonsas comas esse; præterea eximiam
vasto-

ritis magnitudine corporum & manibus militẽ magis, quàm formidinis causis moueri: deinde immanem multitudinẽ circumfundi paucis posse Non in Ciliciæ angustijs, & inuijs callibus, sed in aperta, & lata planicie dimicandum fore. Omnes ferme Parmenioni assentiebantur. Polypercon haud dubie in eo consilio positam victoriam arbitrabatur: quem intuens rex (namque Parmenionem nuper acrius, quàm vellet increpitum, rursus castigare non sustinebat.) Latrunculorum, inquit, & furum ista solertia est, quam præcipitis mihi: quippè illorum votum vnicum est, fallere. Meæ verò gloriæ semper aut absentiam Darij, aut angustias locorum, aut furtum noctis obstare non patiar: palam luce aggredi certum est. Malo me fortunæ pœniteat, quàm victoriæ pudeat. Ad hæc illud quoq; accedit, vigilias agere Barbaros, & in armis stare, vt ne decipi quidem possint, compertum habeo. Itaque ad prælium vos parate. Sic incitatos ad corpora curanda dimisit. Darius id, quod Parmenio suaserat, hostem facturum esse coniectans, frænatos equos stare, magnamque exercitus partem in armis esse, ac vigilias intentiore cura seruari iusserat. Ergo ignibus tota eius castra fulgebant. Ipse cum ducibus, propinquisque agmina in armis stantium circuibat, Solem, & Mitrem, sacrumque, & æternum inuocans ignem, vt illis dignam vetere gloria, maiorumque

monu

monumentis fortitudinem inſpirar
& profectò, ſi qua diuinæ opis aug
humana mente conſpici poſſent,
ſtare ſecum: illos nuper Macedoni
animis ſubitam incuſſiſſe formidin
adhuc lymphatos ferri, agique ar
iacientes. Expetere, præſides Perſa
Imperij Deos debitas à vecord
pœnas, nec ipſum ducem ſaniorem
quippè ritu ferarū prædā modo. qu
expeteret, intuentem, in pernicie
quæ ante prædam poſita eſſet, in
rere. Similis apud Macedones quo
ſolicitudo erat: noctemque, velut i
certamine edicto, metu egerunt. A
xander non alias magis territus,
vota, & preces Ariſtandrum vocari
bet. Ille in candida veſte verbe
manu præferens, capite velato præi
preces regis, Iouem, Mineruam,
ctoriamq; propitiantis. Tunc quid
ſacrificio ritè perpetrato, reliquum
ctis acquieturus, in tabernaculum
dijt. Sed nec ſomnum capere, nec qu
tem pati poterat: modò è iugo mon
aciem in dexterum Perſarum cornu d
mittere agitabat, modò rectà fronte
concurrere hoſti, interdum hæſitar
an potiùs in læuum torqueret agme
Tandem grauatum animi anxietate
corpus altior ſomnus oppreſſit. Iam
luce orta, duces ad accipienda imper
conuenerant, inſolito circa Prætoriu
ſilentio attoniti: quippè alias acceſſi
ipſos, & interdum morantes caſtiga
aſſueuerat; tunc ne vltimo quidem

serum

rum discrimine excitatum esse mirabantur, & non somno quiescere, sed pauore marcere credebant. Non tamen quisquam è custodibus corporis intrare tabernaculum audebat, & iam tempus instabat, nec miles iniussu ducis sui arma capere poterat, aut in ordines ire. Diu Parmenio cunctatus, cibum vt caperent, ipse pronunciat. Iamque exire necesse erat, tunc demũ intrat tabernaculum, sæpiusque nomine compellatum, cùm voce non posset, tactu excitauit. Multa lux, inquit, est. Instructam aciem hostis admouit: tuus miles adhuc inermis expectat imperium. Vbi est vigor ille animi tui? nempè excitare vigiles soles. Ad hæc Alexander: Credisne me prius somnum capere potuisse, quàm exonerarem animum solicitudine, quæ quietem morabatur? signumq; pugnæ tuba dari iussit, & cùm in eadem admiratione Parmenio perseueraret, quòd securus somnum cœpisset, Minime, inquit, mirum est. Ego enim cum Darius terras vreret, vicos excideret, alimenta corrumperet, potens mei non eram. Nunc verò quid metuam, cùm acie decernere parat? herculè votum meum impleuit, sed huius quoque consilii ratio posteà reddetur. Vos ite ad copias, quibus quisque præest: ego iam adero, & quid fieri velim, exponam. Raròadmodum admonitu amicorum, cùm metus discriminis aderat, vti solebat. Tunc quoque munimento

cor-

corporis fumpto, processit ad mil
Haud alias tàm alacrem videlant
gem, & vultu eius interrito, certa
ipsum victoriæ augurabantur. Atq
ille prorupto vallo exire copias iu
aciemque disponit. In dextero co
locati sunt equites, quos agmina
pellant. Præerat his Clytus, cui in
Philotæ turmas, cæterosque Præfe
equitum lateri eius applicuit. Vlt
Meleagri ala stabat, quam phalan
quebatur. Post phalangem argira
des erant. His Nicanor Parmenio
filius præerat, in subsidijs cum m
lus Cœnos. Post eum Horestes, Ly
stasque, Post illos Polypercon, dux
regrini militis. Huius agminis Am
tas princeps erat. Philagus Bala
regebat in societatem nuper asc
hæc dexteri cornu facies erat.
læuo Craterus Peloponensium equ
habebat, Achæorumq; & Locrensi
& Maleonsalium turmis sibi adiun
hos Thessali equites claudebant,
lippo duce. Peditum acies equi
tegebatur. Frons læui cornu hæc e
Sed ne circuiri posset à multitud
vltimum agmen valida manu cinxe
Cornua quoq; subsidijs firmauit, n
recta fronte, sed à latere positis,
hostis circumeunte aciem tentas
parata pugnæ forent. Hic Agr
erant, quibus Attalus præerat, ad
ctis sagittarijs Cretensibus. Vlt
ordines auertit à fronte, vt totam ac
orbe muniret. Illyrici hic erant, ad

ho milite mercede conducto. Thracas boque simul obiecerat leuiter armatos, ideoque aciem versatilem posuit. Vt qui vltimi stabant, ne circumirentur, verti tamen, & in frontem circumagi possent. Itaq; non prima, quàm latera, nō latera munitiora fuere, quàm terga. His ita ordinatis præcipit, vt si falcatos currus cum fremitu Barbari emitterēt, ipsi laxatis ordinibus impetum occurrentium silentio exciperent: haud dubius sine noxa transcursuros, si nemo se opponeret. Sin autem sine fremitu immisissent, eos ipsi clamore terrerent, pauidosq; equos telis vtrinque suffoderent. Qui cornibus præerant extendere eas iussi, ita vt ne circumuenirentur, si artius starent, nec tamen mediā aciem exinanirent. Impedimenta cum captiuis, inter quos mater, liberique Darij custodiebantur, haud procul ab acie in edito colle constituit, modico præsidio relicto. Leuum cornu, sicut alias, Parmenioni tuendum datum: ipse in dextro stabat. Nondum ad teli iactum peruenerant, cùm Bion quidam transfuga, quanto maximo cursu potuerat, ad Regem peruenit, nuncians murices ferreos in terram defodisse Darium, quà hostem equites emissurum esse credebat: notatumq; certo signo locum, vt fraus euitari à suis posset. Asseruari transfuga iusso, duces conuocat, expositoque, quod nuntiatum erat, monet vt regionem monstratam declinent equitemque periculum edoceant. Cæterum

teritus hoc tantus exercitus exau
non poterat, vsum aurium intere
re fremitu duorum agminum : f
conspectu omnium, duces, &
mum quemque interequitans
quebatur.

14 Emensis tot terras in spem
riæ, de qua dimicandum foret
vnum superesse discrimen, Gra
hic amnem, Ciliciæque monte
Syriam, Ægyptumque præter
bus raptas, ingentia spei, gloriæq
citamenta referebat : reprehen
fuga Persas pugnaturos, quia fuge
possent, tertium diem iam metu
gues, armis suis onustos in eode
stigio hærere : nullum despera
illorum maius indiciũ esse, quàm
vrbes, quòd agros suos vrerent :
quid non corrupissent : hostium
confessi. Nomina verò vana ge
ignotarum ne extimescerent : ne
enim ad belli discrimen pertinere
ab his Scythæ, qui ve Cadusij appe
tur : ob id ipsum, quòd ignoti es
ignobiles esse. Nunquam ignora
tos fortes : at imbelles ex latebris
erutos, nihil præter nomina affe
Macedones virtute assecutos, ne
toto orbe locus esset, qui tales
ignoraret : intuerentur Barbarou
conditum agmen : alium nihil p
iaculum habere alium, funda sa
briare, paucis iusta arma esse. It
illinc plures stare, hinc plures
caturos : nec postulare se vt fortite

peſſirent prælium, ni ipſe cæteris tor-
pentibus fuiſſet exemplum, ſe ante
prima ſigna dimicaturum ſpondere.
Pro ſe, quot cicatrices, totidem corpo-
ris decora. Scire ipſos vnum penè ſe
prædæ communis exortem, in illis co-
lendis, ornandiſque vſurpare victoriæ
præmia. Hæc ſe fortibus viris dicere.
Si qui diſſimiles eorum eſſent, illa fuiſ-
ſe dicturum: perueniſſe eò vnde fugere
non poſſent, tot terrarum ſpatia eme-
ſis, tot amnibus, montibuſque poſt
tergum obiectis, iter in patriam, &
penates manu eſſe faciendum. Sic du-
ces ſic proximi militum inſtructi ſunt.
Darius in læuo cornu erat, magno ag-
mine ſuorum delectis equitum, pedi-
tumque ſtipatus: contempſeratq; pau-
citatem hoſtis, vanam aciem eſſe ex-
tentis cornibus ratus. Cæterum ſicut
curru eminebat, dextera, læuaque ad
circumſtantium agmina oculos, manuſ-
que circumferens. Terrarum, inquit,
quas Oceanus hinc alluit, illhinc clau-
dit Helleſpontus, paulo antè domini,
iam non de gloria, ſed de ſalute, &
quod ſaluti præponitis, de libertate
pugnandum eſt. Hic dies imperium,
quo nullum amplius vidit ætas, aut
conſtituet, aut finiet. Apud Granicum
minima virium parte cum hoſte certa-
uimus. In Cilicia victos Syria poterat
excipere. Magna munimenta regni
Tigris, atque Euphrates erant. Ven-
tum eſt eò vnde pulſis ne fugæ quidem
locus eſt. Omnia tam diutino bello

exhausta post tergum sunt No
colas suos vrbes, non cultores h
terræ. Coniuges quoque &
sequuntur hanc aciem, parata
bus præda, nisi pro charissimis p
ribus corpora opponimus. Quod
rum fuit partium, exercitum, q
pene immensa planities vix ca
comparaui: equos, arma dist
commeatus, ne tantæ multi
deessent, prouidi: locum, in quo
explicari posset, elegi. Cætera
stra potestate sunt: audere mod
cere, famamq; infirmissimum ad
fortes viros telum, contemnite
meritas est, quàm adhuc pro vir
timuistis: quæ vbi primum im
effudit, velut quædam animalia
aculeo, torpet. Hi verò campi d
hendere paucitatem, quam C
montes absconderant. Videtis o
raros, cornua extenta, mediam
vanam, & exhaustam. Nam v
quos locauit auersos, terga iam
bent: obteri mehercule equoru
gulis possunt, etiam si nihil præ
catos currus emisero, & bello
mus, si vincimus prælio. Nam
quidem ad fugam locus est. Hi
phrates, illhinc Tigris prohibet
sos: & quæ anteà pro illis erant
contrarium conuersa sunt. No
mobile, & expeditum agmen ef
præda graue. Implicatos ergo
nostris trucidabimus: eademq;
causa victoriæ erit, & fructus.

siquem è vobis nomen gentis mouet, cogitet Macedonum illhinc arma esse, non corpora. Multum enim sanguinis inuicem hausimus, & semper grauior in paucitate iactura est. Nam Alexander quantuscumq; ignauis, & timidis videri potest, vnum animal est, & si quid mihi creditis, temerarium, & vecors, adhuc nostro pauore, quam sua virtute felicius. Nihil autem potest esse diuturnum, cui non subest ratio. Licet felicitas aspirare videatur, tamen ad vltimum temeritati non sufficit. Præterea breues, & mutabiles vices rerum sunt. & fortuna nunquàm simpliciter indulget. Forsitan ita Dij fata ordinauerunt, vt Persarum imperium, quod secundo cursu per CCXXX. annos ad summum fastigium euexerant, magna motu concuterent magis, quàm affligerent, admonerentque nos fragilitatis humanæ, cuius nimia in prosperis rebus obliuio est. Modo Græcis vltrò bellum inferebamus: nunc in sedibus nostris propulsamus illatum. Iactamur inuicem varietate fortunæ. Videlicet imperium, quod mutuo affectamus, vna gens non capit. Cæterùm etiam si spes non subesset, necessitas tamen stimulare deberet: ad extrema peruentum est. Matrem meam, duas filias, Nehum in spem huius imperij genitum, illos principes, illam sobolem regiæ stirpis, duces vestros Regum instar vinctos habet: nisi quod in vobis est, ipse ego maiore parte captiuus

 tum,

sum. Eripite viscera mea ex vin... restituite mihi pignora, pro q... ipse mori non recuso. Parentem... ros (nam coniugem in illo care... amisi) credite nunc omnes exte... ad vos manus, implorare patrios ... opem vestram, misericordiam, ... expolcere, vt seruitute, Vt com... bus, vt precario victu ipsos libe... An creditis æquo animo ijs se... quorum Reges esse fastidiunt! ... admouet hostium aciem: sed ... propius discrimen accedo, hoc n... ijs, quæ dixi, possum esse conte... Præter vos per Deos patrios, æter... que ignem, qui præfertur altari... fulgoremq; Solis intra fines regni... orientis, per æternam memoriam ... qui ademptum Medis, Lydisq; ... rium primus in Persidem intulit, ... dicate ab vltimo dedecore nom... gentemq; Persarum. Ite alacres, &... pleni, vt quàm gloriam accepi... maioribus vestris, posteris relinqu... In dextris vestris iam libertate... opem, spem futuri temporis ge... Effugit m... rtem, quisquis conten... ... m d ... mum quemq; consequ... Ipse ... mo more solum, sed ... vt con... c... ossim, curru vehor: ... recuso ... imitemini me, ... fortitudinis exemplum, siue igna... fuero.

15 Interim Alexander (vt est den... stratum à transfuga) cùm ... locum circumiret, & Dario, qui iæ... cort...

cornu tuebatur, occurreret, agmen obliquum incedere iubet. Darius quoque eodem suum obuertit, Besso admonito, vt Massagetes equites in læuum Alexandri cornu inuehi iubere. Ipse ante se falcatos currus habebat, quos signo dato vniuersos in hostem effudit. Ruebant laxatis habenis aurigæ, quo plures nondū satis prouiso impetu obtererent. Alios ergo hastæ multum supra temones eminentes, alios ab vtroque latere demissæ falces lacerauere. Nec sensim Macedones cedebant, sed effusa turbauerant fuga ordines. Mazæus quoque perculsis metum incussit, mille equitibus ad diripienda hostis impedimenta circumuehi iussis, ratus captiuos quoq; qui simul asseruabantur, rupturos vincula, cùm suos appropinquantes vidissent. Non fefellerat Parmenionem, qui in læuo cornu erat. Properè igitur Polydamanta mittit ad Regem, qui, & periculum ostenderet, & quid fieri iuberet consuleret. Ille audito Polydamāte, Abi, nuntia, inquit, Parmenioni, si aciē vicerimus, non nostra solùm nos recuperaturos, sed omnia, quæ hostium sūt, occupaturos. Proinde non est, quod quicquam virium subducat ex acie, sed vt me, & Philippo pātre dignum est, contempto sarcinarum damno, fortiter dimicet. Interim barbari impedimenta turbauerant, cæsisq; plerisq; custodum, captiui vinculis ruptis quicquid obuiā erat, quo armari possent, rapiunt: & aggregati suorum equitibus Macedonas

nas ancipiti circumuentos malo inu
dunt; lætique circa Syſigambim, vici
Darium: ingenti cæde proſtratos h
ſtes, ad vltimum etiam impedimen
exutos eſſe nuntiant: quippe eande
fortunam vbique eſſe credebant, & v
ctores Perſas ad prędam diſcurriſſe. S
ſigambis, hortantibus captiuis vt a
mum à mœrore alleuaret, in eode
quo antea fuit, perſeuerauit: nō vox v
excidit ei non oris color, vultuſue m
tatus eſt: ſed ſedit immobilis, cre
præcoce gaudio verita fortunam i
tare, adeò vt quid mallet intuenti
eam fuerit incertum. Inter hæc Amy
tas Præfectus equitum Alexandri c
paucis turmis opem impedimentis
turus aduenerat, incertum, ſuo ne co
ſilio, an Regis imperio, ſed non
ſtinuit Caucaſiorum, Scytharumq; i
petum; quippè vix tentato certami
effugit ad Regem, amiſſorum imp
dimentorum teſtis magis, quàm v
dex. Iam conſilium Alexandri vice
dolor, & ne cura recuperandi ſua m
rem à prælio auerteret, non immer
verebatur. Itaque Areten ducem h
ſtatorum, quos Sariſſophoros vocaba
aduerſus Scythas mittit. Inter h
currus, qui circa prima ſigna turba
rant aciem, in phalangē inuecti era
Macedones confirmatis animis in m
dium agmen accipiunt. Vallo ſimi
acies erat, iunxerant haſtas, & ab vt
que latere temerè incurrentium ili
ſuffodiebant: circuire deinde curr
&

& propugnatores præcipitare cœperunt. Ingens ruina equorum, aurigarumq; aciem compleuerat. Hi territi, regi non poterant: equi crebra iactatione ceruicum, non iugum modò excusserant, sed etiam currus euerterant: vulnerati interfectos trahebant, nec consistere territi, nec progredi debiles poterant. Paucæ tamen euasere quadrigæ in vltimam aciem, ijs, quibus inciderunt, miserabili morte consumptis: quippè amputata virorum membra humi iacebant: & quia calidis adhuc vlneribus aberat dolor, trunci quoque, & debiles arma non omittebant, donec multo sanguine effuso exanimati procumberent. Interim Aretes Scytharum, qui impedimenta diripiebant duce occiso, grauiùs territis instabat. Superuenere deinde missi à Dario Bactriani, pugnæq; vertere fortunam. Multi ergo Macedonum primo impetu obtriti sunt, plures ad Alexandrum refugerunt. Tum Persæ clamore sublato, qualem victores solent edere, ferociter in hostem, quasi vbique profligatum incurrunt. Alexander territos castigare, adhortari: prælium, quod iam elanguerat, solus accendere: confirmatisq; tandem animis ire in hostem iubet. Rarior acies erat in dextero cornu Persarum: namq; inde Bactriani decesserant ad opprimenda impedimenta. Itaque Alexander laxatos ordines inuadit, & multa cæde hostiem inuehitur. At qui in

læuo cornu erant Persæ, ipse psste en
includi, agmen suu à tergo dimican
opponunt. Ingensq; periculum in m
dio hærens adisset, ni equites Agria
calcatibus subditis essusos Regi B
baros adorti essent, aut rsusque cæde
do in se conuerti coegissent. Turba
erat vtraque acies. Alexander à fron
& à tergo hostem hab bat: qui aue
ei instabant, ab Agrian s militib
premebantur: & Bactriani, impe
mentis hostium direptis reuersi, or
nes suos recuperare non poteran
Plura simul abrupta à ceteris agmi
vbicunq; alium alij sors miscuerat,
micabant. Duo Reges iunctis pro
agminibus prælium accendebant. Pl
res Persæ cadebant, par fermè vtrinq
numerus vulnerabatur. Curru Dariu
Alexander equo vehebatur: vtrunq
Regem delecti tuebantur sui imm
mores: quippè amisso Rege nec v
lebant salui esse, nec poterant. Na
ante oculos sui quisq; Regis morte
occumbere ducebat egregium. Max
mum tamen periculum adibat, q
maximè tuebatur: quippè sibi quisq
cæsi Regis expetebat decus. Cæteri
siue ludibrium oculorum, siue ver
species fuit, qui circa regem Alexa
drum erant, vidisse se crediderun
paulùm super caput regis placide v
lantem aquilam, nec sonitu armoru
nec gemitu morientium territam di
circa equum Alexandri pendenti m
gis, quàm volanti simi is apparu
Certè

Certè vates Ariſtander alba veſte indutus, & dextera præferens lauream, militibus in pugnam intentis auem monſtrauit, haud dubium victoriæ auſpicium. Ingens ergo alacritas, ac fiducia paulò ante territos accendit ad pugnã, vtique poſteà, quàm auriga Darij, qui ante ipſum ſedens equos regebat, haſta tranſfixus eſt. Nec aut Perſæ, aut Macedones dubitauere, quin ipſe rex eſſet occiſus. Lugubri ergo vlulatu, & incondito clamore, gemituq; totam ferè aciem adhuc æquo Marte pugnantium turbauere. Cognati Darij, & armigeri, læuumque tuentes cornu, in fugam effuſum deſtituerant currum, quem à dextera parte ſtipati in medium agmen receperunt. Dicitur acinace ſtricto Darius dubitaſſe, an fogæ dedecus honeſta morte vitaret. Sed eminens curru, nondum omnem ſuorum aciem prælio excedentem deſtituere erubeſcebat: dumq; inter ſpem, & deſperationem hæſitat, ſenſum Perſæ cedebant, & laxauerant ordines. Alexander mutato equo, quippè plures fatigauerat reſiſtentium aduerſa ora fodiebat, fugientium terga. Iamque non pugna, ſed cædes erat, cùm Darius quoque currum ſuum in fugam vertit: hærebat in tergis fugientium victor, & proſpectum oculorum nubes pulueris, quæ ad cœlum ferebatur, abſtulerat. Ergo haud ſecus, quàm in tenebris errabant, ad ſonitum notæ vocis vt ſignum ſubinde coeuntes. Exaudie-

bantur tantum strepitus habenarum quibus equi currum trahentes identidem verberabantur: hæc sola fugientis vestigia excepta sunt.

16 At in læuo Macedonum cornu quod Parmenio, sicut ante dictum est, tuebatur, longè alia fortuna vtriusque partis res gerebatur. Mazæus cum omni suorum equitatu vehementer inuectus, vrgebat Macedonum alas. Iamque abundans multitudine aciem circumuehi cœperat, cum Parmenio equites nuntiare iubet Alexandro, in quo discrimine ipsi essent: nisi maturè subueniretur, non posse sisti fugam. Iam multum viæ processerat Rex, imminens fugientium tergis, cùm à Parmenione tristis nuntius venit. Refrænare equos iussit, qui vehebantur, agmenque constitit: frendente Alexandro, eripi sibi victoriam è manibus, & Darium felicius fugere, quam sequi se. Interim ad Mazæum superati Regis fama peruenerat. Itaq; quanquàm validior erat, fortuna tamen partium territus, perculsis languidius instabat. Parmenio ignorabat quidem causam sua spontè pugnæ remissæ: sed occasione vincendi strenuè est vsus. Thessalos equites ad se vocari iubet: Ecquid, inquit, videtis istos, qui ferociter modò instabant, pedem referre, subito pauore perterritos? Nimirum nobis quoque Regis nostri fortuna vincit: omnia Persarum cæde strata sunt, quid cessatis? an ne fugientibus quidem pares estis?

Vera

Vera dicere videbatur, & suos languentesquoq; erexerat: subditis calcaribus prouehere in hostem; & illi iam non lentum, sed citato gradu recedebant: nec quicquam fugæ, nisi quod terga nondum verterant, deerat. Parmenio tamen ignarus, quænam in dextero cornu fortuna Regis esset, repressit suos. Mazæus dato fugæ spatio, non recto itinere, sed maiore, & ob id tutiore circuitu Tigrim superat, & Babyloniā cum reliquijs deuicti exercitus intrat. Darius, paucis fugæ comitibus, ad Lycum amnem contenderat: quo traiecto dubitauit an solueret pontem, quippè hostem iam affore nuntiabatur. Sed tot millia suorum, quę nondum ad amnem peruenerant, ponte reciso prædam hostis fore videbat. Abeuntem, cum intactum sineret pontem, dixisse constat: Malle se insequētibus iter dare, quā auferre fugiētibus. Ipse ingēs spatiū fuga emēsus, media fere nocte Arbellā peruenit. Quis tot ludibria fortunę, ducū, agminumq; cędē multiplicē, deuictorū fugam: clades nunc singulorum, nunc vniuersorum, aut animo assequi queat, aut oratione complecti? Propemodum seculi res in vnum illum diem fortuna cumulauit. Alij quà breuissimum patebat iter, alij diuersos saltus, & ignotos sequentibus calles petebant. Eques, pedesq; cōfusi sine duce, armatis inermes integris debiles implicabantur. Deinde misericordia in metum versa, qui sequi non poterant, inter mutuos

gemitus deferebantur. Sitis præcip
fatigatos, & fautios exurebat, paffi
que omnibus vijs proftrauerát corpo
preterfluentem aquam hianti ore ca
tantes, quam cum diu auidi turbida
hausiffent. tendebantur exemplo pr
cordia præmente limo: refolutifque
torpentibus membris, cũ fuperueniſ
hoftis, nouis, vulneribus excirabant
Quidam, occupatis proximis riuis, c
uerterant longius, vt quicquid occu
humoris vſquam manaret, exciperen
Nec vlla adeo auia, & ficca lacuna
erat, quæ veftigantium fitim falleret
proximis verò itineri vicis fenũ vlul
tus; fœminarumque exaudiebantur
barbaro ritu Darium adhucRegem cl
mantium. Alexander, vt fupra dictu
eft inhibito fuorum curfu, ad Lycu
amnem peruenerat, vbi ingens mul
tudo fugientium onerauerat pontem
& plerique cùm hoftis vrgeret, in
flumen fe præcipitauerant, grauefqu
armis, & prælio, ac fuga defatigati
gurgitibus hauriebantur. Iamque
non pons modò fugientes, fed ne am
nis quidem capiebat, agmina fua im
prouidæ fugæ fubindæ cumulantes
quippè vbi intrauit animos pauor, i
folum metuunt, quod primum formi
dare cœperunt. Alexander, inftanti
bus fuis abeuntem hoftem permittere
fequi; hebetia tela effe, & manus fati
gatas, tantoque curfu corpora exhau
fta, & præceps in noctem diei tempu
caufatus eft. Re vera de læuo cornu

quod

quod adhuc in acie stare credebat, sollicitus reuerti ad ferendam opem suis statuit, iamque signa conuerterat, cum aquites a Parmenione missi, illius quoque partis victoriam nuntiant Sed nullum eo die maius periculũ fuit, quàm dum copias reducit in castra. Pauci cũ, & incompositi sequebantur ouantes victoria: quippè omnes hostes, aut in fugam effusos, aut in acie credebant cecidisse, cùm repentè ex aduerso apparuit agmen equitum: qui primò inhibuere cursum, deinde Macedonum paucitate conspecta, turmas in obuios concitauerunt. Ante signa Rex ibat dissimulato magis periculo, quàm spreto. Nec defuit ei perpetua indubijs rebus felicitas: namq; Præfectum equitatus auidum certaminis, & ob ipsum incautius in se ruentem, hasta transfixit. Quo ex equo lapso, proximum, ac deinde plures eodem telo confodit, Inuasere turbatos amici quoque: nec Persæ inulti cadebant, quippè non vniuersæ acies, quàm hæ tumultuariæ manus vehementiùs iniere certamen. Tandem Barbari, cùm obscura luce fuga tutior videretur esse; quàm pugna, diuersis agminibus abiere. Rex extraordinario periculo defunctus, incolumes suos reduxit ad castra. Ceciderę Persarum, quorum numerum, victores finire potuerunt, millia quadraginta: Macedonum minus, quam tercentum desiderati sunt. Cæterùm hanc victoriam Rex maiore

ex patre virtuti, quàm fortunæ fuæ
buit animo, non (vt antea) loco v
Nam, & aciem peritiſſimè inſtruxi
promptiſſimè ipſe pugnauit, & ma
conſilio iacturam ſarcinarum, imp
mentorumq; contempſit, cum in
acie ſummum rei videret eſſe di
men: dubioque adhuc pugnæ euen
pro victore ſe geſſit: perculſos dei
hoſtes fudit: fugientes, quod in
ardore animi vix credi poteſt, prud
tiùs, quàm audius perſecutus eſt. N
ſi parte exercitus adhuc in acie ſta
inſtare cedentibus perſeueraſſet,
ſua culpa victus eſſet, aut aliena vi
viciſſet. Iam ſi multitu linem equi
occurrentium extimuiſſet victor,
fœdè fugiendum, aut miſerabiliter
dendum fuit. Nec duces quidem
piarum ſua laude fraudandi ſunt: q
pè vulnera, quæ quiſque excipit, i
cia virtutis ſunt. Hephæſtionis b
chium haſta ictum eſt. Perdiccas
Cœnos, & Menidas, ſagittis prope
ciſi. Et ſi vere æſtimare Macedon
qui tunc erant, volumus: fatebim
& Regem talibus miniſtris, & i
tanto Rege fuiſſe digniſſimos.

QVINTI CVRTII
De rebus gestis.
ALEXANDRI MAGNI,
Regis Macedonum.
LIBER QVINTVS

ARGVMENTVM.

1 Dario Mediæ fines ingresso, Arbella potitur Alexander, & Babylone. cuius situs amplitudo, & corrupti mores describuntur.

2 Militibus præmia proponit: ut otium excuteret, Susianam urbem, ac regum Persiæ thesauros recipit, & Sysigambim solatur.

3 Vxiorum regione superata, Madatem præfectum, ac deditos, & captiuos, tum libertate, tum immunitate donat: Persidemque intrare cogitans ab Ariobarzane retrocedere cogitur.

4 Captiuo quodam iter paucis cognitum aperiente, Alexander delet Persarum exercitum ipso Ariobarzane occiso.

5 Ad Persepolim prope ans, captiuos Græcos IIII. M liberat.

6 Opulentissima Persepoli direpta, interiorem Persidis regionem petit, domatq; Mardorum gentem.

7 Alexander in conuiuio à Thaide, & aliis castrensibus scortis impulsus incendit Persarum regiam; deinde Darium persequi statuit.

8 *De-*

8 *Darij, suos ad pugnam horta... oratio.*

9 *Varia Magnatum sententia... tumultus ob Narbazanis, qui cum... proditionis societatem inierat, consil...*

10 *Bessi, & Nabarzanis de ... prodendo, aut occidendo nefaria d... ratio, quam miris artibus occultant...*

11 *Insidiæ proditorum aperiuntur... rio, qui Græcorum præsens, & tutu... fouit auxilium, perire volens, si sa... esse nollent sui milites.*

12 *Bessus Darium fictis verbis, ... chrymis delusum comprehendit, & ... pedibus aureis vinctum in sordido ... culo ad Alexandrum deduci curat.*

13 *Alexander audito Darij peric... ad Persarum exercitum contendit: ... sus autem arma, vultumq; victoris ... tuens, & alij parricidæ Darium m... confossum vulneribus relinquunt, & ... sibi consulere conantur.*

14 *Darij corpus repertum Alexa... lacrymis prosequitur, & ad Sysigam... sepelliendum mittit.*

1 QVæ interim ductu, in... rioque Alexandri ve... Græcia, vel in Illiric... Thraciæ gesta sũt, si ... que suis tempori... reddere voluero, ... terrumpendæ sunt ... Asiæ, quas vtique ad fugam, m... temq; Darij vniuersas in conspe... dari, & sicut inter se cohærent tẽpo... ita...

ità opere ipso coniungi haud paulo aptius videri potest. Igitur antè, q̃ in prœlio apud Arbellam coniuncti sunt, ordiar dicere. Darius media ferè nocte Arbellam peruenit: eodemque magnæ partis amicorum eius ac militũ fugam fortuna compulerat. Quibus conuocatis, exponit, haud dubitare se quin Alexander celeberrimas vrbes, agrosq; omni copia rerum abundantes petiturus esset: prædam opimam, paratamq; ipsum, & milites eius spectare. Id suis rebus tali in statu saluti fore: quippè se deserta cum expedita manu petiturũ. Vltima regni adhuc intacta esse: inde bello vires haud ægrè reparaturum. Occuparet sanè gazam auidissima gens, & ex longa fame satiaret se auro, mox futura prædæ sibi: didicisse vsu preciosam suppellectilem, pellicesq; & spadonum agmina, nihil aliud fuisse, quam onera, & impedimenta. Eadem trahentem Alexandrum, quibus rebus antea vicisset, inferiorem fore. Plena omnibus desperationis videbatur oratio quippè Babylonem vrbem opulentissimam dedi cernentibus: iam Susam, iam cætera ornamenta regni, causamque belli victorem occupaturum. At ille docere pergit, non speciosa dictu, sed vsu necessaria in rebus aduersis sequenda esse. Ferro geri bella, non auro: viris, non vrbium tectis: omnia sequi armatos. Sic maiores suos perculsos in principio rerum, celeriter pristinam recuperasse fortunam. Igitur siue

con-

confirmatis eorum animis, siue
rium magis, quàm consilium (se
tibus. Mediæ fines ingressus est.
post Alexandro traditur Arbella,
supellectili. Dariiq; gaza repleta
tuor millia talentum fuere: pra
prætiosæ vestes totius (vt supra di
est) exercitus opibus in illam sed
congestis. Ingruentibus deinde
bis, quos odor cadauerum totis i
tium campis vulgauerat, maturi
stra mouit. Euntibus à parte læua
bia odorum fertilitate nobilis r
campestre iter est. Inter Tigri
Euphratem iacentia, tàm vberi, &
gui solo sunt, vt à pastu repelli p
dicantur, ne satietas perimat. C
fertilitatis est humor, qui ex vtr
amne manat, toto ferè solo propte
nas aquarum resudante. Ipsa amn
Armeniæ montibus profluunt, &
gno deinde aquarum diuortio i
quod cæpere, percurrunt: duo m
& quingenta stadia mensi sunt,
amplissimum interuallum circa A
niæ montes notauerunt. Iidem
Mediæ, & Gordianorum terras se
cæperunt, paulatim in arctius coe
Et quò longiùs manant, hoc angu
inter se spatium terræ relinquunt
cini maximè sunt his campis, quo
colæ Mesopotamiam appellant:
diam namque ab vtroque latere
cludunt. Eadem per Babyloniorum
fines in rubrum mare prorumpu
Alexāder quartis castris ad Memn
vrbe

vrbem peruenit. Cauerna ibi est, ex qua fons ingentem vim bituminis effundit, adeò vt satis constet, Babylonios muros ingentis operis huius fontis bitumine interlitos fuisse. Cæterum Babyloniam procedēti Alexandro Mazæus, qui ex acie in vrbem eam confugerat, cum adultis liberis supplex occurrit, vrbem, seque dedens. Gratus aduentus eius regi fuit; quippè magni operis futura erat obsidio tàm munitæ vrbis. Ad hæc vir illustris, & manu promptus, famaque etiam proximo prælio celebris, & cæteros ad deditionem sui incitaturus exemplo videbatur. Igitur hunc quidem benignè cum liberis eius excepit. Cęterum quadrato agmine, quod ipse ducebat, velut in aciem irent, ingredi suos iubet. Magna pars Babyloniorum constiterat in muris, auida cognoscendi nouum Regem. Plures obuiam egressi sunt, inter quos Bagophanes arcis, & regiæ pecuniæ custos, ne studio à Mazæo vinceretur, totum iter floribus, coronisque constrauerat, argenteis altaribus ab vtroque latere dispositis, quæ non thure modò, sed omnibus odoribus cumulauerat. Eum dona sequebantur, greges pecorum, equorumque: læones quoq; & pardales caueis præferebantur. Magi deinde suo more patrium carmen canentes. Post hos Chaldæi, Babyloniorumq; non vates modò, sed etiam artifices cum fidibus sui generis ibant. Laudes ijs regum canere soliti; Chaldęi

syde-

fer[illegible]rum motus, & statas temporu
vices ostendere. Equites deinde
byloni j suo, equorumq; cultu, ad
xuriā magis quam ad magnificent
exacto, vltimi ibant. Rex arm
tipatus, oppidanorum turbam
vltimos pedites ire iussit. Ipse cu
curru vrbem, ac deinde regiam in
uit. Postero die supellectilem Dar
omnem pecuniam recognouit. C
rùm ipsius vrbis pulchritudo, ac ve
stas, non regis modo, sed etiam
nium oculos in semet haud imme
conuertit. Semiramis eam condide
vel (plerique credidere) Belus, c
regia ostenditur. Murus instructu
tericulo coctili bitumine interlit
spatium triginta, & duorum pedum
titudinem amplectitur. Quadrigæ i
se occurrentes sine periculo com m
dicuntur. Altitudo muri centum
bitorum eminet spatio. Turres d
pedibus, quam murus, altiores f
Totius operis ambitus ccclxviij st
complectitur: singulorum stadio
structuram singulis diebus perfec
esse memoriæ proditum est. Ædi
non sunt admota muris, sed ferè
rium vnius iugeri absunt. Ac ne to
quidem vrbem tectis occupauer
per xc. stadia habitatur: nec omn
contigua sunt, credo quia tutius v
est, pluribus locis spargi. Cæter
runt, coluntque: vt si externa v
gruat, obsessis alimenta ex ipsius v
solo subministrentur. Euphrates i
ma

magnæque molis crepidinibus coercetur. Sed omnium operũ magnitudinem circumveniunt cavernæ ingentes, in altitudinem pressæ ad accipiendum impetum fluminis: quod ubi appositæ crepidinis fastigiũ excessit, urbis tecta corriperet, nisi essent specus, lacusque qui exciperent. Coctili latere structi sunt, totum opus bitumine astringitur. Pons lapideus flumini impositus, iungit urbem. Hic quoque inter mirabilia Orientis opera numeratus est: quippe Euphrates altum limum vehit, quo penitus ad fundamenta iacienda egesto, vix sufficiendo operi firmum reperiunt solum. Arenæ autem subinde cumulatæ, & saxis, quibus pons sustinetur, annexæ morantur amnem: qui retentus acrius, quàm si libero cursu mearet, illiditur. Arcem quoque ambitu xx. stadia complexam habent: xxx. pedes in terram turrium fundamenta demissa sunt, ad lxxx summum munimenti fastigium pervenit. Super arcem, vulgatum Græcorum fabulis miraculum, pensiles horti sunt, summam murorum altitudinem æquantes, multarumque arborum umbra & proceritate amœni. Saxo pylæ, quæ totum onus sustinent, instructæ sunt. Super pylas lapide quadrato solum stratum est, patiens terræ, quam altam iniiciunt, & humoris, quo rigant terras, adeoque validas arbores sustinent moles, ut stipites earum octo cubitorum spatium crassitudine æquent, in quinquaginta pedum

pedum altitudinem emineant, &
giferæ sint, vt si terra sua alerent
cum vetustas non opera solum
facta, sed etiam ipsam naturam p
tim exedendo perimat: hæc m
quæ tot arborum radicibus præm
tantiq; nemoris pondere onera
inuiolata durat: quippè xx. lati p
tes sustinent xj. pedum interual
stantes, vt procul visentibus
montibus suis imminere videa
Syriæ Regem Babylone regnante
opus esse molitum memoriæ pro
est, amore coniugis victum: qua
derio nemorum, syluarumq; in
pestribus locis virum compulit
nitatem naturæ genere huius
imitari. Diutius in hac vrbe, q
vsquam constitit Rex nec vllus
disciplinæ militari magis nocuit.
vrbis eius corruptius moribus, n
irri andas, illiciendasq; immodica
luptates instructus. Liberos, c
gesque cum hospitibus stupro c
modo pretium stagitij detur, pare
maritiq; patiuntur. Conuiuale
tota Persìde Regibus, purpurat
cordi sunt, Babylonij maximè in
& quæ ebrietatem sequuntur,
sunt. Fœminarum conuiuia i
tium in principio modestus est
tus: deinde summa quæque ami
euunt, paulatimq; pudorem pr
nant. Ad vltimum opus (honos
bus habitus sit) ima corporum
menta proijciunt. Nec meret

hoc dedecus est, sed matronarum, virorumque, apud quos comitas habetur vulgati corporis vilitas. Inter hæc flagitia exercitus ille domitor Asiæ per xxxiiij. dies saginatus, ad ea, quæ sequebantur discrimina, haud dubiè debilior futurus fuit, si hostem habuisset. Cæterum quò minus damnum sentirent, identidem incremento nouabantur. Namq; Amyntas Andromenis ab Antipatro Macedonum peditum sex millia adduxit, ccccc. prætereà eiusdem generis æquites. Cum his, ccccccc. Thracas, adiunctis peditibus suæ gentis iij. millibus, & ccccc. & ex Peloponeso mercenarius miles ad quatuor millia aduenerant, cum ccclviij equitibus Idem Amyntas adduxerat quinquaginta principium Macedoniæ liberos adultos ad custodiam corporis: quippè inter epulas hi sunt ministri. Iidemq; equos ineunti prælium admouent, venantemq; comitantur, & vigiliarum vices ante cubiculi fores seruant: magnorumq; Præfectorum, & ducum hæc incrementa sunt, & rudimenta. Igitur arci Babyloniæ Rex Agathone præsidere iusso, cum septingentis Macedonum, trecentisq; mercede conductis, Prætores, qui regioni Babyloniæ, & ciuitati præessent, Menetam, & Apollodorum reliquit: his duo millia peditum dat cum mille talentis. Vtrique præceptum, vt in supplementum milites legerent, Mazæum transfugam Satrapia Babyloniæ donat

Bago-

Bagophanem, qui arcem tradidera
sequi iussit. Armenia Mithreni
dicem proditori data est. Ex pecun
deinde Babyloniæ Macedonibus eq
tibus sexceni denarij tributi, Pere
nos eques quingenos accepit, duc
pedestrium stipendium menstrum e
2 His ita compositis in regione
quæ Satrapene vocatur, peruenit.
tilis terra, copia rerum, & omni co
meatu abundans. Itaque diutius
subsistit: ac ne desides otio demitte
animos, iudices dedit, præmiaque
posuit de virtute militari certantib
Octo, qui fortissimi iudicati essent,
gulis militum millibus, prefuturi era
Chiliarces vocabat, tum primum
hunc numerum copijs distributis. N
que anteà quinquagenariæ cohor
erant, nec fortitudinis præmia ge
rant. Ingens militum turba conu
rat, egregio interfutura certamin
testis eadem cuiusque factorum, &
iudicibus latura sententiam: quip
verone, an falsò honos cuique habe
tur, ignorari non poterat. Primus o
nium virtutis causa donatus est A
chias senior, qui omissum apud H
carnalon à iunioribus prælium, v
maximè accenderat. Proximus ei
tigonus visus est. Tertium locum P
lotas Angeus obtinuit. Quartus Amy
tæ datus est. Post hos Antigonus,
ab eo Lyncestes Amyntas fuit. Sep
mum locum Theodorus. Vltimum
tinuit Hellanicus. In disciplina qu
mili

militaris rei pleraq; a maioribus tradita vtiliter mutauit. Nam cùm antè equites in suam quisq; gentem describerentur seorsum à cæteris: exempto nationem discrimine, Præfectos non vtique suarum gentium, sed delectos attribuit. Tuba, cum castra mouere vellet, signum dabat, cuius sonus plerumque tumultuantium fremitu exoriente haud satis exaudiebatur. Ergo perticam, quæ vndique conspici posset, supra prætorium statuit, ex qua signum eminebat pariter omnibus conspicuũ, obseruabatur ignis noctu, fumus interdiu. Iamq; Susam adituro, Abulites regionis eius Præfectus, siue Darij iussu, vt Alexandrum præda retineret, siue sponte, filium obuiam misit, traditurum se vrbem promittens, Benignè iuuenem excepit Rex, & eo duce ad Hydaspin amnem peruenit, delicatam (vt fama est) vehentem aquam. Hic Abulites cum donis regalis opulentiæ occurrit: Dromades, cameli inter dona erant velocitatis eximiæ; xij. elephanti à Dario ex India acciti, non iam terror (vt sperauerant) Macedonum, sed auxilium, opes victi ad victorem transferente fortuna. Vt verò vrbem intrauit incredibilem ex thesauris sũmam pecuniæ egessit, Quinquaginta millia talentum argenti non signati forma, sed rudi pondere. Multi Reges tantas opes longa ætate cumulauerant liberis, posterisque, vt arbitrabantur, quas vna hora in externi Re-

gis manus intulit. Consedit deinde in regia sella multò excelsiore, quàm pro habitu corporis. Itaq; pedes cum imũ gradum non contingerent, vnus ex Regis pueris mensam subdidit pedibus: & cum spadonem, qui Darij fuerat, ingemiscentem conspexisset Rex, causam mœstitiæ requisiuit. Ille indicat Darium vesci in ea solitum; seque sacram eius mensam ad ludibrium recidentem sine lachrymis conspicere non posse. Subijt ergo Regem verecundia violandi hospitales Deos, iamq; subduci iubebat, cum Philotas: Minimè verò hæc feceris, Rex, sed omnem quoque accipe, mensam, ex qua libauit hostis epulas, tuis pedibus esse subiectam. Rex Persidis fines aditurus, Susam vrbem Archelao, & præsidium iij. millium tradidit. Xenophilo arcis cura mandata est: Macedonum ætate graues præsidere arcis custodiæ iussit. Thesaurorum Callicrati tutela permissa. Satrapea regionis Susiæ restituta Abuliti. Matrem quoque Darij, & liberos in eadem vrbe deponit. Ac fortè Macedonicas vestes, multamque purpuram dono ex Macedonia sibi missam, cum ijs, qui eam confecerant, tradi Sysigãbi iussit. Omni namque honore eam, & filij quoque pietate prosequebatur. Admoneri iussit, vt si cordi quoque vestis esset, conficere eam neptes suas assuefaceret, donoq; doceret dare. Ad hanc vocem lachrymæ obortæ, prodidere animum aspernantis id munus: quippe

quippe non aliud magis in contumeliam Persarum fœminæ accipiunt, quã admouere lanæ manus. Nuntiant, qui dona tulerant, tristem esse Sysigambim: dignaq; res excusatione, & consolatione visa. Ipse ergo peruenit ad eã, & : Mater (inquit) hanc vestem, qua indutus sum, sororum non solum donum, sed etiam opus vides: nostri decepere me mores. Caue, obsecro, in contumeliam accipias ignorationem meam. Quæ tui moris esse cognoui, vt spero, abunde seruata sunt. Scio apud vos filium in conspectu matris nefas esse considere, nisi cum illa permisit. Quotiescunq; ad te veni, donec vt considerem annueres, restiti. Procumbens venerari me sæpè voluisti, inhibui. Dulcissimæ matri Olimpiadi nomen debitum tibi reddo.

3 Mitigato animo eius, Rex quartis castris peruenit ad Tigrin fluuium. Pasitigrim incolæ vocant: oritur in montibus Vxiorum, & per L. stadia syluestribus ripis præceps inter saxa deuoluitur. Accipiunt deinde eum campi, quos clementiore alueo præterit, iam nauium patiens. Sexcenta stadia sunt mollioris soli, per quod leui tractu aquarũ Persico mari se insinuat. Alexãder, amne superato, cum ix. millibus peditum, & Agrianis, Sattianisq; Græcorum mercenarijs, xxx. millibus additis Thracum, in regionem Vxiorum peruenit. Finitima Susis est, & in primam Persidem excurrit, arctum inter

se, & Susianos aditum relinquens Medathes erat huius regionis Præfectus, haud sanè temporum multorū homo: quippe vltima pro fide experiri decreuerat. Sed periti locorum Alexandrum docent, occultum interesse per calles, & auersum ab vrbe, si paucos immisisset leuiter armatos, super capita hostium euasuros. Cum consilium placuisset ijdem itinerum fuerunt duces. M. & D. mercede conducti, & Agriani ferè M. Tauroni Præfecto dati, ac post solis occasum iter ingredi iussi. Ipse tertia vigilia castris motis, circa lucis ortum Ṗparatu rat angustias: cæsaq; materia cratibus, & pluteis faciendis, vt qui turres admouerent, extra tela tuti essent, vrbem obsidere cœpit. Præarupta erant omnia, saxis, & cotibus impedita. Multis ergo vulneribus depulsi, vt quibus non cum hoste solum, sed etiam cum loco dimicandum esset, subibant tamen: quia Rex inter primos constiterat, interrogans tot vibiū victores r an erubescerent hærere in obsidione castelli exigui, & ignobilis? simul admonens iam inter hæc eminus petebatur, cùm testitudine obiecta, milites, qui vt inde discederet, pellere nequiuerant, tuebantur. Tandem Tauron super arcem vrbis secum suo agmine ostendit: ad cuius conspectum, & animi hostium labare, & Macedones acrius prælium inire cœperunt. Anceps oppidanos malum vrgebat, nec sisti vis hostium poterat. Paucis
ad

ad moriendũ pluribus ad fugam animus fuit. Magna pars in arcem concessit. Inde triginta oratoribus missis ad deprecandum, triste responsum à Rege redditur, non esse veniæ locum. Itaque suppliciorum metu perculsi, ad Sysigambim Darij matrem occulto itinere, ignotoq; hostibus mittunt, qui peterent, vt ipsa Regem mitigaret, haud ignari parentis eam loco diligi, colique. Et madates sororis filiam secum matrimonio iunxerat, Darium propinqua cognatione contingens. Diu Sysigambis supplicum precibus repugnauit, abnuens deprecationem pro illis non conuenire fortunæ, in qua esset: adiecitq; metuere se se ne victoris indulgentiam fatigaret: sæpius cogitare, captiuam esse se, quàm Reginam fuisse. Ad vltimum victa literis, Alexandrum ita deprecata est, vt ipsum excusaret, quod deprecaretur. Petere se, vt illis quoque, si minus sibi ignosceret. Pro necessitudo, ac propinquo suo, iam non hoste, sed supplice tantùm vitam præcari. Moderationem, clementiamq; Regis, quæ tunc fuit, vel vna hæc res possit ostendere: non Madathi modò ignouit, sed omnes, & deditos, & captiuos libertate, atque immunitate donauit: vrbem reliquit intactam: agros sine tributo colere permisit. A victore Dario plura mater non impetrasset. Vxiorum deinde gentem subactam, Susianorum Satrapæ contribuit: diuisisq; cum Parme-

nione copijs, illum campestri itinere procedere iubet: ipse cum expedito agmine iugum montium cepit, quorum perpetuum dorsum in Persidem excurrit. Omni hac regione vastata, tertio die Persidem, quinto angustias (quas illi Susidas Pylas vocant) intrat. Ariobarzanes has cum quindecim millibus peditum occupauerat rupes, abscissas, & vndiq; præruptas, in quarum cacuminibus extra teli iactum Barbari stabant, de industria quieti, & pauentibus similes, donec in arctissimas fauces penetraret agmen. Quod vbi contemptu sui pergere vident, tum verò ingentis magnitudinis saxa per montium prona deuoluunt, quæ incussa sæpius subiacentibus petris maiore vi incidebant; nec singulos modò, sed agmina proterebant. Fundis quoque excussi lapides, & sagittæ ingerebantur vndique. Nec id miserrimum fortibus viris erat, sed quòd inulti quidem ferarũ ritu velut in fouea deprehensi cæderentur. Ita igitur in rabiem versa, eminentia saxa complexi, vt ad hostem peruenirent, alius alium leuantes conabantur ascendere: ea ipsa multorum simul manibus correpta, & conuulsa, in eos, qui commouerant, recidebant. Nec stare ergo, nec niti, nec testudine quidem protegi poterant, cùm tantæ molis onera propellerent Barbari. Regem non dolor modò, sed etiam pudor temerè in illas angustias cœcti exercitus angebat. Inuictus

ante

ante eam diem fuerat nihil frustra au-
sus: impunè Ciliciæ fauces intrauerat,
mari quoque nouum iter in Pamphy-
liam aperuerat. Tunc hæsitabat de-
prehensa felicitas nec aliud remedium
erat, quam reuerti, quà venerat. Itaq;
signo receptui dato, densatis agmini-
bus, scutisq; super capita consertis, re-
tro euadere Rex angustijs iubet. xxx.
fuere stadia: quæ remensi sunt.

¶ Tum castris vndique aperto loco
positis, non consultare modo quid agē-
dum esset, sed vates quoque adhibere
cœpit à superstitione animi. Sed quid
tunc prædicere Aristander, cui tū plu-
rimum credebatur ex vatibus poterat?
Itaque damnatis intempestiuis sacrifi-
cijs peritos locorum conuocari iubet.
Medium iter ostendebant tutum aper-
tumque. Sed Rex dimittere milites
insepultos erubescebat: ità tradito
more, vt vix vllum militiæ tàm solem-
ne esset munus, quam humandi suos.
Captiuos ergo, quos nuper exceperat,
vocari iubet; inter quos erat quidam
Græcæ, Persicæque linguæ peritus, qui
frustrà eum in Persidem montium dor-
so exercitum ducere affirmat sylucstres
esse tales, vix singulis peruios: omnia
contegi frondibus, amplexosq; arbo-
rum ramos sylvas committere. Namq;
Persis ab altero latere perpetuis mon-
tium iugis clauditur quod in longitu-
dinem M. DC stadia, in latitudinem
CLXX percurrit. Hoc dorsum à Cau-
caso monte ad rubrum mare pertinet,

quaq; deficit mons aliud munimentũ, fretum obiectum est. Planities deinde sub radicibus montium spatiola procumbit, fertilis terra, multisq; vicis atque vrbibus frequens. Araxes amnis per hos campos multorũ aquas torrentium euoluit in Medum. Inde Medus ad mare, & ad meridiem versus, minor amnis eo, quem recipit, euehitur: gignendæq; herbæ non alius est a prior, quicquid alluit floribus vestiens. Platani quoq; & populi contegunt ripas, ita vt procul visentibus continua videantur montibus nemora riparum: quippe obumbratus amnis: presso in solum dilabitur alueo: imminentq; colles, ipsi quoque frondibus læti, radices eorum humore subeunte. Regio non alia tota Asia salubrior habetur: temperatum cœlum hinc perpetuum iugum opacum, & vmbrosum, quod æstus leuat: illinc mare adiunctum, quod modico tempore terras fouet. His expositis, captiuus interrogatus à Rege, auditunè, an oculis comperta haberet, quæ diceret: pastorẽ se fuisse, & omnes eos calles percurisse respondit: bis captum, semel à Persis in Lycia, iterum ab ipso. Subit animum memoria Regis oraculo æditæ sortis: quippe consulenti responsum erat, ducem in Persidem ferentis viæ Lycium ciuem fore. Igitur promissis quanta, & præsens necessitas exigebat, & ipsius fortuna capiebat, oneratum, armari iubet Macedonum more: & quod benè verteret,

teret, mõſtraret iter quamuis arduum, & præceps, euaſurum ſe eſſe cum paucis: niſi fortè crederet, quò ipſe pecoris cauſa iſſet, Alexandrum pro gloria & perpetua laude ire non poſſe. Etiam, atque etiam, docere captiuus, quàm difficile iter eſſet, maximè armatis. Tum Rex, Prædem me, inquit, accipe, neminem eorum qui ſequuntur, recuſaturum ire, quà duces. Cratero igitur ad cuſtodiam caſtrorum relicto, cũ peditibus, queis aſſueuerat, & iis copiis, quas Meleager ducebat, & ſagittariis ducentis, & equitibus M. præcepit vt caſtrorum ſpecie manente, plures de induſtria ignes fieri imperaret, quo magis Barbari crederent ipſum Regem in caſtris eſſe. Cæterum ſi fortè Ariobarzanes cognouiſſet, per callium anfractus eum intrare, & ad occupandum iter ſuum partem copiarum tentaſſet opponere: Craterus eum illato terrore retineret, ad proprius periculũ conuerſurum agmen. Si autem ipſe hoſtem fefelliſſet, & ſaltum occupaſſet, cùm trepidandum Barbarorum tumultum exaudiſſet perſequentium Regem; ad ipſum iter, quo pridie pulſi fuerant, ne dubitaret ingredi; quippè vacuum fore hoſtibus in ſemet auerſis. Ipſe tertia vigilia ſilenti agmine, ac ne tuba quidem dato ſigno, pergit ad demonſtratum iter callium. Tridui alimenta portare militem iuſſerat leuiter armatum. Sed præter inuias rupes, ac prærupta ſaxa veſtigium ſubinde fal-

 lentia,

lentia, nix cumulata vento ingredientes fatigabat: quippè velut in foueas delati hauriebantur, & cum à commilitonibus leuarentur, trahebant magis adiuuantes, quàm sequebantur. Nox quoque, & ignota regio, ac dux incertum, an satis fidus, multiplicabant metum. Si custodes non fefellissent quasi feras bestias ipsos posse deprehendi, Ex vnius captiui vel fide, vel animo, pendere, & Regis salutem, & suam. Tandem venere in iugū. A dextera iter ad ipsum Ariobarzanem erat, hic Philotam, & Cœnon cum Amynta, & Polypercontē expeditam habentes manū reliquit, monitos, vt quia eques pediti erat mixtus, quà pinguissimum esset solum, & pabuli fertile, sensim procederent. Duces erant itineris de captiuis dati. Ipse cum armigeris, & ala, quam Agema appellant, ardua semita, sed longius à stationibus hostium remota, multa cum vexatione processit. Medius erat dies, & fatigatis necessaria quies; quippè tantundem itineris supererat, quantum emensi erant, sed minus præcipitis, atque ardui. Ità refectis cibo, somnoque militibus, secunda vigilia surgit, & cætera quidem haud ægrè præterijt. Cæterum quà se iugum montium paulatim ad planiora demittit, ingens vorago concursu cauata torrentium, iter ruperat. Ad hæc arborum rami alius alio implicati, & coeuntes, vt perpetuam obiecissent sepem. Desperatio igitur ingens, adeo vt

vt vix lachrymis abstinerent, incesserat: præcipuè obscuritas terrori erat. Nam etiam si qua sydera internitebāt, continnenti fronde tectæ arbores conspicere prohibebant. Ne aurium quidē vsus supererat, syluas quatiente vento, qui concutientibus ramis maiorem, quàm pro situ sonum reddebat. Tandem expectata lux omnia, quæ terribiliora nox fecerat, minuit: circumiri breui spatio poterat eluuies, & sibi quisque dux itineris: cœperat fieri. Euadunt ergo in editum verticem; ex quo hostium statione conspecta, strenue armati à tergo se ostendunt nihil tale metuentibus: quorum pauci, qui congredi ausi erant, cæsi sunt. Itaque hinc morientiū gemitus, hinc ad suos recurrentium miserabilis facies, integros quoque, antea quàm discrimen experirentur, in fugam auertit. Fremitu deinde in castra, queis Craterus præsatus, illato, ad occupandas angustias, in quibus pridie hæsitarat, miles educitur. Simul Philotas cum Polypercone, Amyntaque, & Cœno diuersum iter ingredi iussus, alium terrorem intulit Barbaris. Ergo vndique Macedonum armis fulgentibus, ancipiti malo oppressi, memorabile tamen prælium edunt: vt opinor, & ignauiam quoque necessitas acuit, & sæpe desperatio spei causa est. Nudi complectebantur armatos, & ingenti corporum mole secum ad terram detrahentes, ipsorum telis plerosq; fodiebant. Ariobarzanes tamē

XL. fermè equitibus, & quinq; millibus peditum stipatus per mediam aciē Macedonū cū multo suorū, atque hostium sanguine erupit. Persepolim vrbē caput regionis occupare festinās. Sed à custodibus vrbis exclusus consecutis strenuè hostibus cum omnibus fugæ comitibus renouato prælio cecidit. Craterus quoque raptim agmine acto superuenit.

5 Rex eodem loco, quo hostium copias fuderat, castra communit. Quanquam enim vndique fugati hostes victoriam concesserant, tamen præaltæ, præcipitesq; fossæ pluribus locis obiectæ abruperant iter, sensimq; & cautè progrediēdum erat, iam non hostium, sed locorū fraude suspecta. Procedenti ei litteræ redduntur à Tyridate custode regiæ pecuniæ, indicantes eos, qui in vrbe essent, audito eius aduentu diripere velle thesauros, properaret occupare thesauros dimissos: expeditum iter esse, quanquàm Araxes amnis interfluat. Nullam virtutem Regis istius magis, quàm celeritatem laudauerim: relictis enim pedestribus copijs, tota nocte cum equitibus interis tanto spatio fatigatis, ad Araxem prima luce peruenit. Vici erant in propinquo: quibus direptis, ac dirutis, pontem ex materia eorum subditis saxis strenuè induxit. Iamque haud procul vrbe erant, cùm miserabile agmen, inter pauca fortunę exempla memorãdum, Regi occurrit. Captiui erant Græci ad quatuor millia ferè, quos Persæ vario

sup-

supplicioruṁ modo affecerant. Alios pedibus quosdam manibus auribusque amputatis, inustisque barbarum litera rum notis, in longum sui ludibrium re seruauerant, & cum se quoque alienæ ditionis esse cernerent, volentes Regi occurrere non prohibuerant. Inusitata simulacra, non homines videbantur, nec quicquam in illis præter vocem poterat agnosci. Plures igitur lachrymas commouere, quàm profuderant ipsi: quippè in tàm multiplici, variaq; fortuna singulorum, intuentibus similes quidem, sed tamen dispares pœnas, quis maximè miserabilis esset, liquere non poterat. Vt verò Iouem illi tandem Græciæ vltorem aperuisse oculos conclamauere, omnes pari supplicio affecti sibi videbantur. Rex, abstersis, quas profuderat lachrymis, bonum habere animum iubet, visuros vrbes suas, coniugesq; & castra inde duo ab vrbe stadia cōmunit. Græci excesserāt vallo, deliberaturi quid potissimū à Rege peterent. Cumq; alii sedes in Asia rogare, alii reuerti domos placeret, Euthymon Cymęus ita locutus ad eos fertur: Hi, qui modò ad opem petendam e tenebris, & carcere procedere erubuimus, vt nunc simplicitas nostra est supplicia, quorum nos pudeat magis an pæniteat, incertum est, ostētate Gręciæ velut lætum spectaculū cupimus. Atq; ii optimè miserias ferunt, qui abscōdunt nec vlla est tam familiaris infelicibu patria, quàm solitudo, & status prioris

obliuio

obliuio. Nam qui multùm in suorum misericordia ponunt, ignorant, quàm celeriter lachrymæ inarescant. Nem fideliter diligit, quem fastidit: nam & calamitas querula est, & superba felicitas. Ita suam quisq; fortunam in consilio habet, cùm de aliena deliberat: & nisi mutuò essemus miseri, olim aliu alij potuissemus esse fastidio Quid mirum est, fortunatos semper parē quærere? Obsecro vos, olim vita defuncti quæramus locum, in quo hæc semesa membra obruamus, vbi horribiles cicatrices celet exilium. Ingrati prorsus coniugibus, quas iuuenes duximus, reuertemur. Liberi in flore, & ætatis, & rerum agnoscent, & fratres, ergastuli detrimenta? & quota pars nostri tot obire terras potest? procul Europa in vltima Oriētis relegati, senes, debiles, maiore membrorum parte mutilati, tolerabimus scilicet, quæ armatos, & victores fatigauerūt? Coniuges demū, quas captis sors, & necessitas vnicum solatium applicuit, paruosque liberos, trahimus nobiscum, an relinquimus? Cum his venientes nemo agnoscere volet. Relinquemus ergo ex tēplo præsentium pignora, cùm incertum sit, an visuri simus ea, quæ petimus: Inter hos latendū est, qui nos miseros nosse cœperunt. Hæc Euthymon. Contrà Theætus Atheniensis orsus est dicere: Neminem pium habitu corporis suos æstimaturum, vtique sæuitia hostis, non natura calamitosos, Dignum esse omni malo,

malo, qui erubesceret fortuna: tristem enim de mortalitate ferre sententiam, & desperare misericordiam, quia ipse alteri denegaturus sit Deos (quod ipsi nunquam ausi optare forēt) offerre patriam, coniuges, liberos, & quicquid homines vel vita æstimant, vel morte redimunt: quin illi ex hoc carcere erumperent: alium domi esse cœli haustum, alium lucis aspectum; mores, sacra linguæ cōmercium etiam à Barbaris expeti, quę ingentia ipsi omissuri sunt sua sponte: non ob aliud tàm calamitosi, quàm quod illis carere coacti essent: se certè redituram ad penates, & in patriam; tantoque beneficio Regis vsurum: si quos contubernij, liberorumque quos seruitus coegisset agnoscere, amor detineret, relinquerent, quibus nil patria charius est. Paucis huius sententiæ fuere: cæteros consuetudo natura potentior, vicit. Consentiunt, petendum esse à Rege, vt aliquam ipsis attribueret sedem. Centum ad hoc electi sunt: quos Alexander ratus, quod ipse præstare cogitabat, petituros: Iumenta, inquit, assignari, quæ vos veherent, & singulis vestrum mille denarium dari iussi. Cùm redieritis in Græciam, præstabo, ne quis statum suū, si hæc calamitas absit, vestro credat esse meliorem. Illi obortis lachrymis terram intuebantur, nec aut erigere vultus, aut loqui audebant. Tandem Rege tristitiæ causam exigente, Euthymon similia ijs, quæ in consilio dixe-

dixerat, respondit. Atque ille non fortunæ solum eorum, sed etiam pœnitentiæ incertus, terna millia denarium singulis dari iussit. Denæ vestes adiectæ sunt, & armenta cum pecoribus, ac frumento data, vt coli serique attributus ijs ager posset.

6 Postero die Duces conuocatos copiarum docet, nullam infestiorem vrbem Græcis esse, quàm regiã veterum Persidis regum. Hinc illa immensa agmina infusa; hinc Darium prius, deinde Xersem Europæ impium intulisse bellum. Excidio illius parentandam esse maioribus. Iamque Barbari, deserto oppido, quà quẽque metus agebat, diffugerant, cùm Rex phalangem nil cunctatus inducit. Multas vrbes refertas opulentia regia partim expugnauerat, partim in fidem acceperat, sed vrbis huius diuitiæ vicere præterita. In hanc totius Persidis opes congesserant barbari. Aurum, argentumque cumulatum erat: vestis ingens modus: supellex nõ ad vsum modò, sed ad ostẽtationẽ luxus comparata: itaque inter ipsos victores ferro dimicabatur: pro hoste erat, qui pretiosiorem occupauerat prædam. Et cùm omnia, quæ reperiebantur, capere non possent (nam res non occupabantur, sed æstimabantur) lacerabant regias vestes, ad se quisque partem trahentes: dolabris pretiosæ artis vasa cædebant: nihil neque intactum erat, neque integrum ferebatur. Abrupta simulacrorum

ctorum membra, vt quisque auellerat, trahebat: neque auaritia solum, sed etiam credulitas in capta vrbe grassata est. Auro, argentoque onusti, vilia captiuorum corpora trucidabant; passimque obuij cedebantur, quos antea pretium sui miserabiles fecerat. Multi ergo hostium manus voluntaria morte occupauerunt pretiosissima vestium induti, e muris semetipsos cum coniugibus, ac liberis in præceps iactantes. Quidam ignes, quod paulò post facturus hostis videbatur, subiecerant ædibus, vt cum suis viui cremarentur. Tandem suis Rex corporibus, & cultu fœminarum abstinere iussit. Ingens pecuniæ captiuæ modus traditur, propè, vt fidem excedat. Cæterùm aut de alijs quoque dubitabimus, aut credimus in huius vrbis gaza fuisse centū & viginti millia talenta, ad quæ vehenda (namque ad vsus belli secum portare decreuerat) iumenta, & camelos à Susis, & Babylone contrahi iussit. Accessere ad hanc pecuniæ summam captis Persagadis sex millia talentorum, Cyrus Persagadum vrbem condiderat, quam Alexandro Præfectus eius Gobares tradidit. Rex arcem Persepolis, tribus millibus Macedonum præsidio relictis, Nicarciden tueri iubet. Tyridati quoque, qui gazam tradiderat, seruatus est honos, quem apud Darium habuerat: magnaque exercitus parte, & impedimentis ibi relictis Parmenionem, Crateruma; præfecit. Ipse cū mille equitibus,

pedi-

peditumq; expedita manu, interiorem Persidis regionē sub ipsum Vergiliarū sidus petijt: multisq; imbribus, & propè intolerabili tempestate vexatus, procedere tamen, quo intenderat, perseuerauit. Ventum erat ad iter perpetuis obsitum niuibus, quas frigoris vis gelu astrinxerat: locorum squalor, & solitudines inuiæ fatigatum militem terrebant, humanarum rerum terminos se videre credentem. Omnia vasta, atque sine vllo humani cultus, vestigio attoniti intuebantur: & antequam lux quoque, & cœlum ipsos deficerent, reuerti volebant. Rex castigare territos supersedit. Cæterum ipse equo desil jt, pedesq; per niuem, & concretam glaciem ingredi cœpit. Erubuerunt non sequi primum amici, deinde copiarum duces, ad vltimum milites: primusq; Rex dolabra glaciem perfringens, iter sibi fecit. Exemplum Regis cæteri imitati sunt. Tandem propemodum inuias syluas emensi, humani cultus rara vestigia, & passim errantes pecorum greges reperere: & incolæ, qui sparsis tugurijs habitabant, cùm se callibus inuijs septos esse credidissent, vt conspexere hostium agmen, interfectis, qui fugientes comitari non poterant, deuios montes, & obsitos niuibus petiuerunt. Inde per colloquia captiuorum paulatim feritate mitigata, tradidere se regi; nec in deditos grauius consultum. Vastatis deinde agris Persidis, vicisque compluribus redactis in

pote-

potestatem, ventum est in Mardorum gentem bellicosam, & multum à cæteris Persis cultu vitæ abhorrentem. Specus in montibus fodiunt, in quos se, ac coniuges, & liberos condunt; pecorum, aut ferarum carne vescuntur. Nec fœminis quidem pro naturæ habitu molliora ingenia sunt. Comæ prominent hirtæ, vestis super genua est, funda vinciunt frontem; hoc, & ornamentum capitis, & telum est: sed hanc quoque gentem idem fortunę impetus domuit. Itaque trigesimo die, postea quàm à Persepoli profectus erat, eòdē rediit. Dona deinde amicis; cæterisque pro cuiusque merito dedit. Propemodum omnia, quæ in ea vrbe ceperat, distributa.

7 Cæterùm ingentia animi bona, illam indolem, qua omnes reges antecessit, illam in subeundis periculis constantiam, in rebus moliendis, efficiendisque velocitatem, in deditos fidem, in captiuos clementiam, in voluptatibus permissis quoque & vsitatis temperantiam, haud tolerabili vini cupiditate fœdauit. Hoste, & æmulo regni reparante tum maximè bellum, nuper subactis, quos vicerat, nouum imperium aspernantibus, de die inibat conuiuia; quibus fœminæ intererant, non quidem quas violare nefas esset, quippè pellices licentiùs, quàm decebat cum armato viuere assuetæ. Ex his vna Thaïs, & ipsa temulenta, maximam apud omnes Græcorum initurum

gra-

gratiam affirmat, si regiam Persarum
iussisset incendi: expectare hoc eos
quorum vrbes Barbari delessent. Ebrio
scorto de tanta re ferenti sententiam
vnus, & alter, & ipsi mero onerati as
sentiuntur. Rex quoque fuit auidior
quàm patientior. Quin igitur vlcisci
mur Græciam, & Vrbi faces subdimus?
Omnes incaluerant mero. Itaque sur
gunt temulenti ad incendendam vrbē
cui armati pepercerant. Primus rex
ignem regiæ iniecit: tum conuiuæ, &
ministri, pellicesque. Multa cedro
ædificata erat regia, quæ celeriter igne
concepto latè fudit incendium. Quod
vbi exercitus, qui haud procul ab vrbe
tendebat, conspexit: fortuitum ratus
ad opem ferendam concurrit. Sed v
ad vestibulum regiæ ventum est, vi
dent regem ipsum adhuc aggerentem
faces. Omissa igitur, quam portaue
rant, aqua aridam materiam in incen
dium iacere cœperunt. Hinc exitum
habuit regia totius orientis, vnde to
gentes antè iura petebant, patria to
regum, vnicus quondam Græciæ ter
ror, molita x. millium nauium classem
& exercitus, quibus Europa inundat
est, contabulato mari molibus, per
fossisque montibus, in quorum specu
fretum immissum est. Ac ne tam long
quidem ætate, quæ excidium eius se
cuta est, resurrexit. Alias vrbes ha
buere Macedonum reges, quas nun
habent Parthi. Huius vestigium no
inueniretur, nisi Araxes amnis ostē
deret,

deret. Haud procul mœnibus fluxerat: inde vrbem fuisse xx. stadijs distantem credunt magis; quam sciunt accolæ. Pudebat Macedones tàm claram vrbem à comessabundo Rege deletam esse. Itaque res in serium versa est, & imperauerunt sibi, vt crederent illo potissimum modo fuisse delendam. Ipsum vt primum grauatam ebrietate mentem quies reddidit, pœnituisse constat, & dixisse, Maiores pœnas Persas Græcis daturos fuisse, si ipsum in solio, regiaque Xerxis respicere coacti essent. Postero die Lycio itineris, quo Persidem intrauerat, duci xxx. talenta dono dedit. Hinc in regionem Mediæ transijt, vbi supplementum nouorum militum è Cilicia occurrit. Peditum erant quinque millia, equites mille: vtrisque Plato Atheniensis præerat. His copijs auctus, Darium persequi statuit.

8 Ille iam Ecbatana peruenerat, caput Mediæ. Vrbem hanc nunc tenent Parthi: eaque æstiua agentibus, sedes est. Adire deinde Bactra decreuerat: sed veritus, ne celeritate Alexandri occuparetur, consilium, iterque mutauit. Aberat ab eo Alexander stadia M. D. sed iam nullum interuallum aduersus celeritatem eius satis longum videbatur. Itaq; prælio, magis quàm fugæ se præparabat. xxx. millia peditum sequebantur, in quibus Græcorum erant quatuor millia, fide erga Regem ad vltimum inuicta; funditorum quoque, & sagit-

ſagittariorũ manus quatuor millia ex
pleuerat, præter hos tria millia, & cte
equites erant maximè Partheniorum
his Beſſus præerat, Bactrianæ vrbis, re
gionisque Præfectus. Cum hoc agmine
Darius paulum declinauit via militari,
iuſſis præcedere lixis impedimẽtorum
cuſtodibus Concilio deinde aduocato,
Si me cũ ignauis, inquit, & pluris qua-
lemcunque vitam morte honeſta æſti-
mantibus fortuna iunxiſſet, tacerem
potius, quàm fruſtra verba conſume-
rem: ſed maiore, quàm vellem docu-
mento, & virtutem veſtram, & fidem
expertus, magis etiam conniti debeo,
vt dignus talibus amici ſim, quam du-
bitare, an veſtri ſimiles adhuc ſitis Ex
tot millibus, quæ ſub imperio fuerunt
meo, bis victum, bis fugientem perſe-
cuti eſtis. Fides veſtra, & conſtantia,
vt Regem me eſſe credam, facit. Pro-
ditores, & transfugæ in vrbibus meis
regnant, non hercule, qui tanto honore
digni habeantur, ſed vt præmijs eorum
veſtri ſolicitentur animi. Meam tamen
fortunam, quam victoris maluiſtis ſe-
qui: digniſſimi, quibus ſi ego non poſ-
ſim, Dij pro me gratiam referant, &
me herculè referent. Nulla erit tàm
ſurda poſteritas, nulla tàm ingrata fa-
ma, quæ non in cœlum vos debitis lau-
dibus ferat. Itaque etiam ſi conſilium
fugæ, à quà multum abhorret animus,
agitaſſem; veſtra tamen virtute fretus
obuiam iſſem hoſti, Quouſque enim in
regno exulabo, & per fines imperij mei

fugiam

fugiam externum, & aduenam Regem, cùm liceat experto belli fortunam, aut reparare, quæ amisi, aut honesta morte defungi? nisi fortè satius est expectare victoris arbitrium, & Mazæi, & Mithren exemplo precarium accipere regnum nationis vnius, vt iam malit ille gloriæ suæ, quàm iræ obsequi. Nec Dij sciuerint, vt hoc decus mei capitis, aut demere mihi quisquam, aut condonare possit; nec hoc imperium viuus amittam, idemque erit regni mei, qui & spiritus finis. Si hic animus, si hæc lex, nulli non parta libertas est: nemo è vobis fastidium Macedonum, nemo vultum superbum ferre cogetur. Sua cuique dextera aut vltionem tot malorum pariet, aut finem. Equidem quàm verlabilis fortuna, si documentum ipse sum. Nec immeritò mitiores vices eius expecto. Sed si iusta, ac pia bella Dij auersantur, fortibus tamen viris licebit honestè mori. Per ergo vos decora maiorum, qui totius Orientis regna cum memorabili laude tenuerunt, per illos viros, quibus stipendium Macedonia quondam tulit, per tot nauium classes in Græciam missas, per tot trophæa Regum oro, & obtestor, vt nobilitate vestra, gentisque dignos spiritus capiatis, eadem constantia animorum, qua præterita tolerastis experiamini quicquid deinde sors tulerit. Me certè in perpetuum, aut victoria egregia nobilitabit, aut pugna.

9 Hæc dicente Dario, præsentis peri-

cul i

culi species omnium simul corda, ani-
mosque horrore perstrinxerat: nec aut
consilium suppetebat, aut vox; cùm
Artabazus vetustissimus amicorum,
quem hospitem fuisse Philippi suprà di-
ximus: Nos verò inquit, pretiosissimam
vestem induti, armisq; quanto maximo
cultu possumus adornati, Regem in
aciem sequemur, ea quidem mente,
victoriam vt speremus, mortem non
recusemus. Assensu excepere cæteri
hanc vocem. Sed Nabarzanes, qui in
eodem consilio erat cum Besso, inau-
diti antea facinoris societate inita,
Regem suum per milites quibus ambo
præerant, comprehendere, & vincire
decreuerant: ea mente, vt si Alexan-
der ipsos insecutus foret, tradito Rege
viuo, inirent gratiam victoris, magni
profectò cepisse Darium æstimaturi.
Sin autem eum effugere potuissent, in-
terfecto Dario, regnum sibi occupa-
rent, bellumq; renouarent. Hoc par-
ricidium cum diu voluta͏ssent, Nabar-
zanes aditum nefariæ spei præparans:
Scio me, inquit, sententiam esse di-
cturum prima specie haud quaquàm
auribus tuis gratam: sed medici quo-
que grauiores morbos asperis reme-
dijs curãt: & gubernator, vbi naufragiũ
timet, iactura, quicquid seruari potest,
redimit. Ego tamen, non vt damnum
quidem facias, suadeo: sed vt te, ac
regnum tuum salubri ratione conser-
ues. Dijs aduersis bellum inimus, &
pertinax fortuna Persas vrgere non
desi-

desinit. Nouis auspicijs, & hominibus opus est. Auspicium, & imperium alij trade interim, qui tandiu Rex appelletur, donec Asia decedat hostis. Victor deinde regnum tibi reddat, hoc autem breui futurum ratio promittit. Bactra intacta sunt. Indi, & Sacæ in tua potestate: tot populi, tot exercitus, tot equitum, peditumque millia ad renouandum bellum vires paratas habent, vt maior belli moles supersit, quam exhausta sit. Quid ruimus belluarum ritu in perniciem non necessariam? Fortium virorum est magis mortem contemnere, quàm odisse vitam. Sæpè tedio laboris ad vtilitatem sui compelluntur ignaui: at virtus nihil inexpertum omittit. Itaque vltimum omnium mors est, ad quam non pigrè ire satis est. Proinde si Bactra, quod tutissimum receptaculum est, petimus, Præfectum regionis eius Bessum, Regem temporis gratia statuamus. Compositis rebus, iusto Regi fiduciarium restituet imperium. Haud mirum est, Darium non temperasse animo: quanquam tàm impiæ voci quantum nefas subesset, latebat. Itaque, pessimum, inquit, mancipium, reperisti optatum tibi tempus, quo parricidium aperires? strictoq; acinace interfecturus videbatur, ni properò Bessus, Bactrianiq; deprecarentur, tristium specie: cæterum si perseueraret, vincturi circumstetissent. Nabarzanes interim elapsus, mox & Bessus secutus,

copias quibus præerant, à cætero e
citu secedere iubent, secretum in
consilium. Artabazus conuenien
præsenti fortunæ sententiam orsus
tigare Darium, temporum identi
admonens, cœpit. Ferret æquo a
qualiumcunque, suorū tamen, vel s
tiam, vel errorem. Instare Ale
drum grauem, etiamsi omnes p
essent. Quid futurum, si persecu
gam ipsius alienentur à Rege?
paruit Artabazo: & quanquam m
castra statuerat, turbatis tamen o
animis, eodem in loco subsistit
attonitus mœstitia simul, & del
tione, tabernaculo se inclusit. Er
castris, quæ nullius regebantur i
rio, varij animorum motus erant
in commune, vt anteà, consuleb
Dux Græcorum militum Patron
capere suos iubet, paratosque e
exequendum imperium. Persæ
serant. Bessus cum Bactrianis
tentabatque Persas abducere, B
& intactæ regionis opulentiam, s
quæ manentibus instarent peric
ostentans. Persarum omnium
ferè fuit vox, nefas esse deseri R
Inter hæc Artabazus omnibus
ratorijs fungebatur officijs. Ille
rum tabernacula circuire, horta
nere, nunc singulos, nunc vni
non antè destitit, quàm satis co
imperata facturos. Idem ægre à
impetrauit, vt cibum caperet
mumque Regis aduerteret.

10 At Bessus, & Narbazanes, olim agitatum scelus exequi statuunt, regni cupiditate accensi. Dario autem incolumi tantas opes sperare non poterant: quippe in illis gentibus Regum eximia maiestas est; ad nomen quoque Barbari conueniunt, & pristinæ veneratio fortunæ sequitur aduersam. Inflabat impios animos regio, cui præerant, armis, virisq; & spatio locorum nulli earum gentium secunda. Tertiam partem Asiæ tenet. Multitudo iuniorum, exercitus, quos amiserat Darius, æquabat. Itaque non illum modo, sed etiam Alexandrũ spernebant; inde vires imperij repetituri; si regionis potiri contigisset. Diu omnibus cogitatis, placuit, per milites Bactrianos ad omne obsequium destinatos, Regem comprehendere, mittiq; nuntium ad Alexandrum, qui indicaret viuum asseruari eum Si, id quod timebant, proditionem aspernatus esset, occisuri Darium, & Bactra cum suarum gentium manu petituri. Cæterum propalam comprehendi Darius non poterat, tot Persarum millibus laturis opem Regi. Græcorum quoque fides timebatur. Itaque quod non poterant vi fraude assequi tentant. Pœnitentiam secessionis simulare decreuerant, & excusare apud Regem consternationem suam. Interim qui Persas solicitarent, mittuntur: hinc spe, hinc metu militares animos versant: ruinæ rerum illos subdere capita, in perniciem trahi. cùm Bactra pateant, exceptura eos donis,

& opulentia, quantam animis concipere non possint. Hæc agitantibus Artabazus superuenit, siue regis iussu, siue sua sponte affirmans mitigatum esse Darium, & eundem illis amicitię gradũ patere apud Regem. Illi lachrymantes nunc purgare se, nunc Artabazũ orare, vt causam ipsorum tueretur precesque perferret. Sic peracta nocte sub lucis ortu Nabarzanes cum Bactrianis militibus in vestibulo Prætorij aderat, titulum solemnis officij occulto sceleri præferens Darius signo ad eundē dato, currum pristino more conscendit. Nabarzanes, ceterique parricidæ procumbentes humi quem paulò post in vinculis habituri erant, sustinuere venerari, lachymas etiam pœnitentiæ indices proluderunt, adeo humanis ingenijs parata simulatio est Preces deinde suppliciter admotæ, Dariũ natura simplicem, & mitem non credere modò, quæ affirmabant, sed etiam flere coegerunt. Ac ne tum quidem cogitati sceleris pęnituit, cum intuere tur, qualem, & Regem, & virum fallerent. Ille quidem securus periculi, quod instabat, Alexandri manus, quas solas timebat, effugere properabat.

11 Patron autem Græcorum dux, præcepit suis, vt arma, quæ in sarcinis anteà ferebantur, induerent, ad omne imperium suum parati, & intenti. Ipse currum Regis sequebatur occasioni imminens alloquendi eum: quippe Bessi facinus præsenserat. Sed Bessus id ip-

sum

sum metuens, custos verius, quam comes, à curru non recedebat. Diu ergo Patron cunctatus, ac sepius sermone reuocatus inter fidem, timoremq; hæsitans Regem intuebatur, qui vt tandem auertit oculos, Bubacem spadonem inter proximos currum sequentem percunctari iubet, nunquid ipse velit dicere? Patron se verò, sed remotis arbitris loqui velle cum eo respondit. Iussus propius accedere, sine interprete (nam haud rudis Græcæ linguæ Darius erat) Rex, inquit, ex quinquaginta millibus Græcorum superfumus pauci, omnes fortunæ tuæ comites, & in hoc tuo statu ijdem, qui florente te fuimus, quascunque sedes elegeris, pro patria, & domesticis rebus petituri. Secundæ, aduersæque res tuæ copulauere nos tecum Per hanc fidem inuictam oro, & obtestor, in nostris castris tibi tabernaculum statue, nos corporis tui custodes esse patiaris. Amisimus Græciam, nulla Bactra sunt nobis: spes omnis in te, vtinam & in cæteris esset. Plura dici non attinet. Custodiam corporis tui externus, & alienigena non deposcerem, si crederem alium posse præstare. Bessus, quanquam erat Græci sermonis ignarus, tamen stimulante conscientia indicium profectò Patronem detulisse credebat; & interpretis Græci relato sermone, exempta dubitatio est. Darius autem, quantum ex vultu concipi poterat, haud sanè territus, percunctari Patrona causam consilij, quod afferret

cœpit. Ille non vltra differendum ratus. Bessus, inquit; & Nabarzanes insidiantur tibi, in vltimo discrimine, & fortunæ tuæ, & vitæ. Hic dies aut parricidis, aut tibi futurus vltimus. Et Patron quidem egregiam conseruati Regis gloriam tulerat. Eludant licet, quibus fortè, ac temerè humana negotia volui, agique persuasum est: equidem æterna constitutione crediderim, nexuque caussarum latentium, & multò ante destinatarum, suum quemque ordinem immutabili lege percurrere Darius certè respondit, Quanquam sibi Græcorum militum fides nota sit, nunquàm tamen à popularibus suis recessurum; difficilius sibi esse damnare, quàm decipi: quicquid sors tulisset, inter suos perpeti malle, quàm transfugā fieri: serò se perire si saluum esse sui milites nollent. Patro desperata salute Regis, ad eos quibus præerat, redijt, omnia pro fide experiri paratus.

13 At Bessus occidendi protinus Regis impetum conceperat. Sed veritus, ne gratiam Alexandri, ni viuum eum tradidisset, inire non posset, dilato in proximam noctem sceleris consilio, agere gratias incipit, quòd perfidi hominis insidias iam Alexandri opes spectantis prudenter, cautèq; vitasset, donum eum hosti laturum fuisse Regis caput, nec mirari, hominem mercede conductum omnia habere venialia, sine pignore, sine lare, terrarum orbis exulem, ancipitem hostem, ad nutum licen-

licentium circumferri. Purganti deinde se, Deosque patrios testes fidei suæ inuocanti, Darius vultu assentiebat, haud dubius, quin vera deferrentur à Græcis: sed eo rerum ventum erat, vt tam periculosum esset non credere suis, quàm decipi. Triginta millia erant, quorum inclinata in scelus leuitas timebatur: Quatuor millia Patron habebat, quibus si credidisset salutem suam, damnata popularium fide, parricidio excusationem videbat offerri. Itaque præoptabat immeritò, quàm iure violari. Besso tamen inficiarum consilium purganti respondit: Alexandri sibi non minus iustitiam, quam virtutem esse perspectam. Falli eos, qui proditionis ab eo premium expectent. Violatæ fidei neminem acriorem fore vindicem, vltoremq;. Iamq; nox appetebat, cùm Persæ more solito armis positis ad necessaria ex proximo vico frequentes discurrunt. At Bactriani (vt imperatum erat à Besso) armati stabant. Inter hæc Darius Artabazum accersi iubet, expositisque quæ Patron detulerat, haud dubitare Artabazus, quin transeundum esset in castra Græcorum: Persas quoque periculo vulgato secuturos. Destinatus, forti suæ, & iam nullius salubris consilij patiens, vnicam in illa fortuna opem Artabazum vltimùm illum visurus amplecti- tur, perfususq; mutuis lachrymis, inhærentem sibi auelli iubet: capite deinde velato, ne inter gemitus digre-

dientem velut à rogo intueretur, *in humum pronum corpus abiecit.* Tum verò custodiæ eius assueti, quos regis salutem vel periculo vitæ tueri oportebat, dilapsi sunt, armatis, quos iam adventare credebant, haud rati se futuros pares. Ingens ergo in tabernaculo solitudo erat, paucis spadonibus (quia quò discederent non habebant) circumstantibus Regem. At ille remotis arbitris, diu aliud, atque aliud consilium animo voluebat, Iamque solitudinem, quam paulò antè pro solatio petiuerat perosus, Bubacem vocari iubet: quem intuens, Ite, inquit consulite vobis, ad vltimum Regi vestro (vt decebat) fide exhibita. Ego hic legem fati mei expecto. Forsitan mireris quòd vitam non finiam alieno scelere, quàm meo morì malo. Post hanc vocem spado gemitu non modo tabernaculum, sed etiam castra compleuit. Irrupere deinde alij, laceratisque vestibus, lugubri, & barbaro vlulatu Regem deplorare cœperunt. Persæ ad illos clamore perlato, attoniti metu, nec arma capere, ne in Bactrianos inciderent: nec quiescere audebant, ne impiè deserere Regem viderentur. Varius, ac dissonus clamor sine duce, ac sine imperio totis castris referebatur Besso, & Nabarzani nuntiauerant sui, Regem à semetipso interemptum esse. Planctus eos deceperat. Itaque citatis equis aduolant, sequentibus, quos ad ministerium sceleris delegerant, & cùm taber-

tabernaculum intrassent, quia Regem viuere spadones indicabant, comprehendi, vincirique iusserunt. Rex curru paulo ante vectus, & Deorum à suis honoribus cultus, nulla externa ope admota, captiuus seruorum suorum, in sordidum vehiculum, pellibus vndiq; contectum imponitur. Pecunia Regis, & supplex quasi iure belli diripitur, onustiq; præda per scelus vltimũ partam fugam intendunt. Artabazus cum ijs, qui imperio parebant, Græcisq; militibus, Parthienem petebat, omnia tutiora parricidarũ conspectu ratus. Persæ promissis Bessi onerati, maximè quia nemo alius erat quem sequerentur, coniunxere se Bactrianis, agmen eorũ tertio assecuti die. Ne tamen honos Regi non haberetur, aureis compedibus Darium vinciunt, noua ludibria subinde excogitante fortuna. Et ne fortè cultu regio posset agnosci sordidis pellibus vehiculum intexerant: ignoti iumenta agebant, ne percunctantibus in agmine monstrari posset; custodes procul sequebantur. Alexander, audito Darium mouisse ab Ecbatanis, omisso itinere quod petebat, in Mediam fugiẽtem insequi pergit strenuè. Tabas oppidum est in Paretacene vltima: quò vbi peruenit, ibi transfugæ nuntiant, præcipitem fuga Bactra petere Darium. Certiora deinde cognoscit ex Bagisthene Babylonio: non equidem vinctum Regem, sed in periculo esse aut mortis, aut vinculorum

affirmabat. Rex ducibus conuocatis, Maximum, inquit, opus, sed labor breuissimus superest. Darius haud procul destitutus à suis, aut vinctus, aut oppressus est. In illo corpore posita est victoria nostra, & tanta res celeritatis est præmium. Omnes pariter conclamant, paratos ipsos sequi, nec labori, nec periculo parcerer. Igitur raptim agmen cursus magis, quàm itineris modo ducit, ne nocturna quidem quiete diurnum laborem relaxante. Itaque quingenta stadia processit, peruentumq; erat in vicum, in quo Darium Bessus comprehenderat. Ibi Melon Darij interpres excipitur: corpore æger, non potuerat agmen sequi: & deprehensus celeritate Regis, transfugam se esse simulabat. Ex hoc acta cognoscit: sed fatigatis necessaria quies erat. Itaque delectis equitum vj. millibus, trecentos, quos Dimichas appellant, adiungit. Dorso hi grauiora arma portabant, cæterum equis vehebantur: cùm res, locusq; posceret, pedestris acies erat. Hæc agentem Alexandrum adeunt Orsillos, & Mythracenes, qui Bessi parricidiũ exosi transfugerant: nuntiabantque, stadia D. abesse Persas, ipsos breuius iter monstraturos. Gratus Regi aduentus transfugarum fuit. Itaque prima vespera, ducibus iisdem, cum expedita equitum manu monstratam viam ingreditur, phalange, quantum festinare posset, sequi iussa. Ipse quadrato agmine incedens

cedens ita cursum regebat, vt primi coniugi vltimis possent. ccc. stadia processerant, cùm occurrit Broculus Marzęi filius Syriæ quondam Prætor. Is quoq; transfuga nũtiabat Bessum haud amplius quam cc. stadia abesse. Exercitum, vtpotè qui nihil præcauerat, incompositũ, inordinatumq; procedere. Hyrcaniam videri petituros, si festinaret sequi, palantibus superuenturum. Darium adhuc viuere. Strenuo alioqui cupiditatem consequendi transfuga iniecerat. Itaque calcaribus subditis, effuso cursu eunt. Iamq; fremitus hostium inter ingredientium exaudiebatur, sed prospectum ademerat pulueris nubes. Paulisper ergo inhibuit cursum, donec consideret puluis. Iamque conspecti à Barbaris erant, & abeuntium agmen conspexerant, nequaquam futuri pares, si Besso tantum animi fuisset ad prælium, quantum ac parricidium fuerat, namque, & numero Barbari præstabant, & robore. Ad hoc, refecti cum fatigatis certamen inituri erant, sed nomen Alexandri, & fama, maximum in bello vtiq; momentum, pauidos in fugã conuertit. Bessus, & cæteri facinoris eius particeps vehiculum Darij assecuti, cæperunt hortari eum, vt conscenderet equum, & se hosti fuga eriperet. Ille Deos vltores adesse testatur, & Alexandri fidem implorans, negat se parricidas velle comitari. Tũ verò ita quoque accensi tela iniiciunt in Regem, multisque confossum vul-

neribus relinquunt. Iumenta quoque, ne longiùs persequi possent, conuulnerantur, duobus seruis qui Regem comitabantur occisis. Hoc edito facinore, vt vestigia fugæ spargerent, Nabarzanes Hyrcaniam, Bessus Bactra paucis equitum comitantibus petebant. Barbari ducibus destituti, quà quenque aut spes ducebat, aut pauor, dissipabantur. Quingenti tantùm equites congregauerat se incerti adhuc resistere ne melius esset, an fugere. Alexander, hostium trepidatione comperta; Nicanorem cum equitum parte ad inhibendā fugam præmittit. Ipse cum cæteris sequitur, tria fermè millia resistentium occisa sunt: reliquum agmen more pecudum intactum agebatur, iubente Rege, vt cædibus abstineretur. Nemo captiuorum erat, qui monstrare Darij vehiculum posset: singuli, vt quenque prehenderant, scrutabantur: nec tamen vllum vestigium fugæ Regis extabat. Festinantem Alexandrum vix tria millia equitum persecuta sunt. At in eos, qui segnius sequebantur, incidebant vniuersa fugientium agmina. Vix credibile dictu, plures captiui, quàm qui caperent erant: adeò omnē sensum terroris fortuna penitus excusserat, vt nec hostium paucitatem, nec multitudinem suam satis cernerent. Interim iumenta, quæ Darium vehebant, nullo regente decesserant militari via, & errore delata per quatuor stadia in quadam valle constiterant, æstu, simulque vulne-

vulneribus fatigata. Haud procul erat fons, ad quem monstratum à peritis Polystratus Macedo siti maceratus accessit. Ac dum galea haustam aquam sorbet, tela iumentorum deficientium corporibus infixa conspexit. Miratusq; confossa potius, quàm abacta esse, semiuiui hominis corpus, cùm propius accessisset, in sordido vehiculo pellibus contecto situm reperit; atque Darium, multis quidem vulneribus confossum, adhuc tamen spirantem, esse cognouit. Qui applicito captiuo, cùm ciuem ex voce cognouisset, id saltem præsentis fortunæ solatium se habere dixit, quod apud intellecturum locuturus esset, nec incassum postrema voces emissurus: Hæcque Alexandro perferri iubet: Se nullis in eum meritorum officijs, maximorum autẽ illi debitorem mori. Agere tamen ei maximas gratias pro beneficijs in matrem, coniugem, liberosque suos impensis. Iis enim vitam, & pristini status reuerentiam dignitatemque concessam, sibi autẽ à cognatis, atque amicis, quibus & regna, & vitam dederit, ille omnia erepta esse. Precari se, vt illi victori, terrarum omnium imperium contingat. Vltionem sceleris erga se perpetrati, non solùm sua, sed exempli, omniumque Regum causa, nõ negligere, illi cùm decorum, tum vtile futurum. Iamque deficiens aquam poposcit, quàm allatam postquàm bibit, Polystrato, qui eam tulerat; Quisquis es mortalium, inquit, hoc

mihi

mihi extremum voluerit calam
genus accidit, vt pro tanto in me
ficio, dignas tibi grates referr
queam; at referat Alexander: Al
dro vero Dij pro eius summa in
humanitate, ac clementia. Cu
fidei regiæ vnicum dextræ pignu
me dabis. Hæc dicentem, acc
Polystrati manu, vita destituit.
bus Alexandro nuntiatis, ad c
demortui perueniens, tàm indi
illo fastigio mortem, lachry
profecutus est. Demptaque
chlamyde corpus illius cont
xit, atque regio ornatum
cultu ad matrem Sysi-
gambim, patrio, regio-
que more sepelien-
dum, atque regijs
maiorum suorum
tumulis infe-
rendum,
misit.

*Hic prima pars VI libri intere.
qua causa belli inter Lacedæmonio
Macedonas, & apparatus vtrius
gentis referebantur.*

QVINTI CVRTII De rebus gestis ALEXANDRI MAGNI, Regis Macedonum.

LIBER SEXTVS.

ARGVMENTVM.

1 Praelij inter Lacedaemonios, atque Macedones descriptio, & pax ab Alexandro victore Graecis, qui eo absente defecerant, concessa.

2 Alexander bello indulsus, otio, & delitijs frangitur; unde rumor in castris, qui torpentem excitat.

3 Hortatoria Alexandri ad milites oratio, ut bellum in Asiam inchoatum persequantur, & absoluant.

4 Zioberi miro flumine descripto, Alexander Nabarzani per litteras salutem quaerenti veniam pollicetur: deinde mari caspio, & Hircaniae proximum quosdam Darij perfectos recipit in gratiam.

5 Artabazo summa cum animi benevolentia excepto, Graecis quos Artabazus adduxerat parcit Alexander, & Mardorum gente debellata, Amazonidae cuiusdam reginae petitioni satisfacit.

6 Macedones Alexandri moribus perditis offenduntur, qui vt seditionem

aner-

auerteret ad bellum Besso inferendum, mentem conuertit, quod etiam vtili strategemate inchoat, ac Satibazanem, quod defecisset, primum persequitur, Barbaros à montibus fortiter depellit, & Artacacnam expugnat.

7 *Coniurationem in Alexandrum Dymnus Nicomacho, hic per Ceballinum fratrem Alexandro detegit: vnde sequitur mors Dymni, qui sibi ipsi manus infert.*

8 *Amicorum regiorum consilio Philotas Parmenionis filius, coniurationis author, & particeps creditus, capitur, & velato capite abducitur in regiam.*

9 *De coniuratione aduersus Philotam expostulatoria Alexandri oratio ad milites, coram quibus Philotas adductus defensionem parat.*

10 *Apologetica Philotæ oratio, qua coniurationis accusationem prolixè refellit.*

11 *Concio à quodam Belone accensa in Philotam surgit. Is paulò post vt se à cruciatibus liberaret, ficta coniurationis circumstantias aperit, & cum alijs nominatis à Nicomacho, saxis obruitur.*

1 PVgnæ discrimen immisit, obtruncatisq; qui promptiùs resistebant, magnam partem hostium propulit. Cœperant fugere victores, donec, auidius sequentes in planum deduxere. Multi cadebant, sed

sed vt primùm locus, in quo stare possent, fuit, æquis viribus dimicatum est. Inter omnes tamen Lacedæmonios rex eminebat, non armorum modo, & corporis specie sed etiam magnitudine animi, quo vno vinci non potuit. Vndique nunc cominus, nunc eminus petebatur, diuq; arma circumferens, alia tela clypeo excipiebat, corpore alia vitabat; donec hasta femora perfossa, plurimo sanguine effuso, destituere pugnantem. Ergo clypeo suo exceptum armigeri raptim in castra, referebant, iactationem vulnerum haud facilè tolerantem. Nec tamen omisere Lacedæmonij pugnam, & vt primùm sibi, quàm hosti æquiorem locum capere potuerunt, densatis ordinibus effusi, fluentem in se aciem excepere. Non aliud discrimen vehementius fuisse memoriæ proditum est. Duarum nobilissimarum bello gentium exercitus pari Marte pugnabant. Lacedæmonij vetera, Macedones præsentia decora intuebantur. Illi pro libertate, hi pro dominatione pugnabant. Lacedæmonijs dux, Macedonibus locus deerat. Diei quoq; vnius tàm multiplex casus modò spem, modò metum vtriusque partis augebat, velut de industria inter fortissimos viros certamen æquante fortuna. Cæterùm angustiæ loci, in quo hæserat pugna, non patiebantur totis congredi viribus. Spectabant ergo plures, quàm inierant prælium: & qui extra teli iactum erant, clamore

inui-

inuicem suos accendebant. Tandem Laconum acies languescere, lubrica arma sudore vix sustinens, pedem deinde referre, & vrgente hoste apertius fugere. Insequebatur dissipatos victor, & emensus cursu omne spatium, quod acies Laconũ obtinuerat, ipsum Agim persequebatur. Ille, vt fugam suorum, & proximos hostium cõspexit, deponi se iussit: expertusque membra, an impetũ animi sequi possent, postquàm deficere se sensit, poplitibus seme excepit: galeaque strenuè sumpta, clypeo protegens corpus, hastam dextra vibrabat, vltrò vocans hostem, si quis iacenti spolia demere auderet; nec quisquam fuit, qui sustineret cominus congredi. Procul missilibus appetebatur, ea ipsa in hostem retorquens, donec lancea nudo pectori infixa est: qua ex vulnere euulsa, inclinatum, ac deficiens caput clypeo paulisper excepit. Deinde linquente spiritu, pariter ac sanguine, moribundus in arma procubuit. Cecidere Lacedæmoniorum quinque millia, & CCCLX ex Macedonibus haud amplius CCC. Cæterùm vix quisquam, nisi saucius, reuertit in castra. Hac victoria non Spartam modò, sociosq; eius, sed etiam omnes, qui fortunã belli spectauerant, fregit. Nec fallebat Antipatrum, dissentire ab animis gratulantium vultus: sed bellũ finire cupienti, opus erat decipi: & quamquam fortuna rerum placebat, inuidiã tamen, quia maiores res erant

quàm

quàm quas præfecti modus caperet, metuebat: quippe Alexander hostes vinci voluerat, Antipatrum vicisse ne tacitus quidem indignabatur, suæ demptum gloriæ existimans, quicquid cessisset alienæ. Itaq; Antipater, qui probe nosset spiritum eius, non est ausus ipse agere arbitrum victoriæ: sed concilium Græcorum, quid fieri placeret, consuluit: à quo Lacedæmonij nihil aliud, quàm vt oratores mittere ad regem liceret precati, non grauatè veniam defectionis, præter authores, impetrauerunt: Megal opolitani, quorum vrbs obsessa erat, ad defectionis eius mulctam Achæis, & Ætolis CXX. talenta dare iussi sunt. Hic fuit exitus belli, quod repentè ortum, prius tamen finitum est, quàm Darium Alexander apud Arbellam superaret.

2 Sed vt primùm instantibus curis laxatus est animus, militarium rerum, quam quietis, otijque patientior, excepere eum voluptates: & quem arma Persarum non fregerant, vitia vicerunt. Intempestiua conuiuia, & perpotandi, peruigilandiq; insana dulcedo, ludiq; & greges pellicum, omnia in externum lapsa sunt morem: quem æmulatus quasi potiorem suo, ita popularium animos, oculosq; pariter offendit, vt à plerisque amicorum pro hoste haberetur. Tenaces quippe disciplinæ suæ, solitosque parco, ac parabili victu ad implenda naturę desideria defungi, in peregrina, & cunctarum gentiũ mala impule-

pulerat. Hinc sæpiùs comparatæ in caput eius insidiæ, seccessio militum, & liberior inter mutuas querelas dolor: ipsius deinde nunc ira, nunc suspiciones, quas excitabat inconsultus pauor, cæteraque his similia, quæ deinde dicentur. Igitur cùm intempestiuis conuiuijs dies pariter, noctesque consumeret, satietatē epularum ludis interpolabat, nō contentus musica artificum, quos è Græcia exciuerat: turbę quippè captiuę fœminarum iubebantur suo ritu canere inconditum, & abhorrens peregrinis auribus carmen. Inter quas vnam Rex ipse conspexit mœstiorem, quàm cæteras, & producentibus eas verecundè reluctantem. Excellens erat forma, & formam pudor honestabat, deiectis in terram oculis, &, quantùm licebat, ore velato, suspicionem præbuit regi, nobiliorem esse, quàm vt inter conuiuales ludos deberet ostendi. Ergo interrogata, quænam esset, neptem se Ochi, qui nuper regnasset in Persis, filio eius genitam esse respondit, vxorem Histaspis fuisse. Propinquus hic Darij fuerat, magni, & ipse exercitus prætor. Adhuc in animo regis tenues reliquiæ pristini moris hærebant. Itaq; fortunam regia stirpe genitæ, & tàm celebre nomen reueritus non dimitti modò captiuam, sed etiam restitui ei suas opes iussi: virum quoque requiri, vt reperto coniugem redderet. Postero autem die præcepit Hephæstioni, vt omnes captiuos in regiam iuberet adduci,

duci, vbi singulorum nobilitate spectata, secreuit à vulgo, quorum eminebat genus: decem hi fuerunt, inter quos repertus est Oxyattes Darij frater, non illius fortuna, quàm indole animi sui clarior. Viginti sex millia talentorum proxima præda redacta erant, è queis duodecim millia in cōgiarium militum absumpta sunt. Par huic pecuniæ sūma custodum fraude subtracta est. Oxydates erat nobilis Perses, qui à Dario capitali supplicio destinatus, cohibebatur in vinculis. Huic liberato Satrapeā Mediæ attribuit, fratremque Darij recepit in cohortem amicorum omni vetustę claritatis honore seruato. Hinc in Parthienem peruentum est, tunc ignobilem gentē, nunc caput omnium, qui post Euphratem, & tigrim amnes siti, rubro mari terminantur Scythæ regionem campestrem, ac fertilem occupauerunt, graues adhuc incolæ. Sedes habent, & in Europa, & in Asia. Qui super Bosphorum mare colunt, ascribuntur Asiæ. Atqui in Europa sunt, à leuo Thraciæ latere ad Boristhenem, atque inde ad Tanaim alium amnem recta plaga pertinent. Tanais Europam, & Asiam medius interfluit: nec dubitatur, quin Scythæ, qui Parthos condidere, non à Bosphoro, sed ex Europæ regione penetrauerint. Vrbs erat ea tempestate clara Hecatompylos, condita à Gręcis Ibi statiua rex habuit commeatibus vndique aduectis. Itaq; rumor otiosi militis vitium sine autho-

re

re percrebuit, regem cõtentum rebus, quas geſſiſſet, in Macedoniam protinus redire ſtatuiſſe. Diſcurrunt lymphatis ſimiles in tabernacula, & itineri ſarcinas aptant: ſigno dato crederes, vt vaſa colligerent. Totis caſtris tumultus, hinc contubernales ſuos requirentium, hinc onerantium Plauſtra, perfertur ad regem. Fecerant fidem rumori temere vulgato Græci milites, redire iuſſi domos, quorũ equitibus ſingulis denariorum ſena millia dono dederat. Ipſis quoq; finem militiæ adeſſe credebant. Haud ſecus, quàm pareret, territus Alexander, qui Indos, atque vltima Orientis peragrare ſtatuiſſet, præfectos copiarum in prætorium contrahit: obortiſque lachrymis, ex medio gloriæ ſpatio reuocari ſe, victi magis, quàm victoris fortunam in patriam relaturum, conqueſtus eſt; nec ſibi ignauiam militum obſtare, ſed Deorum inuidiam, qui fortiſſimis viris ſubitũ patriæ deſiderium admouiſſent, paulo poſt in eandem cum maiore laude, famaque redituris. Tum verò pro ſe quiſque operam ſuam offerre, difficillima quæq; poſcere, polliceri millitum quoque obſequium, ſi animos eorum leni, & apta oratione permulcere voluiſſet. Nunquã infractos, & abiectos receſſiſſe, quoties ipſius alacritatẽ, & tanti animi ſpiritus haurire potuiſſent. Ità ſe facturum eſſe reſpondit, illi modo vulgi aures præparent ſibi: latiſq; omnibus, quæ in rem videbantur eſſe compoſitis,

positis, vocari ad concionem exercitum iussit; apud quem talem orationem habuit.

3 Magnitudinem rerum, quas gessimus milites, intuentibus vobis minime mirum est, & desiderium quietis, & satietatem gloriæ occurrere: vt omittam Illyrios, Triballos, Bœotiam, Thraciam, Spartam, Achæos, Peloponnesum, quorum alia ductu meo, alia imperio, auspicioq; perdomui: ecce orsi bellum ad Hellespontum, Ionas, Æolidem seruitio Barbariæ impotentis exemimus, Cariam, Lydiam, Cappadociam, Phrygiam, Paphlagoniam, Pamphiliam, Pisides, Ciliciam, Syriam, Phœnicem, Armeniam Persidem, Medos, Parthienem habemus in potestate. Plures prouincias complexus sum, quàm alij vrbes cœperunt, & nescio an enumerāti mihi quædam ipsarum rerū multitudo subduxerit. Itaq; si crederem satis certam esse possessionem terrarum, quas tanta velocitate domuimus, ego vero, milites, ad penates meos, ad parentem, sororosque, & cæteros ciues, vel renitentibus vobis erumperem, vt ibi potissimum parta vobiscum laude, & gloria frueret, vbi nos vberrima victoriæ præmia expectant, liberorum, coniugum, parentumq; lætitia, pax, quies, rerum per virtutem partarum secura possessio, sed in nouo, & (si verum fateri volumus) precario imperio, adhuc iugum eius rigida ceruice subeuntibus Barbaris,

ris, tempore, milites, opus est; dum mitioribus ingenijs imbuuntur, & efferatos mollior cōsuetudo permulcet. Fruges quoque maturitatem statuto tempore expectant, adeo etiam illa sensus omnis expertia, tamen sua lege mitescunt. Quid creditis tot gentes alterius imperio, ac nomini assuetas, non sacris, non moribus, non commercio linguæ nobiscum cohærentes, eodem prælio domitas esse, quo victæ sunt? Vestris armis continentur, non suis moribus: sed qui præsentes metuunt, in absentia hostes erunt. Cum feris bestijs res est, quas captas, & inclusas, quia ipsarum natura non potest, longior dies mitigat. Et adhuc sic ago, tanquam omnia subacta sint armis quæ fuerunt in ditione Darij. Hyrcaniam Nabarzanes occupauit; Bactra non possidet solùm patricida Bessus, sed etiam minatur. Sogdiani, Dahæ, Massagetæ, Sagæ, Indi sui iuris sunt. Omnes hi simul, si terga nostra viderint, sequentur. Illi enim eiusdem nationis sunt, nos alienigenæ, & externi. Suis autem quique parent placidius, etiam cùm is præest, qui magis timeri potest. Proinde aut quæ cepimus omittenda sunt: aut quæ non habemus, occupāda. Sicut in corporibus ægris milites, nihil quod nociturū est medici relinquunt: sic nos quicquid obstat imperio, recidamus. Parua sæpe scintilla contempta, magnum excitauit incendium. Nihil tuto in hoste despicitur: quem spreue-

ris,

tis, valentiorem negligentia facies. Ne Darius quidem hæreditarium Persarum accepit imperium, sed in sedem Cyri beneficio Bagoæ castrati hominis admissus: ne vos magno labore credatis Bessum vacuum regnum occupaturum. Nos verè peccauimus milites, si Darium ob hoc vicimus, vt seruo eius traderemus imperium: qui vltimum ausus scelus, Regem suum etiam externæ opis egentem, certè cui nos victores pepercissemus, quasi captiuum in vinculis habuit: ad vltimum, ne à nobis conseruari posset, occidit. Hunc vos regnare patiemini? quem equidem cruci adfixum videre festino, omnibus Regibus, gentibusque fidei, quam violauit, meritas pœnas soluentem. At herculè si mox eundem Græcorum vrbes, aut Hellespontum vastare nunciatum erit vobis, quo dolore afficiemini, Bessum præmia vestræ occupasse victoriæ? Tunc ad repetendas res festinabitis, tunc arma capietis. Quantò autem præstat territum adhuc, & vix mentis suæ compotem opprimere? Quatriduum nobis iter superest, qui tot proculcauimus niues, tot amnes superauimus, tot montium iuga transcurrimus; non mare illud, quod exæstuans iter fluctibus occupat, euntes nos moratur: non Ciliciæ fauces, & angustiæ includunt; plana omnia, & prona sunt, in ipso limine victoriæ stamus. Pauci nobis fugitiui, & domini sui interfectores supersunt. Egregium mehercu è

K opus,

opus, & inter præmia gloriæ vestræ n
merandum, posteritati, famæque tr
detis: Darij quoque hostis, finito p
mortem eius odio, parricidas esse vo
ultos: neminem impium effugisse ma
nus vestras. Hoc perpetrato, quant
creditis Persas obsequentiores fore
cùm intellexerint vos pia bella susc
pere: & Bessi sceleri, non nomini su
irasci.

4 Summa militum alacritate, su
blamantium quocunque vellet, duce
ret, oratio excepta est: nec Rex mora
tus impetum: tertioque per Parthie
nem die ad fines Hyrcaniæ penetrat
Cratero relicto cum ijs copijs quibu
præerat, & ex manu, quàm Amynta
ducebat, additis sexcentis equitibus
& totidem sagittarijs, vt ab incursion
Barbarorum Parthienem tueretur. Eri
gium impedimenta, modico præsidio
dato, campestri itinere ducere iubet.
Ipse cum phalange, & equitatu CL
stadia emensus, castra in valle, quâ
Hyrcaniam adeunt, communit. Nemus
præaltis, densisq; arboribus vmbrosum
est, pingue, vallis solum rigantibus
aquis, quæ ex petris eminentibus ma-
nant. Ex ipsis radicibus montium Zio-
beris amnis effunditur, qui tria ferè sta-
dia in lõgitudinem vniuersus fluit, de-
inde saxo, quod alueolum interpolat,
repercussus, duo itinera velut dispen-
satis aquis aperit. Inde torrens, & sa-
xorum, per quæ incurrit, asperitate
violentior terram præceps subit. Per

ece.

ccc. stadia conditus labitur, rursusque velut ex alio fonte conceptus editur, & nouum alueum intẽdit, priore sui parte spatiosior: quippè in latitudinẽ xiij. stadiorum diffunditur, rursusq; angustioribus coercitus ripis iter cogit: tandem in alterum amnem cadit, cui Rhyndaco nomen est. Incolæ affirmabant, quæcunque dimissa essent in cauernam, quæ propior est fonti, rursus vbi aliud os amnis aperitur, existere. Itaque Alexander duos tauros, quà subeunt aquæ terram, præcipitari iubet; quorum corpora, vbi rursus erumpit, expulsa videre, qui missi erant, vt exciperent. Quartum iam diem eodem loco quietem militi dederat, cùm literas Nabarzanis, qui Darium cum Besso interceperat, accipit, quarum sententia hæc erat: Se Dario non fuisse inimicum. Imo etiam quæ credidisset vtilia esse, suasisse: & quia fidele consilium Regi dedisset, propè occisum ab eo. Agitasse Darium, custodiam corporis sui contra ius, fasque peregrino militi tradere, damnata popularium fide, quam per ducentos & xxx annos inuiolatam Regibus suis præstitissent. Se in præcipiti, & lubrico stantem, consilium à præsenti necessitate reperisse. Darium quoq; cùm occidisset Bagoan, hac excusatione satisfecisse popularibus, quòd insidiantẽ sibi interemisset. Nihil esse miseris mortalibus spiritu charius. Amore eius ad vltima esse propulsum, sed ea magis esse secutum, quæ

coegisset necessitas, quàm quæ optasset. In cõmuni calamitate suam quemque habere fortunam. Si venire se iuberet, sine metu esse venturum. Non timere, ne fidem datam tantus Rex violaret. Deos à Deo falli non solere. Cæterum si, cui fidem daret, videretur indignus, multa exilia patere fugienti. Patriam esse, vbicunq; vir fortis sedem elegerit. Nec dubitauit Alexander fidẽ, quo Persæ modo accipiebant, dare, inuiolatum, si venisset, fore. Quadrato tamen agmine, & composito ibat, speculatores subinde præmittens, qui explorarẽt loca. Leuis armatura ducebat agmen: phalanx eam sequebatur: post pedites erant impedimenta: & gens bellicosa, & natura situs difficilis aditu, curam Regi intenderat. Namque perpetua vallis iacet vsq; ad mare Caspium patens. Duo terræ eius velut brachia excurrunt media, flexu modico sinum faciunt Lunæ maximè similem, cùm eminent cornua, nondum totũ orbem sidere implente. Cercetæ, Mossini, & Chalybes à læua sunt. Et ab altera parte Leucosyri, & Amazonum campi: & illos qui vergunt ad Septentrionem, hos ad Occasum conuersa prospectat. Mare Caspium dulcius cæteris, ingentis magnitudinis serpentes alit, pisces. Longe diuersi ab alijs coloris: quidam Caspium, quidã Hyrcanum appellant. Alij sunt, qui Meotida paludem in id cadere putent, & argumentũ afferunt aquam, quæ dulcior sit, quàm cætera

maria

maria,infuso paludis humore mitesce-re. A Septentrione ingens in litus mare incumbit,longèque agit fluctus,& magna parte exæstuans stagnat. Idem alio cœli statu recipit in se fretũ, eodemq; impetu, quo effusum est, relabens, terram naturæ suæ reddit; & quidam credidere Caspium mare esse, sed ex India in Hyrcaniam cadere, cuius fastigium (vt supra dictum est) perpetua valle submittitur. Hinc Rex xx stadia processit, semita propemodum inuia, cui silua imminebat, torrentesque & eluuies iter morabantur:nullo tamẽ hoste obuio penetrauit, tandemque ad vlteriora peruentum est. Præter alios commeatus, quorũ tum copia regio abundabat, pomorũ quoque ingens modus nascitur, & vberrimum gignendis vuis solum est. Frequens arbor faciẽ quercus habet, cuius folia multo melle tinguntur: sed nisi Solis ortum incolæ occupauerint, vel modico tẽpore succus extinguitur. xxx hinc stadia processerat,cũm Phrataphernes ei occurrit,seq; & eos, qui post Darij mortem profugerant,dedens. Quibus benignè exceptis, ad oppidum Aruas peruenit. Hic ei Craterus, & Erigonus occurrunt, Præfectum Tapurorum gentis Phradatem adduxerant. Hic quoque in fidem receptus, multis exemplo fuit experiẽdi clementiam Regis. Satrapem deinde Hyrcaniæ dedit Menapim. exul hic regnante Ocho, ad Philippum peruenerat. Tapurorũ quoq; gentem Phradati reddidit.

Iamque Rex vltima Hyrcaniæ intrauerat, cùm Artabazus, quem Dario fidissimum fuisse supra diximus, cum propinquis Darij, ac suis liberis, modicaq; Græcorum militum manu occurrit; dextrã venienti obtulit Rex: quippe, & hospes Philippi fuerat, cùm Ocho regnante, exularet, & hospitij pignora in Regem suum ad vltimum fides conseruata vincebat. Comiter igitur exceptus: Tu quidem, inquit, Rex perpetua felicitate floreas Ego cæteris lætus hoc vno torqueor, quòd præcipiti senectute diu frui tua bonitate non possum. Nonagesimum, & quintum annum agebat. Nouem iuuenes eadem matre geniti patrem comitabantur. Hos Artabazus dextræ Regis admouit, precatus vt tàm diu viuerent, donec vtiles Alexandro essent. Rex pedibus iter faciebat pleroque. Tunc admoueri sibi, & Artabazo equos iussit, ne ipso ingrediente pedibus, senex equo vehi erubesceret. Deinde vt castra sunt posita, Græcos, quos Artabazus adduxerat, conuocari iubet. At illi, nisi Lacedæmonijs fides daretur, respondent se, quid agendum ipsis foret, deliberaturos. Legati erant Lacedæmoniorũ missi ad Darium; quo victo, applicuerant se Græcis mercede apud Persas militantibus Rex, omissis sponsionum fideique pignoribus, venire eos iussit, fortunam, quam ipse dedisset, habituros. Diu cunctantes, plerisque consilia variantibus, tandem venturos se pollicentur.

centur. An Democrates Atheniensis, qui maximè Macedonum opibus semper obstiterat, venia desperata, gladio se transfigit. Cæteri, sicut constituerant, ditioni Alexandri se ipsos permittunt: decem millia, & quingenti milites erant. Præter hos legati ad Darium missi XC. In supplementum distributus miles, cæteri remissi domum, præter Lacedæmonios, quos tradi in custodiam iussit. Mardorum erat gens confinis Hyrcaniæ, cultu vitæ aspera, & latrocinijs assueta. Hæc sola nec legatos miserat, nec videbatur imperata factura. Itaque Rex indignatus, si vna gens posset efficere, ne inuictus esset, impedimentis cum præsidio relictis, inuicta manu comitate procedit. Noctu iter fecerat, & prima luce hostis in conspectu erat. Tumultus magis, quàm prælium fuit. Deturbati ex collibus, quos occupauerat Barbari, profugiunt, proximique vici ab incolis deserti capiuntur. Interiora regionis eius haud sanè adire sine magna vexatione exercitus poterat. Iuga montium, præaltæ syluæ, rupesque inuiæ sepiunt: ea, quæ plana sunt, nouo munimenti genere impedierant Barbari. Arbores densæ sunt ex industria consitę, quarum teneros adhuc ramos manu flectunt, quos intortos rursus inserunt terræ. Inde velut ex alia radice lætiores virēt trunci: hos quà natura fert, adolescere non sinunt: quippe alium alij quasi nexu conserunt; qui vbi multa fronde vestiti

sunt, operimento tectã. Itaq. obsultus nexu ramorum, velut laquei, perpetua sepe iter claudit. Vna ratio erat, cædẽdo aperire saltũ. Sed hoc quoq; magni operis. Crebri namq; nodi duraverant stipites: & in se implicati arborũ rami suspensis circulis similes lẽto vimine frustrabãtur ictus. Incolæ autẽ ritu ferarum virgulta subire soliti, tũ quoq; intra saltũ, occultiq; telis hostem lacessebãt. Ille venantium modò latibula scrutatus, plerosque confodit: ad vltimum circuire saltum milites iubet, vt si quà pateret, irrumperent. Sed ignotis locis plerique oberrabant. Excepti sunt quidam inter quos equus Regis (Bucephalum vocabant) quem Alexander non eodem, quo cæteras pecudes, animo æstimabat. Nam ille, nec in dorso insistere suo patiebatur alium; & Regem, cũ vellet ascendere, sponte sua genua submittens, excipiebat, credebaturque sentire, quem veheret. Maiore ergo, quàm decebat, ira, simul ac dolore stimulatus, equum vestigari iubet, & per interpretem pronũciari, ni reddidisset, neminem esse victurum. Hac denũtiatione territi, cum cæteris donis equum adducunt. Sed ne sic quidem mitigatus, cædi syluas iubet, aggestaq; humo è montibus planitiem ramis impeditam exaggerari. Iam aliquantulum altitudinis opus creuerat, cùm Barbari, desperato regionem, quàm occupauerant, posse retineri, gentem suam dedidere. Rex obsidibus acceptis, Phradati

datitradere eos iussit. Inde quinto die in statiua reuertitur. Artabazū deinde geminato honore, quem Darius habuerat ei, remittit domum. Iam ad vrbem Hyrcaniæ, in qua regia Darij fuit, ventum erat. Ibi Nabarzanes accepta fide occurrit, dona ingentia ferens. Inter quæ Bagoas erat specie singulari spado, atque in ipso flore pueritiæ, cui & Darius fuerat assuetus, & mox Alexander assueuit: eiusque maximè precibus motus, Nabarzani ignouit. Erat, vt suprà dictum est, Hyrcaniæ finitima gens Amazonum, circa Thermodoonta amnem Themiscyre incolentium campos, Reginam habebant Thalestrim, omnibus inter Caucasum montem, & Phasim amnem imperitantem. Hæc cupidine visendi Regis accensa, finibus regni sui excessit: & cùm haud procul abesset, præmisit, indicantes venisse reginam adeundi eius, cognoscendique auidam. Protinus facta potestate veniendi, cæteris iussis, subsistere, ccc. fœminarum comitatu processit. Atque vt primum Rex in conspectu fuit, equo ipsa desiluit, duas lanceas dextra præferens. Vestis non toto Amazonum corpori obducitur, nam læua pars ad pectus est nuda, cætera deinde velantur: nectamen sinus vestris, quem nodo colligunt, infra genua descēdit. Altera papilla intacta seruatur, qua muliebris sexus liberos alant; aduritur dextera, vt arcus faciliùs intendant, & tela vibrent. Interrito vultu Regem Thale-

ftris intuebatur, habitum eius haud quaquam rerum famæ parem oculis perlustrans. Quippe hominibus barbaris in corporum maiestate veneratio est, magnorumque operum non alios capaces putant, quàm quos eximia specie donare natura dignata est. Cæterùm interrogata, num aliquid petere vellet: haud dubitauit fateri, ad communicãdos cum Rege liberos se venisse dignã ex qua ipse regni generaret hæredes. Fœminini sexus se retenturam, marem reddituram patri. Alexander, an cum ipso militare vellet, interrogat: & illa causata sine custode regnũ reliquisse, petere perseuerabat, ne se irritam spei pateretur abire. Acrior ad Venerem fœminæ cupido, quàm Regis, vt paucos dies subsisteret, perpulit. tredecim dies in obsequium desiderij eius absumpti sunt. Tum illa r:gnum suum, Rex Parthienem, petiuerunt.

6 Hic verò pallàm cupiditates suas soluit: continentiamq; & moderationem, in altissima quaq; fortuna eminentia bona, in superbiam, ac lasciuiã vertit Patrios mores, disciplinamque Macedonum Regum salubriter temperatam, & ciuilem habitum, velut leuiora magnitudine sua ducens, Persicæ regiæ par Deorum potentiæ fastigium, æmulabatur. Iacere humi venerabundos pati cœpit, paulatimq; seruilibus ministerijs tot victores gentium imbuere, & captiuis pares facere expetebat. Itaq; purpureum diadema distin-

ctum

ctum albo, quale Darius habuerat, capiti circundedit, vestemque Persicam sumpsit, ne omē quidem veritus, quod, à victoris insignibus in deuicti transiret habitum. Et ille se quidem Persarum spolia gestare dicebat, sed cum illis quoq; mores induerat, superbiamq; habitus animi insolentia sequebatur. Literas, quoque, quas in Europam mitteret, veteris annuli gemma obsignabat: ijs, quas in Asiam scriberet, Darij annulus imprimebatur: vt appareret, vnum animū duorum non capere fortunam. Amicus verò, & equites, cumq; his principes militum aspernātes quidem: sed recusare non ausos, Persicis ornauerat vestibus. Pellices CCC. & LX. tutidem, quot Darij fuerant, regiam implebant, quas spadonū greges, & ipsi muliebra pati assueti, sequebantur. Hoc luxu, & peregrinis infecti moribus veteres Philippi milites; rudis naturæ, voluptates pallàm auersabantur: totisq; castris vnus omnium sensus, ac sermo erat, plus amissum victoria, quàm bello quæsitū esse. Tum maxime vinci ipsos, dediq; alienis moribus, & externis, tantæ moræ pretium, domos, quasi in captiuo habitu reuersuros: pudere iam sui Regē, victis, quam victoribus similiorem, ex Macedoniæ Imperatore Darij Satrapen factum. Ille non ignarus, & principes amicorum, & exercitum grauiter offendi, gratiam liberalitate, donisq; recuperare tentabat. Sed vt opinor, li-

 beris

beris pretium seruitutis ingratum est, Igitur, ne in seditionem res verteretur, otium interpellandum erat bello, cuius materia opportunè alebatur. Nanque Bessus, veste regia sumpta, Artaxerxen appellari se iusserat, Scythasq; & cæteros Tanais accolas contrahebat. Hæc Nabarzanes nuntiabat, quem receptum in fidem, regioni quam anteà obtinuerat, præfecit. Et cum graue spolijs, apparatuq; luxuriæ agmen vix moueretur, suas primum, deinde totius exercitus sarcinas, exceptis admodum necessarijs, conferri iussit in medium. Planities spatiosa erat, in quam vehicula onusta perduxerat. Expectantibus cunctis, quid deinde esset imperaturus, iumenta iussit abduci, suisque, primum sarcinis face subdita, cæteras incendi præcipit. Flagrabant exurentibus dominis, quæ vt intacta ex vrbibus hostium reperent, sæpè flammas restrinxerant, nullo sanguinis pretium audente deflere, cùm regias opes idē ignis exureret. Breuis deinde oratio mitigauit dolorem habilesque militię, & ad omnia parati, lætabantur sarcinarum potius, quàm disciplinæ fecisse iacturam. Igitur Bactrianam regionem petebant. Sed Nicanor Parmenionis filius subita morte correptus, magno desiderio sui affecerat cunctos. Rex ante omnes mœstus cupiebat quidem subsistere, funeri affuturus, sed penuria commeatuum festinare cogebat, Itaque Philotas cum duobus millibus,

&

& sexcentis relictus, vt iusta fratri persolueret ipse contendit ad Bessum. Iter facienti literæ ei afferuntur à [illegible] Satraparum: è quibus cognoscit Bessum quidem hostili animo occurrere cum exercitu: cæterum Satibarzanem, quem Satrapem Ariorum ipse præfecisset, defecisse ab eo. Itaque quanquam Bessus imminebat: tamen ad Satibarzanem opprimendum præuerti optimũ ratus, leuem armaturam, & equestres copias educit: totaque nocte strenue facto itinere, improuisus hosti superuenit. Cuius cognito aduentu, Satibarzanes cum duobus millibus equitum (nec enim plures subitò contrahi poterant) Bactra perfugit: cæteri proximos montes occupauerunt. Prærupta rupes erat, qua spectat Occidentem. Eadem quà vergit ad Orientem, leniore submissa fastigio, multis arboribus obsita perẽnem habet fontem, ex quo largæ aquæ manant. Circuitus eius triginta, & duo stadia comprehendit. In vertice herbidus campus. In hoc multitudinem imbellem considere iubent. Ipsi quà rupes erat, arborum truncos, & saxa obmoliuntur. XIII. millia armata erant. In horum obsidione Cratero relicto, ipse Satibarzanem sequi festinat. Et quia longius eum abesse cognouerat, ad expugnandos eos, qui edita montium occupauerant, redit. Ac primo repurgari iubet, quicquid ingredi possent: deinde vt occurrebant inuiæ cotes, præruptæque rupes, irritus labor vide-

batur

batur obstante natura. Ille vt erat animi semper obluctantis difficultatibus, cùm,& progredi arduum,& reuerti periculosum esset, versabat se ad omnes cogitationes, aliud atq; aliud (vt fieri solet, vbi prima quæque damnamus) subijciente animo: hæsitanti,quod ratio non potuit, fortuna consilium subministrauit. Vehemens Fauonius erat, & multam materiam ceciderat miles, aditum per saxa molitus. Hæc vapore torida inaruerat. Ergo aggerari alias arbores iubet,& igni dari alimenta: celeriterque stipitibus cumulatis, fastigium montis æquatum est. Tunc vndique ignis iniectus cuncta comprehendit: flammam in ora hostium ventus ferebat: fumus ingens velut quadam nube absconderat cœlum. Sonabant incendio syluæ, atque ea quoque, quæ incenderat miles, concepto igne proxima quæque adurebant. Barbari suppliciorum vltimum, si qua intermoreretur ignis, effugere tentabant: sed quà flamma dederat locum, hostis obstabat. Varia igitur cæde consumpti sunt. Alij in medios ignes alij in petras præcipitauere se, quidam manibus hostium se obtulerunt, pauci semiustulati venere in potestatem. Hinc ad Craterum, qui Artacacnam obsidebat, redit. Ille omnibus præparatis, Regis expectabat aduentum, captæ vrbis titulo (sicuti parerat) cedens. Igitur Alexander turres admoueri iubet, ipsoq; aspectu territi Barbari è muris supinas ma-
nus

nus tendentes orare cœperunt, vt iram in Satibarzanem defectionis authorem referuaret, supplicibus semet dedentibus parceret. Rex data venia non obsidionem modo soluit, sed omnia sua incolis reddidit. Ab hac vrbe digresso, supplementum nouorum militum occurrit. Zolus quingentos equites ex Græcia adduxerat, tria millia ex Illyrico Antipater miserat, Thessali equites centum, & triginta cum Philippo erant Ex Lydia duo millia, & sexcenti, peregrinus miles aduenerat, CCC. equites gentis eiusdẽ sequebantur. Hac manu adiecta Drangas peruenit. Bellicosa natio est Satrapes erat Nabarzanes, sceleris in Regem suum particeps cum Besso. Is suppliciorum, quæ meruerat, metu, profugit in Indiam.

7 Iam nonum diem statiua erant, cùm externa vi non tutus modo Rex, sed inuictus, intestino facinore petebatur. Dymnus modicæ apud Regem authoritatis, & gratiæ, exoleti, cui Nicomacho erat nomen, amore flagrabat, obsequio vni sibi dediti corporis victus. Is, quod ex vultu quoque perspici poterat, similis attonito, remotis arbitris cum iuuene secessit in templum, arcana se, & silenda afferre præfatus, suspensumque expectatione, per mutuam caritatem, & pignora vtriusque animi rogat, vt affirmet iureiurando, quæ commisisset silẽtio esse tecturum. Et ille ratus, nihil quod etiam cum periurio detegendum foret, indicaturum,

rin, per præſentes Deos iurat. Tum
Dymnus aperit, in tertium diem inſi
dias Regi comparata, ſeque eius con
ſilij fortibus viris, & illuſtribus eſſ
participem. Quibus iuuenis auditis, ſ
verò fidem in parricidio dediſſe con
ſtanter abnuit, nec vlla religione, v
ſcelus tegat, poſſe conſtringi. Dymnus
& amore, & metu amens, dexterã exo
leti complexus & lachrymans, orare
primum cæpit, vt particeps conſilij
operiſque fieret. Si id ſuſtinere non
poſſet, attamen ne proderet ſe, cuius
erga ipſum beneuolentiæ præter alia
hoc quoq; haberet fortiſſimum pignus,
quod caput ſuum permiſiſſet fidei ad-
huc inexpertæ. Ad vltimum auerſari
ſcelus perſeuerantem, metu mortis
terret. Ab illo capite coniuratos pul-
cherrimum facinus inchoaturos. Aliàs
deinde effœminatum, & muliebriter
timidum, aliàs proditorem amatoris
appellans, nunc ingentia promittens,
interdumque regnũ quoque, verſabat
animum tanto facinore procul abhor-
rentem; ſtrictum deinde gladiũ modò
illius modò ſuo admouens iugulo, ſup-
plex idem, & infeſtus expreſſit, vt tan-
dem non ſolum ſilentium, ſed etiam
operam polliceretur. Namque abunde
conſtantis animi, & dignus qui pudi-
cus eſſet nihil ex priſtina voluntate
mutauerat: ſed ſe captum Dymni amo-
re ſimulabat, nihilque recuſare. Sci-
ſcitari deinde pergit, cum quibus tantæ
rei ſocietatem iniſſet, Pl[illegible]

re, quales, viri tàm memorabili operi admoturi manus essent. Ille & amore, & scelere malè sanus, simul gratias agit, simul gratulatur, quod fortissimis iuuenum non dubitasset se iungere, Demetrio corporis custodi, Peucolao, Nicanori. Adijcit his Aphobetum Loceum, Diosemum, Archepolim & Amyntam. Ab hoc sermone dimissus Nicomachus, ad fratrem (Cebalino erat nomen) quæ acceperat, defert. Placet ipsum subsistere in tabernaculo, ne si regiam intrasset, non assuetus adire Regem, coniurati proditos se esse resciscerent. Ipse Cebalinus ante vestibulum regiæ (neque enim propius aditus ei patebat) consistit, operiens aliquem ex prima cohorte amicorum, quo introduceretur ad Regem. Fortè, cæteris dimissis, vnus Philotas Parmenionis filius, incertum quam ob causam, substiterat in regia. Huic Cebalinus ore confuso magnæ perturbationis notas præseferens aperit, quæ ex fratre compererat, & sine cunctatione nunciari Regi iubet. Philotas, laudato eo protinus intrat ad Alexandrum: multoq; inuicem de alijs rebus consumpto sermone, nihil eorum, quæ ex Cebalino cognouerat, nunciat. Sub vesperam eum prodeuntem in vestibulo regiæ excipit iuuenis, an mandatum executus foret, requirens. Ille non vacasse sermoni suo Regem causatus, discessit. Postero die Cebalinus venienti in regiam præsto est, intrantemque admonet

monet pridie communicatæ cum ipſ
rei. Illæ curæ ſibi eſſe, reſpondit: a
ne tum quidem Regi, quæ audierat
aperit. Cœperat Ceballino eſſe ſuſpe
ctus. Itaque non vltra interpolandun
ratus, nobili iuueni (Metron erat no
men ei) ſuper armamentarium poſito
quod ſcelus pararetur, indicat. Ille Ce
ballino in armamentario abſcondito
protinus Regi corpus forte curāti quie
ei index detuliſſet, oſtendit, Rex, ad
comprehendendum Dymnum miſſi
ſatellitibus, armamentarium intrat. Ib
Ceballinus gaudio elatus, Habeo te,
inquit, incolumem ex impiorum ma-
nibus ereptum. Percunctatus deinde
Alexander, quę noſcenda erant, ordine
cuncta cognoſcit. Ruſuſque inſtitit
quærere, quotus dies eſſet, ex quo Ni-
comachus ad eum detuliſſet indicium,
atque illo fatente, iam tertium eſſe:
exiſtimans haud incorrupta fide tanto
poſt deferre quæ audierat, vinciri eum
iuſſit. Ille calamitate cępit, eodem tem-
poris momento quo audiſſet, ad Phi-
lotam decurriſſe: ab eo percontaretur.
Rex iterum quærēs, an Philotam adiſ-
ſet, an inſtitiſſet, ei, vt peruenirent ad
ſe, perſeuerante eo affirmare, quę dixe-
rat, manus ad cœlum tendens manan-
tibus lachrymis, hanc ſibi à chariſſimo
quondam amicorum, relatam gratiam
querebatur. Inter hæc Dymnus, haud
ignarus quam ob cauſam accerſeretur
à Rege, gladio, quo forte erat cinctus,
grauiter ſe vulnerat: occurſuque ſatel-
litūm

illum inhibitus, perfertur in regiam. Quem intuens Rex: Quod, inquit, in te Dymne, tantum cogitaui nefas, vt tibi Macedonum regno dignior Philotas me quoque ipso videretur? Illum iam defecerat vox. Itaque edito gemitu, vultumq; à cõspectu Regis auerso, subinde collapsus extinguitur. Rex, Philota venire in Regiam iusso: Cebalinus, inquit, vltimum supplicium meritus esset, si in caput meum præparatas insidias biduo texisset. Huius criminis reum Philotam substituit, ad quem protinus indiciũ detulisse se affirmat. Quo propriore gradu amicitiæ me cõtingis, hoc maius est dissimulationis tuæ facinus: & ego Cebalino magis, quàm Philotæ id conuenire fateor. Fautorem habes iudicem, si quod admitti non potuit, saltem negari potest. Ad hoc Philotas haud sanè trepidus, si animus vultu æstimaretur, Cebalinum quidem scorti sermonẽ ad se detulisse, sed ipsum tàm leui authori nihil credidisse respondit, veritum, ne iurgium inter amatorem & exoletum non sine risu aliorum detulisset. Cùm Dymnus interemerit seipsum, qualiacunque erant, non fuisse reticenda: complexusque Regem, orare cœpit, vt præteritam vitam potius quàm culpam, silentij tamen, non facti vllius intueretur. Haud facilè dixerim, crediderit ne ei Rex, an altiùs iram suppresserit: dextram reconciliatæ gratiæ pignus obtulit, & contemptum magis, quàm celatum

tum indicium esse videri, sibi dixit.

8 Aduocato tamen consilio amicorum, cui tum Philotas adhibitus non est, Nicomachum introduci iubet. Is eadem, quæ detulerat ad Regē, ordine exposuit. Erat Craterus Regi charus in paucis, & eo Philotæ ab æmulatione dignitatis aduersus. Neque ignorabat, sæpe Alexandri auribus nimia iactatione virtutis, atque operæ grauem fuisse, & ob ea non quidem sceleris, sed contumaciæ tamen suspectum. Non aliam premendi inimici occasionem aptiorē futuram ratus, odio suo pietatis præferens speciem: Vtinam, inquit, in principio quoque huius rei nobiscum deliberasses. Suasissemus, si Philotæ velles ignoscere, paterere potius ignorare eū, quantum deberet ibi, quàm vsque ad mortis metum adductum, cogeres potius de periculo suo, quàm de tuo cogitare beneficio. Ille enim semper insidiari tibi poterit: tu non semper Philotæ poteris ignoscere. Nec est quod existimes, eum, qui tantùm facinus ausus est, venia posse mutari. Sciteos qui misericordiam cōsumpserunt, ampliùs sperare non posse. At ego etiam si ipse vel pœnitentia, vel beneficio tuo victus, quiescere volet, patrem eius Parmenionem, tanti ducem exercitus, & inueterata apud milites tuos authoritate, haud multùm infra magnitudinis tuæ fastigium positum, scio non æquo animo salutem filij sui debiturum tibi. Quædam beneficia odimus. Metuisse mor-

mortem confiteri pudet. Superest, vt malit videri iniuriam accepisse, quàm vitam. Proinde scio tibi cum illis de salute esse pugnandum. Satis hostium superest, ad quos persequendos ituri sumus. Latus à domesticis hostibus muni. Hos si submoueas, nihil metuo ab externo. Hæc Craterus. Nec cæteri dubitabant, quin coniurationis indicium suppressurus non fuisset, nisi author, aut particeps. Quem enim pium, & bonæ mentis non amicum modo, sed ex vltima plebe, auditis quæ ad eum delata erant, non protinus ad Regem fuisse cursurum? Nec Ceballini quidem exemplo, qui ex fratre comperta ipsi nuntiasset. Parmenionis filium, Præfectum equitatus, omnium arcanorum Regis arbitrum, simulasse etiam non vacasse sermoni suo Regem, ne index alium internũtium quæreret Nicomachum religionem quoque Deum astrictum, conscientiam suam exonerare properasse. Philotam consumpto per ludum, iocumq; pene toto die grauatũ esse, pauca verba ad caput Regis pertinẽtia tam longo, & forsitan superuacuo inserere sermoni. At enim si non credidisset talia deferẽtibus pueris, cur igitur extraxisset biduum, tanquam indicio haberet fidem? Dimittendum fuisse Ceballinum, si delationem eius damnabat. In suo quemque periculo magnum animum habere: cùm de salute Regis timeretur, credulos esse debere, vana quoque deferentes admittere.

mittere. Omnes igitur quæstionem d
eo vt participes sceleris indicare coge
retur, habendam esse decernunt. Rex
admonitos vt consilium silentio pre
merent, dimittit. Pronuntiari deinde
iter in posterum diem iubet, ne qua
noui initi consilij daretur nota. Inui
tatus est etiam Philotas ad vltimas ip
sius epulas:& non cœnare modò Rex,
sed etiam familiariter alloqui cum eo,
quem damnauerat, sustinuit. Secunda
deinde vigilia luminibus extinctis, cũ
paucis in regiã coeunt Hephæstion, &
Craterus, & Cœnus, & Erygius. Hi ex
amicis. Ex armigeris autem Perdiccas,
& Leonatus. Per hos imperatum vt qui
iuxta Prætorium excubabant, armati
vigilarent. Iam ad omnes aditus dispo-
siti milites, equites itinera quoque ob-
sidere iussi, ne quis ad Parmenionem,
qui tũ Mediæ, magnisque copijs præe-
rat, occultus euaderet. Attarras au-
tem cum tercentis armatis intrauerat
regiem: huic decem satellites tradun-
tur, quorum singulos deni armigeri se-
quebantur. Ij ad alios coniuratos com-
prehendendos distributi sunt. Attarras
cum trecentis ad Philotã missus, clau-
sum aditum domus moliebatur, quin-
quaginta iuuenũ promptissimis stipa-
tus. Nam cæteros cingere vndique do-
mum iusserat, ne occulto aditu Philo-
tas p̄ flet elabi. Illum, siue securitate
animi, siue fatigatione resolutũ, som-
nus oppresserat: quem Attarras torpen-
tem adhuc occupat. Tandem ei sopore
dis-

discusso cum iniicerentur catenæ vicit, inquit bonitatem tuam, Rex, inimicorum meorum acerbitas. Nec plura locutum, capite velato in regiam abducunt. Postero die Rex edidit, vt omnes armati coirent. VI. millia ferè militum venerant: præterea turba lixarũ, calonumq; impleuerant regiam. Philotam armigeri agmine suo tegebant, ne ante conspici posset à vulgo, quam Rex allocutus milites esset. De capitalibus rebus Rege vetusto Macedonum modo inquirebant, Exercitus in parte erat vulgi; nihil potestas Regum valebat, nisi prius valuisset authoritas. Igitur primum Dymni cadauer infertur, plerisq; quid patrasset, quo ve casu extinctus esset, ignaris.

9 Rex deinde in concionem procedit, vultu præferens dolorem animi, Amicorum quoque mœstitia expectationem haud paruam ei fecerat. Diu Rex, demisso in terram vultu, attonito, stupentique similis stetit. Tandem recepto animo: Penè inquit, milites, paucorum hominum scelere vobis ereptus sum. Deum prouidentia, & misericordia, viuo; conspectusq; vester venerabilis coegit, vt vehementius parricidis irascerer; quoniam spiritus, imò vitæ meæ vnus fructus est, tot fortissimis viris de me optimè meritis referre adhuc gratiam posse. Interrupit orationem militum gemitus, obortæque sunt omnibus lachrymæ. Tum Rex erit: quanto maiorem in animis vestris mo-

motem excitabo, cùm tanti sceleris
ctores ostendero, quorum mention
adhuc reformido, & tanquam salui
possint, nominibus abstineo? Sed v
cenda est memoria pristinæ charita
& coniuratio impiorum ciuium de
genda. Quomodo autem tantum ne
sileam? Parmenio illa ætate, tot m
tot parentis mei meritis deuinctos, o
nium nobis amicorum vetustissim
ducem tanto sceleri se præbuit. Mi
ster eius Philotas Leucolaum & [illegible] n
trium, & hunc Dymnum, cuius cor
aspicitis, cæterosque eius amentiæ
mites in caput meum subornauit. F
mitus vndique indignantium, quer
tiumque tota contione obstrepeb
qualis solet esse multitudinis, & ma
me militaris, vbi aut studio agitur,
ita Nicomachus deinde, & Metron
Cebalinus producti, quæ quisque de
lerat, exponunt nullius eorum in
cio Philotas in participes sceleris
stinabatur. Itaque indignatione pres
vox iudicum silentio excepta est. T
Rex: qualis, inquit, ergo animi
bis videtur, qui huius rei delatum in
citum id ipsum suppressit? quod n
fuisse vanum, Dymni exitus declar
incertam rem deferens, tormenta n
timuit. Cæbalinus ne momentum q
dem temporis distulit exonerare se
ro, vbi lauabat irrumperet. Philo
solus nihil timuit, nihil credidit.
magni animi virum. Iste regis pericu
[illegible] commoueretur, vultum nõ mutar
indi-

Indicem tantę rei folicitus non audiret; Sui est nimirum silentio facinus, & auida spes regni praecipitem animum ad vltimum nefas impulit. Pater Mediæ praeest. Ipse apud multos copiarum duces meis praepotens viribus, maiora, quàm capit, sperat. Orbitas quoque mea, quod sine liberis sum, spernitur. Sed errat Philotas. In vobis liberos, parentes, consanguineos habeo. Vobis saluis orbus esse non possum. Epistolam deinde Parmenionis interceptã, quam ad filios Nicanorem, & Philotam scripserat, recitat haud sane indicium grauioris consilij ferentem. Namque summa eius hæc erat. Primùm vestri curam agite, deinde vestrorum: sic enim, quæ destinamus, faciemus. Adiecitque Rex, sic esse scriptam, vt, siue ad filios perueniisset, à conscijs posset intelligi: siue intercepta esset, falleret ignaros. At enim Dymnus cum cæteros participes sceleris indicaret, Philotam non nominauit. Hoc quidem illius non innocentiæ, sed potentiæ indicium est, quod sic ab ijs timetur etiã, à quibus prodi potest, vt cùm de se fateantur, illum tamen celent. Cæterum Philotã ipsius indicat vita. Hic Amyntæ, qui mihi consobrinus fuit, & in Macedonia capiti meo impias comparauit insidias, socium se, & conscium adiunxit. Hic Attalo, quo grauiorem inimicum non habui, sororem suam in matrimonium dedit. Hic, cùm scripsissem ei pro iure tam familiaris vsus, atq;

L Ami-

amicitiæ, qualis fors esset, Iou
Ammonis oraculo: sustinuit, scribe
mihi, Se quidem gratulari quod in nu
merum Deorum receptus essem: cæ
sum misereri eorum, quibus viuendu
esset sub eo, qui modum hominis ex
cederet. Hæc sunt etiam animi pridem
alienati à me, & inuidentis gloriæ me
indicia, quæ æquidem milites, quand
licuit, in animo meo pressi. Videba
enim mihi partem viscerum meorum
abrumpere, si in quos tam magna con
tuleram, viliores mihi facerem. Se
tam non verba punienda sunt, lingu
temeritas peruenit ad gladios. Hos (
mihi creditis) Philotas in me acuit,
ipsum dimisero, quò me conferam, mi
lites? cui caput meum credam? Equi
taui, optimæ, exercitus parti, princi
pibus nobilissimæ iuuentutis vnum
præfeci salutem, spem, victoriam mean
fidei eius, tutelæque commisi. parentem
in idem fastigium, in quo me ipsi po
suistis, admoui. Mediam, qua nulla
opulentior regio est, tot ciuium, socio
rumq; millia imperio eius, ditioniqu
subieci. Vnde præsidium petieram
periculum exiistit. Quam fœliciter i
acie occidissem potius hostis præda
quàm ciuis victima. Nunc seruatus e
periculis, quæ sola timui; in hæc inci
di, quæ timere non debui. Soletis iden
tidem à me, milites, petere, vt salut
meæ parcam. Ipsi mihi præstare po
testis, quod suadetis, vt faciam. A
vestras manus, ad vestra arma confu
gio:

gio: inuitis vobis saluus esse nolo: volentibus non possum, nisi vindicor. Tũ Philotam, religatis post tergum manibus, obsoleto amiculum velatum iussit induci. Facilè apparebat, motos esse tam miserabili habitu, non sine inuidia paulo antè conspecti. Ducem equitatus pridie viderant sciebant Regis interfuisse conuiuio: repente non rerum quidem modo, sed etiam damnatum, imò vinctum intuebantur. Subibat animos Parmenionis quoque tanti ducis, tam clari ciuis fortuna, qui modo duobus filijs Hectore, & Nicanore orbatus, cum eo, quem reliquum calamitas fecerat, absens diceret causam. Itaque Amyntas regis Prætor, inclinatam ad misericordiam concionem, rursus asperam in Philotam oratione commouit. Proditos eos esse Barbaris: neminem ad coniugem suam, neminem in patriam, & ad parentes fuisse redditurum: velut truncum corpus, dempto capite, sine spiritu, sine nomine, in aliena terra ludibrium hostis futuros. Haud quaquam pro re ipsius Amyntæ oratio grata Regi fuit, quod coniugum, quòd patriæ admonitos pigriores ad cętera munia exequenda fecisset. Tunc Cœnus, quanquam Philotæ sororem matrimonio secum coniunxerat, tamen acrius, quàm quisquam in Philotam inuectus est, parricidam esse Regis, patriæ, exercitus clamitans: saxumq; quod fortè ante pedes iacebat, arripuit, emissurus in eum, ut plerig; crediderê, tormen-

tis subtrahere cupiens: sed Rex manu
eius inhibuit, dicendæ prius causæ d
bere fieri potestatem, nec aliter iu
cari passurum se affirmans. Tum dice
iussus permissus Philotas, siue cōscie
tia sceleris, seu periculi magnitudi
amens, & attonitus, non attollere oc
los, non hiscere audebat. Lachrym
deinde manantibus, linquente anim
in eum à quo tenebatur, incubuit: a
stersisque amiculo eius oculis, pau
tim recipiens spiritum, ac vocem,
cturus videbatur. Iamque Rex intue
eum: Macedones, inquit, de te iu
caturi sunt: quæro, an patrio sermo
sis apud eos vsurus. Tum Philotas: Pr
ter Macedonas, inquit, plerique a
sunt, quos facilius, quæ dicam, perce
turos arbitror, si eadem lingua fue
vsus, qua tu egisti, non ob aliud, cre
quam vt oratio tua intelligi posset
pluribus. Tum Rex: Ecquid vide
odio etiam sermonis patrij Philotam
teneri? Solus quippe fastidit eum dic
re. Sed dicat sanè vtcunq; cordi est, du
memineritis æquè illum à nostro m
re, atq; sermone abhorrere. Atque i
concione excessit.

10 Tum Philotas: Verba, inquit, i
nocenti reperire facile est, modum v
borum misero tenere difficile. Itaq
inter optimam conscientiam, & iniqu
simam fortunam destitutus, ignoro q
modo, & animo meo, & tempori p
seam. Abest quidem optimus cau
meæ iudex; qui cur me ipse audire
luerit,

fuerit, non mehercule à excogito, cum ille vtique cognita causa, tam damnare me liceat, quàm obluere. Non cognita vero, liberari ab absente non possum, qui à præsente damnatus sum. Sed quanquam vincti hominis non supervacua solum, sed etiam inuisa defensio est, quæ iudicem non docere videtur, sed arguere: tamen vtcunque licet dicere, me metipse non deseram, nec committam, vt damnatus etiam mea sententia videar. Equidem cuius criminis reus sim, non video. Inter coniuratos nemo me nominat. De me Nicomachus nihil dixit. Ceballinus plus quàm audierat, scire no. potuit. Atqui coniurationis caput me fuisse credit Rex. Potuit ergo Dymnus eum præterire, quem sequebatur? præsertim cùm quærenti socios, vel falsò fuerim nominandus, quo facilius qui tentabatur posset impelli, non enim detecto facinore nomen meum præterijt, vt posset videri socio pepercisse. Nicomachus, quem taciturum arcana de semetipso credebat, confessus, a' ijs nominatis, me vnum subtrahebat. Quæso, commilitones, si Ceballinus non me adisset, nihil me de coniuratis scire voluisset, non hodie decerem causam nullo me nominante? Dymnus sanè, & viuat adhuc, & velit mihi parcere: quid cæteri, quid de se confitebuntur? me videlicet subtrahent? maligna est calamitas: & verè noxius, cùm suo supplicio cruciatur, acquiescit alieno. Tot conscij ne in-

equuleum quidem impositi verum fatebuntur? Atqui nemo parcit morituro, nec cuiquam moriturus, vt opinor. Ad verum crimen, & ad vnum reuertendum mihi est. Cur rem delatam ad te tacuisti? cur tam securus audisti? Hoc qualecunque est, confesso mihi, vbicunque es, Alexander, remisisti, dexteram tuam amplexus reconciliati pignus animi, conuiuio quoque interfui: Si credidisti mihi, absolutus sum: si pepercisti, dimissus. Vel iudicium tuum serua. Quid hac proxima nocte, qua digressus sum à mensa tua, feci? quod nouum facinus delatum ad te, mutauit animũ tuum? Graui sopore acquiescebam, cùm me malis indormientem meis inimici vinciendo excitarunt. Vnde, & parricidæ & proditori tam alti quies somni? Scelerati conscientia obstrepente cùm dormire non possint, agitant eos furiæ, non consummato modo, sed, & cogitato parricidio. At mihi securitatem primùm innocentia mea, deinde dextera tua obtulerant. Non timui ne plus alienæ crudelitati apud te liceret, quàm clementiæ tuæ. Sed ne te mihi credidisse pœniteat, res ad me deferebatur à puero, qui non testem, non pignus indicij exhibere poterat, impleturus omnes metu, si cœpisset audiri. Amatoris, & scorti iurgio interponi aures meas credidi infelix, & fidem eius suspectam habui, quòd non ipse deferret, sed fratrem potius subornaret. Timui, ne negaret mandasse se

Cebal-

Ceballino, & ego viderer multis amicorum Regis fuisse periculi causa. Sic quoque cùm læserim neminem, inueni, qui mallet perire me, quàm incolumem esse. Quid inimicitiarum creditis accepturum fuisse, si insontes lacessissem? At enim Dymnus se occidit. Num igitur facturum eum diuinare potui? Minimè. Ita quod solum indicio fidem fecit, id me, cùm à Ceballino interpolatus sum, mouere non poterat. At herculè si conscius Dymno tanti sceleris fuissem, biduò illo proditos esse nos dissimulare non debui. Ceballinus ipse tolli de medio nullo negotio potuit. Deinde, post delatum indicium quid opperiturus eram? Cubiculum Regis solus intraui, ferro quidem cinctus. Cur distuli facinus? An sine Dymno non sum ausus? Ille igitur princeps coniurationis fuit. Sub illius vmbra Philotas latebam, qui regnum Macedonum, affecto. Ecquis è vobis corruptus est donis? quem ducem, quem Præfectum impensius colui? Mihi quidem obijcitur, quod societatem patrij sermonis aspernet, quod Macedonum mores fastidiam. Sic ergo Imperio quòd dedignor immineo. Iampridem natiuus ille sermo commercio aliarum gentium exoleuit: tam victoribus, quàm victis peregina lingua discenda est. Non mehercule ista me magis lædunt, quàm quòd Amyntas Perdiccæ filius insidiatus est Regi: cum quo quod amicitia fuerit mihi non recuso defendere, si fratrem Regis non

oportuit diligi à nobis. Sin autem i[llegible]
illo fortunæ gradu positum etiam vene
rari necesse erat, verum quæso, quo
non diuinaui, reus sum? An impiorum
amicis infontibus quoque moriendum
est? Quod si æquum est, cur tam di[u]
viuo? si iniustum, cur nunc demum oc
cidor. At enim scripsi, Misereri me
eorum quibus viuendum esset, sub eo
qui se Iouis filium crederet. Fides ami
citiæ, veri consilij periculosa libertas
me decepistis: vos quæ sentiebam, n[e]
reticerem, impulistis. Scripsisse me ho[c]
fateor Regi, non de Rege: non enim
faciebam inuidiam, sed pro eo time
bam. Dignior mihi Alexander videba
tu, qui Iouis stirpem tacitus agnosce
ret, quàm qui prædicatione iactaret.
Sed quoniam oraculi fides certa est, si[t]
Deus causæ meæ testis. Retinere me i[n]
vinculis, dum consulitur Ammonius i[n]
arcanum, & occultum scelus. Interim
qui Regem nostrum dignatus est filiu[m]
neminem eorum, qui stirpi suæ insidian
sunt latere patietur. Si certiora oracu
lis creditis esse tormenta, ne hanc qui
dem exibendæ veritatis fidem depre
cor. Solent rei capitis adhibere vobi[s]
parentes. Duos fratres ego nuper amisi
patrem nec ostendere possum, nec in
uocare audeo, cum & ipse tanti crimi
nis reus sit. Parum est enim tot modo
liberorum parentem, in vnico filio ac
quiesc. entem, eo quoque orbari, ni ipse
in rogum meum imponitur. Ergo, cha
rissime pater, & propter me morieris
&

& mecum. Ego tibi vitam adimo, ego senectutem tuam extinguo: Quid enim me procreabas infelicem aduersantibus Dijs? an vt hos ex me fructus perciperes, qui te manent? Nescio, adolescentia mea miserior sit, an senectus tua. Ego in ipso robore ætatis eripior: tibi carnifex spiritum adimet, quem si fortuna expectare voluisset, natura poscebat. Admonuit me patris mei mentio, quàm timidè, & cunctanter, quæ Cebalinus detulerat ad me, indicare debuerim. Parmenio enim cum audisset venenũ à Philippo medico Regi parari, deterrere cũ voluit epistola scripta, quo minùs medicamentũ biberet, quod medicus dare constituerat. Num creditum est patri meo? Num vllam authoritatem eius literę habuerunt? Ego ipse quoties quę audierã, detuli cum ludibrio credulitatis repulsus sum. Sic, & cum indicamus, inuisi: & cum tacemus, suspecti sumus, quid facere nos oportet? Cùmque, vnus è circumstantiũ turba exclamasset, benè meritis non insidiari: Philotas, Rectè, inquit, quisquis es, dicis. Itaque, si insidiatus sum, pænam non deprecor, & finem facio dicendi, quoniam vltima verba grauia sunt visa auribus vestris. Abducitur deinde ab ijs qui custodiebant eum.

11 Erat inter duces manu strenuus Belon quidam, pacis artium, & ciuilis habitus rudis, vetus miles, ab humili ordine ad eum gradum, in quo tunc erat, promotus. qui tacentibus cæte-

ris, stolida audacia ferox, admonere eos cœpit, quoties quisque diuersorijs, quæ occupassent, deturbatus esset, vt purgamenta seruorum Philotæ reciperentur eo, vnde commilitones expulisset: auro argentoque vehicula eius onusta totis vicis stetisse: at ne in vicina quidem diuersorij quenquam commilitonum receptum esse; sed per dispositos, quos ad somnum habebat, omnes procul relegatos, ne fremitu vllo murmurantium inter se, silentio verius, quã somno excitaretur. Ludibrio ei fuisse rusticos homines, Phrygasque, & Paphlagonas, appellatos, qui non erubesceret, Macedo natus, homines linguæ suæ per interpretem audire. Cur Ammonem consuli vellet? eundem Iouis arguisse mendacium, Alexandrum filium agnoscentis, scillicet veritum ne inuidiosum esset, quod Dij offerent, cùm insidiaretur capiti Regis, & amicũ non consuluisse eum Iouem. Nunc ad oraculum mittere, dum pater eius solicitetur, qui præsit in Media: & pecunia, quæ eius custodiæ commissa sit, perditos homines, ad societatem sceleris impellat. Ipsos missuros ad oraculum, non qui Iouem interrogent, quod ex Rege recognouerint, sed qui gratias agant, qui vota pro incolumitate Regis optimi persoluant. Tum verò vniuersa concio accensa est, & à corporis custodibus initium factum, clamantibus, discerpendum esse parricidam manibus eorum. Id quidem Philotas, qui

gra-

grauiora supplicia metueret, haud sanè iniquo animo audiebat. Rex in concionem reuersus, siue vt in custodia quoque torqueret, siue vt diligentius cuncta cognosceret, concilium in posterum diem distulit. Quanquàm in vesperam inclinabat dies, tamen amicos conuocari iubet: & cæteris quidem placebat, Macedonum more obrui saxis. Hephæstion autem, & Craterus, & Cænus tormentis veritatem exprimendam esse dixerunt: & illi quoque, qui aliud suaserant, in horum sententiam transeunt. Concilio ergo dimisso, Hephæstion cum Cratero, & Cœno ad quæstionem de Philota habendam consurgunt. Rex Cratero accersito, & sermone habito, cuius summa non edita est, in intimam diuersorij partem secessit, & remotis arbitris in multam noctem quæstionis expectauit euentum. Tortores in conspectu Philotæ omnia crudelitatis tormenta proponunt. Et ille vltrò: quid cessatis, inquit, Regis inimicum interfectorem confitentem occidere? quid quæstione opus, est? Cogitaui, volui. Craterus exigere, vt quæ confiteretur, in tormentis quoque diceret. Dum corripitur, dum obligatur oculi, dum vestis exuitur, gentium iura, Deos patrios nequicquam apud surdas aures inuocabant. Per vltimos deinde cruciatus, vtpotè damnatus, & inimicis in gratiam Regis torquentibus, laceratur. Ac primo quanquam hinc igne, illinc verbera iam non ad

quæstionem, sed ad pœnam ingerebantur, non vocem modo, sed etiam gemitus habuit in potestate. Sed postea-quàm intumescens corpus vlceribus flagellorum ictus nudis ossibus incussos ferre non poterat: si tormentis adhibituri modum essent, dicturum se, quæ scire expeterent, pollicetur. Sed finem quæstioni fore, iurare eos per Alexandri salutem volebat, remoueriq; tortores. Et vtroque impetrato, Cratero inquit: Dic quid me velis dicere? Illo indignante ludificari, rursusque reuocante tortores, tempus petere cœpit, dum reciperet spiritum, cuncta quæ sciret indicaturus. Interim equites nobilissimus quisque, & ij maximè, qui Parmenionem, propinqua cognatione contingebant, postea quàm Philotam torqueri fama vulgauerat, legem Macedonum veriti, qua cautum erat, vt propinqui eorum, qui Regi insidiati erant, cum ipsis necarentur: alij se interficiunt alij in deuios montes, vastasque solitudines fugiunt, ingenti per tota castra terrore diffuso: donec Rex, tumultu cognito, legem se supplicij coniunctis sontium remittere edixit. Philotas verone, an mendacio liberare se à cruciatu voluerit, anceps coniectura est: quoniam, & vera confessis, & falsa dicentibus idem doloris finis ostenditur. Cæterùm, Pater, inquit, meus Hegelocho, quam familiariter vsus sit, non ignoras. Illum dico Hegelochum, qui in acie cecidit. Hic omnium ma-

lorum

forum nobis causa fuit. Nam cùm primùm Iouis filium se salutari iussit Rex, id igne ferens ille. Hunc igitur Regem agnoscimus, inquit, qui Philippum dedignatur patrem? Actum est de nobis, si ista perpeti possumus. Non homines solum, sed etiam Deos despicit, qui postulat Deus credi. Amisimus Alexandrum, amisimus Regem incidimus in superbiam, nec Dijs, quibus se exæquat, nec hominibus, quibus se eximit tolerabilem. Nostrone sanguine Deum fecimus, qui nos fastidiat? qui grauetur mortalium adire concilium? Credite mihi, & nos, si viri sumus, à Dijs adoptabimur. Quis proauum eius Alexandrum, quis deinde Archelaum, quis Perdiccam occisos vultus est? hic quidem interfectoribus patris ignouit. Hæc Hegelochus dixit supra cœnam, & postero die prima luce à patre accersor. Tristis erat, & me mœstum videbat; audieramus enim, quæ sollicitudinem incuterent. Itaque vt experiremur, vtrumne vino grauatus effudisset illa, an altiore concepta consilio, accersiri eum placuit. Venit, eodemque sermone vltro repetito adiecit, se siue auderemus duces esse, proximas à nobis partes vindicaturum: siue deesset animus, consilium silentio esse tecturum. Parmenioni, viuo adhuc Dario, intempestiua res videbatur, non enim sibi, sed hosti esse occisuros Alexandrum. Dario vero sublato, præmium Regis occisi

Asiam,

Afiam, & totum Orientem interfecte ribus esse cæssurum. Approbatoq; cor filio, in hæc fides data est, accepta Quod ad Dymnum pertinet, nihil scio & hæc confessus, intelligo non prode se mihi, quòd prorsus sceleris exper sum. Illi rursus tormentis admotis, cùm ipsi quoque hastis os, oculosque eiu euerberarent, vt hoc quoque crimen confiteretur, expressere. Exigentibu deinde vt ordinem cogitati sceleris ex poneret: cùm Diu Bactra retentura Re gem viderentur, timuisse respondit, n pater LXX. natus annos tanti exercitu dux, tantæ pecuniæ custos interim ex tingueretur, ipsique spoliato tantis vi ribus, occidendi Regis causa non esset. Festinasse ergo se, dum præmium ha beret in manibus. Repræsentasse con silium: cuius patrem fuisse authorem. si crederent, tormenta quanquàm to lerare non posset, tamen non recusare Illi collocuti, satis quæsitum videri, ad Regem reuertuntur: qui postero die, & quæ confessus erat Philotas, recitari & ipsum, quia ingredi non poterat, iussit afferri. Omnia agnoscente eo dem, Demetrius, qui proximi sceleris particeps esse arguebatur, producitur, multa affirmatione, animique pariter constantia & vultu abnuens, quicquam sibi in Regem cogitatum esse. Tor menta etiam deposcebat in semetip sum. Cùm Philotas circumlatis oculis incideret in Calinquemdam haud pro cul stantem, propius eum iussit acce-

dere,

dere. Illo perturbato, & recusante transire ad eum, Patieris, inquit, Demetrium mentiri rursusque me excruciari? Calor vox languisque defecerant. & Macedones Philotam inquinare innoxios velle suspicabantur: quia nec à Nicomacho, nec ab ipso Philota, cùm torqueretur, nominatus esset adolescens: qui vt præfectos Regis circumstantes se vidit, Demetrium & semetipsum id facinus cogitasse confessus est. Omnes ergo à Nicomacho nominatos, more patrio dato signo, saxis obruerunt. Magno non modò salutis, sed etiam vitæ periculo liberatus erat Alexander: quippè Parmenio, & Philotas principes amicorum, nisi palàm sontes sine indignatione totius exercitus non potuissent damnari. Itaque anceps quæstio fuit. Dum inficiatus est facinus, crudeliter torqueri videbatur; post confessionem, Philotas ne amicorum quidem misericordiam meruit.

✠

QVIN-

QVINTI CVRTI

De rebus gestis ALEXANDRI MAGNI Regis Macedonum.

LIBER SEPTIMVS.

ARGVMENTVM.

1 *Alexander sanguine suorum madens Lyncestem maiestatis reum interfici curat: deinde in Amyntam, & Simmiam Philotæ amicos inquirit, qui suam innocentiam graui oratione tuentur.*

2 *Amynta, & fratribus in gratiam receptis, Polydamas à rege iussus, in Mediam celeriter profectus, Parmenionem interfici curat: unde indignatio, & seditio, qua tandem extinguitur.*

3 *Varios populos sub iugum mittit Alexander, & septendecim dierum spatio cum exercitu Caucasum superat.*

4 *Bessus de bello aduersus Alexandrum consultat inter epulas, & sapienti Cobaris consilio minimè acquiescit: dum Alexander Bactra peruenit, vbi de Græcorum defectione, & Satibarzane singulari certamine occiso aduenit ei nuncius.*

5 *Exercitus Alexandri siti liberatus, Oxum amnem industriè traijcit: Bessus dolo captus ad Alexandrum adducitur, a quo Darij fratri Oxatri cruci figendus traditur.*

6 Barbarorum, & Macedonum erga Alexandrum beneuolentia. Varias vrbes expugnat; Alexandriam ad Tanaim amnem condit, & breuissimo temporis spatio absoluit.

7 De bello Scytis inferendo Alexander ager ex vulnere cum suis init consilium, Aristander vates regis voluntati exterum significata accommodat. Menedemus a Spitamene per insidias cum duobus peditum millibus, & 300 equitibus à Dahis interficitur: quod callide admodum Alexander dissimulat.

8 Dum exercitus ad bellum accingitur, Scytharum legati aduenient, & de pace egregiam prorsus ad Alexandrum habent orationem.

9 Alexander legatis dimissis Tanaim trāsit, bellum Scytis infert, & cum victis benignè agit.

10 Sogdianorum nobilium inuictus animus, Bessi supplicium; exercitus Alexandri nouo milite auctus.

11 Petram vrbem amplissimam situ, naturaque loci ferè inexpugnabilem Alexander ad deditionem cogit.

a PHilotam sicut recentibus sceleris eius vestigijs iure affectum supplicio censuerant milites; ita postequàm desierat esse, quem odissent, inuidia in misericordiam vertitur. Mouerat & claritas iuuenis, & patris eius senectus atque orbitas. Primus Asiam aperuerat Regi omni-

omnium periculorum eius particep
semper alterum in acie cornu defende
rat. Philippo quoque ante omnes am
cus, & ipsi Alexandro tàm fidus,
occidendi Attalum non alio ministr
vti mallet. Horum cogitatio subiba
exercitum, seditiosæque voces refere
bantur ad Regem, queis ille haud san
motus, satisque prudens, otij vitia ne
gotio discuti, edicit, vt omnes in ve
stibulo regiæ prestò adforent; quos vb
frequentes adesse cognouit, in concio
nem processit. Haud dubiè ex compo
sito Apharias postulare cœpit, vt Lyn
cestes Alexander, qui multo antequam
Philotas, Regem voluisset occidere,
exhiberetur. A duobus indicibus (sicut
supra diximus) delatus, tertium iam
annum custodiebatur in vinculis. Eun-
dem in Philippi quoque cædem coniu-
rasse cum Pausania, pro comperto fuit:
sed quia primus Alexandrum Regem
salutauerat, supplicio magis, quàm cri-
mini fuerat exemplus. Tum quoque
Antipatri soceri eius preces iustam
Regis iram morabatur. Cæterum re-
cruduit soporatus dolor: quippè veteris
periculi memoriam, præsentis cura re-
nouabat. Igitur Alexander ex custodia
educitur, iussusque dicere, quanquam
toto triennio meditatus erat defensio-
nem, tamen hæsitans, & trepidus pauca
ex ijs, quæ composuerat, protulit: ad
vltimum nõ memoria solùm, sed etiam
mens eum destituit. Nulli erat dubium,
quin trepidatio conscientiæ indicium
esset,

esset, non memoriæ vitium. Itaque ex ijs,qui proximè astiterant obluctantem adhuc obliuioni, lanceis confoderunt: cuius corpore sublato, Rex introduci iussit Amyntam, & Simmiam. Polemon verò minimus ex fratribus, cùm Philotam torqueri comperisset, profugerat. Omnium Philotæ amicorum hi carissimi fuerant, ad magna & honorata ministeria illius maximè suffragatione producti; memineratque Rex summo studio ab eo conciliatos sibi. Nec dubitabat huius quoque vltimi consilij fuisse participes. Igitur olim esse sibi suspectos matris suæ literis quibus esset admonitus, vt ab his salutem suam tueretur: cæterùm se inuitum deteriora credentem, nunc manifestis indicijs victum iussisse vinciri. Nam pridie quã detegeretur Philotæ scelus, quin in secreto cum ipso fuissent, non posse dubitari: Fratrem verò, qui profugerit, cùm Philotas torqueretur, aperuisse fugæ causam Nuper præter consuetudinem officij specie amoris longiùs cæteris admouisse semetipsos lateri suo nulla probabili causa: seque mirantem quòd non vice sua tali fungerentur officio, ex ipsa trepidatione eorum perterritum, strenuè ad armigeros, qui proximè sequebantur, recessisse. Ad hoc accedere, quòd cum Antiphanes scriba equitum Amyntæ denuntiasset, pridie quàm Philotæ scelus deprehensum esset, vt ex suis equis, more solito, daret ijs, qui amisissent suos: superbè respon-

disse, nisi incepto desisteret, breui fu-
turum quis ipse esset. Iam linguæ vio-
lentiam, temeritatemq; verborum, quæ
in semetipsum iacularentur, nihil aliud
esse, quàm scelesti animi indicem, &
testem: quæ si vera essent, idem rec-
tuisse eos, quod Philotam: si falsa,
exigere ipsum vt refellant. Productu
deinde Antiphanes, de equis non tra-
ditis, & adiectis etiam superbè minis.
Inde captus Amyntas: facta dicendi
potestate: Nihil, inquit, interest Re-
gis: peto, vt dum dico, vinculis libe-
rer. Rex solui vtrunque iubet: desi-
derantiq; Amyntæ vt habitus quoque
redderetur: armigeri lanceam dari
iussit: quam vt læua comprehendit,
euitato eo loco, in quo Alexandri cor-
pus paulò ante iacuerat: Qualiscunque
inquit, exitus nos manet Rex, confi-
temur, prosperum euentum tibi debi-
turos, tristiorem fortunæ imputaturos.
Sine præiudicio dicimus causam: libe-
ris corporibus, animisque habitum
etiam, in quo te comitari solemus, red-
didisti. Causam non possumus, fortu-
nam timere desinemus. Te quæso,
permittas mihi id primum defendere,
quod à te vltimum obiectum est. Nos,
Rex, sermonis aduersus maiestatem
tuam habiti nullius conscij sumus no-
bis. Dicerem iam pridem vicisse te
inuidiam, nisi periculum esset, ne alia
malignè dicta crederes blanda oratio-
ne purgari. Cæterùm etiam si militis
tui, vel in agmine deficientis, & fati-
gati,

gati, vel in acie periclitantis, vel in tabernaculo ægri, & vulnera curantis, aliqua vox asperior esset accepta, meruerimus fortibus factis, vt malles ea tempori nostro imputare, quàm animo. Cùm quid accidit tristius, omnes rei sunt corporibus nostris: quæ vtique non odimus, infestas admouemus manus: parentes liberis, si occurrant, & ingrati, & inuisi sunt. Contra, cùm donis honoramur, cum præmijs onusti reuertimur, quis ferre nos potest: quis illam animorum alacritatem cõtinere? Militantium nec indignatio, nec lætitia moderata est. Ad omnes affectus impetu rapimur, vituperamus, laudamus, miseremur, irascimur. Vtcumque præsens mouet affectio, modò Indiam adire, & Oceanum libet, modò coniugum, & liberorum, patriæque memoria occurrit. Sed has cogitationes, has inter se colloquentium voces signum tuba datum finit. In suos ordines quisque currimus, & quicquid irarum in tabernaculo conceptum est, in hostium effunditur capita. Vtinam Philotas quoq; intra verba peccasset. Proinde ad id reuertar, propter quod rei sumus. Amicitiam, quæ nobis cum Philota fuit, adeò non eo inficias, vt expetisse quoq; nos, magnosq; ex ea fructus percepisse confitear. An verò Parmenionis, quem tibi proximum esse voluisti, filium, omnes penè amicos tuos dignatione vincentem, cultum à nobis esse miraris? Tu hercule (si verum

audire

audire vis) Rex, huius nobis peri
causa es. Quis enim alius effecit, v
Philotam decurrerent, qui placere
lent tibi? Ab illo traditi, ad hunc g
dum amicitiæ tuæ ascendimus,
apud te fuit, cuius gratiam expete
& iram timere possemus. An no
propemodum in tua verba, tui o
nes te præeunte iurauimus, eosd
nos inimicos, amicosque habitu
esse, quos tu haberes? hoc sac
mento pietatis obstricti auersaren
scilicet, quem tu omnibus præfe
bas? Igitur si hoc crimen est, tu p
cos innocentes habes, imò herc
neminem. Omnes enim Philotæ am
esse voluerunt: sed totidem, quot v
lebant, esse non poterant. Ità si à co
scijs amicos non diuidis, nec ab ami
quidem separabis illos, qui idem e
voluerunt. Quod igitur conscient
affertur indicium? vt opinor, quia p
die familiariter, & sine arbitris locu
est nobiscum. At ego purgare non
possem, si pridie quicquam ex veter
vita, ac more mutassem. Nunc verò,
vt omnibus diebus, illo quoq; qui su
pectus est, fecimus, consuetudo dilu
crimen. Sed equos Antiphani non
dedimus. & pridie quàm Philotas d
tectus est, hæc mihi cum Antiphane
res erat; qui si nos suspectos facere
vult, quod illo die equos non dedimu
semetipsum, quod eos desiderauerit
purgare non poterit. Anceps enim cr
men est inter retinentem, & exigen

tem,

tem, nisi quòd melior est causa suum tradentis, quàm poscentis alienum. Cæterùm Rex, equos decem habui, è quis Antiphanes octo iam distribuerat iis, qui amiserant suos. Omnino duos ipse habebam: quos cùm vellet abducere homo superbissimus, certè iniquissimus, nisi pedes militare vellē, retinere cogebat. Nec inficias eo, liberi hominis animo locutum esse me cum ignauissimo, & hoc vnum militiæ suæ vsurpante, vt alienos equos pugnaturis distribuat. Huc enim malorum ventum est, vt verba mea eodem tempore & Alexandro excutem, & Antiphani. At herculè mater de nobis inimicis tuis scripsit. Vtinam prudentiùs esset solicita pro filio, & non inanes quoque species anxio animo figuraret. Quare enim non adscripsit metus sui causam? Denique non ostendit authorem, quo facto, dictoue nostro mota, tam trepidas tibi literas scripsit. O miseram conditionem meam, cui forsitan non periculosius est tacere, quàm dicere. Sed vtcunque cessura res est, malo tibi defensionem meam displicere, quàm causam. Agnosces autem quæ dicturus sum quippe meministi, cùm me ad perducendos ex Macedonia milites mitteres dixisse te, multos integros iuuenes in domo tuæ matris abscondi. Præcepisti igitur mihi, ne quem præter te intuerer, sed detrectantes militiam perducerem ad te. Quod equidem feci, & liberius, quàm expediebat mihi,

mihi, executus sum imperium tum
Gorgiam, & Hecatæum, & Gorgata
quorum bona opera vteris, inde p
duxi. Quid igitur iniquius est, qu
me qui, si tibi non paruissem, iure
turus fui pœnas, nunc perire, qu
parui? Neque enim vlla alia matri t
persequendi nos causa est, quàm qu
vtilitatem tuam muliebri præpo
mus gratiæ. VI. millia Macedonu
peditum, & DC. equites adduxi: q
rum pars secutura me non erat, si m
tiam detrectantibus indulgere vo
sem. Sequitur ergo, vt quia illa prop
hanc causam irascitur nobis; tu mi
ges matrem, qui iræ eius non obtuli

a Dum hæc Amyntas agit, forte
peruenerunt, qui fratrē eius Polemo
de quo ante dictum est, fugientem c
secuti vinctum reducebant. Infesta c
cio vix inhiberi potuit, quin proti
suo more saxa in eum iaceret. Atq
ille sanè interritus: Nihil, inquit,
me deprecor, modò ne fratrum inn
centiæ fuga imputetur mea. Hoc si
fendi non potest, meum crimen f
Horum idipsum melior est causa, qu
ego, qui profugi suspectus sum. H
elocuto vniuersa concio assensa e
Lachrymæ deinde omnibus man
cœperunt, adeo in contrarium repe
mutatis, vt solum pro eo esset, qu
maximè læserat. Iuuenis erat pri
ætatis flore pubescens, quem in
æquites tormentis Philotæ conturbat
alienus terror abstulerat. Deserun

enim

enim à comitibus, & hæsitantem inter reuertendi fugiendique consilium, qui secuti erant, occupauerunt. Is tum flere cœpit, & os suum conuerberare, mœstus non suam vicem, sed propter ipsum periclitantium fratrum. Mouerat que iam Regem non concionem modo: sed vnus erat implacabilis frater, qui terribili vultu intuens eum; Tum ait, demens lachrymare debueras cum equo calcaria subderes, fratrum desertor, & desertorum comes. Miser, quò, & vnde fugiebas? Effecisti, vt reus capitis, accusatoris vterer verbis. Ille peccasse se, sed grauius in fratres, quàm insemetipsum fatebatur. Tum verò neque lachrymis, neque acclamationibus, quibus studia suo multitudo profitetur, temperauerunt. Vna vox erat pari omnium consensu, vt insontibus, & fortibus viris parceret. Amici quoq; data misericordiæ occasione, consurgunt, flentesq; Regem deprecantur. Ille silentio facto; Et ipse, inquit, Amyntam mea sententia, fratresq; eius absoluo. Vos autem iuuenes malo beneficij mei obliuisci, quàm periculi vestri meminisse. Eadem fide redire in gratiam mecum, qua ipse vobiscum reuertor. Nisi quæ delata essent, excussissem, valde dissimulatio mea suspecta esse potuisset. Sed satius est purgatos esse, quàm suspectos. Cogitate, neminem absolui posse, nisi qui dixerit causam. Tu amynta, ignosce fratri ego; erit hoc semper etiam mihi re-

conciliati animi tui pignus. Concione deinde dimissa, Polydamanta vocari iubet. Longe acceptissimus Parmenioni erat proximus lateri in acie stare solitus. Et quanquam conscientia fretus in regiam venerat: tamen vt iussus est fratres suos exhibere admodum iuuenes, & Regi ignotos ob ætatem, fiducia in solicitudinem versa trepidare cœpit, sæpius quæ nocere possent, quàm quibus eluderet, reputans. Iam armigeri, quibus imperatum erat, produxerant eos, cum exanguem metu Polydamante propius accedere iubet: submotisque omnibus, Scelere, inquit, Parmenionis omnes pariter appetiti sumus, maxime ego, ac tu, quos amicitiæ specie fefellit: ad quem persequendum, puniendumque (vide quantum fidei tuæ credam) te ministro vti statui. Obsides, dum hoc peragis erunt fratres tui. Proficiscere in Mediam, & ad Præfectos meos literas scriptas manu mea perfer. Velocitate opus est, qua celeritatem famæ antecedas noctu peruenire illhuc te volo postero die quæ scripta erunt, exequi. Ad Parmenionem quoque epistolas feres, vnam à me, alteram Philotæ nomine scriptam. Signum annuli eius in mea potestate est. Sic pater credens filio impressum, cum te viderit, nihil metuet. Polydamas tanto liberatus metu, impensius etiam, quam exigebatur, promittit operam. Collaudatusque, & præmijs oneratus, deposita veste,

veste, quam habebat, Arabica induitur: Duo Arabes, quorum interim coniuges ac liberi vinculum fidei obsides apud Regem erant, dati comites. Per deserta etiam ob siccitatem loca camelis vndecima die, quo destinauerat, peruenit. Et prius quàm ipsius nuntiaretur aduentus, rursus Polydamas vestem Macedonicam sumit, & in tabernaculum Cleandri (Prætor hic regius erat) quarta vigilia peruenit. Redditis deinde literis, constituerunt prima luce ad Parmenionem coire. Namque cæteris quoque literas regis attulerat. Iam ad eum venturi erant, cum Parmenioni Polydamanta venisse nuntiauerunt: qui dum lætatur aduentu amici, simulque noscendi, quæ Rex ageret, auidus (quippe longo interuallo nullam ab eo epistolam acceperat) Polydamanta requiri iubet. Diuersoria regionis illius magnos recessus habent, amœnosque nemoribus manu consitis. Ea præcipuè Regum, Satraparumq; voluptas erat. Spatiabatur in nemore Parmenion medius inter duces, quibus erat imperatum literis Regis, vt occiderent. Agendæ autem rei constituerant tempus, cùm Parmenion à Polydamante literas traditas legere cœpisset. Polydamas procul veniens, vt à Parmenione conspectus est, vultu lætitiæ speciem præferente, ad complectendum eum cucurrit: mutuaque gratulatione functi, Polydamas epistolam ad Rege scriptam ei tradidit; Parme-

 nion

nion vinculum epistolæ soluens, quidnam Rex ageret, requirebat. Ille, ex ipsis literis cognitum esse, respondit. Quibus Parmenion lectis: Rex, inquit, expeditionem parat in Aracosios. Strenuum hominem, & nunquam cessantem. Sed tempus saluti suæ, tanta iam parta gloria, parcere. Alteram deinde epistolam Philotæ nomine scriptam lætus, quod ex vultu notari poterat, legebat. Tum eius latus gladio haurit Cleander, deinde iugulum ferit: cæteri exanimemquoque confodiunt. Et armigeri, qui ad aditum nemoris astiterant, cognita cæde, cuius causa ignorabatur, in castra perueniunt, & tumultuoso nuntio milites conciunt. Illi armati ad nemus in quo perpetrata cædes erat, coeunt, & ni Polydamas, cæterique eiusdem noxæ participes dedantur, murum circumdatum nemori euersuros denuntiant, omniumque sanguine Duci parentaturos. Cleander primores eorum intromitti iubet, literasque Regis scriptas ad milites recitat, quibus insidiæ Parmenionis in Regem, preceseque, vt ipsum vindicarent, continebantur. Igitur, cognita Regis voluntate, non quidem indignatio, sed tamen seditio compressa est. Dilapsis pluribus pauci remanserunt, qui salute vt corpus ipsius sepellire permitterent, precabantur. Diu id negatum est Cleandri metu, ne offenderet Regem. Pertinacius deinde præcantibus materiam consternationis subtrahen-

hendam ratus, capite deciso truncum humare permisit. Ad Regem caput missũ est. Hic exitus Parmenionis fuit, militiæ, domique clari viri. Multa sine Rege prosperè, Rex sine illo nihil magnæ rei gesserat. Felicissimo Regi, & omnia ad fortunę suę exigenti modum, satisfecit LXX. natus annos, iuuenis, ducis, & sæpè etiã gregarij militis munera explicuit, acer consilio, manu strenuus; charus principibus, vulgo militum acceptior. Hæc impulerint illum ad regni cupiditatem, an tantum suspectum fecerint; ambigi potest: quia Philotas vltimis cruciatibus victus, vera ne dixerit, quæ facta probari non poterant, an falsis tormentorum petiuerit finem re quoque recenti, cùm magis posset liquere, dubitatum est. Alexander quos mortem Parmenionis conquestos esse compererat, separãdos à cætero exercitu ratus, in vnam cohortem secreuit, ducemque his Leonidam dedit, & ipsum Parmenioni quondam intima familiaritate coniunctum. Ferè ijdem erant, quos alioqui Rex habuerat inuisos. Nam cùm experiri vellet militum animos, admouit, qui literas in Macedoniam ad suos scripsisset, ijs, quos ipse mittebat, perlaturis cum fide, tradere. Simpliciter ad necessarios suos quisque scripserat, quæ sentiebat. Alijs grauis erat, plerisque non ingrata militia. Ita, & agentium gratias, & querentium literæ exceptæ sunt. Et qui fortè tedium laboris per literas erant

questi, hanc seorsum cohortem à cæteris tendere ignominiæ causa iubet, fortitudinem visurus in bello, libertatem linguæ ab auribus credulis remoturus: & consilium temerarium forsitan, quippè fortissimi iuuenes contumelijs irritati erant, sicut omnia alia felicitas Regis excepit. Nihil illius ad bellis promptius fuit. Incitabat virtutem, & ignominiæ demendæ cupido, & quia fortiora facta in paucis latere non poterant.

3 His ita compositis, Alexander Arianorum Satrape constituto, iter pronunciari iubet in Agriaspas, quos iam tunc mutato nomine, Euergetas appellabant, ex quo frigore, victusque penuria Cyri exercitum affectum, tectis, & commeatibus iuuerant. Quintus dies erat vt in eam regionem peruenerat: cognoscit Satibarzanem, qui ad Bessum defecerat, cum equitum manu irrupisse rursus in Arieos. Itaque Caranum, & Erigyum cum Artabazo, & Andronico, & sex millibus Græcorum peditum DC. equites sequebantur. Ipse sexaginta diebus gentē Euergetarum ordinauit, magna pecunia ob egregiam in Cyrum fidem donata. Relicto deinde, qui ijs præesset, Amenide (scriba is Darij fuerat) Arachosios, quorum regio ad Ponticum mare pertinet, subegit. Ibi exercitum, qui sub Parmenione fuerat, occupauit. Sex millia Macedonum erant, & ducenti nobiles, & quinque millia Græcorum, cùm equitibus ducentis, haud dubiè robur omnium virium

rium Regis. Aracosijs datus Memnon Prætor, quattuor millibus peditum, & DC. æquitibus in præsidium relictis. Ipse Rex nationem ne finitimis quidem satis notam, quippe nullo commercio volentem mutuos vsus, cum exercitu intrauit. Parapamisadæ appellantur, agreste hominum genus, & inter barbaros maximè inconditum: locorum asperitas, hominum quoque ingenia durauerat. Gelidissimum Septentrionis axem ex magna parte spectant, Bactrianis ad Occidentem coniuncti sunt. Meridiana regio ad mare indicium vergit. Tuguria latere primo struunt. Et quia sterilis est terra materiæ, in nudo etiam montis dorso vsque ad summum ædificiorum fastigiū eodem laterculo, vtuntur. Cæterum structura latior ab imo, paulatim incremento operis in arctius cogitur: ad vltimum in carinæ maximè modum coit. Ibi foramine relicto, supernè lumen accipiunt. Ad medium vites, & arbores, si quæ in tanto terræ rigore durare potuerunt, obruunt. Penitus hyeme defossæ latent. Cum, niue discussa, aperiri humus cœpit, cœlo, solique redduntur. Cæterùm adeo altæ niues præmunt terram, gelu; & perpetuo pene rigore constrictæ, vt ne auium quidem, feræ ve vllius vestigium extet. Obscura cœli veriùs vmbra, quàm lux, nocti similis præmit terram, vix, vt quæ prope sunt, conspici possint. In hac tamen omnis humani cultus solitudine destitutus exercitus, quicquid malo-

rum tolerari poteſt, protulit inopiam, frigus, latitudinem, deſperationẽ. multos exanimauit rigor inſolitus niuis, multorum adusſit pedes, plurimorum oculis præcipuè perniciabilis fuit: fatigati quippe in ipſo gelu deficientia corpora ſternebant: quæ cùm moueri deſiſſent, vis frigoris ita aſtringebat, vt rurſus ad ſurgendum conniti non poſſent. A commilitonibus torpentes excitabantur. Neq; aliud remedium erat, quàm vt ingredi cogerentur. Tum demum vitali calore moto, membris aliquis redibat vigor. Si qui tuguria Barbarorum adire potuerunt, celeriter refecti ſunt. Sed tanta caligo erat, vt ædificia nulla alia res, quàm fumus oſtẽderet. Illi nunquàm antè in terris ſuis aduena viſo, cùm armatos repentè conſpicerent, exanimati metu, quicquid in tugurijs erat, afferebant, vt corporibus ipſorum parceretur orantes. Rex agmen circuibat pedes, iacentes quoſdam erigens, & alios, cùm ægrè ſequerentur, adminiculo corporis ſui excipiens. Nunc ad prima ſigna, nunc in medium, nunc in vltimo agmine itineris multiplicato labore aderat. Tandem ad culta peruentum loca eſt, commeatuq; largo recreatus exercitus, ſimul, & qui conſequi non poterant, in illa caſtra venerunt. Inde agmen proceſſit ad Caucaſum montem, cuius dorſum Aſiā perpetuo iugo diuidit hinc ſimul mare, quod Ciliciam ſubit: illhinc Caſpium fretum, & amnem Araxem, aliaque regio-

regionis Scythiæ deserta spectat. Taurus secundæ magnitudinis mons committitur Caucaso: à Cappadocia se attolens, Ciliciam præterit, Armeniæq; montibus iungitur. Sic inter se tot iuga velut serie cohærentia, perpetuum habent dorsum: ex quo Asiæ omnia ferè flumina alia in rubrum, alia in Caspium mare, alia in Hyrcanum, & Ponticum decidunt. XVII. dierum spatio Caucasum superauit exercitus. Rupes in eo X. in circuitu stadia complectitur, quatuor in altitudinem excedit: in qua vinctum Promethea fuisse antiquitas tradit. Condendæ in radicibus montis vrbi sedes electa est. VII millibus seniorum Macedonũ, & p̃ɋ̃terea militibus, quorum opera vti desisset, permissum in nouam vrbem considere. Hanc quoque Alexandriam incolæ appellauerunt.

4 At Bessus Alexandri celeritate perterritus, Dijs patrijs sacrificio citò facto sicut illis gentibus mos est, cum amicis ducibusque copiarum inter epulas de bello consultabat. Graues mero suas vires extollere, hostium nunc temeritatem, nunc paucitatem spernere incipiunt. Præcipue Bessus ferox verbis, & parto per scelus regno superbus, ac vix potens mentis dicere orditur: Socordia Darij creuisse hostium famam. Occurrisse enim in Ciliciæ angustissimus faucibus, cum retrocedendo posset perducere incautos in loca naturæ situ inuia, tot fluminibus obiectis, tot montium latebris, inter quas de-

prehensus hostis ne fugæ, quidem, ne-
dum resistenti, occasionem fuerit ha-
biturus. Sibi placere in Sogdianos re-
cedere. Oxum amnem velut murum
obiectum hosti, dum ex finitimis
gentibus valida auxilia concurrerent.
Venturos autem Chorasmios, & Dahas,
Sagasque, & Indos, & vltra Tanaim
amnem colentes Scythas, quorum ne-
minem adeò humilem esse, vt humeri
eius non possent Macedonis militis
verticem æquare. Conclamant temu-
lenti vnam hanc sententiam salubrem
esse; & Bessus circumferri merum lar-
gius iubet, debellaturus super mensam
Alexandrum. Erat in eo conuiuio Co-
bares natione Medus, sed magicæ artis
(si modò ars est, non vanissimi cuiusq;
ludibrium) magis professione, quàm
scientia celeber, alioquin moderatus,
& probus. Is cùm præfatus esset, scire
seruo vtilius parere dicto, quàm afferre
consilium, cum illos qui pareant, idem
quod cæteros maneat: qui verò sua-
deant, proprium sibi periculum: pocu-
lum ei quod habebat in manu, tradi-
dit. Quo accepto Cobares, Natura,
inquit, mortalium hoc quoque nomine
praua, & sinistra dici potest, quod in
suo quisq; negotio hebetior est, quàm
in alieno. Turbida profectò sunt con-
silia eorum, qui sibi suadent. Obstat
alijs metus, alijs cupiditas, nonnun-
quam naturalis eorum, quæ cogitaue-
ris, amor. Nam in te superbia non ca-
dit. Expertus es, vnumquemq; quod
ipse

ipſe repererit, aut ſolum, aut optimum ducere. Magnum onus ſuſtines capite regium inſigne. Hoc aut moderatè perferendum eſt, aut (quod abominor) in te ruet. Conſilio, non impetu opus eſt. Adijcit deinde quod apud Bactrianos vulgò vſurpabant, CANEM TIMIDVM VEHEMENTIVS LATRARE, QVAM MORDERE. Altiſſima quæq; flumina minimo ſono labi. Quæ inferui, vt qualiſcunque inter barbaros potuit eſſe prudentia, traderetur. In his audientium animos ſuſpenderat expectationi ſui. Tum conſilium aperit, vtilius Beſſo, quàm gratius. In veſtibulo, inquit, regiæ tuæ velociſſimus conſiſtit Rex. Ante ille agmen, quàm tu menſam iſtam mouebis. Nunc ab Tanai exercitum acceſſes, & armis flumina oppones: ſcilicet, quà tu fugiturus es, hoſtis ſequi non poteſt? Iter vtrique commune eſt, victori tutius. Licet ſtrenuum metum putes eſſe, velocior tamen ſpes eſt. Quin validioris occupas gratiam, dediſq; te? Vtcunq; ceſſeris, meliorem fortunam deditus, quàm hoſtis habiturus. Alienum habes regnum, quo facilius eo careas. Incipies forſitan iuſtus eſſe, Rex, cùm ipſe fecerit, qui tibi, & dare poteſt regnum, & eripere. Conſilium habes fidele, quod diutiùs exequi ſuperuacuum eſt. Nobilis equus vmbra quoque virgæ regitur, ignauus ne calcari, quidem concitari poteſt. Beſſus, & ingenio, & multò mero ferox adeò exarſit, vt vix

ab amicis, quominus occideret eum (nam stinxerat quoque acinacem) continerentur. Certè e conuiuio prosiluit haud quaquàm potens mentis. Cobares inter tumultum elapsus ad Alexandrum transfugit. VIII millia Bactrianorum habebat armata Bessus, quæ, quamdiu propter cæli intemperiem Indiam potiùs Macedonas petituros crediderant, obedienter imperata fecerunt. Postquam aduentare Alexandrum compertum est, in suos quisque vicos dilapsi, Bessum reliquerunt. Ille cum clientum manu, qui non mutauerant fidem, Oxo amne superato exustisque nauigijs quibus transierat, ne ijsdem hostis vteretur, nouas copias in Sogdianis contrahebat. Alexander Caucasum quidem (vt suprà dictum est) transierat: sed inopia frumenti propè ad famem ventum erat. Succo ex sesema expresso, haud secus quàm oleo artus perungebant. Sed huius succi ducenis quadragenis denarijs amphoræ singulæ, mellis denarijs trecenis nonagenis, trecenis vini æstimabantur: tritici nihil, aut admodum exiguum reperiebatur. Sirrhos vocabant Barbari, quos ita solerter abscondunt, vt nisi qui defoderunt, inuenire non possint. In ijs conditæ fruges erant. In quarum penuria milites fluuiatili pisce, & herbis sustinebantur. Iamq; hæc ipsa alimenta defecerant, cùm iumenta, quibus onera portabant, cædere iussi sunt; horum carne, dum in

Bactra-

Bactrianos petituri erant, traxere vitam. Bactrianæ terræ multiplex, & varia natura est. Alibi multa arbor, & vitis largos, mitesque fructus alit. Solum pingue crebri fontes rigant. Quæ mitiora sunt, frumento conseruntur. Cætera armentorum pabulo cedunt. Magnam deinde partem eiusdem terræ steriles arenæ tenent. Squalida siccitate regio, non hominem, non frugem alit. Cum verò venti à Pontico mari spirant, quidquid sabuli in campis iacet converrunt. Quod vbi cumulatum est, magnorum collium procul species est, omniaque pristini itineris vestigia intereunt. Itaque qui transeunt campos nauigantium modo noctu sydera obseruant, ad quorum cursum iter dirigunt: & propemodum clarior est noctis vmbra, quàm lux. Ergo interdiu inuia est regio; quia nec vestigium, quod sequantur, inueniunt, & nitor sydetum caligine absconditur. Cæterum si quos ille ventus, qui à mari exoritur, deprehendit, arena obruit. Sed quà mitior terra est, ingens hominum, equorum; multitudo gignitur. Itaque Bactriani equites triginta millia expleuerant. Ipsa Bactra regionis eius caput, sita sunt sub monte Parapamiso, Bactrus amnis præterit mœnia. Is vrbi, & regioni dedit nomen. Hic Regi stativa habenti nuntiatur ex Græcia Peloponnensium, Laconumq; defectio. Nondum enim victi erant, cùm proficiscentur tumultus eius principia nuntiaturi:

tiaturi: & alius præsens terror affertur, Scythas, qui vltra Tanaim amnem colunt, aduentare Besso ferentes opem. Eodem tempore, quæ in gente Ariorum Caranus, & Erigyus gesserant, perferuntur. Commissum erat prælium inter Macedones Ariosque. Transfuga Satibarzanes Barbaris præerat: qui cùm pugnam segnem vtrinq; æquis viribus stare vidisset, in primos ordines adequitauit, demptaq; galea, inhibitis, qui tela iaciebant, si quis viritim dimicare vellet, prouocauit ad pugnam, nudum se caput in certamine habiturum. Non tulit ferociam barbari: dux illius exercitus Erygius, grauis quidem ætate, sed, & animi, & corporis robore nulli iuuenum postferendus. Is galea dempta canitiem ostentans: Venit, inquit, dies, quo aut victoria, aut morte honestissima, quales amicos, & milites Alexander habeat, ostendam. Nec plura elocutus, equum in hostem egit. Crederes imperatum vt acies vtræque tela cohiberent. Protinus certè recesserunt, dato libero spatio intenti in euentum non duorum modò, sed etiam suæ sortis: quippe alienum discrimen secuturi. Prior Barbarus emisit hastam, quam Erigyius modica capitis declinatione vitauit. At ipse infestam sarissam, equo calcaribus concito in medio barbari gutture ita fixit, vt per ceruicem emineret. Præcipitatus ex equo barbarus, adhuc tamen repugnabat. Sed ille extractam ex vulnere hastam

rursus

sursus in os dirigit. Satibarzanes hastam manu complexus, quo maturius interiret istum hostis adiuuit: & barbari duce amisso, quem magis necessitate quàm sponte secuti erant, tunc haud immemores meritorum Alexandri, arma Erigyio tradunt. Rex his quidem lætus, de Spartanis haud quaquàm securus, magno tamen animo defectionem eorum tulit, dicens, Non antè ausos consilia nudare, quàm ipsum ad fines Indiæ peruenisse cognouissent. Ipse Bessum persequens copias mouit: cui Erigyius, spolia Barbarica, ceu opimum belli decus præferens occurrit.

§ Igitur Bactrianorum regione Artabazo tradita, sarcinas, & impedimenta ibi cum præsidio reliquit. Ipse cum expedito agmine loca deserta Sulitanorum intrat, nocturno itinere exercitum ducens. Aquarum (vt ante dictum est) penuria prius desperatione quàm desiderio bibendi sitim accendit. Per cccc. stadia, ne modicus quidem humor existit. Arenas vapor æstiui solis accendit, quæ vbi flagrare cœperunt, haud secus, quàm continenti incendio cuncta torrentur. Caligo deindè immodicò terræ feruore excitata, lucem tegit: camporumque non alia, quàm vasti, & profundi æquoris species est. Nocturnum iter tolerabile videbatur, quia rore, & matutino frigore corpora leuabantur. Cæterum cùm ipsa luce æstus oritur, omnemque naturalem absorbet humorem siccitas, ora visceraque penitus

vrun-

vtuntur. Itaque primùm animi, deinde corpora deficere cœperunt. Pigebat & consistere, & progredi. Pauci a peritis regionis admoniti præparauerant aq[uam]. Hæc paulisper repressit sitim. Deinde crescente æstu, rursum desiderium humoris accensũ est. Ergo quicquid vini oleique erat, hominibus ingerebatur. Tantaque dulcedo bibendi fuit, vt in posterum sitis non timeretur. Graues deinde auidè hausto humore non sustinere arma, non ingredi poterant: & feliciores videbantur, quos aqua defecerat, cùm ipsi sine modo infusam vomitu cogerentur egerere. Anxium Regem tantis malis circumfusi amici vt meminisset sui orabant, animi sui magnitudinem vnicum remedium deficientis exercitus esse, cùm ex ijs, qui præcesserant ad capiendum locum castris, duo occurrunt vtribus aquam gestantes, vt filijs suis, quos in eodem agmine esse, & ægrè pati sitim non ignorabant, occurrerent: qui cùm in Regem incidissent, alter ex ijs vtre resoluto, vas, quod simul ferebat implet, porrigens Regi: ille accipit, percontatus, quibus aquam portarent, filijs ferre cognoscit. Tunc poculo pleno (sicut oblatum est) reddito, Nec solus, inquit, bibere sustineo, nec tam exiguum diuidere omnibus possum. Vos currite, & liberis vestris, quod propter illos attulistis, date. Tandem ad flumen Oxum ipse peruenit primâ ferè vespera. Sed exercitus magna pars non poterat

con-

consequi. In edito monte ignes iubet fieri, vt ij, qui ægrè sequebantur, haud procul castris eos abesse cognoscerent. Eos autem qui primi agminis erãt, maturè cibo, ac potione firmatos, implere alios vtres, alios vasa quibuscumque aqua posset portari, iussit, ac suis opem ferre. Sed qui intemperantius hauserant, intercluso spiritu extincti sunt. Multoque maior horum numerus fuit, quàm vllo amiserat prælio. At ille thoracem adhuc indutus, nec aut cibo refectus, aut potu, quà veniebat exercitus, constitit. Nec ante ad curandum corpus recessit, quàm prætererant, qui agmen sequebantur: totamque eam noctem cum magno animi motu perpetuis vigilijs egit. Nec postero die lætior erat quia nulla nauigia habebat, nec pons erigi poterat circum amnem nudo solo, & materiæ maximè sterili. Consilium igitur, quod vnum necessitas subiecerat, init. Vtres quàm plurimos stramentis refertos diuidit. His incubantes tranauere amnem: quique primi transierant, in statione erant, dũ traijcerent cæteri. Hoc modo sexto demum die in vlteriore ripa totum exercitum exposuit. Iamque ad persequendum Bessum statuerat progredi, cum ea, quæ in Safianis erant, cognoscit. Spitamenes erat, inter omnes amicos præcipuo honore cultus a Besso. Sed nullis meritis perfidia mitigari potest. quæ tamen iam minus in eo inuisa esse poterat, quia nihil vlli nefas tunc in Bessum

sũ interfectorẽ Regis sui videbatur
tulus facinoris speciosus præfereba
vindicta Darij. Sed fortunam, non
lus, oderat Bessi. Nam vt Alexand
flumen Oxum superasse cognouit,
taphernem, & Catenem, quibus à B
maxima fides habebatur, in societat
rei asciscit. Illi promptiùs adeunt, q
rogabantur: assumptisque octo fort
mis iuuenibus talem dolum intend
Spitamenes pergit ad Bessum, & re
tis arbitris comperisse ait se, insidia
Dataphernem, & Catenem, vt viuu
Alexandro traderent, agitantes à se
occupatos esse, & vinctos teneri.
sus tanto merito (vt credebat) obl
tus, partim gratias agit, partim avi
explendi supplicij, adduci eos iub
Illi manibus sua sponte religatis à
ticipibus consilij trahebantur: q
Bessus truci vultu intuens consur
manibus non temperaturus. At
simulatione omissa circumsistunt eu
& frustrà repugnantem vinciunt, dir
to ex capite regni insigni laceratаq;
ste, quam spolijs occisi Regis indue
Ille Deos sui sceleris vltores adesse
fessus, adiecit. Nõ Dario iniquos fu
quem sic vlciscerentur: sed Alexan
propitios, cuius victoriam semper e
hostis adiuuisset. Multitudo an vindi
tura Bessũ fuerit, incertũ est, nisi illi,
vinxerant, iussu Alexandri fecisse ip
ementiti, dubios adhuc animos ter
sent. In equum impositũ Alexãdro t
dituri ducunt. Inter hæc Rex, qui
matu

matura erat missio, electis XC. ferè, equiti bina talenta dedit, pediti terna denarium millia: monitosque vt liberos generarent, remisit domum. Cæteris gratiæ actæ, quòd ad reliqua belli nauaturos operam pollicebantur. Tum Bessus perducitur. Peruentum erat in paruulum opidum, Branchidæ eius incolæ erant. Mileto quondam, iussu Xerxis, cum è Græcia rediret, transierant, & in ea sede constiterant: qui templum, quod Didymeon appellatur, in gratiam Xerxis violauerant: mores patrij nondum exoluerant, sed iam bilingues erant, paulatim à domestico, externoque sermone degeneres. Magno igitur gaudio Regem excipiunt, vrbem, seque dedentes. Ille Milesios qui apud ipsum militarent, conuocari iubet. Vetus odium miles gerebat in Branchiadarum gentem proditionis ergo. His siue iniuriæ, siue originis meminisse mallent liberum de Branchiadis permittit arbitrium. Variantibus deinde sententijs, seipsum consideraturum quod optimum factu esset, ostendit. Postero die occurrentibus, Branchiadas secum procedere iubet. Cùmq; ad vrbem ventum esset, ipse cum expedita manu portam intrat. Phalanx mœnia oppidi circuire iussa, & dato signo diripere vrbem proditorum receptaculum, ipsosque ad vnum cædere. Illi inermes passim trucidantur, nec aut commercio linguæ, aut suppliciorum velamentis, precibusque inhi-

inhiberi crudelitas poteſt. Tanden
deijcerent; fundamenta murorum
imo moliuntur, ne quod vrbis veſtig
extaret. Nec mora, lucos quoque
cros non cædunt modò, ſed etiam
tirpant, vt vaſta ſolitudo, & ſterilis
mus excuſſis etiam radicibus linque
tur: quæ ſi in ipſos proditionis au
res excogitata eſſent, iuſta vltio eſſ
non crudelitas videretur. Nunc culp
maiorum poſteri luere, qui ne vider
quidem Miletum, adeo & Xerxi n
potuerant prodere. Inde proceſſit
Tanaim amnem. Quò productus
Beſſus, non vinctus modò, ſed etiam
omni velamento corporis ſpoliatu
Spitamenes eum tenebat collo infert
catena, tàm barbaris, quàm Maced
nibus gratum ſpectaculum. Tum S
tamenes: Et te, inquit, & Dariu
Reges meos vultus, interfectorem d
mini ſui adduxit, eo modo captum, c
ius ipſe fecit exemplum. Aperiat
hoc ſpectaculum oculos Darius. Exiſ
ab inferis, qui illo ſupplicio indign
fuit, & hoc ſolatio dignus eſt. A
xander multum collaudato Spitame
conuerſus ad Beſſum: Cuius, inqu
feræ rabies occupauit animum tuum
cum Regem de te optimè meritu
prius vincire, deinde occidere ſuſ
nuiſti? Sed huius parricidij mercede
falſo Regis nomine perſoluiſti. Ibi i
facinus purgare non auſus, Regis tit
lum ſe vſurpare dixit, vt gentem ſua
tradere ipſi poſſet: qui ſi ceſſaſſet
alium

illum fuisse regnum occupaturum. Et Alexander Oxyatrem fratrem Darij, quem inter corporis custodes habebat, propiùs iussit accedere, tradiq; Bessum ei: vt cruci affixum mutilatis auribus, naribusq; sagittis configerent barbari, asseruarentque corpus, vt ne aues quidem contingerent. Oxyatres cætera sibi curæ fore pollicetur. Aues non ab alio melius, quàm à Catene posse prohiberi adijcit, eximiam eius artem cupiens ostendere. Nanque adeo certo ictu destinata feriebat, vt aues quoque exciperet. Nam & si forsitan sagittandi tam celeri vsu minus admirabilis, videri hæc ars possit: tamen ingens visentibus miraculum, magnoque honori Cateni fuit. Dona deinde omnibus, qui Bessum adduxerant, data sunt. Cæterùm supplicium eius distulit, vt eo loco, in quo Darium ipse occiderat, necaretur.

6 Interea Macedones ad petendum pabulum incomposito agmine egressi, à barbaris, qui de proximis montibus decurrerunt, opprimuntur, pluresque capti sunt, quàm occisi. Barbari autem captiuos præ se agentes, rursus in montem recesserunt. XX millia latronum erant, fundis, sagittisq; pugnam inuadunt, quos dum obsidet Rex, inter promptissimos dimicans sagitta ictus est, quæ in medio crure fixa reliquerat spiculum. Illum quidem mœsti, & attoniti Macedones in castra referebant. Sed nec Barbaros fefellit sub-

ductus

ductus ex acie Rex: quippè ex edit
mente cuncta prospexerant. Itaque
postero die misere legatos ad Regem
quos ille protinus iussit admitti, solu
tisque fasciis magnitudinem vulner
dissimulans, crus barbaris ostendit. Il
iussi considere, affirmant non Mac
donas, quàm ipsos fuisse tristiores c
gnito vulnere ipsius: cuius si authore
reperissent, dedituros fuisse. Cum Di
enim pugnare sacrilegos tantum. C
terum se gentem in fidem dedere s
peratos virtute illius. Rex fide data,
captiuis receptis, gentem in deditio
nem accepit. Castris inde motis l
ctica militari ferebatur, quam pro se
quisque eques, pedesque subire cert
bant. Equites cum quibus Rex præl
inire solitus erat, sui muneris id esse
censebant. Pedites contra, cùm sa
cios commilitones ipsi gestare assu
uissent, eripi sibi proprium officium
tum potissimum, cùm Rex gestand
esset, querebantur. Rex in tãto vtriusq
partis certamine, & sibi difficilem,
præteritis grauem electionem futura
ratus, inuicem subire eos iussit. Hi
quarto die ad vrbem Maracandam pe
uentum est. LXX. stadia murus vrb
amplectitur: arx nullo cingitur mur
Præsidio vrbi relicto proximos vic
depopulatur, atq; vrit. Legati, deind
Abiorum Scytarum superueniunt
liberi ex quo decesserat Cyrus, tum
imperata facturi. Iustissimos Barbar
rum constabat: Armis abstinebant
nisi

nisi lacessiti. Libertatis modico, & æquali vsu, principibus humiliores pares fecerant. His benignè allocutus, ad hos Scythas, qui Europam incolunt, Penidem quendam misit ex amicis, qui denuntiaret his, ne Tanaim amnem regionis iniussu Regis transirent. Eidem mandatum, vt contemplaretur locorum situm, & illos quoque Scythas, qui super Bosphoro incolunt, viseret. Condendæ vrbi sedem super ripam Tanais elegerat, castrum etiam permansurum, & quos deinde adire decreuerat. Sed consilium distulit Sogdianorum nuntiata defectio, quæ Bactrianos quoque traxit. VII. millia equitum erant, quorum authoritatem cæteri sequebantur. Alexander Spitamenem, & Catenem, à quibus ei traditus erat Bessus, aut dubius, quin eorum opera redigi possent in potestatem, coercendo eos, qui mouerant res, iussit accersi. At illi defectionis, ad quam coercendam euocabantur, authores, vulgauerant fama, Bactrianos equites à Rege, omnes vt occiderentur, accersitos idque imperatum ipsis non sustinuisse tamen exequi, ne inexpiabile in populares facinus admitterent: non magis Alexandri sæuitiam, quàm Bessi parricidium ferre potuisse. Itaq; sua spontè iā motos, metu pœnæ haud difficulter cōcitauerunt ad arma Alexander transfugarum defectione comperta, Craterum obsidere Cyropolim iubet: ipse aliam vrbē regionis eiusdem corona capit, si-

gnoq;

gnoq; vt puberes interficerentur dat
rel. qui in prædam cessere victoris Vrb
diruta est, vt cæteri cladis exemplo
continerentur. Memaceni, valida gens
obsidionem, non vt honestiorem modò,
sed etiam vt tutiorem fore decreuerãt
Ad quorum pertinaciam mitigandam
Rex quinquaginta equites præmisit, qu
clementiam ipsius in deditos simulque
exorabilem animum in deuictos osten
derent. Ilii nec de fide, nec de poten
tia Regis ipsos dubitare respondent
equitesque tendere extra munimenta
vrbis iubent. Hospitaliter deinde ex
ceptos, grauesque epulis, & somno, in
tempesta nocte adorti interfecerunt
Alexander haud secus, quàm par era
motus, vrbem corona circumdedit, mu
nitiorem, quàm vt primo impetu cap
posset. Itaque Meleagrum, & Perdic
cam in obsidionem iungit, Cyropolim
(vt antè dictum est) obsidentes. Sta
tuerat autem parcere vrbi conditæ à
Cyro; quippe non alium gentium illa
rum magis admiratus est, quàm hunc
Regem, & Semiramim, in queis, &
magnitudinem animi, & claritatem re
rum longe emicuisse credebat. Cæte
rùm pertinacia oppidanorum eius iram
accendit. Itaque captam vrbem diripere
iussit delectos Macedones haud iniuria
infestos, & ad Meleagrum, & Perdic
cam redit. Sed non alia vrbs fortiu
obsidionem tulit; quippe, & militum
promptissimi cecidere, & ipse Rex a
vltimum periculum venit. Namque

cerui

ceruix eius saxo ita icta est, vt occulis caligine offusis collaberetur, ne mentis quidem compos. Exercitus certè velut erepto eo ingemuit. Sed inuictus aduersus ea, quæ cæteros terrent, nondum percurato vulnere acrius obsidioni institit, naturalem celeritatem ira concitante. Cuniculo ergo suffossa mœnia, ingens nudauere spatium, per quod irrupit, victorq; vrbem dirui iussit. Hinc Menedemum cum tribus millibus peditum, & DCCC equitibus ad vrbem Maracanda misit. Spitamenes transfuga præsidio Macedonum inde deiecto, muris vrbis eius incluserat se, haud oppidanis consilium defectionis approbantibus. Sequi tamen videbantur, quia prohibere non poterant. Interim Alexander ad Tanaim amnem redit, & quantum soli occupauerant castris, muro circumdedit: sexaginta stadiorum vrbis murus fuit: hanc quoque vrbem Alexandriam appellari iussit. Opus tanta celeritate perfectum est, vt XVII. die quam munimenta excitata erant, tecta quoque vrbis absoluerentur. Ingens militum certamen inter ipsos fuerat, vt suum quisque munus (nam diuisum erat) primus ostenderet. Incolæ nouæ vrbi dati captiui, quos reddito pretio dominis liberauit; quorum posteri nunc quoque nondum apud eos tam longa ætate propter memoriam Alexandri, exoleuerunt.

7 Rex Scytarum, cuius tum vltra Tanaim imperium erat, ratus eam vr-

bem, quam in ripa amnis Macedones, condiderant, suis impositam esse ceruicibus, fratrem, Carthasim nomine, cum magna equitum manu misit ad diruendam eam. proculque amne ad submouendas Macedonum copias, Bactrianos Tanais ab Scythis, quos Europeos vocant diuidit. Idem Asiam, & Europam finis interfluit. Cæterum Scytharum gens haud procul Thracia sita, ab Oriente ad Septentrionē se vertit, Sarmatarumque vt quidam credidere, non finitima, sed pars est. Recta deinde regionem aliam vltra Istrum iacentem colit. Vltima Asiæ, quæ Bactra sunt, stringit: habitant, quæ Septentrioni proxima sunt Profundæ inde syluæ vastæque solitudines excipiunt. Rursus, quæ ad Tanaim, & Bactra spectant, humano cultu haud dispari a sunt. Primus cum hac gente non prouisum bellum Alexander gesturus, cum in conspectu eius obequitaret hostis, adhuc æger ex vulnere, præcipuè voce deficiens, quam & modicus cibus, & ceruicis extenuabat dolor, amicos in consilium aduocari iubet. Terrebat eum non hostis, sed iniquitas temporis. Bactriani defecerant, Scythæ etiam lacessebant. Ipse non insistere in terra, non equo vehi, non docere, non hortari suos poterat. Ancipiti periculo implicitus, Deos quoque incusans, querebatur se iacere segnem, cuius velocitatem nemo anteà valuisset effugere. Vix suos credere, non simulari valetudinem. Itaque

que qui post Darium victum ariolos, & vates consulere desierat, rursus ad superstitionem humanarum gentium ludibria reuolutus, Aristandrum, cui credulitatem suam addixerat, explorare euentum rerum sacrificijs iubet. Mos erat aruspicibus exta sine Rege spectare, & quæ portenderentur, referre. Inter hæc Rex dum fibris pecudum explorantur euentus latentium rerum, propius ipsum considere amicos iubet, ne contentione vocis cicatricem infirmam adhuc rumperet. Hephæstion, Craterus, & Erigyus erant cum custodibus, in tabernaculum admissi. Discrimen, inquit, me occupauit, meliore hostium, quam meo tempore. Sed necessitas ante rationem est, maximè in bello, quo rarò permittitur tempora eligere. Defecere Bactriani, in quorum ceruicibus stamus, & quantum in nobis animi sit, alieno Marte experiuntur. Haud dubia fortuna, si omiserimus Scythas vltrò arma inferentes, contempti ad illos, qui defecerunt, reuertemur. Si verò Tanaim transierimus, & vbique inuictos esse nos Scytharum pernicie, ac sanguine ostenderimus: quis dubitabit patere Europam victoribus? Fallitur, qui terminos gloriæ nostræ metitur spatio, quod transituri sumus Vnus amnis interfluit; quem si traijcimus in Europam arma proferimus. Et quanti æstimandum est, dum Asiā subigimus, in alio quodammodo orbe trophæa statuere, & quæ tam longo interuallo na-

tuta videtur diremisse, vna victoria
subito committere? At hercule si pa
Iulum cessauerimus, in tergis nostr
Scythæ hærebunt. An soli sumus, q
flumina tranare possumus? Multa in
nosmetipsos recident, quibus adh
vicimus. Fortuna belli artem vict
quoque docet. Vtribus amnem tra
ciendi exemplum fecimus nuper, h
vt Scythæ imitari nesciant, Bactri
docebunt. Præterea vnus gentis hu
adhuc exercitus venit, cæteri ex
ctantur. Ita bellum vitando alemu
& quod inferre possumus, accipere
gemur. Manifesta est consilij mei
tio. Sed an permissuri sint Macedon
animo vti meo, dubito: quia ex q
hoc vulnus accepi, non equo ve
sum non pedibus ingressus. Sed si
sequi vultis, valeo, amici. Satis viri
est ad toleranda ista. Aut si iam ad
vitæ meæ finis, in quo tandem oper
melius extinguar? Hæc quassa adh
voce subdeficiens vix proximis ex
dientibus dixerat, cùm omnes à tan
præcipiti consilio Regem deterrere
cœperunt. Erigyus maximè, qui ha
sanè auctoritate proficiens apud ob
natum animum, superstitionem, cu
potens non erat Rex, incutere te
uit, dicendo Deos quoque obstar
consilio, magnumque periculum
flumen tra sisset, ostendi. Intra
Erigyo tabernaculum Regis Aristan
occurrerat, tristia exta fuisse sign
cans. Hæc ex vate comperta Erig
nun

nuntiabat. Quo inhibito, Alexander non ira solùm, sed etiam pudore confusus, quod superstitio, quàm celauerat, detegebatur, Aristandrum vocari iubet. Qui, vt venit, intuens eum: Non Rex, inquit, sed priuatus sum: sacrificium vt faceres mandaui. Quid eo portenderetur, cur apud alium quàm apud me professus es? Erigyius arcana mea, & secreta, te prodente, cognouit. Quem certum mehercule habeo extorum interpretem metu suo: tibi autem sæpus quàm potest, denuntio, ipse mihi indices, quid ex extis cognoueris, ne possis inficiari dixisse, quæ dixeris. Ille exanguis, attonitoq; similis stabat, per metū etiam voce suppressa. Tandemq; eodem metu stimulante, ne Regis expectationem moraretur: Magni, inquit labores, non irriti discrimen instare prædixi. Nec mea ars magis quàm beneuolentia me perturbat. Infirmitatem valetudinis tuæ video: & quantum in vno te sit, scio. Vereor ne præsenti fortunæ tuæ sufficere non possis. Rex iussum confidere felicitati suæ remisit. Sibi enim ad alia gloriam concedere Deos. Consultanti deinde cùm ijsdem, quonam modo flumen transirent: superuenit Aristander, non alias lætiora exta vidisse se affirmans, vtiq; prioribus longè diuersa: tum sollicitudinis causas apparuisse, nunc prorsus egregiè litatum esse. Cæterùm quæ subindè nuntiata sunt Regi, continuæ felicitati rerum eius imposuerant labem.

 bem.

bem. Menedemum, vt suprà dictum est, miserat ad obsidendam Spitame nem, Bactrianæ defectionis authorem. Qui comperto hostis aduentu, ne mur vrbis includeretur, simul fretus excip posse quem venturum sciebat, contedi occultus. Syluestre iter aptum insidi tegendis erat. Ibi Dahas condidit. Equi binos armatos vehunt, quorum inuicem singuli repentè desiliunt equestris pugnæ ordinem turbant. Equorum velocitati par est hominum pernicitas. Hos Spitamenes saltum cir cuire iussos, pariter, & à lateribus, & à fronte, & à tergo hosti ostendit. Me nedemus vndique inclusus, ne numer quidem par, diu tamen restitit, clam tans, Nihil aliud superesse locorum fraude deceptis, quàm honestæ morti solatium ex hostium cæde. Ipsum præ ualens equus vehebat, quo sæpi is in cuneos barbarorum effusis habeni euectus, magna strage eos fuderat. Sec cùm vnum omnes peterent, vulneribu exanguis Hypsidem quendam ex amici hortatus est, vt in equum suum ascen deret, & se fuga eriperet. Hæc agen tem anima defecit, corpusque ex equo defluxit in terram. Hipsides poterat quidē effugere, sed amisso amico mori statuit. Vna erat cura, ne inultus occi deret. Itaque subditis calcaribus equo, in medios hostes se immisit, & memo rabili edita pugna, obrutus telis est. Quod vbi videre, qui cædi supererant tumultū paulò quàm cætera editiorem

capiunt

capiunt, quos Spitamenes fame in deditionem subacturus obsedit. Cecidere eo prælio peditum II. millia, CCC. equites. Quam cladem Alexander solerti consilio texit, morte denuntiata, ijs, qui ex prælio venerant, si acta vulgassent.

6 Cæterùm cum animo disparem vultum diutiùs ferre non posset, in tabernaculum super ripam fluminis de industria locatum secessit. Ibi sine arbitris singula animi consilia pensando, noctem vigilijs extraxit, sæpè pellibus tabernaculi alleuatis, vt conspiceret hostium ignes, è quibus coniectare poterat, quanta hominum multitudo esset. Iamque lux apparebat, cùm thoracem indutus procedit ad milites, tum primum post vulnus proximum acceptum. Tanta erat apud eos veneratio Regis, vt facilè periculi, quod horrebant, cogitationem præsentia eius excuteret. Læti ergo, & manantibus præ gaudio lachrymis consalutant eum, & quod ante recusauerant bellum, feroces deposcunt. Ille se ratibus equitem, phalangemque trasportaturum esse pronuntiat: super vtres iubet nare leuiùs armatos. Plura nec dici res desiderauit, nec Rex dicere per valetudinem potuit. Cæterum tanta alacritate militum rates iunctæ sunt, vt in triduum ad XII. millia effectæ sint. Iamq; ad transeundum omnia aptauerant, cùm legati Scytharum XX. more gentis per castra equis vecti nuntiari iubent Regi,

velle ipsos ad eum mandata perferro
Admissi in tabernaculum, iussique con
sidere, in vultu Regis defixerant ocu
los, credo, quia magnitudine corpor
animum æstimantibus, modicus an
mus haud quaquā famæ par videbatur
Scythis autem non vt cæteris Barbar
rudis, & inconditus sensus est. Quidai
eorum sapientiam capere dicuntur
quantamcunque gens capit semper ar
mata. Sicque locutos esse apud Regen
memoriæ proditum est, abhorrentia
fortistan moribus nostris, & tempora, &
ingenia cultiora sortitis. Sed vt poss
oratio eorum sperni, tamen fides nostr
non debet: quæ vtcunque tradita sun
incorrupta perferemus. Igitur vnus
ex his maximum natu ita locutum ac
cepimus: Si Dij habitum corporis tu
auiditati animi parem esse voluissen
orbis te non caperet. Altera man
Orientem, altera Occidentem contin
geres. Et hoc assecutus, scire velles
vbi tanti numinis fulgor conderetur
Sic quoque concupiscis, quæ non capi
Ab Europa petis Asiam, ex Asia transi
in Europam. Deinde, si humanum ge
nus omne superaueris, cum syluis,
niuibus, & fluminibus, ferisq; besti
gesturus es bellum. Quid tu? ignora
arbores magnas diu crescere, vna hor
extirpari? Stultus est, qui fructus earu
spectat, altitudinem non metitur. Vid
ne dum ad cacumen peruenire co
tendis, cum ipsis ramis, quos compre
henderis, decidas. Leo quoque al
quando

quando minimarum auium pabulum fit, & ferrum rubigo conſumit. Nihil tàm firmum eſt, cui periculum non ſit. etiam ab inualido. Quid nobis tecum eſt? nunquam terram tuam attigimus. Quis ſis, vnde venias licetne ignorare in vaſtis ſyluis viuentibus? Nec ſeruire vlli poſſumus, nec imperare deſideramus. Dona à nobis data ſunt, ne Scytharum gentem ignores, iugum boum, aratrum, & ſagitta, & haſta, & patera. His vtimur, & cum amicis, & aduerſus inimicos. Fruges amicis damus, boum labore quæſitas: Patera cum his vinum Dijs libamus: inimicos ſagitta eminus, haſta cominus petimus. Sic Scythiæ Regem, & poſtea Perſarum, Medorumq; ſuperauimus, patuitq; nobis iter vſque in Ægyptum. At tu, qui te gloriaris ad latrones perſequendos venire, omnium gentium, quas adiſti latro es. Lydiam cœpiſti, Syriam occupaſti, Perſides tenes. Bactrianos habes in poteſtate, Indos petiſti. Iam etiam ad pecora noſtra auras, & inſtabiles manus porrigis. Quod tibi diuitijs opus eſt, quæ te eſurire cogunt? Primus omnium ſatietate paraſti famem, vt quo plura haberes, acriùs, quæ non habes, cuperes. Non ſuccurrit tibi, quàm diu circum Bactra hæreas? Dum illos ſubigis. Sogdiani bellare cœperunt. Bellum tibi ex victoria naſcitur. Nam vt maior, fortiorque ſis, quàm quiſquam: tamen alienigenam dominum pati nemo vult. Tranſi modò Tanaim, ſcies, quàm latè

pateant, nunquam tamen consequeri Scythas. Paupertas nostra velocio erit, quàm exercitus tuus, qui prædan tot nationum vehit Rursus cùm procu abesse nos credes, videbis in tuis ca stris. Eadem velocitate & sequimur & fugimus. SCYTHARVM SOLITV DINES Græcis etiam prouerbijs audi eludi. Nos deserta, & humano cultu vacua magis, quàm vrbes & opulento agros sequimur. Proinde fortunam tuam pressis manibus tene, lubrica est nec inuita teneri potest. Salubre con silium sequens; quod præsens tempu ostendit melius impone felicitati tu frænos, facilius illam reges. Nostr SINE PEDIBVS dicunt esse FORTV NAM, quæ manus, & pinnas tantum habet: cùm manus porrigit, pinna quoque comprehendere non finit. De nique si Deus es; tribuere mortalibu beneficia debes, non sua eripere. Sin autem homo es, id quod es, semper est re cogita. Stultum est eorum meminis se, propter quæ tui obliuisceris. Qui bus bellum non intuleris, bonis amici poteris vti. Nam & firmissima est inte pares amicitia: & videntur pares, qu non fecerunt inter se periculū virium Quos viceris; amicos tibi esse caue cre das. Inter dominum, & seruum nulla amicitia est: etiam in pace, belli tamen iura seruantur. Iurando gratiam Scy thas sancire ne credideris. Colendo fidem iurant. Græcorum ista cautio e qui facta consignant, & Deos inuoca n

nos religionem in ipsa fide nouimus. Qui non reuerentur homines, fallunt Deos. Nec tibi amico opus est; de cuius beneuolentia dubites. Cæterùm nos, & Asiæ, & Europæ custodes habebis. Bactra, nisi diuidat Tanais, contingimus. Vltra Tanaim, vsque ad Thraciam colimus. Thraciæ Macedoniam coniunctam esse fama est, vtrique imperio tuo finitimos, hostes, an amicos velis esse, considera. Hæc Barbarus.

¶ Contra Rex, fortuna sua, & consiliis eorum se vsurum esse respondet. Nam, & fortunam, cui confidat, & consilium suadentium, ne quid temere, & audacter faciat, secuturum. Dimissisque legatis, in præparatas rates exercitum imposuit. In proris clypeatos locauerat, iussos in genua subsidere, quò tutiores essent aduersus ictus sagittarū. Post hos, qui tormenta intenderent, stabant, & ab vtroque latere, & à fronte circumdati armis. Reliqui, qui post tormenta constiterant, remigem lorica indutum scutorum testudine armati protegebant. Idem ordo in illis quoque ratibus quæ equitem vehebant, seruatus est. Maior pars à puppe nantes equos loris trahebat. At illos, quos vtres stramento repleti vehebant, obiectæ rates tuebantur. Ipse Rex cum delectis primus ratem soluit, & in ripam dirigi iussit. Cui Scythæ admotos ordines equitum in primo ripæ margine opponunt, vt ne applicari quidem terræ rates possent. Cæterùm præter hanc

speciem ripis præsidentis exercitus in
gens nauigantes terror inuaserat Nam
que cursum gubernatores, cum obliqu
flumine impellerentur, regere non p
terant: vacillantesque milites, & n
excuterentur soliciti nautarum min
steria turbauerant. Nec tela quide
conati nisu vibrare poterant, cum pri
standi sine periculo, quàm hostem i
cessendi cura esset. Tormenta sal
fuerunt, quibus in confertos, ac teme
se offerentes haud frustrà excussa fu
tela. Barbari quoque ingentem v
sagittarum infudere ratibus. Vixque
vllum fuit scutum, quod non plurib
simul spiculis perforaretur. Iamq; ter
rates applicabantur, cùm acies clypes
consurgit, & hastas, certo ictu, vtpo
libero nisu mittit è ratibus. Et vt te
ritos, recipientesq; equos videre, a
cres mutua adhortatione in terram
desiliare. Turbatis acriter pedem i
ferre cœperunt. Equitum deindè t
mæ, quæ frænatos habebant equo
perfregere barbarorum aciem. Inter
cæteri agmine dimicantium tecti, ap
uere se pugnæ. Ipse Rex, quod vigo
ægro adhuc corpori deerat, animi f
mitate supplebat. Vox adhorta
non poterat audiri, nondum bene
ducta cicatrice ceruicis: sed dimic
tem cuncti videbant. Itaq; ipsi quid
ducum fungebatur officio, aliuiq; ali
adhortari in hostem salutis immen
res ruere cœperunt. Tum vero non
non arma, non clamorem hostium

ba

batitolerare potuerant omnesq; fessi æstu anhelantis (namque equestris acies erat). capessunt fugam, quos Rex quanquam vexationem inualidi corporis pati non poterat, per LXXX. tamen stadia insequi perseuerauit. Iamque linquente animo, suis præcepit, vt donec lucis aliquid superesset, fugientium tergis inhærerent. Ipse exhaustis etiam animi viribus in castra se recepit, reliquum substitit. Transierant iam Liberi patris terminos, quorum monumenta, lapides erant crebris interuallis dispositi, arboresq; proceræ, quarum stipites hedera contexerat. Sed Macedonas ira longius prouexit: quippe media ferè noctis in castra redierunt, multis interfectis, pluribus captis, equosq; MDCCC abegere. Ceciderunt autem Macedonum equites LX., pedites c. ferè, mille saucij fuerunt. Hæc expeditio deficientem magna ex parte Asiam fama tam opportunæ victoriæ domuit. Inuictos Scythas esse crediderant: quibus fractis, nullam gentem Macedonum armis parem fore confitebantur. Itaque Sacæ misere legatos, qui pollicerentur gentem mandata facturam. Mouerat eos Regis non virtus magis, quam clementia in deuictos Scytas: quippe captiuos omnes sine pretio remiserat, vt fidem faceret, sibi cum ferocissimis gentium de fortitudine, non de ira fuisse certamen. Benignè igitur exceptis Sacarum legatis, comitem Excipinum dedit admodum iuuenem, ætatis flore con-

cilia-

ciliatum sibi: qui cùm specie corpor
æquaret Hephæstionem, lepore hau
sanè illi par erat. Ipse Cratero cum m
iore parte exercitus modicis itineribu
sequi iusso, ad Maracanda vrbem pe
uenit, ex qua Spitamenes cognito ei
aduentu Bactra perfugerat. Itaque
quatriduo Rex longum itineris spatiu
emensus peruenerat in eum locum
in quo, Menedemo duce, duo millia
peditum, & trecentos equites amise
rat. Horum ossa tumulo contegi iu
sit, & inferias more patrio dedit. Iam
Craterus cum phalange subsequi iussus
ad Regem peruenerat. Itaq; vt omnes
qui defecerant, pariter belli clade pre
merentur, copias diuidit: vtriq; agros
& interfici puberes iussit.

10 Sogdiana regio maiori ex parte
deserta est. Octuaginta ferè stadia in
latitudinem vastæ solitudines tenent.
Ingens spatium rectæ regionis est, per
quam amnis (Polytimetum vocant in-
colæ) fertur torrens. Eum ripæ in te-
nuem alueum cogunt: deinde cauerna
accipit, & sub terram rapit. Cursus
absconditi indicium est aquæ meantis
sonus, cùm ipsum solum, sub quo tantus
amnis fluit, ne modico quidem resudet
humore. Ex captiuis Sogdianorum ad
Regem triginta nobilissimi, corporum
robore eximio, producti erant. Quis vt
per interpretem cognouerunt, iussu
Regis ipsum ad supplicium trahi, car-
men lætantiũ more canere, tripudijsq;
& lasciuiore corporis motu gaudium
quod-

quoddam animi ostentare cœperunt. Admiratus Rex, tanta magnitudine animi oppetere mortem, reuocari eos iussit, causam tam effusæ lætitiæ, cum supplicium ante oculos haberent, requirens. Illi, si ab alio occiderentur, tristes morituros fuisse respondent. Nunc à tanto Rege victore omnium gentium maioribus suis redditos, honestam mortem, quam fortes viri voto quoque expeterent, carminibus sui moris, lætitiaque celebrare. Tum Rex admiratus magnitudinem animi: Quæro itaq; inquit, an viuere velitis non inimici mihi, cuius beneficio victuri estis. Illi nunquam se inimicos ei, sed bello lacessitos, hostes fuisse respondent. Si quis ipsos beneficio, quàm iniuria experiri maluisset, certaturos fuisse, ne vincerentur officio. Interrogatiq; quo pignore fidem obligaturi essent. Vitam, quam acciperent, pignori futuram esse dixerunt, reddituros, quando repetisset. Nec promissum fefellerunt. Nam qui remissi domos ierant, in fide continuere populares. Quatuor inter custodes corporis retenti, nulli Macedonum in Regem charitate cesserunt: In Sogdianis Peucolao cum tribus millibus peditum (neque enim maiori præsidio indigebat) relicto, Bactra peruenit. Inde Bessum Ecbatana duci iussit, interfecto Dario pœnas capite persoluturum. Iisdem ferè diebus Ptolemæus, & Menidas peditum tria millia, & equites mille adduxerunt merce-

de

de militaturos. Alexander quoqu
Lycia cum pari numero peditum,
equitibus venit. Totidem e Syria A
piodorum sequebantur. Antipater
corum VIII. millia, in queis D. equ
erant, miserat. Itaque exercitu au
ad ea, quæ defectione turbata era
componenda processit; interfecti
consternationis authoribus, quatto
ad flumen Oxum peruentum est:
quia limum vehit, turbidus semper
insalubris est potu. Itaque puteos
les cœperat fodere. Nec tamen hu
altè egesta existebat humor, cum
ipso tabernaculo Regis conspectus
fons: quem quia tardè notauerant,
bito extitisse finxerunt. Rexque ip
credi voluit, donum Dei id fuisse.
peratis deinde amnibus Ocho, & O
ad vrbem Margi niam peruenit. Ci
eam VI. oppidis condendis electa
des est. Duo ad Meridiem versa, q
tuor spectantia Orientem modicis
ter se spatiis distabant, ne procul re
tendum esset mutuum auxilium. H
omnia sita sunt in æditis collibus, t
velut freni domitarum gentium; nu
originis suæ oblita, seruiunt quib
imperauerunt. Et cætera quidem
cauerat Rex.

11 Vna erat Petra, quam Arimaz
Sogdianus cum XXX. millibus arm
torum obtinebat, alimentis antè co
gestis, quæ tantæ multitudini vel p
biennium supppeterent. Petra in al
titudinem XXX. eminet stadia, circui

C.

C. & L. complectitur. Vndique ab cæsa, & abrupta, semita perangusta aditur. In medio altitudinis spatio habet specum, cuius os arctum, & obscurum est: paulatim deinde vlteriora panduntur. Vltima etiam altos recessus habent: fontes per totum ferè specum manant. E quibus collatæ aquæ per prona montis flumen emittunt. Rex loci difficultate spectata, statuerat indè abire. Cupido deindè incessit animo, naturam quoque fatigandi. Prius tamen, quàm fortunam obsidionis experiretur, Cophen (Artabazi hic filius erat) misit ad Barbaros, qui suaderet, vt dederent rupem. Arimazes loco fretus, superbè multa respondit. Ad vltimum, an Alexander volare possit, interrogat. Quæ nunciata Regi, sic accendere animum, vt adhibitis cum quibus consultare erat solitus, indicaret insolentiam Barbari illudentis ipsos, quia pinnas non haberent. Se autem proxima nocte effecturum, vt crederet Macedones etiam volare. Trecentos, inquit, pernicissimos iuuenes ex suis quisque copijs perducite ad me, qui per calles, & penè inuias rupes domi pecora agere consueuerint: illi præstantes, & leuitate corporum, & ardore animorum strenuè adducunt: quos intuens Rex: Vobiscum, inquit, ò iuuenes, & mei æquales, vrbium inuictarum ante munimenta superaui: montium iuga perenni niue obruta emensus sum angustias Ciliciæ intraui: Indiæ sine la-

situ

situdine vim frigoris sum perpessus. I
me documenta vob s dedi, & vestra
habeo. Petra, quam videtis vnum ad
tum habet, quem Barbari obsident, cæ
tera negligunt. Nullæ vigiliæ sunt, ni
quæ castra nostra spectant. Inuenieti
viam, si solerter rimati fueritis aditu
ferentes ad cacumen. Nihil tàm alt
natura constituit, quo virtus non pos
sit eniti. Experiendo, quæ cæteri des
perauerunt, Asiam habemus in po
testate. Euadite in cacumen: quo
cùm cœperitis, candidis velis signum
mihi dabitis: ego copijs admotis
hostem in nos à vobis conuertam.
Præmium erit ei, qui primus occu
pauerit verticem, talenta decem: Vno
minus accipiet, qui proximus ei ve
nerit: eademque ad X. homines ser-
uabitur portio. Certum habeo, vos
non tam liberalitatem intueri meam,
quàm voluntatem. His animis Re-
gem audierunt, vt iam cepisse ver-
ticem viderentur: dimissique ferreos
cuneos, quos inter saxa defigerent, va-
lidosque funes parabant. Rex circumue-
ctus Petrā, quàm minime asper, ac præ-
ruptus aditus videbatur, secunda vigi-
lia (quod bene verteret) ingredi iu-
bet. Illi, alimentis in biduum sum-
ptis, gladijs modò, atque hastis ar-
mati subire cœperunt. Ac primo pedi-
bus ingressi sunt: deindè, vt in præruptā
peruentum est, alij manibus eminentia
saxa complexi, leuauere semet, alij
adiectis funium laqueis euasere, cùm
cuneos

cuneos inter faxa defigerent, queis gradus lubin de infifterent, diem inter metum, laboremque confumpferunt. Per afpera enixis duriora reftabant, & crefcere altitudo Petræ videbatur. Illa verò miferabilis erat facies, cùm ij, quos inftabilis gradus fefellerat, ex præcipiti deuoluerentur: mox eadem in fe patienda alieni cafus oftendebat exemplum. Per has tamen difficultates enituntur in verticem montis, omnes fatigatione continuati laboris affecti. Quidam mutilati parte membrorum: pariterque eos, & nox, & fomnus oppreffit. Stratis paffim corporibus in inuijs, & in afperis faxorum, periculi inftantis obliti, in lucem quieuerunt: tandemque velut ex alto fopore excitati, occultas, fubiectafque ipfis valles rimantes, ignari in qua parte Petræ tanta vis hoftium condita effet, fumum fpecus infra fe ipfos euolutum notauerunt. Ex quo intellectum eft, illam hoftium latebram effe. Itaque haftis impofuere, quod conuenerat fignum, totoque è numero duos & XXX. in afcenfu interijffe cognofcunt. Rex non cupidine magis potiundi loci, quàm vicem eorum, quos ad tam manifeftum periculum miferat, folicitus, toto die cacumina montis intuens reftitit. Nocte demum cum obfcuritas confpectum oculorum ademiffet, ad curandum corpus receffit. Poftero die nondum fatis clara luce, primus vela fignum capti verticis confpexit. Sed ne falleretur

acies,

acies, dubitare cogebat varietas cœ
tunc intermittente lucis fulgore condi
Verùm vt liquidior lux apparuit cœ
dubitatio excepta est. Vocatumque
Cophen, per quem Barbarorum anim
tentauerat, mittit ad eos, qui monere
nunc saltem salubrius consilium in
rent. Sin autem fiducia loci perseu
rarent, ostendi à tergo iussit, qui cæp
rant verticem. Cophes ad eos misso
suadere cæpit Arimazi Petram trad
ret, gratiam Regis initurо, si tantas r
molientem in vnius obsidione hære
non coegisset. Ille ferociùs, supe
biùsque quàm antea locutus, abire
Cophen iubet. At is prehensum ma
Barbarum rogat, vt secum extra sp
cum prodeat: quo impetrato, iuuen
in cacumine ostendit, eius superbi
haud immeritò illudens, pinnas a
habere milites Alexandri. Iamque
Macedonum castris signorum conce
tus, & totius exercitus clamor audi
batur. Ea res, sicut pleraque belli van
& inania, Barbaros ad deditionem
traxit; quippe occupati metu, pa
citatem eorum, qui à tergo erant, æst
mare non poterant. Itaque Cophen
(nam trepidantes reliquerat) strenu
reuocant, & cum eo XXX. principe
mittunt, qui Petram tradant, &, vt i
columibus abire liceat, paciscantur
Ille quanquam verebatur, ne conspe
ctа iuuenum paucitate deturbarent ec
Barbari: tamen, & fortunæ suæ conf
sus, & Arimazi superbiæ infensus, nul
lam

lem se conditionem deditionis accipere respondit. Arimazes desperatis magis, quàm perditis rebus, cum propinquis, nobilissimisque gentis suæ descendit in castra, quos omneis verberibus affectos, sub ipsis radicibus Petræ crucibus iussit affigi. Multitudo dedidiciorum incolis nouarum vrbium cum pecunia capta dono data est. Artabazus in Petræ, regionisque, quæ apposita esset ei, tutela relictus est.

QVINTI CVRTII

De rebus gestis.

ALEXANDRI MAGNI,

Regis Macedonum.

LIBER OCTAVVS.

ARGVMENTVM.

1 Massagetis, Dahis, & Sogdianis subactis, Scythæ sui regis filiam Alexandro coniugem offerunt, qui leone interfecto, & quatuor millibus ferarum in venatione deiectis, Clytum solemni conuiuio adhibitum, & liberiùs loquentem, interficit.

2 Sera Alexandri pœnitentia, quam sequuntur bellica expeditiones aduersus Bactrianos transfugas, & Sysimithren: Phi-

Philippi item strenuissimi iuuenis Erigyi clarissimi ducis obitus.

3 Spitamenis vxorem, interfecti viri caput afferentem, Alexander [castris] *excedere iubet: & prouincias q*[uas]*dam à Praefectorum suorum iniurijs v*[indi]*cat.*

4 Frigoris nimia vi penè opprim[itur] *exercitus, Gabazam aditurus: Ale*[xan]*dri constantia, & erga gregarium* [mili]*tem humanitas; eiusdemque cum Ro*[xane] *matrimonium.*

5 Cogitationibus in bellum Indicu[m con]*versis, adulatorum fraude nimia s*[uper]*bia elatus Alexander vult Iouis f*[ilius] *salutari. quod Calisthenes graui orat*[ione] *improbat.*

6 Ex ignominia Hermolao nobili [pue]*ro illata nascitur in caput Alexa*[ndri] *coniuratio, qua detecta, inter auth*[ores] *sceleris innocens Calisthenes conijcitur*

7 Hermolai, Calisthenem iustum esse [as]*seuerantis, aduersus crudelem Alexa*[ndri] *superbiam inuectiua.*

8 Alexandri ad Hermolai inuecti[uam] *responsio; coniuratorum item, atque in*[no]*centis Calisthenis supplicium*

9 Indi. Gangis. Dyardenis, India. [Eius] *incolarum luxu diflüentium regum* [et] *sapientum luculenta descriptio.*

10 Varios Indiæ populos mira fel[ici]*tate, non tamen sine sanguine Alexan*[der] *sibi subijcit*

11 Aornus petra, & arx in accessa [ab] *Alexandro oppugnatur, & ab obsessis r*[eli]*cta capitur.*

12 Om

12 Omphis Rex potentissimus se, regnumque suum Alexandro permittit, à quo in integrum restituitur; unde mutua dona regia.

13 Porum regem, Omphis suasu, Alexander ancipiti quidem, & sub initia periculosissimo bello aggreditur.

14 Indiorum & Macedonum insignis, & cruenta pugna; Pori captiui magnanimitas, & Alexandri regia clementia.

1 ALexander maiore fama, quam gloria in ditionem redacta Petra, cùm propter vagum hostem spargendæ manus essent, in tres partes diuisit exercitum. Hæphæstionem vni, Cœnon alteri duces dederat. Ipse cæteris præerat. Sed non eadem mens omnibus Barbaris fuit. Armis quidam subacti, plures ante certamen imperata fecerunt: quibus eorum, qui in defectione perseuerauerant vrbes, agrosque iussit attribui. At exsules Bactriani cum DCCC. equitibus Messagetarum proximos vicos vastauerunt. Ad quos coercendos Attinas regionis eius Præfectus CCC. equites, insidiarum, quæ parabantur, ignarus eduxit. Namque hostis in syluis, quæ erant fortè campo iunctæ, armatum militem condidit, paucis propellentibus pecora, vt improuidum ad insidias præda produceret. Itaque incomposito agmine, solutisque ordinibus, Attinas præ-

prædabundus ferebatur: quem
terg [illegible] sylnam, qui in ea con
[illegible], ex improuiso adorti, cum o
bus interemerunt. Celeriter ad C
rum huius cladis fama perlata es
cum omni equitatu superuenit E
fugeræ quidem iam refugerant,
mille oppressi sunt: quorum clad
rius regionis fuita defectio. Al
der quoque Sogdianis rursus sub
Maracandam repetit. Ibi Berdes,
ad Scythas super Bosphorum col
miserat, cum legatis gentis occ
Phrataphernes quoque, qui pr
Massagetis, & Dahis reg omnem
mio adiunctis miserat, qui facturu
perata post ceteros. Scythæ petebant
vt Regis sui filiam matrimonio sib
gere. Si dedignaretur affinitatem
cipes Macedonum cum primoribu
gentis connubio coire pateretur
sum quoque Regem venturum ad
pollicebantur. Vtraque legation
nigrè audita, Hephæstionem, &
bazum opperiens stativa habuit:
bus adiunctis, in Regionem, qua
pellatur Bazaria, peruenit. Barbaræ
lentiæ in illis locis haud vlla sun
iora indicia, quàm magnis nemor
saltibusque nobilium ferarum g
clausi. Spatiosas ad hoc eligunt sy
crebris perennium aquarum fon
amœnas. Muris nemora cinguntur
turresque habent venantium rece
[illegible]. Quatuor continuis ætatib
[illegible] saltum fuisse constabat:
A

Alexander cum toto exercitu ingressus, agitari vndique feras iussit. Inter quas cum Leo magnitudinis raræ ipsum Regem inuasurus incurreret, fortè Lisymachus, qui postea regnauit proximus Alexandro venabulum objicere feræ cœperat. Quo Rex repulso, & abire iusso, adiecit. Tam à semet, quàm à Lisymacho Leonem interfici posse. Lisymachus enim quondam cùm venaretur in Syria, occiderat eximiæ magnitudinis feram solus, sed læuo humero vsque ad ossa laceratus, ad vltimum periculi peruenerat. Idipsum exprobrans ei Rex, fortiùs quam locutus est, fecit. Nam feram non excepit modò, sed etiam vno vulnere occidit. Fabulam, quæ obiectum Leoni a Rege Lisymachum temere vulgauit, ab eo casu (quem supra diximus) ortam esse crediderim. Cæterũ Macedones, quanquàm prospero euentu defunctus erat Alexander, tamen sciuere gentis suæ more, ne pedes venaretur sine delectis Principum, amicorumque. Ille quatuor millibus ferarum delectis, in eodem saltu cum toto exercitu epulatus est. Inde Maracanda reditum est. Acceptaque ætatis excusatione ab Artabazo, prouinciam eius destinat Clyto. Hic erat, qui apud granicum amnem nudo capite Regem dimicantem clypeo suo texit: Rosacis manum capiti Regis imminentem, gladio amputauit, vetus Philippi miles, multisque bellicis operibus clarus. Hellanice, quæ Alexan-

drum educauerat, soror eius, haud se
cus quàm mater à Rege diligebatur
Ob has causas validissimam imper
partem fidei eius, tutelæque commisit
Iamque iter parare in posterum iussus
solemni, & tempestiuo adhibet con
uiuio. In quo Rex cùm multo incaluis
set mero, immodicus æstimator sui, ce
lebrare, quæ gesserat, cœpit, graui
etiam eorum auribus, qui sentiebant
vera memorari. Silentium tum habue
re seniores, donec Philippi res orsu
obterere, nobilem apud Cheroneam
victoriam sui operis fuisse iactauit
ademptamque sibi malignitate, & in
uidia patris tantæ rei gloriam. Illum
quidē seditione inter Macedones mili
tes, & Græcos mercenarios orta, debi
litatum vulnere, quod in ea consterna
tione acceperat, iacuisse, non alia
quàm simulatione mortis tutiorem; s
corpus eius protexisse clypeo suo, ruen
tesque in illum sua manu occisos. Qu
patrem nunquam æquo animo esse con
fessum, inuitum filio debentem salu
tem suam. Itaque post expeditionem
quam sine eo fecisset ipse in Illyrios
victorem scripsisse se patri, fusos, fuga
tosque hostes, nec affuisse vsquam
Philippum. Laude dignos esse, non
qui Samothracum initia viserent, cùm
Asiam vri, vastarique oporteret: se
eos, qui magnitudine rerum fidem an
tecessissent; Hæc, & his similia læti au
diere iuuenes: ingrata senioribus eran
maximè propter Philippum, sub qu
diu-

diutiùs vixerant. Tum Clytus, ne ipse quidem fatis fobrius, ad eos, qui infra ipfum cubabant, conuerfus, Euripidis retulit carmen, ita vt fonus magis, quàm fermo exaudiri poffet à Rege. Quo fignificabatur, malè inftituiffe Græcos, quod trophæis Regum duntaxat nomina infcriberentur. Alieno enim fanguine partam gloriam intercipi. Itaque Rex cùm fufpicaretur malignius habitum effe fermonem, percontari proximos cœpit, quid ex Clyto audiffent. Et illis ad filentium obftinatis, Clytus paulatim maiore voce Philippi acta, bellaque in Græcia gefta commemorat, omnia præfentibus præferens. Hinc inter iuniores, fenefque orta contentio eft. Et Rex, velut patienter audiret, queis Clytus obterebat laudes eius, ingentem iram conceperat. Cæterùm cùm animo videretur imperaturus, fi finem procaciter orto fermoni Clytus imponeret; nihil eorum omittente, magis exafperabatur. Iamque Clytus etiam Parmenionem defendere audebat: & Philippi de Athenienfibus victoriam, Thebarum præferebat excidio, non vino modò, fed etiam animi praua contentione prouectus. Ad vltimum, Si moriendum, inquit, eft pro te, Clytus eft primus. At victoriæ maius præmium ferunt, qui procaciffimè patris tui memoriæ illudunt. Sogdianam regionem mihi attribuis, toties rebellem, & non modò indomitam, fed quæ ne fubigi quidem

 poffit.

possit. Mittor ad feras bestias, præc
pitia ingenia fortitas: Sed quæ ad m
pertinent, transeo: Philippi milit
spernis, oblitus, nisi hic Atharias sen
iuniores pugnam detrectantes renoc
set, adhuc nos circa Halicarnassu
hæsuros fuisse. Quomodo ergo Asia
etiam cum istis iunioribus subiecisti
Verùm est (vt opinor) quod auunc
lum tuum in Italia dixisse constat: I
sum in viros incidisse, te in fœmina
Nihil ex omnibus inconsultè, ac tem
rè actis Regem magis mouerat, quâ
Parmenionis cum honore mētio illat
Dolorem tamen Rex pressit, content
iussisse, vt conuiuio excederet. N
quicquam aliud adiecit, quàm forsit
eum (si diutiùs locutus foret) expr
braturum sibi fuisse vitam à semetip
datam; hoc enim superbè sæpè iactal
Atque illum cunctantem adhuc surg
re, qui proximi ei cubuerant, iniect
manibus iurgantes, monentesque
nabantur abducere. Clytus cùm abst
heretur, ad pristinam violentiam i
quoque adiecta: Suo pectore tergum
illius esse detensum; nunc posteaquā
tanti meriti præterijt tempus, etian
memoriam inuisam esse proclamat.
tali quoque cædem obijciebat; &
vltimum, Iouis, quem patrem f
Alexander assereret, oraculum eludē
Veriora se Regi, quàm patrem eius r
pondisse dicebat. Iam tantum iræ co
ceperat Rex, quantum vix sobrius f
te potuisset. Enimuerò mero sensit
victis

victis, ex lecto repentè prosiluit. Attoniti amici, ne positis quidem, sed abiectis poculis consurgunt in euentum rei, quam tanto impetu acturus esset intenti. Alexander, rapta lancea ex manibus armigeri, Clytum adhuc eadem linguæ intemperantia furentem percutere conatus, à Ptolomæo, & Perdicca inhibetur. Medium complexi, & obluctari perseuerantem morabantur. Lisimachus, & Leonatus etiam lanceam abstulerant. Ille militum fidem implorans, comprehendi se à proximis amicorum, quod Dario nuper accidisset, exclamat: signumque tuba dari, vt ad regiam armati coirent, iubet. Tum verò Ptolomæus, & Perdiccas genibus aduoluti orant, ne in tam præcipiti ira perseueret, spatiumque potius animo det: omnia postero die iustiùs executurum. Sed clausæ erant aures obrepente ira. Itaque impotens animi percurrit in regiæ vestibulum, & vigili excubanti hasta ablata constitit in aditu, quo necesse erat iis, qui simul cœnauerant, egredi. Abierant cæteri. Clytus vltimus sine lumine exibat. Quem Rex, quisnam esset, interrogat. Eminebat etiam in voce, sceleris, quod parabat, atrocitas. Et ille iam non suæ, sed Regis iræ memor: Clytum esse, & de conuiuio exire respondit. Hæc dicentis latus hasta transfixit, morientisq; sanguine aspersus: I nunc, inquit, ad Philippum, & Parmenionem, & Attalum.

a Malè humanis ingenijs natura consuluit, quòd plerunque non futura, sed transacta perpendimus : quippè Rex posteaquàm ira mente decesserat, etiam ebrietate discussa, magnitudinem facinoris sera æstimatione perspexit. Videbat tunc immodica libertate abusum, sed alioqui egregium bello virum, & nisi erubesceret fateri, seruatorem sui occisum. Detestabile carnificis ministerium occupauerat Rex, verborum licentiam, quæ vino poterat imputari, nefanda cæde vltus. Manabat toto vestibulo cruor paulò antè conuiuæ: vigiles attoniti, & stupentibus similes procul stabant, liberioremq; pœnitentiam solitudo excipiebat. Ergo hastam ex corpore iacentis euulsam retorsit in semet? iamque admouerat pectori, cùm aduolant vigiles, & repugnantiè manibus extorquent, alleuatumq; in tabernaculum deferunt. Ille humi prostrauerat corpus; gemitu, eiulatuq; miserabili tota personante regia. Laniare deinde os vnguibus, & circunstantes rogare, ne se tanto dedecori superstitem esse paterentur. Inter has preces tota nox exacta est: scrutantemque, num ira Deorum ad tantum nefas actus esset, subit, anniuersarium sacrificium Libero Patri non esse redditum stato tempore. Itaque inter vinum, & epulas cæde commissa, iram Dei fuisse manifestam. Cæterùm magis eo mouebatur, quòd omnium amicorum animos videbat attonitos: nemi-

nem

nem cum ipso sociare sermonem postea auſurum. Viuendum eſſe in ſolitudine, velut feræ beſtiæ terrenti alias, alias timenti. Prima deinde luce tabernaculo corpus, ſicut adhuc cruentum erat, iuſſit inferri. Quo poſito, ante ipſum lachrymis obortis, Hanc, inquit, nutrici meæ gratiam retuli, cuius duo filij apud Miletum pro mea gloria occubuere mortem: hic frater, vnicum orbitatis ſolatium, à me inter epulas occiſus eſt. Quo nunc ſe conferret miſera? Omnibus eius vnus ſuperſum, quem ſolum æquis oculis videre non poterit. Et ego ſeruatorum meorum latro reuertar in patriam, vt ne dexteram quidem nutrici ſine memoria calamitatis eius offerre poſſim? Et cùm finis lachrymis, querelisq; non fieret, iuſſu amicorum corpus ablatum eſt. Rex triduum iacuit incluſus. Quem vt armigeri, corporiſque cuſtodes ad moriendum obſtinatum eſſe cognouerunt, vniuerſi in tabernaculum irrumpunt, diuque precibus ipſorum reluctatum ægrè vicerunt, vt cibum caperet. Quoq; minus cædis puderet; iure interfectum Clytum Macedones decernunt, ſepultura quoq; prohibituri, ni Rex humari iuſſiſſet. Igitur decem diebus maximè ad confirmandum pudorem apud Maracanda conſumptis, cum parte exercitus Hephæſtionem in regionem Bactrianam miſit commeatus in hyemem paraturum. Quam Clyto autem deſtinauerat prouinciam, Amyntæ dedit,

Ipse Xenippa peruenit, Scythiæ confini
est regio, habitaturque pluribus, a
frequentibus vicis, quia vbertas terr
non indigenas modò detinet, sed etian
aduenas inuitat Bactrianorum exulum
qui ab Alexandro defecerant, receptac
culum fuerat. Sed postquàm Regen
aduentare compertum est, pulsi ab in
colis, duo millia ferè, & ducenti con
gregantur, Omnes equites erant, etiam
in pace latrociniis assueti. Tum feroci
ingenia non bellum modo, sed etian
veniæ desperatio efferauerant. Itaq; e
improuiso adorti Amyntam Prætoren
Alexandri, diu anceps prælium fece
rant. Ad vltimum DCC. suorum amissi
quorum CCC. hostis cepit, dedere ter
ga victoribus, haud sanè multis: quipp
LXXX. Macedonum interfecerunt
præterq; eos trecenti, & quinquagint
saucii facti sunt; veniam tamen etian
post alteram defectionem impetraue
runt. His in fidem acceptis, in regio
nem, quam Nautam appellant, Re
cum toto exercitu venit. Satrapes era
Sysimithres, duobus ex sua matre filii
genitis quippè apud eos parentibu
stupro coire cum liberis fas est. II. mil
libus armatis popularibus fauces regio
nis, quà in arctissimum cogitur, valid
munimento sepserat. Præterfluebat
torrens amnis, qui terga petræ claude
bat, hanc manu peruiam incolæ fece
rant. Sed aditus specus accipit lucem
interiora, nisi illato lumine, obscur
sunt. Perpetuus cuniculus iter præbe
in

in campos ignotum, nisi indigenis. At Alexander, quanquam angustias naturali situ munitas, valida manu Barbari tuebantur, tamen arietibus admoti munimenta, quæ manu adiuncta erant, concussit, fundisque, & sagittis propugnantium plerosque deiecit: quos vbi dispersos fugauit, ruinas munimentorum supergressus ad petram admouit exercitum. Cæterùm interueniebat fluuius coeuntibus aquis ex superiore fastigio in vallem, magnique operis videbatur tam vastam voraginem explere. Cædi tamen arbores, & saxa congeri iussit. Ingensque Barbaros pauor sudes ad talia opera concusserat, excitatam molem subitò cernentes. Itaque Rex ad deditionem metu posse compelli ratus, Oxyartem misit nationis eiusdem, sed ditionis suæ, qui suaderet duci, vt traderet Petram. Interim ad augendam formidinem, & turres admouebantur, & excussa tormenta tela micabant. Itaque verticem Petræ omni alio præsidio damnato, perierunt. At Oxyartes trepidum, diffidentemque rebus suis Sysimithrem cœpit hortari, vt fidem, quàm vim Macedonum mallet experiri, neu moraretur festinationem victoris exercitus in Indiam tendentis, cui quisquis semet offerret; in suum caput alienam cladem esse versurum. Et ipse quidem Sysimithres deditionem annuebat: cæterùm mater,

eademque coniux morituram se an
denuntians, quam in vllius veniret p
testatem, barbari animum ad hone
stiora, quàm tutiora conuerterat; p
debatque libertatis maius esse apu
fœminas, quàm apud viros pretium
Itaque dimisso internuncio pacis, obs
dionem ferre decreuerat. Sed cùm ho
stis vires, suasque pensaret, rursus mu
liebris consilij, quod præceps magis
quàm necessarium esse credebat, pœ
nitere eum cœpit. Reuocatoq; stren
Oxyarte, futurum se in regis potest
respondit vnum præcatus, ne volunta
tem, & consilium matris suæ proderet
quò facilius venia illi quoq; impetra
retur. Præmissum igitur Oxyartem
cum matre, liberisque, & totius cogna
tionis grege, sequebatur, ne expectato
quidem fidei pignore, quod Oxyarte
promiserat. Rex, æquite præmisso, qu
reuerti eos iuberet, oppeririq; præsen
tiam ipsius, superuenit, & victimis Mi
neruæ, ac victoriæ cæsis, imperium Sy
simithri restituit, spe maioris etiam
prouinciæ facta, si cum fide amicitiam
ipsius coluisset. Duos illi iuuenes patre
tradēte, secum militaturos sequi iussit.
Relicta deinde phalange, ad subigen-
dos, qui defecerant, cum equite pro-
cessit. Arduum, & impeditum saxis iter
primò vtcunq; tolerabant. Mox æquorū
non vngulis modò attritis, sed corpori-
bus etiam fatigatis, sequi plerique non
poterant, & rarius subinde agmen fie-
bat, pudorem (vt ferè fit) immodico
labore

labore vincente. Rex tamen subinde equos mutans, sine intermissione fugientes insequebatur. Nobiles iuuenes comitari eum soliti defecerant praeter Philippum; Lysimachi erat frater, tum primum adultus, & quod facilè apparebat, indolis raræ. Is pedes (incredibile dictu) per quinquaginta stadia vectum Regem comitatus est, sæpè equum suum offerente Lysimacho: nec tamen vt digrederetur à Rege, effici potuit: cùm lorica indutus arma gestaret. Idē, cùm peruentum esset in saltum, in quo se barbari abdiderant, nobilem edidit pugnam, Regemque cominus cum hoste dimicantem protexit. Sed postea quàm barbari in fugam effusi deseruere syluas: animus, qui in ardore pugnæ corpus sustentauerat, liquit: subitoque ex omnibus membris profuso sudore, arboris proximæ stipiti se applicuit. Deindè ne illo quidem adminiculo sustinente, manibus Regis exceptus est, inter quas collapsus, extingitur. Mœstum Regem alius haud leuis dolor excepit. Erigyius inter claros duces fuerat, quem extinctum esse paulò antè quàm reuerteretur in castra, cognouit. Vtriusque funus omni apparatu, atque honore celebratum est.

3 Dahas deinde statuerat petere: ibi namque Spitamenem esse cognouerat. Sed hanc quoque expeditionem, vt pleraque alia, fortuna, indulgendo ei nunquam fatigata, pro absente transegit. Spitamenes vxoris immodico

amore flagrabat: quàm ægrè fuga
& noua fubinde exilia tolerantem,
omne difcrimen comitem trahebat.
Illa malis fatigata, identidem mul
bres adhibere blanditias: vt tandem
fugam fifteret, victorifque Alexan
clementiam expertus placaret, quem
effugere non poffet. Tres adulti era
liberi ex eo geniti: quos cùm pectc
patris admouiffet, vt faltem eorum n
fereri vellet, orabat. Et quo efficaci
res effent preces, haud procul e
Alexander. Ille fe prodi, non mone
ratus, & formæ profecto fiducia cupe
eam quam primum dedi Alexandr
acinacem ftrinxit, percuffurus vxore
nifi prohibitus effet fratrum eius o
curfu. Cæterùm abire è confpectu i
bet, addito metu mortis, fi fe ocul
eius obtuliffet: & ad defiderium l
uandum noctes inter pellices agere
cœpit. Sed penitus hærens amor, f
ftidio præfentium accenfus eft. Itaqu
rurfus vni ei deditus: orare non deftiti
vt tali confilio abftineret, pateretu rq
fortem quamcunque his fortuna feci
fet. Sibi mortem deditione effe leuio
rem. At illa purgare fe, quòd quæ vt
lia effe cenfebat, muliebriter for fitan
fed fida tamen mente fuafiffet: de ca
tero futuram in viri poteftate. Spita
menes fimulato captus, obfeuio, de
die conuiuium apparari iubet: vinoqu
& epulis grauis femifomnus in cubicu
lum fertur. Quem vt alto, & graui fom
no fopitum effe fenfit vxor, gladium
quem

quem veste occultauerat, stringit, caputque eius abscissum cruore respersa seruo suo conscio facinoris tradit. Eodem comitante (sicut erat cruenta veste) in Macedonum castra peruenit, nunciarique Alexandro iubet, adesse, quæ ex ipsa deberet agnoscere. Ille protinus Barbaram iussit admitti. Quam vt aspersam cruore conspexit, ratus ad deplorandam contumeliam venisse, dicere quæ vellet, iubet. At illa seruum, quem stare in vestibulo iusserat, introduci desiderauit. Qui quia caput Spitamenis veste tectum habebat, suspectus scrutantibus quid occuleret, ostendit. Confuderat oris exanguis notas pallor, nec quis esset nosci satis poterat. Ergo Rex certior factus, humanum caput afferre eum, tabernaculo excessit, percontatusque quid rei sit, illo profitente cognoscit. Variæ hinc cogitationes inuicem animum diuersa agitantem commouerant. Meritum ingens in semet esse credebat, quod transfuga, & proditor quique tantis rebus (si vixisset) infecturus moram fuisset, interfectus esset. Contra facinus ingens auersabatur, cùm optimè meritum de ipsa, communium parentem liberorum per insidias interemisset. Vicit tandem gratiam meriti sceleris atrocitas, denuntiarique iussit, vt excederet castris, neu licentiæ barbaræ exemplar in Græcorum mores, & mitia ingenia transferret. Dahæ, Spitamenis cæde comperta, Dataphernem defectionis eius participem

vin-

victum Alexandro, ſeque dedunt. Ille maxima præſentium curarum parte liberatus, conuertit animum ad vindicandas iniurias eorum, quibus à Prætoribus ſuis auarè ac ſuperbè imperabatur. Ergo Phrataphernì Hircaniam, Mardos cum Tapyris tradidit, mandauitque vt Phradatem, cui ſuccedebat, ad ſe in cuſtodiam mitteret. Arſami Cariæ præfecto ſubſtitutus eſt Stafanor. Arſaces in Mediam miſſus, vt Oxidates inde diſcederet. Babylonia mortu Mazæo, Deditameni ſubiecta eſt.

4 His compoſitis, tertio menſe e hybernis mouit exercitum, regionem quæ Gabaza appellatur, aditurus. Primus dies quietum inter præbuit, proximus ei nondum quidem procelloſus & triſtis obſcurior tamen priſtino, non ſine creſcentis mali damno præterijt. Tertio ab omni parte cœli emicare fulgura, & nunc internitente luce, nun condita, non oculos modò meanti exercitus, ſed etiam animos terrere cœperunt. Erat prope continuus cœli fragor, & paſſim cadentium fulminum ſpecies viſebatur: attonitiſque auribu ſtupens agmen, nec progredi, nec conſidere audebat. Tum repentè imber grandinem incutiens, torrentis modo effunditur. Ac primo quidem armi ſuis tecti exceperant. Sed iam nec retinere arma lubrica rigentes manus poterant, nec ipſi deſtinare, in quam regionem obuerterent corpora, cùm vndiq; tempeſtatis violentia maior, quam vita-

vitatur, occurreret. Ergo ordinibus solutis, per totum saltum errabundum agmen ferebatur, multique prius metu, quàm labore defatigati, prostrauerant humi corpora, quanquam imbrem vis frigoris concreto gelu astrinxerat. Alij stipitibus arborum admouerant. Id plurimus, & adminiculum, & suffugium erat. Nec fallebat ipsos, morti locum eligere, cùm immobiles vitalis calor linqueret. Sed grata erat pigritia corporum fatigatis, nec recusabant extingui quiescendo: quippe non vehemens modo, sed etiam pertinax vis mali insistebat, lucemque naturale solatium præter tempestatem haud dispatem nocti, syluarum quoque vmbra suppresserat. Rex vnus tanti mali patiens circuire milites, contrahere dispersos, alleuare prostratos, ostendere procul euolutum ex tugurijs fumum, hortatique vt proxima quæque suffugia occuparent. Nec vlla res magis saluti fuit, quàm quod multiplicato labore sufficientem malis, quibus ipsi cesserant, Regem deserere erubescebant. Cæterùm efficacior in aduersis necessitas, quàm ratio, frigoris remedium inuenit. Dolabris enim syluas sternere aggressi, passim aceruos struesque accenderunt. Continenti incendio ardere crederes saltum, & vix inter flammas agminibus relictum locum. Hic calor stupentia membra commouit, paulatimque spiritus, quem continuerat rigor, meare liberè cœpit. Excepere

aliios

alios recta Barbarorum, quæ in vltim saltu abdita necessitas inuestigauera. Alios castra, quæ in humido quidem sed iam cœli mitescente sæuitia lo uerunt. Mille militum, atque lixaro calonumque pestis illa consumps Memoriæ proditum est, quosdam a plicatos arborum truncis, & non solu viuentibus, sed & inter se colloquen bus similes esse conspectos, durante adhuc habitu, in quo mors quemq deprehenderat. Fortè Macedo greg rius miles, seque, & arma sustentan tandem in castra peruenerat. Quo vi Rex, quanquam ipse tunc maxime a moto igne refouebat artus, ex sella s exiliuit, torpentemque militem, & v compotem mentis, demptis armis, sua sede iussit considere. Ille diu, ne vbi requiesceret, nec à quo esset excep tus, agnouit. Tandem recepto calor vitali, vt regiam sedem, Regemque, vidit, territus surgit. Quem intuen Alexander: Ecquid intelligis, miles inquit, quanto meliore sorte, quàm Persæ sub Rege viuatis? Illis enim i sella Regis consedisse capitale foret tibi saluti fuit. Postero die conuocati amicis, copiarumque ducibus pronun tiari iussit, ipsum omnia, quæ amissa essent, redditurum, & promisso fides extitit. Nam Sysimithres multa iumen ta, & camelorum II. millia adduxit, pecoraque, & armenta, quæ distributa pariter militem & damno, & fame libe rauerunt. Rex gratiam sibi relatam à

Sysi-

Sysimithre præfatus, sex dierum cocta cibaria ferre milites iussit. Sacas petens totam hanc regionem depopulatus, XXX. millia pecorum ex præda Sysimithri dono dat. Inde peruenit in regionem, cui Cohortanus Satrapes nobilis præerat, qui se regis potestati, fideique permisit. Ille imperio ei reddito, haud amplius quam vt duo ex tribus filijs secum militarent, exegit. Satrapes, etiam eo, qui penes ipsum relinquebatur, tradito, barbara opulentia conuiuium, quo Regem accipiebat instruxerat. Id cum multa comitate celebraret, introduci XXX nobiles virgines iussit. Inter quas erat filia ipsius Roxane nomine, eximia corporis specie, & decore habitus in Barbaris raro. Quæ quanquam inter electas processerat, omnium tamen oculos conuertit in se, maximè Regis, minus iam cupiditatibus suis imperantis inter obsequia fortunæ, contra quam non satis cauta mortalitas est. Itaque ille: qui vxorem Darij, qui duas filias virgines, quibus forma preter Roxanem comparari nulla poterat, haud alio animo quàm parentis aspexerat, tunc in amorem virgunculæ, si regiæ stirpi compararetur, ignobilis ita, effusus est, vt diceret ad stabiliendum regnum pertinere, Persas, & Macedones connubio iungi: hoc vno modo & pudorem victis, & superbiam victoribus detrahi posse: Achillem quoque a quo genus ipse deduceret, cum captiuo coisse; Ne inferri nefas arbitrarentur,

ita

ita matrimonij iure velle iungi. Insp
tato gaudio lætus pater, sermonem ei
excepit. Et Rex medio cupiditatis a
dore iussit afferri patrio more panem
(hoc erat apud Macedones sanctiss
mum coeuntium pignus) quem diu
sum gladio vterque libabat. Credo, eo
qui gentis mores condiderunt, parco
& parabili victu ostendere voluisse iun
gentibus opes, quantulo contenti ess
deberent. Hoc modo Rex Asiæ, & Eu
ropæ introductam inter conuiuales lu
dos matrimonio sibi adiunxit, è capti
ua geniturus, qui victoribus imperaret
Pudebat amicos, super vinum, & epu
las socerum ex deditis esse electum.
Sed post Clyti cædem libertate subla
ta, vultu, qui maxime seruit, assentie
bantur.

§ Cæterùm Indiam, & inde Ocea
num petiturus, ne quid à tergo, quod
destinata impedire posset, moueretur
ex omnibus prouincijs XXX. millia iu
niorum legi iussit, & ad se armata per
duci, obsides simul habiturus, & mi
lites Craterum autem ad persequendos
Haustanem, & Catenem, qui ab ipso
defecerant, misit: quorum Haustanes
captus est, Catenes in prælio occisus.
Polypercon quoque regionem, quæ Bu-
baccne appellatur, in deditionem rede-
git. Itaque omnibus compositis, co-
gitationes in bellum Indicum vertit.
Diues regio habebatur, non auro modò,
sed gemmis quoque, margaritisque ad
luxum magis, quàm ad magnificen-
tiam

tiam exculta. Clypei militares auro, & ebore fulgere dicebantur. Itaque ne cubi vinceretur, cùm cæteris præstaret, scutis argenteas lamina, equis frænos aureos addidit; loricas quoque alias auro, alias argento adornauit. CXX. millia armatorum erant, quæ Regem ad id bellum sequebantur. Iamque omnibus præparatis, quod olim praua mente conceperat, tunc esse maturum ratus, quonam modo cœlestes honores vsurparet, cœpit agitare. Iouis filium non dici tantùm se, sed etiam credi volebat, tanquam parindè animis imperare posset, ac linguis. Itaque more Persarum, Macedonas venerabundos ipsum salutare iussit prosternentes humi corpora. Non deerat talia concupiscenti perniciosa adulatio, perpetuum malum Regum, quorum opes sæpius assentatio, quàm hostis euertit. Nec Macedonum hæc erat culpa: nemo enim illorum quicquam ex patrio more labare sustinuit: sed Græcorum, qui professionem honestarum artium malis corruperant moribus. Agis quidam Argiuus, pessimorum carminum post Cherillum conditor, & ex Sicilia Cleo, hic quidem non ingenij solùm, sed etiam nationis vitio adulator, & cætera vrbium suarum purgamenta, quæ propinquis etiam, maximorumq; exercituum ducibus à Rege præferebantur: hi tum cœlum illi aperiebant, Herculemque, & patrem Liberum, & cum Polluce Castorem nouo numini cessuros esse iactabant.

Igitur

Igitur festo die omni opulentia co
uium exornari iubet, qui non Mac
nes modò, & Græci principes am
rum, sed etiam nobiles adhiberen
Cum quibus cùm discubuisset Rex
lisper epulatus, conuiuio egredi
Cleo, sicut præparauerat, sermon
cum admiratione laudum eius insti
Merita deinde percensuit, quibus
modo referri gratia posset, si quem
telligerent Deum esse, confiterent
exigua thuris impensa tanta benef
pensaturi. Persas quidem nō piè solu
sed etiam prudenter, Reges suos in
Deos colere: maiestatem enim impe
salutis esse tutelam, Nec Hercule
quidem, & patrem Liberum prius
catos Deos, quàm vicissent secum
uentium inuidiam. Tantundem q
que posteros credere, quantum præse
ætas spopondisset. Quod si cæteri dub
tent, semetipsum cum Rex inisset co
uiuium, prostraturum humi corpo
Debere idem facere cæteros, & in p
mis sapientia præditos. Ab illis eni
cultus in Regem esse prodendum exe
plum. Haud perplexè in Callisthene
dirigebatur oratio. Grauitas viri,
prompta libertas inuisa erat Regi, qua
solus Macedonas paratos ad tale obs
quium moraretur. Is tum silentio facto
vnum illum intuentibus cæteris, Si Re
inquit, sermoni tuo affuisset, nullit
profectò vox responsuri tibi deside
retur. Ipse enim peteret, ne in pere
grinos ritus degenerare se cogeres, neu
rebus

rebus felicissimè gestis inuidiam tali adulatione contraheres. Sed quoniam abest, ego tibi pro illo respondeo, Nullum esse eundem & diuturnum, & præcocem fructum: cœlestesque honores, non dare te Regi, sed auferre. Intervallo enim opus est vt credatur Deus: semperque hanc gratiam magnis viris posteri reddunt. Ego autem seram immortalitatem precor Regi, vt vita diuturna sit, & æterna maiestas Hominem consequitur aliquando, nunquàm comitatur diuinitas. Herculem modò, & patrem Liberum consecratæ immortalitatis exempla referebas. Credis ne illos vnius conuiuij decreto Deos factos? Prius ab oculis mortalium amolita natura est, quàm in cœlum fama perueheret. Scilicet ego, & tu, Cleo, Deos facimus? A nobis diuinitatis suæ authoritatem accepturus est Rex? Potentiam tuam experiri libet. Fac aliquem Regem. Si Deum potes facere, facilius est imperium dare, quàm cœlum. Dij propitij sine inuidia, quæ Cleo dixit, audierint; eodemque cursu, quo fluxere, res ire patiantur. Nostris moribus velint non esse contentos. Non pudet patriæ, nec desiderio, ad quem modum Rex mihi colendus sit, discere. Quos equidem victores esse confiteor, si ab illis leges, queis viuamus, accipimus. Æquis auribus Callisthenes veluti vindex publicæ libertatis audiebatur. Expresserat non assensionem modo, sed etiam vocem, senio-

rum

rum præcipue, quibus grauis erat inueterati moris externa mutatio. Nec quicquam eorum, quæ inuicem iactata erant, Rex ignorabat, cum post aulæam, quæ lectis obduxerat, staret. Igitur ad Agim, & Cleonem misit, vt sermone finito, Barbaros tantùm, cum intrasset, procumbere suo more paterentur. Et paulo post, quasi potiora quædam egisset; conuiuium repetit. Quem venerantibus Persis, Polypercon, qui cubabat super Regem, vnum ex his mento contingentem humum, per ludibrium cœpit hortari, vt vehementiùs id quateret ad terram: elicuitque iram Alexandri, quam olim animo capere non poterat. Itaque Rex. Tu autem, inquit, non venerabēris me? An tibi vni digni videmur esse ludibrio? Ille nec Regem ludibrio, nec se contemptu dignum esse respondit. Tum detractum eum lecto rex præcipitat in terram. Et cùm is pronus corruisset, vides ne, inquit, idem te fecisse, quod in alio paulo ante ridebas? Et tradi eo in custodiam iussa, conuiuium soluit. Polyperconti quidem postea castigato diu ignouit.

6 In Calisthenem olim contumacia suspectum, peruicacioris iræ fuit, cuius expiendæ matura obuenit occasio. Mos erat (vt supra dictum est) principibus Macedonum, adultos liberos Regibus tradere, ad munia haud multùm seruilibus ministeriis abhorrentia. Excubabant seruatis noctium vicibus proximi

foribus

foribus ædis, in qua Rex acquiescebat. Per hos pellices introducebantur alio aditu, quàm quem armati obsidebant. Iidem acceptos ab Agasonibus equos, cum Rex ascensurus esset, admouebant, comitabanturque, & venantem: & in prælijs, omnibus auribus studiorum liberalium exculti. Præcipuus honor habebatur, quod licebat sedentibus vesci cum Rege. Castigandi verberibus eos nemini potestas præter ipsum erat. Hæc cohors velut seminarium ducum, præfectorumque apud Macedonas fuit. Hæc habuere posteri Reges, quorum stirpi per multas ætates Romani opes ademerunt. Igitur Hermolaus puer nobilis ex regia cohorte cùm aprum telo occupasset, quem Rex ferire destinauerat, iussu eius verberibus affectus est. Quam ignominiam ægrè ferens deflere apud Sostratum cæpit. Ex eadem cohorte erat Sostratus amore eius ardens: qui cum laceratum corpus, in quod deperibat intueretur, forsitan olim ob aliam quoque causam Regi infestus, iuuenem sua sponte iam motum, data fide, acceptaque perpulit, vt occidendi Regem consilium secum iniret. Nec puerili impetu rem exequuti sunt: quippè solerter, quos in societatem sceleris ascisceerent, Nicostratum, Antipatrum, Asclepiodorumque & Philotam placuit assumi. Per hos adiecti sunt Anticles, & Epimenes. Cæterùm agendæ rei haud sanè facilis patebat via. Opus erat eadem omnes coniuratos

noctis

nocte excubare, ne ab expertibus c
filij impedirentur; forte autem a
alia nocte excubabat, Itaque in
mutandis stationum vicibus, cæte
apparatu exequendæ rei; XXXII.
absumpti sunt. Aduenit nox qua
iurati excubare debebant mutua
læti, cuius documentum tot dies
sant. Neminem metus, spesve m
uerat. Tanta omnibus, vel in Re
ira, vel fides inter ipsos fuit. Stab
igitur ad fores ædis eius, in qua
vescebatur, vt conuiuio egressum in
biculum deducerent: Sed fortuna ip
simulque epulantium comitas prou
omnes ad largius vinum; ludi etia
conuiuales extraxere tempus, nunc
tis coniuratis, quod sopitum aggre
essent nunc solicitis, ne in lucem
niuium extraheretur: quippè alio
stationum opponebat prima luce su
dere ipsorum post septem dies te
ra vice. Nec sperare poterant, in
tempus omnibus duraturam fide
Cæterum cum iam lux appeteret
conuiuium soluitur, & coniurati e
perunt Regem, læti, occasionem
quendi sceleris admotam, cùm m
attonitæ, vt creditum est, mentis.
uersari in regia solita, quia instinct
debatur futura prædicere, non o
rit modò abeunti, sed etiam semet
cit, vultuque, & oculis motum
ferens animi, vt rediret in conuiu
monuit: & ille per ludum, Bene
suadere, respondit; reuocatisque

ca

tis, in horam diei fermè secundam continuu tempus extraxit. Iam alij ex cohorte in stationem successerant, ante cubiculi fores excubaturi. Adhuc tamen coniurati stabant: vice officij sui expleta. Adeo pertinax spes est, quam humanæ mentes, quam ingentes concupiscentiæ deuouerunt. Rex benignius quàm alias allocutus, discedere eos ad curanda corpora, quoniam tota nocte perstitissent, iubet. Data sunt singulis quinquaginta sestertia: collaudatique, quod etiam alijs tradita vice, tamen excubare perseuerassent. Illi tanta spe destituti domos abeunt, & cæteri quidem expectabant stationis suæ noctem. Epimenes siuè comitate Regis, qua ipsum inter coniuratos exceperat, repentè mutatus, siuè quia cœptis Deos obstare credebat, fratri suo Eurylocho, quem antea expertem esse consilij voluerat, quid pararetur aperit. Omnibus Philotæ supplicium in oculis erat. Itaque protinus inicijt fratri manum, & in regiam peruenit: excitatisque custodibus corporis, ad salutem Regis pertinere, quæ afferret, affirmat: & tempus quo venerant, & vultus haud sane securi animi index, & mœstitia è duobus alterius, Ptolemæum, ac Leonatum excubantes ad cubiculi limen excitauerunt. Itaque apertis foribus, & lumine illato, sopitum mero, ac somno excitant Regem. Ille paulatim mente collecta, quid afferrent, interrogat. Nec cunctatus Eurylochus, on

ex toto domum suam auersari Deos e-
xit, quia frater ipsius, quanquàm i
pium facinus ausus foret, tamen,
pœnitentiam eius ageret, & per se p
tissimum profiteretur indicium, in ea
ipsam noctem, quæ decederet, insid
comparatas fuisse. Authores scele
consilij esse, quos minimè creder
Rex. Tum Epimenes cuncta ordin
consciorumque nomina exponit. Ca
sthenem non vt participem facino
nominatum esse constabat, sed solit
puerorum sermonibus vituperantiu
criminantiumque Regem faciles au
præbere. Quidam adijciunt, cùm H
molaus apud eum quoq; verberatum
à Rege quereretur, dixisse Calistl
nem, meminisse debere, eos iam vi
esse. Idque an ad consolandam pati
tiam verberum, an ad incitandu
iuuenum dolorem dictum esset, in a
biguo fuisse. Rex animi, corporil
sopore discusso, cùm tanti peric
quod euaserat, imago oculis obera
Eurylochum quinquaginta talentis
cuiusdam Tyridatis opulentis bo
donat protinus: fratremque antèqu
pro salute eius precaretur restitu
Sceleris autem authores, interque
Calisthenem vinctos asseruari iub
quibus in regiam adductis, toto die
nocte proxima, mero, ac vigilijs gr
acquieuit. Postero autem die frequ
concilium adhibuit, cui patres,
pinquique eorum, de quibus ageba
intererant, ne de sua quidem salut
curi

entis: quippè Macedonum more perire debebant, omnium deuotis capitibus, qui sanguine contigissent eos. Rex introduci coniuratos, præter Calisthenem, iussit, atque quæ agitauerant, sine cunctatione confessi sunt. Increpantibus deinde vniuersis eos; ipse Rex, quo suo merito tantum in semet cogitassent facinus, interrogat.

7 Stupentibus cæteris, Hermolaus, Nos verò, inquit, quoniam quasi nescias quæris, occidendi te consilium inimus, quia non vt ingenuis imperare, cœpisti, sed quasi in mancipia dominatis. Primus ex omnibus pater ipsius, Sopolis, parricidam etiam parentis sui clamitans esse, consurgit, & ad hos manu obiecta, scelere, & malis insanientem vltrà negat audiendum. Rex inhibito patre, dicere Hermolaum iubet, quæ ex magistro didicisset Calisthene. Et Hermolaus, Vtor, inquit, beneficio tuo, & dico, quæ nostris malis didici. Quota pars Macedonum sæuitiæ tuæ superest? Quotus quisque non è vilissimo sanguine? Attalus, & Philotas, & Parmenio, & Lyncestes, Alexander, & Clytus, quantum ad hostes pertinet, viuunt, stant in acie, te clypeis suis protegunt, & pro gloria tua, pro victoria vulnera accipiunt: quibus tu egregiam gratiam retulisti. Alius mensam tuam sanguine suo aspersit. Alius ne simplici quidem morte defunctus est. Duces exercituum tuorũ in equuleum impositi, Persis, quos vi-

 cerant,

cerant, fuere spectaculo, Parmenio in dicta causa trucidatus est, per quem Attalum occideras. Inuicem enim miserorum vteris manibus ad expetenda supplicia. Et quos paulò ante ministros cædis habuisti, subito ab aliis iubes trucidari. Obstrepunt subinde cuncti Hermolao. Pater supremum strinxerat ferrum, percussurus haud dubiè, ni inhibitus esset à Rege (quippè Hermolaum dicere iussit) petijtque vt causas supplicij augentem, patienter audirent. Ægrè ergo coercitis, rursus Hermolaus. Quam liberaliter, inquit, pueris rudibus ad dicendum agere permittis: & Calisthenis vox carcere inclusa est, quia solus potest dicere. Cur enim non producitur, cùm etiam confessi audiuntur? Nempè quia liberam vocem innocentis audire metuis, ac ne vultum quidem pateris. Atqui nihil eum fecisse contendo. Sunt hic qui mecum rem pulcherrimam cogitauerunt, Nemo est, qui conscium fuisse nobis Calisthenem dicat, cum morti olim destinatus sit à iustissimo, & patientissimo Rege. Hæc ergo sunt Macedonum præmia, quorum vt superuacuo, & sordido abuteris sanguine. At tibi XXX. millia mulorum captiuum aurum vehunt, cùm milites nihil domum præter gratuitas cicatrices relaturi sint? Quæ tamen omnia tolerare potuimus, antequam nos barbaris dederes & nouo more victores sub iugum mitteres. Persarum te vestis, & disci-
plina

plina delectat: patrios mores exosus es Persarum ergo non Macedonum Regem occidere voluimus: te transfugam, belli iure, persequimur. Tu Macedonas voluisti genua tibi ponere, venerarique te vt Deum. Tu Philippum patrem auersaris, & si quid deorum ante Iouem haberetur, fastidires etiam Iouem. Miraris, si liberi homines superbiam tuam ferre non possumus? Quid speramus ex te, quibus aut insontibus moriendum est, aut, quod tristius morte est, in seruitute viuendum; Tu quidem si emendari potes, multum mihi debes. Ex me enim scire cœpisti, quod ingenui homines ferre non possunt. De cætero parce, reliquorum orbam senectutem supplicijs ne oneraueris. Nos iure duci, vt quod ex tua morte petieramus, consequamur ex nostra. Hæc Hermolaus.

At Rex. Quam falsa sint, inquit, quæ iste tradita a magistro suo dixit, patientia mea ostendet. Confessum enim vltimum facinus, tamen vt vos quoque non solum ipse audieritis, expressi, non imprudens cum permisissem huic latroni dicere, visurum eum rabie, qua compulsus est, vt me, quem parentis loco colere debet, vellet occidere. Nuper cum procaciùs se in venatione gessisset, more patrio, & ab antiquissimis Macedoniæ Regibus vsurpato, eum castigari iussi. Hoc, & oportet fieri, & vt à tutoribus pupilli, a maritis vxores, seruis quoque pueros huius ætatis verberare

concedimus. Hæc est sæuitia in ipsum meâ, quam impia cæde voluit vlcisci. Nam in cæteros, qui mihi permittunt vti ingenio meo, quàm mitis sim, non ignoratis: commemorare superuacuum est. Hermolao parricidarum supplicia non probari, cùm ea sem ipse meruerit minimè herculè admiror. Nã cùm Parmenionem, & Philotam laudat suæ seruit causæ. Lyncestem verò Alexandrum bis insidiatum capiti meo, à duobus indicibus liberaui. Rursus conuictum, per biennium tamen distuli, donec vos postularetis, vt tandem debito supplicio scelus lueret. Attalum, antequàm Rex essem, hostem meo capiti fuisse meministis. Clytus vtinam non coegisset me sibi irasci: cuius temerariam linguam probra dicentem mihi, & vobis, diutiùs tuli, quàm ille eadem me dicentem tulisset. Regum ducumque clementia non ipsorum modò, sed etiam in illorum, qui parent ingenijs sita est. Obsequio mitigantur imperia. Vbi verò reuerentia excessit animis, & summa imis confundimus: vi opus est, vt vim repellamus. Sed quid ego miret istum crudelitatem mihi obiecisse, qui auaritiam exprobare ausus sit? Nolo singulos vestrum excitare, nè inuisam liberalitatem meam faciam, si pudori vestro grauem fecero. Totum exercitum aspicite, qui paulò antè nihil præter arma habebat, nunc argenteis cubat lectis. Mensas auro onerant, greges seruorum ducunt, spolia de hostibus susti-

sustinere non possunt. At enim Persæ, quos vicimus, in magno honore sunt: apud me quidem. Moderationis meæ certissimum indicium est, quòd ne victis quidem superbè impero. Veni enim in Asiam, non vt funditus euerterem gentes, nec vt dimidiam partem terrarum solitudinem facerem: sed vt illos quoque, quos bello subegissem, victoriæ meæ non pœniteret. Itaque militant vobiscum, pro imperio vestro sanguinem fundunt, qui superbè habiti rebellassent. Non est diuturna possessio, in quam gladio inducimur. Beneficiorum gratia sempiterna est. Si habere Asiam, non transire volumus, cum his communicanda est nostra clementia: horum fides stabile, & æternum faciet imperium, & sanè plus habemus, quàm cupimus. Insatiabilis autem auaritiæ est, adhuc implere velle, quod iam circunfluit. Verùmtamen eorum mores in Macedonas transfundo. In multis enim gentibus esse video, quæ non erubescamus imitari: nec aliter tantum imperium aptè regi potest, quàm vt quædam, & tradamus illis, & ab iisdem discamus. Illud per è dignum risu fuit, quod Hermolaus postulabat à me, vt auersarer Iouem, cuius oraculo agnoscor. An etiam quid Dij respondeant, in mea potestate est? Obtulit nomen filij mihi: recipere, ipsis rebus quas agimus, haud alienum fuit. Vtinam Indi quoque Deum esse me credant. Fama enim bella constant, & sæpe

etiam quod falsò creditum eſt, veri vicem obtinuit. An me luxuriæ indulgentem putatis arma veſtra auro, argentoque adornaſſe? Aſſueſcis nihil vilius hac videri materia, volui oſtendere: Macedonas inuictos cæteris, nec auro quidem vinci. Oculos ergo primùm eorum ſordida omnia, & humilia ſpectantium capiam: & docebo nos non auri, aut argenti cupidos, ſed orbem terrarum ſubacturos veniſſe, quam gloriam tu parricida intercipere voluiſti, & Macedonas, Rege adempto, deuictis gentibus dedere. At nunc moues me, vt veſtris parentibus parcam. Non oportebat quidem vos ſcire, quid de his ſtatuiſſem, quò triſtiores periretis, ſi qua vobis parentum memoria, & cura eſt. Sed olim iſtum morem occidendi cum ſceleſtis inſontes propinquos, parenteſque ſolui, & profiteor in eodem honore futuros omnes eos, in quo fuerunt. Nam tuum Caliſthenem, cui vni vir videris, qui latro es, ſcio cur produci velis, vt coram his probra, quæ modò in me iecisti, modo audiſti, illius quoque ore referantur. Quem, ſi Macedo eſſet, tecum introduxiſſem, digniſſimum te diſcipulo magiſtrum. Nunc Olynthio non idem iuris eſt. Poſt hæc concilium dimiſit, tradique damnatos hominibus, qui ex eadem cohorte erant, iuſſit. Illi vt fidem ſuam ſæuitia Regi approbarent, excruciatos necauerunt. Caliſthenes quoque tortus interijt, initi conſilij in caput Regis innoxius

noxius: sed haud quaquàm aulæ, & assentantium accommodatus ingenio. Itaque nullius cædes maiorem apud Græcos Alexandro excitauit inuidiam, quàm quod præditum optimis moribus, artibusque, à quo reuocatus ad vitam erat, cùm interfecto Clyto mori perseueraret, non tantùm occideret, sed etiam torserit, indicta quidem causa. Quam crudelitatem sera pœnitentia consecuta est.

9 Sed ne otium serendis rumoribus natum aleret, in Indiam mouit, semper bello, quàm post victoriam clarior. India tota fermè spectat Orientem, minus in latitudinem, quàm recta regione spatiosa, quæ Austrum accipiunt, in altius terræ fastigium excedunt. Plana sunt cætera, multisque inclytis amnibus Caucaso monte ortis, placidum per campos iter præbent. Indus gelidior est, quàm cæteri. Aquas vehit à colore maris haud multum abhorrentes. Ganges omnium ab ortu maximus à meridiana regione decurrit, & magnorum montium iuga recto alueo stringit. In eum obiectæ rupes inclinant ad Orientem. Vtque Rubro mari accipitur, findens ripas, multas arbores cum magna soli parte exorbet. Saxis quoque impeditur, quibus crebrò reuerberatur: Vbi mollius solum reperit, stagnat, insulasque molitur. Acesines eum auget. Ganges decursurum in mare intercipit, magnoque motu amnis vterque colli-

ditur: quippe Ganges asperum os influenti objicit, nec repercussæ aquæ cedunt. Dyardenes minus celeber auditu est, quia per vltima Indiæ currit. Cæterùm non Crocodilos modò, vti Nilus, sed etiam Delphines, ignotasque alijs gentibus belluas alit. Erimanthus crebris flexibus subinde curuatus, ab accolis rigantibus carpitur. Ea causa est cui tenues reliquias iam sine nomine in mare emittat. Multis præter hos omnibus tota regio diuiditur, sed ignobilibus, quia non adeo interfluunt. Cæterum quæ propiora sunt mari, Aquilones maximè deurunt. Ii cohibiti iugis montium ad interiora non penetrant, ita alendis frugibus mites. Sed adeò in illa plaga mundus statutas temporum vices mutat, vt cùm alia feruore solis exæstuant, Indiam niues obruant, rursusque vbi cætera rigent, illhic intolerandus æstus existat; nec cur, vlli se naturæ causa ingessit. Mare certè, quo alluitur, ne colore quidem abhorret à cæteris. Ab Erythro Rege inditum est nomen, propter quod ignari rubere aquas credunt. Terra lini feraxi: inde plerisque sunt vestes. Libri arborum teneri, haud secus quàm ceræ literarum notas capiunt. Aues ad imitandum humanæ vocis sonum dociles sunt. Animalia inusitata cæteris gentibus, nisi inuecta. Eadem terra, & rhinocerotas alit, non generat. Elephantorum maior est, quam quos in Africa domitant, & viribus magnitudo

tes,

respõdet. Aurum flumina vehunt, quæ leni, modicoque lapsu segnes aquas ducunt. Gemmas, margaritasque mare litoribus infundit. Neque alia illis maior opulentiæ caussa est, vtique posteaquàm vitiorum commercium vulgauere in externas gentes: quippè æstimantur purgamenta æstuantis freti pretio, quod libido constituit. Ingenia hominum sicut vbique, apud illos locorum quoq; situs format. Corpora vsque pedes carbasa velant. Soleis pedes, capita linteis vinciunt. Lapilli ex auribus pendent: brachia quoque, & lacertos auro colunt, quibus inter populares aut nobilitas, aut opes eminent. Capillum pectunt sæpius, quàm tondent. Mentum semper intonsum est. Reliquam oris cutem ad speciem leuitatis exæquant. Regum tamen luxuria, quàm ipsi magnificentiam appellant, super omnium gentium vitia. Cum Rex sanè in publico conspici patitur, thuribula argentea ministri ferunt, totumq; iter, per quod ferri destinauit, odoribus complent. Aurea lectica margaritis circumpendentibus recubat. Distincta sunt auro, & purpura carbasa, quæ indutus est: lecticam sequuntur armati, corporisque custodes. Inter quos ramis aues pendent, quas cantu serijs rebus obstrepere docuerunt. Regia auratas columnas habet: totas eas vitis auro cælata percurrit, auiumq; quarum visu maximè gaudent, argenteæ effigies opera distinguunt. Regia adeuntibus patet.

Cùm capillum pectit, atque orat, tunc responsa legationibus, tunc iura popularibus reddit. Demptis soleis, odoribus illinunt pedes. Venatu, maximus labor est, inclusa viuario animalia inter vota, cantusque pellicum figere. Binorum cubitorum sagittæ sunt, quas emittunt maiore nixu, quàm effectu: quippè telum, cuius in leuitate vis omnis est, inhabili pondere oneratur. Breuiora itinera equo cõficit. Longior vbi expeditio est, elephanti vehunt currum, & tãtarum belluarum corpora tota contegunt auro. Ac ne quid perditis moribus desit, lecticis aureis pellicum longus ordo sequitur. Separatum aliud Reginę ordine agmẽ est, æquatq; luxuria. Fœminæ æpulas parant. Ab ijsdem vinum ministratur, cuius omnibus Indis largus est visus. Regem mero, somnoq; sopitum, in cubiculũ pellices referunt, patrio carmine noctium inuocantes Deos. Quis credat inter hæc vitia curam esse sapientiæ? Vnum agreste, & horridum genus est, quos Sapientes vocant. Apud hos occupare fati diem, pulchrum, & viuos se cremari iubent. Quintus autem segnis ætas, incommoda valetudo est, expectatam mortem pro dedecore vitæ habent. Nec vllus corporibus, quæ senectus soluit, honos redditur. Inquinari putant ignem, nisi qui spirantes recipit. Illi, qui in vrbibus publicis moribus degunt, syderum motus scitè spectare dicuntur, & futura prædicere.

Nec

Nec quenquam admouere lethi diem credunt, cui expectare interrito liceat. Deos putant, quicquid colere cœperunt, arbores maxime, quas violare capitale est. Menses in quinos denos descripserant dies. Anni plena spatia seruantur. Lunę cursu notant tempora non, vt plerique, cum orbem sydus impleuit, sed cùm se curuare cœpit in cornua, & idcircò breuiores habent menses, qui spatium eorum ad hunc Lunæ motum dirigunt. Multa, & alia traduntur quibus morari ordinē rerum haud sanè operæ pretium videbatur.

10 Igitur Alexandro fines Indiæ ingresso gentium suarū Reguli occurrerunt, imperata facturi, illum tertium Ioue genitum ad ipsos peruenisse memorantes. Patrem Liberum, atque Herculem fama cognitos esse: ipsum coràm adesse, cerniq; Rex benigne excepto sequi iussit, iisdem itinerum ducibus vsurus. Cæterum cùm amplius nemo occurreret, Hephestionem, & Perdiccam cum copiarum parte præmisit, ad subigendos, qui auersarentur imperium; iussitq; ad flumen Indum procedere, & nauigia facere, queis in vlteriora transportari posset exercitus. Illi quia plura flumina superāda erant, sic iunxere naues, vt solutæ plaustris vehi possent, rursusq; coniungi. Post se Cratero cum phalange iusso sequi, equitatum, ac leuem armaturam eduxit, eosque qui occurrerant, leui prælio in vrbem proximam compulit. Iam

supera-

superuenerat Craterus. Itaque vt principio terrorem incuteret genti, nondum arma Macedonum expertæ, præcipit, ne cui parceretur, munimentis vrbis, quam obsidebat, incensis. Cæterum dum obequitabat mœnibus, sagitta ictus est. Cæpit tamen oppidum, & omnibus incolis eius trucidatis, etiam in tecta sæuitum est. Inde domita ignobili gente, ad Nysam vrbem peruenit. Forte castris ante mœnia ipsa, in syluestri loco positis, nocturnum frigus vehementius, quam alias, horrore corpora affecit, opportunumq; remedium ignis oblatum est. Cæsis quippe syluis flammam excitauerunt: quæ igni alita, oppidanorum sepulchra comprehendit. Vetusta cedro facta erant, conceptumque ignem latè fudere, donec omnia solo æquata sunt. Et ex vrbe primùm canum latratus, deinde etiam hominum fremitus auditus est. Tum, & oppidani hostem, & Macedones ipsos ad vrbem venisse cognoscunt. Iamque Rex eduxerat copias, mœnia obsidebat, cùm hostium, qui discrimen tentauerant, obruti telis sunt. Alijs ergo deditionem alijs pugnam experiri placebat: quorum dubitatione comperta, circumsideri tantùm eos, & abstineri cædibus iussit. Tandemque obsidionis malis fatigati dedidere se. A Libero Patre conditos se esse dicebant, & vera hæc origo erat. Sita est sub radicibus montis, quem Meron incolæ appellant, inde Græci mentiendi traxere licentiam.

tiam, id louis femine L bcrum Patrem esse celatum. Rex situ montis cognito ex incolis, cum toto exercitu præmissis commeatibus, verticem eius ascendit. Multa hedera, vitisque toto gignitur monte. Multæ perennes aquæ manant: Pomorum quoq; varij salubrisq; succi sunt, sua sponte fortuitorum seminum fruges humo nutriente. Lauri, baccæq; & multa in illis rupibus agrestis est sylua. Credo equidem non diuino instinctu, sed lasciuia esse prouectos, vt passim hederæ, ac vitium folia decerperent, redimirtque fronde toto ne more similes bacchantibus vagarentur. Vocibus ergo tot millium, Præsidem nemoris eius Deum adorantium, iuga montis, collesque resonabant, cùm orta licentia à paucis (vt ferè fit) in omnes se repentè vulgasset: quippè velut in media pace, per herbas, congestamque frondem prostrauerant corpora. Et Rex fortuitam licentiam non auersatus, largè ad epulas omnibus præbitis, per decem dies L. bero Patri operatum habuit exercitum. Quis neget eximiam quoque gloriam sæpiùs fortunæ, quàm virtutis esse beneficium? quippè ne epulantes quidem, & sopitos mero aggredi ausus est hostis, haud secus bacchantium, eiulantiumq; fremitu perteritus, quàm si præliantium clamor esset auditus. Eadem felicitas ab Oceano reuertentes temulentos, comessantesque inter ora hostium texit. Hinc ad regionem, quæ Dædala

voca-

vocatur, peruentum est. Deserterant incolæ sedes, & in auios, syluestresque montes confugerant. Ergo Acadera transit, æque vsta, & destituta incolentium fuga. Itaque rationem belli necessitas mutauit. Diuisis enim copijs, pluribus simul locis arma ostendit: oppressique sunt, qui expectauerant hostem; omni clade perdomiti sunt. Ptolemæus plurimas vrbes, Alexander maximas cepit: rursusq; quas distribuerat copias iunxit. Superato deinde Choaspe amne, Cœnon in obsidione vrbis opulētę (Bezíram incolæ vocant) reliquit, ipse ad Mazagas venit, nuper Assacano (cuius regnū fuerat) demortuo. Regioni quoq; vrbique præerat mater eius Cleophes. XXX. millia peditum tuebantur vrbem nō situ solum, sed etiam opere munitā. Nam quā spectat Orientem, cingitur amne torrenti, qui præruptis vtrinq; rupibus aditū ad vrbē impedit. Ab Occidente, & à Meridie velut de industria rupes prealtas ad molita natura est, infra quas cauernę, & voragines longa vetustate in altū cauatæ iacēt. Quaq; desinunt, fossa ingentis operis obiecta est. Triginta quinque stadijs murus vrbem complectitur, cuius inferiora saxo, superiora crudo latere sunt structa. Lateri vinculum lapides sunt, quos interposuere, vt duriori materiæ fragilis incumberet: simulque terra humore diluta, ne tamen vniuersa consideret, interpositæ erant trabes validæ, quibus iniecta tabulata muros, & tegebant, &

peruios

pertuios fecerant Hæc munimenta contemplantem Alexandrum, consilijque incertum (quia nec cauernas, nisi aggere, poterat implere, nec tormenta aliter muris admouere) quidam è muro sagitta percussit. Tum fortè in suram incidit telum, cuius spiculo euulso admoueri equum iussit: quo vectus ne obligato quidem vulnere haud segnius destinata exequebatur. Cæterum cum crus saucium penderet, & cruore siccato frigescens vulnus aggrauaret dolorem, dixisse fertur, Se quidem Iouis filium dici, sed corporis ægri vitia sentire. Non tamen antè se recepit in castra, quàm cuncta prospexit, & quæ fieri vellet, dixit. Ergo sicut imperatum erat, alij extra vrbem tecta demoliebantur, ingentemque vim materiæ faciendo aggeri detrahebant: alij magnarum arborum stipites cumulis, ac moles saxorum in cauernas deijciebant. Iamque agger æquauerat summæ fastigium terræ. Itaque turres erigebantur: quæ opera ingenti millitum ardore intra nonum diem absoluta sunt. Ad ea visenda Rex nondum obducta vulneri cicatrice processit, laudatisque militibus, admoueri machinas iussit, è quibus ingens vis telorum in propugnatores effusa est: præcipuè rudes talium operum terrebant mobiles turres: tantasque moles nulla ope, quæ cerneretur, adductas Deorum numine agi credebant. Pila quoque muralia, excussas tormentis prægraues hastas, negabant

bant conuenire mortalibus. Itaque desperata vrbis tutela, concessere in arcem. Inde, quia nihil obsessis præter deditionem placebat, legati ad Regem descenderunt, veniam petituri. Qua impetrata, Regina cum magno nobilium fœminarum grege aureis pateris vina libantium processit. Ipsa genibus Regis paruo filio admoto, non veniam modò, sed etiam pristinæ fortunæ imperauit decus: quippè appellata Regina est, & credidere quidam plus formæ, quàm miserationi datum Puero quoque certè posteà ex ea vtcumque genito, Alexandro fuit nomen.

12 Hinc Polypercon ad vrbem Oram cum exercitu missus, inconditos oppidanos prælio vicit: intra munimenta compulsos secutus, vrbem in deditionem redegit. Multa ignobilia oppida deserta à suis venere in Regis potestatem. Quorum incolæ armati, Petram Aornum nomine occupauerunt. Hanc ab Hercule frustra obsessam esse, terræque motu coactum absistere, fama vulgauerat. Inopem consilij Alexandrum, quia vndique præceps, & abrupta rupes erat, senior quidam peritus locorum cum duobus filijs adijt, si pretium operæ esset, aditum se monstraturum esse promittens. Octoginta talenta constituit daturum Alexander, & altero ex iuuenibus obside retento ipsum ad exequenda, quæ obtulerat, dimisit. Leuiter armatis dux datus est Mullinus scriba Regis. Hos enim cir-

cuitu,

uitu, qui fallerent hostem, in summum iugum placebat euadere. Petra non vt pleræque modicis, ac mollibus cliuis in sublime fastigium crescit, sed in metæ maxime modum erecta est: cuius ima spatiosiora sunt, altiora in arctius coeunt, summa in acutum cacumen exurgunt. Radices eius Indus amnis subit, præaltus vtrinque asperis ripis. Ab altera parte voragines, eluuieque præruptæ sunt: nec alia expugnandi patebat via, quàm vt replerentur. Ad manum sylua erat, quam Rex ita cædi iussit, vt nidi stipites iacerentur: quippe rami fronde vestiti impedissent ferentes. Ipse primus truncam arborem iecit, clamorque exercitus index alacritatis secutus est, nullo detrectante munus, quod Rex occupasset. Intra septimum diem cauernas expleuerant, cum Rex sagittarios, & Agrianos iubet per ardua niti; Iuuenesque promptissimos ex sua cohorte triginta delegit. Duces his dati sunt Charus, & Alexander, quem Rex nominis, quod sibi cum eo commune esset, admonuit. Ac primo, quia tàm manifestum periculum erat, ipsum Regem discrimen subire non placuit. Sed vt signum tuba datum est, vir audaciæ promptæ conuersus ad corporis custodes, sequi se iubet, primusque inuadit in rupem. Nec deinde quisquam Macedonum substitit, relictisque stationibus sua sponte Regem sequebantur. Multorum miserabilis fuit casus, quos ex prærupta

rupe

rupe lapsos amnis præterfluens hausit. Triste spectaculum etiam non periclitantibus: cum vero alieno exitio, quid ipsis timendum foret, admonerentur, in metum misericordia versa, non extinctos, sed semetipsos deflebant. Et iam eo peruentum erat, vnde sine pernicie, nisi victores redire non possent, ingentia saxa in subeuntes prouoluentibus Barbaris: qui perculsi, instabili, & lubrico gradu præcipites recidebant. Euaserant tamen Alexander, & Charus, quos cum triginta delectis præmiserat Rex, & iam pugnare cominus cœperant. Sed cum superne tela Barbari ingererent, sæpius ipsi feriebantur, quàm vulnerabant. Ergo Alexander, & nominis sui, & promissi memor, dum acriùs, quàm cautius dimicat, confossus vndique obruitur. Quem vt Charus iacentem respexit; ruere in hostem, omnium præter vltionem immemor, cœpit: multosque hasta quosdam gladio interemit. Sed cum tot vnum incesserent manus, super amici corpus procubuit exanimis. Haud secus, quam par erat promptissimorum iuuenum, cæterorumque militum interitu commotus Rex & signum receptui dedit. Saluti fuit, quod sensim, & intrepidi se receperunt. E Barbari hostem depulisse contenti non institere cedentibus. Cæterum Alexander cum statuisset desistere incœpto, quippè nulla spes potiundæ petræ offerebatur, tamen speciem ostendit in obsidione perseueran-

tia.

is. Nam & itinera obsideri iussit, &
urres admoueri, & fatigatis alios suc-
cedere. Cuius pertinacia cognita, Indi
er biduum quidem, ac duas noctes
um ostentatione non fiduciæ modo,
ed etiam victoriæ, epulati sunt, tym-
pana suo more pulsantes. Tertia verò
nocte tympanorum quidem strepitus
desierat audiri: cæterùm ex tota petra
aces refulgebant, quas accenderant
Barbari, vt tutior esset ipsis fuga obscu-
ra nocte per inuia saxa cursuris. Rex
Balacro, qui specularetur præmisso,
cognoscit certam fugam Indorum esse
desertam. Tum dato signo, vt vni-
uersi conclamarent, incompositè fu-
gientibus metum incussit: multique
tanquam adesset hostis) per lubrica
saxa, perque inuias cautes præcipitati
occiderunt. Plures aliqua membrorum
parte mutilati ab integris deserti sunt.
Rex locorum magis quàm hostium
victor, tamen magnæ victoriæ sacrifi-
ciis, & cultu Deum satisfecit. Aræ in
Petra locatæ sunt Mineruæ Victoriæq;
Ducibus itineris, quos subire iusserat
leuiter armatos, etsi pro missis minora
præstiterant, pretium cum fide red-
ditum est.

Ia Petræ, regionisque ei adiunctæ
Sisocosto tutela permissa. Inde pro-
cessit Embolina: & cum angustias
itineris obsideri XX. millibus armato-
rum ab Erycee quodam comperisset,
grauius agmen exercitus Cœno (a-
cendum modicis itineribus tradidit,

Ipse

Ipse prægressus funditore, ac sagitario deturbatis, qui obsederant saltum, sequentibus se copijs viam fecit. Indi, siuè odio ducis, siuè gratiam victoris Regis inituri Erycem fugientem adorti interemerunt, caputque eius atq; arma ad Alexandrum detulerunt. Ille facto impunitatem dedit, honorem denegauit exemplo. Hinc ad flumen Indum, sextis decimis castris peruenit, omniaq; (vt præceperat) ad traijciendum præparata ab Hæphestione reperit. Regnabat in ea regione Omphis, qui patri quoque fuerat auctor dedendi regnum Alexandro. Et post mortem parentis legatos miserat, qui consulerent eum, regnare se interim vellet, an priuatum opperiri eius aduentum? Permissusque vt regnaret, non tamen ius datum vsurpare sustinuit. Is benignè quidem exceperat Hephæstionem, gratuitum frumentum copijs eius admensus; non tamen ei occurrerat, ne fidem vllius, nisi Regis, experiretur. Itaq; venienti obuiam cum armato exercitu egressus est. Elephanti quoque per modica interualla militum agmini immixti, procul castellorum fecerant speciem. Ac primo Alexander non socium, sed hostem aduentare credebat. Iamque, & ipse arma milites capere, & equites diffcedere in cornua iusserat, paratos ad pugnam. At Indus, cognito Macedonum errore, iussis subsistere cæteris, ipse concitat equum, quo vehebatur. Idem Alexander quoque fecit, siuè hostis,

ostis, siuè amicus occurreret, vel sua
rtute, vel illius fide tutus: coiuere,
uod ex vtriusq; vultu posset intelligi,
micis animis: cæterum sine interprete
on poterat conferri sermo. Itaque
dhibito eo, Barbarus occurrisse se
xit cum exercitu, totas imperij vires
otinus traditurum, nec expectasse
uam per nuntios daretur fides. Corpus
uum, & regnum permittere illi, quam
ciret gloriæ militantem, nihil magis
uàm famam timere perfidiæ. Lætus
mplicitate barbari Rex, & dexteram
dei suæ pignus dedit, & regnum resti-
uit. LV'. elephanti erant, quos tra-
idit Alexandro, multaque pecora exi-
niæ magnitudinis, Tauros ad III. mil-
ia, pretiosum in ea regione, accep-
umque animis regnantium armentum.
Quærenti Alexādro, plures agriculto-
res haberet, an milites: cum duobus
Regibus bellanti sibi, maiore militum
quàm agrestium manu opus esse, res-
pondit. Abiasares, & Porus erant, Sed
in Poro eminebat authoritas. Vterque
vltra Hydaspen amnem regnabat, &
belli fortunam, quisquis arma inferret,
experiri decreuerat. Omphis, per-
mittente Alexandro, & regium insigne
sumpsit, & more gentis suæ nomen,
quod patris fuerat: Taxilem appella-
uere populares, sequente nomine im-
perium, in quemcunque transiret. Ergo
cum per triduum hospitaliter Alexan-
drum accepisset, quarto die, & quan-
tum frumenti copijs, quas Hephæstion
duxit,

ducere, præbitum à se esset, ostendit: & aureas coronas ipsi, amicisque omnibus, præter hæc signati argenti LXXX. talenta dono dedit. Qua benignitate eius Alexander mirè lætus, & quæ is dederat, remisit, & mille talenta ex præda, quam vehebat, adiecit, multaq; conuiualia ex auro, & argento vasa, plurimum Persicæ vestis, XXX. equos ex suis cum iisdem insignibus, queis assueuerant, cum ipsum veherent. Quę liberalitas, sicut barbarum obstrinxerat, ita amicos ipsius vehementer offendit. E quibus Meleager super cœnam largiore vino vsus, gratulari se Alexandro dixit, quòd saltem in India reperisset dignum talentis mille. Rex haud oblitus, quàm ægrè tulisset, quòd Clytum ob linguæ temeritatem occidisset, iram quidem tenuit, sed dixit: Inuidos homines nihil aliud, quàm ipsorum esse tormenta.

13 Postero die legati Abiasaræ adiere Regem, omnia ditioni eius, ita vt mandatum erat, permittebant, firmataque inuicem fide remittuntur ad Regem. Porum quoque nominis sui fama ratus ad deditionem posse compelli, misit ad eum Cleocharem, qui denunciaret ei, vt stipendium penderet, & in primo finium suorum aditu occurreret Regi. Porus, alterum ex his facturum sese respondit, vt intranti regnum suum præsto esset, sed armatus. Iam Hydaspen Alexander superare decreuerat, cum Barzaentes defectionis Arachosijs

auctor

author vinctus, triginta que elephanti simul capti perducuntur, opportunum aduersus Indos auxilium, quippe plus in belluis quàm in exercitu spei, aut virium illis erat: Gamaxusque Rex exiguæ partis Indorum, qui Barzenti se coniunxerat, vinctus adductus est. Igitur transfuga, & Regulo in custodiam, elephantis autem Taxili traditis ad amnem Hydaspen peruenit, in cuius vlteriore ripa Porus consederat, transitu prohibiturus hostem. LXXXV. Elephantos obiecerat eximio corporum robore, vltraque eos currus CCC. & peditum XXX. ferè millia: in queis erant sagittarij (sicuti ante dictum est) grauioribus telis, quàm vt aptè excuti possent. Ipsum vehebat elephantus super cæteras belluas eminens, armaque auro, & argento distincta, corpus raræ magnitudinis honestabant. Par animus robori corporis, & quanta inter rudes poterat esse sapientia. Macedonas non conspectus hostium solùm, sed etiam fluminis, quod transeundum erat, magnitudo terrebat. Quatuor in latitudinem stadia diffusum, profundo alueo, & nusquam vada aperiente, speciem vasti maris fecerat. Nec pro spatio aquarum latè stagnantium impetum coercebat, sed quasi in arctum coeuntibus ripis, & torrens, & elisus ferebatur, occultaque saxa inesse ostendebant pluribus locis vndæ repercussæ. Terribilior erat facies ripæ, quam equi,

virique compleuerant. Stabant ingentes vastorum corporum moles, & de industria irritatæ horrendo stridore aures fatigabant. Hinc hostis, hinc amnis, capacia quidem bonæ spei pectora, & sæpè se experta improuiso tamen pauore percusserant; quippe instabiles rates, nec dirigi ad ripam, nec tutò applicari posse credebant. Erant in medio amne insulæ crebræ, in quas, & Indi, & Macedones nantes, leuatis super capita armis, transibant. Ibi leuia prelia conserebant & vterque Rex paruæ rei discrimine, summæ experiebatur euentum. Cæterùm in Macedonum exercitum temeritate, atque audacia insignes fuere Symmachus, & Nicanor, nobiles iuuenes, & perpetua partium felicitate ad spernendū omne periculum accensi. Queis ducibus, promptissimi iuuenum lanceis modò armati tranauere in insulam, quam frequens hostis tenebat, multosque Indorum nulla re magis, quàm audacia armati interemerunt. Abire cum gloria poterant, si vnquam temeritas felix inueniret modum. Sed dum superuenientes contemptim, & superbè quoque expectant, circumuenti ab h[illegible] qui occulti enatauerant, eminus obrut[illegible] telis sunt. Qui effugerant hostem, au[illegible] impetu amnis ablati sunt, aut vorticibus impliciti. Eaq; pugna multam fi[illegible] duciam Pori erexit, cuncta cernentis [illegible] ripa Alexander inops consilij, tandem ad fallendum hostem talem dolum in-

tendit,

tendit. Erat insula in flumine amplior cæteris, sylvestris eadem, & tegendis insidijs apta. Fossa quoque præalta haud procul à ripa, quam tenebat ipse, non pedites modo, sed etiam cum equis viros poterat, abscondere. Vt igitur à custodia huius opportunitatis oculos hostium auerteret, Ptolemæus cum omnibus turmis obequitare iussit procul ab insula, & subinde Indos clamore terrere, quasi flumen tranaturus foret. Per complures dies Ptolemæus id fecit: eoq; consilio potum, agmenq; suum ei parti, quam se petere simulabat, coegit aduertere. Iam extra conspectum hostis insula erat; Alexander in diuersa parte ripæ statui suum tabernaculum iussit, assuetamque comitari ipsum cohortem ante id tabernaculum stare, & omnem apparatum regiæ magnificentiæ hostium oculis de industria ostendi. Attalum, & æqualem sibi, & haud disparem habitu oris & corporis, vtique cum procul viseretur, veste regia exornat præbiturum speciem ipsum Regem illi ripæ præsidere, nec agitare de transitu. Huius consilij effectum primò morata tempestas est, mox adiuuit, incommoda quoque ad bonos euentus vertente fortuna. Traijcere amnem cum cæteris copijs in regionem insulæ (de qua ante dictum est) parabat, auerso hoste in eos, qui cum Ptolemæo inferiorem obsederant ripam, cum procella imbrem vix sub tectis tolerabilem effudit; obrutique mi-

lites nymbo, in terram refugerunt, nauigijs, ratibusque desertis. Sed tumultuantium fremitus, obstrepentibus ripis, ab hoste non poterat audiri. Deinde momento temporis repressus est imber. Cęterùm adeo spissæ intendere se nubes, vt conderent lucem, vixque collo quentium inter ipsos facies noscitaretur. Terruisset alium obducta nox cœlo, cùm ignoto amne nauigandum esset, forsitan hoste eam ipsam ripam, quam cæci, atque improuidi, & ex periculo gloriam accersentes petebant, occupante: obscuritatem, quæ cæteros terrebat, suam occasionem ratus, dato signo vt omnes silentio ascenderent in rates, eam, qua ipse vehebatur, primam iussit expelli. Vacua erat ab hostibus ripa, quæ petebatur; quippè adhuc Porus Ptolemæum tantùm intuebatur. Vna ergo naui, quam petræ fluctus illiserat, hærente, cæteræ euadunt; armaq; capere milites, & ire in ordinem iussit.

14 Iamq; agmen in cornua diuisum ipse ducebat, cum Poro nuntiatur, armis, virisque ripam obtineri, & rerum adesse discrimen. Ac primo humani ingenij vitio spei suæ indulgens, Abiasarem belli socium (& ita conuenerat) aduentare credebat. Mox liquidiore luce aperiente hostem, centum quadrigas & quatuor millia equitum venienti agmini Porus obiecit. Dux erat copiarum, quas præmisit, Hages frater ipsius. Summa virium in curribus; sena vitos

duos singuli vehebant, duos clypeatos, duos sagittarios ab vtroque latere dispositos: cæteri aurigæ erant haud sanè inermes, quippè iacula complura, vbi cominus præliandum erat, omissis habenis in hostem ingerebant. Cæterùm vix vllus vsus huius auxilij eo die fuit. Namque (vt supra dictum est) imber violentius quàm aliàs fusus, campos lubricos, & inequitabiles fecerat: grauesque, & propemodum immobiles currus illuuie, & voragine herebant. Contrà Alexander, expedito, ac leui agmine strenuè inuectus est Scythæ, & Dahæ primi omnium inuasere Indos. Perdiccam deindè cum equitibus in dextrum cornu hostium emisit. Iam vndique pugna se mouerat, cum ij qui currus agebant, illud vltimum auxilium suorum rati, effusis habenis in medium discrimen ruere cœperunt. Anceps id malum vtrique erat. Nam, & Macedonum pedites primo impetu obterebantur, & per lubrica, atque inuia immissis currus excutiebant eos, à quibus regebantur. Aliorum turbati equi non in voragines modò, lacunasque, sed etiam in amnem præcipitauere curricula. Pauci tamen hostium tenus exacti penetrauere ad Porum, accerrimè pugnam cientem. Is, vt dissipatos tota acie currus vagari sine rectoribus vidit, proximis amicorum distribuit elephantos. Post eos posuerat pedites, ac sagittarios, tympana pulsare solitos. Id pro cantu tubarum Indis erat, nec stre-

pitu eorum mouebãtur, olim ad notum sonum auribus mitigatis Herculis simulachrum agmini peditum præferebatur: id maximum erat bellantibus incitamentum, & deseruisse gestantes militare flagitium habebatur. Capitis etiam sanxerat pœnam ijs, qui ex acie non retulissent, metu, quem ex illo hoste quondam conceperant, etiam in religionem, venerationemque conuerso. Macedones non belluarum modo, sed etiam ipsius Regis aspectus parumper inhibuit. Belluæ dispositæ inter armatos, speciem turrium procul fecerant: ipse Porus humanæ magnitudinis propemodum excesserat formam. Magnitudini Pori adijcere videbatur bellua, qua vehebatur; tantùm inter cæteras eminens, quantùm alijs ipse præstabat. Itaque Alexander contemplatus, & Regem, & agmen Indorum: Tandem, inquit, par animo meo periculum video. Cum bestijs simul, & cum egregijs viris res est. Intuensque Cœnon: Cùm ego, inquit, Ptolemæo, Perdiccaque, & Hephæstione comitatus in lævum hostium cornu impetum fecero, viderisque me in medio ardore certaminis, ipse dextrum moue, & turbatis signa infer. Tu, Antigone, & tu Leonate, & Tauron, inuehemini in mediam aciem, & vrgebitis frontem. Hastæ nostræ prælongæ, & validæ non aliàs magis, quàm aduersus belluas, rectoresque earum vsui esse poterunt: deturbate eos, qui vehuntur, & ipsas confodite.

sedite. Anceps genus auxilii est, & in suos acrius furit. In hostem enim imperio, suos pauore agitur. Hæc elocutus, concitat equum primus. Iamque (vt destinatum erat) inuaserat ordines hostium, cùm Cœnus ingenti vi in læuum cornu inuehitur. Phalanx quoque in Mediam Indorum aciem vno impetu prorupit. At Porus quà equitem inuehi senserat, belluas agi iussit. Sed tardum, & penè immobile animal equorum velocitatem æquare non poterat. Nec sagittarum quidem vlius erat Barbaris vsus: quippè longas, & prægraues, nisi prius in terra statuant arcum, haud satis aptè, & commodè imponunt: tum humo lubrica, & ob id impediente conatum, molientes ictus, celeritate hostium occupabantur. Ergo spreto Regis imperio (quòd ferè fit, vbi turbatis acriùs metus quàm dux imperare cœpit) totidem erant Imperatores, quot agmina errabant. Alius iungere aciem, alius diuidere, stare quidem, & nonnulli circumuehi terga hostium iubebant. Nihil in medium consulebatur. Porus tamen cum paucis, quibus metu potior fuerat pudor, colligere dispersos, obuius hosti ire pergit, elephantosque ante agmen suorum agi iubet. Magnum belluæ iniecere terrorem, insolitusque stridor non equos modo, tàm pauidum ad omnia animal, sed viros quoque, ordinesque turbauerat. Iam fugæ circumspiciebant locum paulò ante victores,

ctores, cùm Alexander Agrianos, & Thiacas leuiter armatos, meliorem concursatione, quàm cominus militem, emisit in belluas. Ingentem ij vim telorum iniecere & elephantis, & regentibus eos. Phalanx quoque instare constanter territis cœpit. Sed quidam auidius persecuti belluas, in semet irritauere vulneribus. Obtriti ergo pedibus earum, cæteris, vt parcius instarent, fuere documentum: Præcipuè terribilis illa facies erat, cum manu arma, virosque corriperent, & super se regentibus traderent. Anceps ergo pugna nunc sequentium, nunc fugientium elephantos, in multum diei varium certamen extraxit, donec securibus (id namque genus auxilij præparatum erat) pedes amputare cœperunt. Copidas vocant gladios leuiter curuatos, falcibus similes, queis appetebant belluarum manus. Nec quicquam inexpertum non mortis modo, sed etiam in ipsa morte noui supplicij timor omittebat. Ergo elephanti vulneribus tandem fatigati, suos impetu sternunt, & qui rexerant eos, præcipitati in terram ab ipsis obterebantur. Itaque pecorum modo magis pauidi, quàm infesti, vltra aciem exigebantur, cùm Porus destitutus à pluribus, tela multò ante præparata, in circumfusos ex elephanto suo cœpit ingerere, multisq; eminus vulneratis, expositus ipse addictus, vndique petebatur. Nouem iam vulnera hinc tergo, illinc pectore

exce-

exceperat: multoque sanguine profuso, languidis manibus magis elapsa quàm excussa tela mittebat. Nec segniùs bellua instincta rabie nondum saucia, inuehebatur ordinibus, donec rector belluæ Regem conspexit fluentibus, membris, omissisque armis vix compotem mentis. Tum belluam in fugam concitat sequente Alexandro. Sed equus eius multis vulneribus confossus, deficiens procubuit, posito magis Rege, quàm effuso. Itaq; dum equum mutat, tardius insecutus est. Interim frater Taxilis Regis Indorum præmissus ab Alexandro, monere cœpit Porum, ne vltima experiri perseueraret, dederetque se victori. At ille quanquàm exhaustæ erant vires, deficiebatque sanguis, tamen ad notam vocem excitatus: Agnosco, inquit, Taxilis fratrem imperij, regniq; sui proditorem: & telum quod vnum fortè non effluxerat, contorsit in eum, quod per medium pectus penetrauit ad tergum. Hoc vltimo virtutis opere edito, fugere acrius cœpit. Sed elephantus quoque, qui multa exceperat tela, deficiebat. Itaque sistit fugam, peditemque sequenti hosti obiecit. Iam Alexander consecutus erat, & pertinacia Pori cognita, vetabat resistentibus parci. Ergo vndique, & in pedites, & in ipsum Porum tela congesta sunt, queis tandem grauatus, labi ex bellua cœpit. Indus, qui elephantum regebat, descendere eum ratus, more solito ele-

 phan-

phantum procumbere iussit in genua, qui vt se submisit, cæteri quoq; (ita enim instituti erant) demisere corpora in terram. Ea res, & Porum, & cæteros victoribus tradidit. Rex spoliari corpus Pori interemptum esse credens, iussit: & qui detraherent loricam, vestemq; concurrere, cùm bellua dominum tueri, & spoliantes cœpit appetere, leuatumq; corpus eius rursus dorso suo imponere. Ergo telis vndiq; obruitur, confossoq; eo in vehiculum Porus imponitur. Quem Rex vt vidit alleuantem oculos, non odio, sed miseratione commotus: Quæ, malum, inquit, amentia te coegit rerum mearum cognita fama, belli fortunam experiri, cùm Taxiles esset in deditos clementiæ meæ tàm propinquum tibi exemplum? At ille, Quoniam, inquit, percontaris, respõdebo ea libertate, quã interrogando fecisti. Neminem me fortiorẽ esse censebam. Meas enim noueram vires, nondum expertus tuas: fortiorem esse te, belli docuit euentus. Sed ne sic quidem parùm felix sum, secũdus tibi. Rursus interrogatus, quid ipse victorem statuere debere censeret? Quod hic, inquit, dies tibi suadet, quo expertus es quàm caduca felicitas esset. Plus monendo profecit, quàm si precatus esset: quippè magnitudinem animi eius interritam, ac ne fortuna quidem infractam, non misericordia modò, sed etiam honore excipere dignatus est. Ægrum curauit haud secus, quàm si pro

1851

pro ipso pugnasset. Confirmatum, contra spem omnium, in amicorum numerum recepit. Mox donauit ampliore regno, quàm tenuit. Nec sanè quicquam ingenium eius solidius, aut constantius habuit, quàm admirationem veræ laudis, & gloriæ. Simpliciùs tamen famam æstimabat in hoste, quàm in ciue; quippè à suis credebat magnitudinem suam destrui posse; eandem clariorem fore, quo maiores fuissent, quos ipse vicisset.

QVINTI CVRTII
De Rebus gestis ALEXANDRI MAGNI, Regis Macedonum.
LIBER NONVS.

ARGVMENTVM.

1 Deuicto Poro, in Indiam penetrat Alexander, variasq; Gentes, & vrbes, quarum mores describuntur, sibi subijcit.

2 Gangaridas, & Pharasios aggredi cupiens, milites fatigatos, & belluam detrectantes, prolixa oratione ad perseuerantiam hortatur.

3 Cenus militum nomine Alexandro respondet, & paulò post morbo extinguitur.

4 Sobijs, & alijs expugnatis regionem Oxydracarum, & Mallorum ingreditur: oratione ad milites habita Barbaros fugat, eorumque oppidum, contempto Demophoonta vate, obsidet.

5 Præcipiti saltu in Oxydracarum oppidum se immittens grauiter vulneratur, & fortissimis quibusdam ducibus desideratis, oppidoque expugnato post aliquot dies sibi, suisque restituitur.

6 Ab amicis rogatus, vt saluti suæ, publicæque parceret, generosè respondet, in instituto suo de domando orbe perseuerans.

7 Græcorum quorundam in Bactris defectio repressa: dum Indorum legatos conuiuio excipit Alexander, oritur rixa inter Horratam, & Dioxippum, qui tandem imparibus armis duello certant: paulò post Dioxippus inimicorum calum. niis vltra modum irritatus, sese ipsum interemit.

8 Donis à legatis Indorum acceptis, Sabracas, Musicanos, Præstos, & alios populos debellat. Ptolemæo venenata plaga accepta curato ope cuiusdam herbæ, cuius species in somnis Alexandro est oblata.

9 Cupidine visendi Oceani correptus non sine periculis propter nautarum imperitiam, tandem voti sui compos redditur.

10 Ab Oceano in Arabitarum, Gedrosiorum, & Indorum regiones reuertitur, vbi cum fame, & pestilentia luctatur exercitus, deinde liberatur, &

plané

planè restituitur: vndè sequutus est prorsus Bacchantium lusus, supplicio Aspastis Satrapis cruentatus.

ALexander tàm memorabili victoria lætus, qua sibi Orientis fines apertos esse censebat, Soli victimis cæsis, milites quoque, quo promptioribus animis reliqua belli munia obirent, pro concione laudatos docuit, quidquid in illis virium fuisset, illa dimicatione prostratum: cæteram opimam prædam fore, celebratasque opes in ea regione eminere, quam peterent. Proindè iam vilia, & obsoleta esse spolia de Persis: gemmis, margaritisque, & auro; atque ebore Macedoniam, Græciamq; non suas tantùm domos, repleturum. Auidi milites, & pecuniæ, & gloriæ, simul quia nunquam affirmatio eius fefellerat eos, pollicentur operam. Dimissisque cum bona spe, nauigia ædificari iubet, vt cum totam Asiam percurrisset, finem terrarum mare inuiseret. Multa materia naualis in proximis montibus erat, quam cædere aggressi, magnitudinis inusitatæ repperere serpentes. Rhinocerotes quoque rarum alibi animal, in iisdem montibus errant. Cæterùm hoc nomen belluis eis inditum à Græcis, sermonis eius ignari aliud lingua sua vsurpant. Rex duabus vrbibus conditis in vtraq; fluminis, quod superauerat, ripa, copiarum duces coronis, & mille aureis singulos

gulos donat. Cæteris quoque pro portione aut gradus, quem in militia obtinebant, aut nauatæ operæ, honos habitus est. Abisares, qui prius, quàm cum Poro dimicaretur, legatos ad Alexandrum miserat, rursus alios, misit, pollicentes omnia facturum, quæ imperasset, modò ne cogeretur corpus suum dedere. Neque enim aut sine regio imperio victurum, aut regnaturum esse captiuum. Cui Alexander nuntiari iussit, si grauaretur ad se venire, ipsum ad eum esse venturum. Hinc Poro, amneq; superato, ad interiora Indiæ processit. Syluæ erant propè in immensum spatium diffusæ, procerisq; & in eximiam altitudinem editis arboribus vmbrosæ. Plerique rami instar ingentium stipitum flexi in humum, rursus quà se curuauerant, erigebantur, adeo vt species esset non rami resurgentis, sed arboris ex sua radice generatæ. Cæli temperies salubris: quippè, & vim solis vmbræ leuant, & aquæ largæ manantè fontibus. Cæterùm hic quoque serpentium magna vis erat, squam s fulgorem auri reddentibus. Virus haud vllum magis noxium est: quippè morsum præsens mors sequebatur, donec ab incolis remedium oblatum est. Hinc per deserta ventum est ad flumen Hydraoten. Iunctum erat fluminis nemus opacum arboribus alibi inusitatis, agrestiumq; pauonũ multitudine frequens. Castris inde motis, oppidum haud procul positum corona capit, obsidibusq;
ac-

acceptis, stipendium imponit. Ad magnam deinde (vt in ea regione) vrbem peruenit, non muro solùm, sed etiam palude munitam, Cæterùm barbari vehiculis inter se iunctis dimicaturi occurrerunt. Alijs tela, alijs hasta, alijs secures erant: transiliebantque in vehicula strenuo saltu, cùm succurrere laborantibus suis vellent. Ac primò insolitum genus pugnæ Macedonas terruit; cùm eminus vulnerarentur. Deinde spreto tàm incondito auxilio, ab vtroque latere vehiculis circumfusi, repugnantes fodere cœperunt. Et vincula, queis conserta erant, iussit incidi, quo faciliùs singula circumuenirentur. Itaque octingentis suorum amissis, in oppidum refugerunt. Postero die scalis vndique admotis, muri occupantur. Paucis pernicitas saluti fuit, qui, cognito vrbis excidio, paludem tranauere, & in vicina oppida ingentem intulere terrorem, inuictum exercitum, & Deorum profectò aduenisse memorantes. Alexander ad vastandam eam regionem Perdicca cum expedita manu misso, partem copiarum Eumeni tradit, vt is quoque Barbaros ad deditionem compelleret. Ipse cæteros ad vrbem validam, in quam aliarum quoque confugerant incolæ, duxit. Oppidani missis, qui Regem deprecarentur, nihilominus bellum parabant: quippè orta seditio in diuersa consilia diduxerat vulgum. Alij omnia deditione potiora, quidam nullam opem in ipsis esse iu-

cebant. Sed dum nihil in commune consulitur, qui deditioni imminebant, apertis portis hostem recipiunt. Alexander, quanquàm belli authoribus iure poterat irasci, tamen omnibus venia data, & obsidibus acceptis, ad proximam deinde vrbem castra mouit. Obsides ducebantur ante agmen: quos cum è muris agnouissent, vtpotè gentis eiusdem, in colloquium conuocauerunt. Illi clementiam Regis, simulq; vim commemorando, ad deditionem eos compulere: cæterasq; vrbes simili modo deditas in fidem accepit. Hinc in regnum Sophitis peruentum est. Gens (vt Barbari) sapientia excellit, bonisq; moribus regitur. Genitos liberos non parentum arbitrio tollunt, aluntq;, sed eorum, quibus spectandi infantum habitum cura mandata est. Si quos segnes, aut aliqua membrorum parte inutiles notauerunt, necari iubent. Nuptijs coeunt, non genere ac nobilitate coniunctis, sed electa corporum specie: quia eandem æstimatur in liberis. Huius gentis oppidum, cui Alexander admouerat copias, ab ipso Sophite obtinebatur. Clausæ erant portæ, sed nulli in muris turribusque se armati ostenderant: dubitabantque Macedones, deseruissent ne vrbē incolæ, an fraude se occulerēt: cùm subito patefacta porta, Rex Indus cum duobus adultis filijs occurrit, multum inter omnes Barbaros eminens corporis specie. Vestis erat auro, purpuraque distincta, quæ etiam

crura

entia velabat. Aureis soleis insuerat gemmas. Lacerti quoque, & brachia margaritis ornata erant. Pendebant ex auribus insignes colore, & magnitudine lapilli. Baculum aureum beryllidistinguebant. Quo tradito, precatus, vt sospes acciperet, se, liberosque, & gentem suam dedidit. Nobiles ad venandum canes in ea regione sunt. Latratu abstinere dicuntur, cùm videre feram, leonibus maximè infesti. Horum vim vt ostenderet Alexandro, in conspectu leonem eximiæ magnitudinis iussit emitti, & IIII. omninò admoueri canes, qui celeriter occupauerunt feram cùm ex ijs, qui assueuerant talibus ministerijs, vnus cani leoni cum alijs inhærentis crus auellere, & quia non sequebatur, ferro amputare cœpit. Nec sic quidem pertinacia victa rursus aliam partem secare instituit, & inde non segnius inhærentem ferro subinde cædebat. Ille in vulnere feræ dentes moribundus quoque infixerat. Tantam in illis animalibus ad venandum cupiditatem ingeneraſſe naturam, memoriæ proditum est. Equidem plura transcribo, quàm credo. Nam nec affirmare sustineo, de quibus dubito: nec subducere, quæ accepi. Relicto igitur Sophite in suo regno, ad flumium Hypasin processit, Hephæstione, qui diuersam regionem subegerat, coniuncto: Phegelas erat gentis proximæ Rex, qui popularibus suis colere agros (vt assueuerant) iussis, Alexandro cum do-

nis

nis occurrit. Nihil, quod imperaret detrectans biduum apud eum substitit.

2 Rex tertio die amnē superare decreuerat, transitu difficilem non spatio solùm aquarum, sed etiam saxis impeditum. Percontatus igitur Phegelam, quæ noscenda erant, XI dierum vltra flumen per vastas solitudines iter esse cognoscit: excipere deindè Gangem maximum totius Indiæ fluminum. VIteriores ripas colere gentes Gangaridas, & Pharrasios, eorumque Regem esse Aggrammem, viginti millibus equitum, ducentisque peditum obsidentem vias. Ad hæc quadrigarum duo millia trahere. & præcipuum terrorem elephantos, quos trium millium numerum explere dicebat. Incredibilia Regi omnia videbantur. Igitur Porum (nam cum eo erat) percontatur, an vera essent, quæ dicerentur. Ille vires quidem gentis, & regni haud falsò iactari affirmat. Cæterum qui regnaret non modo ignobilem esse, sed etiam vltimę sortis: quippe patrem eius tonsorem vix diurno quæstu propulsantem famem, propter habitum haud indecorum cordi fuisse Reginæ. Ab ea in propiorem eius, qui tum regnasset, amicitiæ locum admotum, interfecto eo per insidias, sub specie tutelæ liberum eius inuasisse regnum: necatisque pueris, hunc, qui nunc regnat, generasse, inuisum, vilemque popularibus, magis paternæ fortunæ, quàm suæ memorem. Affirmatio Pori multiplicem animo

Regis

Regis iniecerat curam. Hostem, beluasque spernebat, situm locorum, & vim fluminum extimescebat. Relegatos in vltimum penè rerum humanarum, persequi terminum, & eruere arduum videbatur. Rursus auaritia gloriæ, & insatiabilis cupido famæ nihil inuium nihil remotum videri sinebat. Et interdum dubitabat, an Macedones tot emensi spatia terrarum, in acie, & in castris senes facti, per obiecta flumina, per tot naturæ obstantes difficultates, secuturi essent. Abundantes, onustosque præda, magis parta frui velle, quam acquirenda fatigari. Non idem sibi, & militibus animi esse. Se totius orbis imperium mente complexum, adhuc in operum suorum primordio stare. Militem labore defatigatum, proximum quemque fructum finito tandem periculo expetere. Vicit ergo cupido rationem, & ad concionem vocatis militibus, ad hunc maximè modum disseruit: Non ignoro milites, multa, quæ terrere vos possent, ab Incolis Indiæ per hos dies de industria esse iactata. Sed non est improuisa vobis mentientium vanitas. Sic Ciliciæ fauces, sic Mesopotamiæ campos, Tigrim, & Euphratem, quorum alterum vado transiuimus alterum ponte, terribilem fecerant Persæ. Numquàm ad liquidum fama perducitur; omnia, illa tradente, maiora sunt vero. Nostra quoque gloria cum sit, ex solido, plus tamen habet nominis, quàm operis,

Modò

Modò quis belluas offerentes mœnium speciem, quis Hydaspen amnem, quis cætera auditu maiora, quàm vero, sustinere posse credebat? Olim herculè fugissemus ex Asia, si nos fabulæ debellare potuissent. Creditisne elephantorum greges maiores esse, quàm vsquam armentorum sunt? cùm & rarum sit animal, nec facilè capiatur, multoque difficiliùs mitigetur? Atqui eadem vanitas copias peditum, equitumque numerauit. Nam flumen, quò latiùs fusum est, hoc placidius stagnat: quippè angustis ripis coercita, & in angustiorē rem alueum elisa, torrentes aquas inuehunt: contrà spatio aluei segnior cursus fit. Præterea in ripa omne periculum est, vbi applicantes nauigia hostis expectat. Ita quantumcunque flumen interuenit, idem futurum discrimen est euadentium in terram. Sed omnia ista vera esse fingamus. Vtrum ne vos magnitudo belluarum, an multitudo hostium terret? Quod pertinet ad elephantos, præsens habemus exemplum: in suos vehementius, quàm in nos incurrerunt. Tam vasta corpora securibus, falcibusque mutilata sunt. Quid autem interest totidem sint, quod Porus habuit, an tria millia, cùm vno, aut altero vulneratis, cæteros in fugam declinare videamus? Deindè paucos quoque incommodè regunt, cōgregata verò tot millia ipsa se elidunt, vbi nec stare, nec fugere potuerint inhabiles vastorum corporum moles. Equidem

sic

sic animalia ista contempsi, vt cum haberem, ipse non opposuerim; satis gnarus, plus quàm hostibus periculi inferre. At enim equitum, peditumque multitudo vos commouet. Cum paucis enim pugnare soliti estis: & nunc primum incunditam sustinebitis turbam. Testis aduersus multitudinem inuicti Macedonum roboris Granicus amnis, & Cilicia inundata cruore Persarum, & Arbella, cuius campi deuictorum à nobis ossibus strati sunt. Serò hostium legiones numerare cœpistis, posteaquàm solitudinem in Asia vincendo fecistis. Cùm per Hellespontum nauigaremus, de paucitate nostra cogitandum fuit. Nunc nos Scythæ sequuntur, Bactriana auxilia præstò sunt. Dahæ, Sogdianique inter nos militant. Nec tamen illi turbæ confido, vestras manus intueor, vestram virtutem, rerum, quas gesturus sum vadem, prædemque habeo. Quàmdiu vobiscum in acie stabo, nec mei, nec hostium exercitus meminero. Vos modo animos mihi plenos alacritatis, ac fiduciæ adhibete. Non in limine operum, laborumque nostrorum, sed in exitu stamus. Peruenimus ad Solis ortum, & Oceanum, nisi obstat ignauia: inde victores perdomito fine terrarum, reuertemur in patriam. Nolite (quòd pigri agricolæ faciunt) maturos fructus per inertiam amittere e manibus. Maiora sunt periculis præmia: diues eadem, & imbellis est regio. itaque non

iam

tàm ad gloriam vos duco, quam ad prædam. Digni estis, qui opes, quas illud mare litoribus inuehit, referatis in patriam. Digni qui nihil inexpertum, nihil metu omissum relinquatis. Per vos, gloriamque vestram, qua humanum fastigium exceditis, perque & mea in vos. & in me vestra merita, quibus inuicti contendimus oro,quæsoque ne humanarum rerum terminos adeuntem alumnum, commilitonemque vestrum, ne dicam Regem, deseratis. Cætera vobis imperaui. hoc vnum debiturus sum. Et is vos rogo, qui nihil vnquam vobis præcepi, quin primus me periculis obtulerim,qui sæpè aciem clypeo meo texi: ne infregeritis in manibus meis palmam, qua Herculem, Liberumque Patrem, si inuidia abfuerit,æquabo. Date hoc precibus meis, & tandem obstinatum silentium rumpite. Vbi est ille clamor alacritatis vestræ index? Vbi est ille meorum Macedonum vultus? non agnosco vos milites, nec agnosci videor à vobis. Surdas iamdudum aures pulso. Auersos animos, & infractos excitare conor. Cumque illi in terram demissis capitibus tacere perseuerarent: Nescio quid, inquit, imprudens in vos deliqui,quod me ne intueri quidem vultis. in solitudine mihi videor esse. Nemo respondet,nemo saltem negat. Quos alloquor, Quid autem postulo? vestram gloriam, & magnitudinem vindicamus. Vbi sunt illi, quorum certamen paulo ante vidi

uidi contendentium, qui potissimum vulnerati Regis corpus exciperent: Desertus destitutus sum, hostibus deditus. Sed solus quoque ire perseuerabo. Obijcite me fluminibus, & belluis, & illis gentibus quarum nomina horretis. Inueniam qui desertũ à vobis sequantur. Scythæ, Bactrianique erunt mecum, hostes paulò ante, nunc milites nostri. Mori præstat, quàm precario Imperatorem esse. Ite reduces domos, ite deserto Rege ouantes. Ego hic à vobis desperatæ victoriæ, aut honestæ morti locum inueniam.

3 Nec sic quidem vlli militum vox exprimi potuit. Expectabant, vt duces, principesque ad Regem perferrent, vulneribus, & continuo labore militię fatigatos, non detrectare munia, sed sustinere non posse. Cæterùm illi meto attoniti in terram ora defixerant, Ergo primo fremitus sua spontè, deinde gemitus quoq; oritur, paulatimque liberiùs dolor erigi cœpit, manantibus lachrymis adeò vt Rex, ita in misericordiam versa, ne ipse quidem, quamquam cuperet, temperare oculis potuerit. Tandem vniuersa concione effusiùs flente, Cœnus ausus est, cunctantibus cæteris, propiùs tribunal accedere significans se loqui velle. Quem vt videre milites detrahentem galeam capiti (ita enim Regem alloqui mos est) hortari cœperunt, vt causam exercitus ageret. Tum Cænus: Dij prohibeant, inquit, à nobis impias mentes, & profectò prohibent,

hibent. Idem animus est tuis, qui fuit semper: ire iusseris pugnare, periclitari, sanguine nostro commendare posteritati tuum nomen. Proinde si perseueras, inermes quoque, & nudi, & exangues, vtcunque tibi cordi est, sequimur, vel antecedimus. Sed si audire vis non fictas tuorum militum voces, verùm necessitate vltima expressas, præbe, quæso propitias aures; imperium, atque auspicium tuum constantissimè secutis, & quocunque pergis secuturis. Vicisti, Rex, magnitudine rerum non hostes modo, sed etiam milites. Quicquid mortalitas capere poterat, impleuimus, Emensis maria, terrasque meliùs nobis, quàm incolis omnia nota sunt. Penè in vltimo mundi fine consistimus: in aliū orbem paras ire, & Indiam quæris, Indis quoque ignotam. Inter feras, serpentesque degentes eruere ex latebris, & cubiculis suis expetis, vt plura quàm sol videt, victoria lustres. Digna prorsùs cogitatio animo tuo, sed altior nostro: Virtus enim tua semper in incremento erit, nostra vis in fine iam est, Intuere corpora exanguia, tot perfossa vulneribus, tot cicatricibus putrida, Iam tela hebetia sunt, iam arma deficiunt. Vestem Persicam induimus, quia domestica subuehi non potest, In extremum degenerauimus cultum. Quoto cuique lorica est? quis equum habet? Iube quæri, quam multos serui ipsorum persecuti sunt, quid cuique supersit ex præda. Omnium victores,

omnium

omnium inopes sumus. Nec luxuriæ laboramus, sed bello. Instrumenta belli consumpsimus, hunc tu pulcherrimum exercitum nudum obijcies belluis? Quarum vt multitudinem augeant de industria Barbari: magnum tamen esse numerum, etiam ex mendacio intelligo. Quod si adhuc penetrare in Indiam certū est, regio à Meridie minus vasta est. Qua subacta, licebit decurrere in illud mare, quod rebus humanis terminum voluit esse natura. Cur circuitu petis gloriam, quæ ad manum posita est? Hic quoque occurrit Oceanus. Nisi mauis errare, peruenimus, quò tua fortuna ducit. Hæc tecum, quàm sine te cum his, loqui malui, non vt inirem circunstantis exercitus gratiam, sed vt vocem loquentium potius, quàm vt gemitum murmurantium audires. Vt finem orationi Cœnus imposuit, clamor vndique cùm ploratu oritur. Regem, patrem, dominum, confusis appellantium vocibus. Iamque & alij duces, præcipuèque seniores, queis ob ætatem, & excusatio honestior erat, & authoritas maior, eadem precabantur. Ille nec castigare obstinatos, nec mitigare poterat iratos. Itaque inops consilij desiluit è tribunali, claudique regiam iussit, omnibus, præter assuetos, adire prohibitis. Biduum iræ datum est, tertiò die processit: erigique XII. aras ex quadrato saxo, monumentum expeditionis suæ, munimenta

R quo-

quoq; castrorum iussit extendi, cubiliaq; amplioris formæ, quàm pro corporum habitu, relinqui, vt speciem omnium augeret, posteritati fallax miraculum præparans. Hinc repetens, quæ emensus erat, ad flumen Acesinem locat castra. Ibi fortè Cœnus morbo extinctus est; cuius morte ingemuit Rex quidem, adiecit tamen, propter paucos dies longam orationem eum exorsum, tanquam solus Macedoniam visurus esset. Iam in aqua classis, quam ædificari iusserat, stabat. Inter hæc Memnon ex Thracia in supplementum equitum sex millia, præter eos ab Harpalo peditum septem millia adduxerat, armaque viginti quinque millia auro, & argento cælata pertulerat: queis distributis, vetera cremari iussit, mille nauigijs aditurus Oceanum. Discordes, & vetera odia retractantes Porum, & Taxilem Indiæ Reges, firmata per affinitatem gratia reliquit in suis regnis, summo in ædificanda classe amborum studio vsus. Oppida quoque duo condidit, quorum alterum Nicæam appellauit, alterum Bucephalon, equi, quem amiserat, memoriæ, ac nomini dedicans vrbem. Elephantis deindè, & impedimentis terra sequi iussis, secundo amne defluxit, quadraginta fermè stadia singulis diebus procedens, vt opportunis locis exponi subindè copiæ possent.

4 Peruentum erat in regionem, in qua Hydaspes amnis Acesini committitur:

tur: hinc decurrit in fines Sobiorum. Hi de exercitu Herculis maiores suos esse commemorant, ægros relictos, cepisse sedem, quam ipsi obtinebant. Pelles ferarum pro veste, clauæ pro telo erant. Multaque etiam, cum Græci mores exoleuissent, stirpis ostendebant vestigia. Hinc extensione facta CCL. stadia processit, depopulatusque regionem, oppidum caput eius corona cepit. XL. peditum millia gens in ripa fluminis oppofuerat, quam amne superato, in fugam compulit, inclusosque mœnibus expugnat. Puberes interfecti sunt, cæteri venierunt. Alteram deinde vrbem, expugnare adortus; magnaque in defendentium pulsus multos Macedonum amisit. Sed cùm in obsidione perseueraffet, oppidani desperata salute ignem subiecere tectis, se quoque ac liberos, coniugesque incendio cremant. Quod cum ipsi augerent, hostes extinguerent, noua forma pugnæ erat. Delebant incolæ vrbem, ignem hostes extinguebant, adeò etiam naturæ iura bellum in contrarium mutat. Arx erat oppidi intacta, in qua præsidium dereliquit. Ipse nauigio circumuectus est arcem: quippè tria flumina tota India præter Gangem maxima, munimento arcis applicant vndas. A Septentrione Indus alluit à Meridie Acesines Hydaspi confunditur. Cæterùm amnium ictus maritimis similes fluctus mouent, multoq; ac turbido limo, quod earum concursu subindè turbatur,

iter quà meant nauigia, in tenuem alueum cogitur. Itaq; cum crebri fluctus se inueherent, & nauium hinc proras, hinc latera pulsarent, subducere nautæ vela cœperunt. Sed ministeria eorum hinc metu, hinc præ rapida celeritate fluminum occupantur. In oculis duo maiora omnium nauigia submersa sunt: leuiora, cùm, & ipsa nequirent regi, in ripam tamen innoxia expulsa sunt. Ipse Rex in rapidissimos vertices incidit, quibus intorta nauis obliqua, & gubernaculi impatiens agebatur. Iam vestem detraxerat corpori, proiecturus semet in flumen, amiciq; vt exciperent eum, haud procul nabant: apparebatque anceps periculum tàm nataturi, quàm nauigare perseuerantis. Ergo ingenti certamine concitant remos, quantaq; vis humana esse poterat, admota est, vt fluctus, qui se inuehebant, euerberarentur. Findi crederes vndas, & retro gurgites credere. Quibus tandem nauis erepta, non tamen ripæ applicatur, sed in proximum vadum illiditur. Cum amne bellum fuisse crederes. Ergo ari[s] pro numero fluminum positis, sacrific[i]oque facto triginta stadia processit. Inde ventum est in regionem Oxydra[c]arum, Mallorumque, quos aliàs bel[lare] inter se se solitos, tunc pericul[i] societas iunxerat. Nouem millia iu[ue]niorum peditum in armis erant, præte[r] hos equitum decem millia, nongen[ti]æque quadrigæ. At Macedones, q[ui] omni[s]

omni discrimine iam defunctos se esse crediderant, postea quàm integrum bellum cum ferocissimis Indiæ gentibus superesse cognouerũt, improuiso metu territi, rursus seditiosis vocibus Regem increpare cœperunt. Gangem amnem, & quæ vltrà essent, coactos transmittere, non tamen finisse, sed mutasse bellum: indomitis gentibus se obiectos, vt sanguine suo aperirent ei Oceanum. Trahi extra sydera, & solem, cogiq; adire, quæ mortalium oculis natura subduxerat. Nouis identidem armis nouos hostes existere. Quos vt omnes fundant, fugentque, quod præmium ipsos manere? Caliginem, ac tenebras, & perpetuam noctem profundo incubantem mari, repletum immanium belluarum gregibus fretum, immobiles vndas, in quibus emoriens natura defecerit. Rex non sua, sed militum solicitudine anxius, concione aduocata docet, imbelles esse, quos metuant. Nihil deindè præter has gentes obstare, quo minus terrarum spatia emensi, ad finem simul mundi, laborumq; perueniant. Cessisse illis metuentibus Gangem, & multitudinem nationum, quæ vltra amnem essent, declinasse iter eò, vbi par gloria, minus periculum esset. Iam prospicere se Oceanum: iam perflare ad ipsos auram maris: ne inuiderent sibi laudem, quam peteret, Herculis, & Liberi patris terminos transituro. Illos Regi suo paruo impendio immortalitatem famæ datu-

ros, Paterentur se ex India redire, non fugere. Omnis multitudo, & maximè militaris, mobili impetu fertur. Ita seditionis non remedia, quàm principia maiora sunt. Non aliàs tàm alacer clamor ab exercitus est redditus, iubentium duceret Dijs secundis, & æquaret gloria, quos æmularetur. Lætus his acclamationibus ad hostes protinus castra mouit. Validissimæ Indorum gentes erant, & bellum impigrè parabant, ducemque ex natione Oxydracarum spectatæ virtutis elegerant; qui sub radicibus montis castra posuit: lateque ignes, vt speciem multitudinis augeret, ostendit: clamore quoque, ac sui moris vlulatu identidem acquiescentes Macedonas frustra terrere conatus. Iam lux apparebat cum Rex fiduciæ, ac spei plenus alacres milites arma capere, & exire in aciem iubet. Sed (vt traditur) metu ne, an seditione oborta inter ipsos, subitò profugerunt Barbari. Certè auios montes, & impeditos occupauerunt. Quorum agmen rex frustra persecutus impedimenta cæpit: peruentum deinde est ad oppidum Oxydracarũ, in quod pleriq; confugerant, haud maiore fiducia mœnium, quàm armorum. Iam admouebat Rex, cùm vates monere eum cœpit, ne committeret; aut certè differret obsidionem: vitæ eius periculum ostendi. Rex Demophoonta (is nanque vates erat) intuens: Si quis, inquit, te arti tuæ intentum, & exta spectantem sic inter-

interpellet, non dubitem, quin incommodus, ac molestus videri tibi possit. Et cùm ille ita prorsus futurum respondisset: Censes ne, inquit, tantas res, non pecudum fibras, ante oculos habenti vllum esse maius impedimentum quàm vatem superstitione captum? Nec diutius quàm respondit moratus, admoueri iubet scalas: cunctantibusque cæteris, euadit in murum. Angusta muri corona erat. Non pinnæ, sicut alibi, fastigium eius distinxerat, sed perpetua lorica obducta transitum sepserat. Itaque Rex herebat magis quàm stabat in margine, clypeo vndique incidentia tela propulsans. Nam vndique eminus ex turribus petebatur. Nec subire milites poterant, quia supernè vi telorum obruebantur. Tandem magnitudinem periculi pudor vicit: quippe cernebant cunctatione sua dedi hostibus Regem. Sed festinando morabantur auxilia. Nam dum pro se quisque certat euadere, onerauere scalas: queis non sufficientibus, deuoluti, vnicam spem Regis fefellerunt. Stabat enim in conspectu tanti exercitus velut in solitudine destitutus.

5 Iamque læuam, qua clypeum ad ictus circumferebat, lassauerat, clamantibus amicis, vt ad ipsos desiliret, stabantque excepturi, cùm ille rem ausus est incredibilem atque inauditam, multoq; magis ad famam temeritatis, quàm gloriæ insignem. Namque in vrbem hostium plenam præcipiti saltu

femetipfe immifit, cùm vix fperare poffet, dimicantem certè, & non inultum effe moriturum: quippè antequam affurgeret, opprimi poterat, & capi viuus, fed fortè ita libraterat corpus, vt fe pedibus exciperet. Itaque ftans init pugnam, & ne circuiri poffet fortuna prouiderat. Vetufta arbor haud procul muro ramos multa fronde veftitos velut de induftria Regem protegentes, obiecerat, huius fpatiofo ftipiti corpus ne circuiri poffet, applicuit, clypeo tela, quæ ex aduerfo ingerebantur, excipiens. Nam cùm vnum procul tot manus peterent, nemo tamen audebat propiùs accedere. Miffilia ramis plura, quàm clypeo incidebant. Pugnabat pro Rege primùm celebra nominis fama, deindè defperatio, m gnum ad honeftè moriendum inci mentū. Sed cum fubinde hoftis afflu rat, iam ingentem vim telorum exc perat clypeo, iam galeam faxa perfr gerant, iam continuo labore grau genua fucciderant. Itaq; contempti & incautè, qui proximi fteterant, i currerunt, è quibus duos gladio ita cepit, vt ante ipfum exanimes procu berent. Nec cuiquam deindè prop inceffendi eum animus fuit. Procul cula, fagittafque mittebant. Ille omnes ictus expofitus ægrè iam exc tum poplitibus corpus tuebatur, do Indus duorum cubitorum fagittar (namq; Indis, vt antea diximus, h magnitudinis fagittæ erant) ita ex
fi

fit, vt per thoracem paulum super latus dexterum infigeret. Quo vulnere afflictus, magna vi sanguinis emicante, remisit arma moribundo similis, adeoque resolutus, vt ne ad vellendum quidem telum sufficeret dextra. Itaque ad expoliandū corpus, qui vulnerauerat, alacer gaudio accurrit. Quem vt iniicere corpori suo manus sensit, credo, vltimi dedecoris indignitate commotus, linquentem reuocauit animum, & nudum hostis latus subiecto mucrone hausit: Iacebant circa Regem tria corpora, procul stupentibus cæteris. Ille, vt antequā vltimus spiritus deficeret, dimicans iam extingueretur, clypeo se alleuare conatus est: & postea quam ad connitendum nihil superarat virium, dextera impendentes ramos complexus, tentabat assurgere. Sed ne sic quidem potens corporis, rursus in genua procumbit, manu prouocans hostes, si quis congredi auderet. Tandem Peucestes per aliam oppidi partem deturbatis propugnatoribus, muri vestigia persequens Regi superuenit. Quo conspecto, Alexander iam non vitæ suæ, sed mortis solatium superuenisse ratus, clypeo fatigatum corpus excepit. Subit inde Timæus, & paulo post Leonatus, hinc Aristonus superuenit. Indi quoque cùm intra mœnia Regē esse comperissent, omissis cæteris, illuc concurrerunt, vrgebantque protegentes, ex quibus Timæus multis aduerso corpore vulneribus acceptis, egregiaque

edita pugna cecidit. Peucestes quoque tribus iaculis confossus, non se tamen scuto, sed Regem tuebatur. Leonatus dum auidè ruentes Barbaros summouet, ceruice grauiter icta semianimis procubuit ante Regis pedes. Iam, & Peucestes vulneribus fatigatus, submiserat clypeum. In Aristono spes vltima hærebat. Hic quoque grauiter saucius, tantam vim hostium vltra sustinere non poterat. Inter hæc ad Macedones, Regem cecidisse fama perlata est. Terruisset alios, quod illos incitauit. Namque periculi omnes immemores, dolabris perfregere murum, & qua moliti erant aditum, irrupere in vrbem, Indosque plures fugientes, quàm congredi ausos, ceciderunt. Non senibus, non fœminis, non infantibus parcitur. Quisquis occurrerat, ab illo vulneratum Regem esse credebant. Tandemque internecione hostium iustæ iræ parentatum est. Ptolemæum, qui postea regnauit, huic pugnæ affuisse, author est Clitarchus, & Timagenes. Sed ipse scilicet gloriæ suæ non refragatus, abfuisse se missum in expeditionem, memoriæ tradidit. Tanta componentium vetusta rerum monumenta vel securitas, vel par huic vitium credulitas fuit. Rege in tabernaculum relato medici lignum hastæ corpori infixum, ita ne spiculum moueretur, abscindunt. Corpore deinde nudato animaduertunt hamos inesse telo, nec aliter id sine pernicie corporis extrahi posse,

posse, quàm vt secando vulnus augerent. Cæterùm ne secantes profluuium sanguinis occuparet, verebantur: quippè ingens telum adactum erat, & penetrasse in viscera videbatur, Critobolus inter medicos artis eximiæ, sed in tanto periculo territus, manus admouere metuebat, ne in ipsius caput parum prosperæ curationis recideret euentus. Lachrymantem eum, ac metuentem, & solicitudine propemodum exanguem Rex conspexerat. Quid, inquit, quoque tempus expectas, & non quamprimùm hoc dolore me saltem moriturum liberas? An times ne reus sis; cùm insanabile vulnus acceperim? At Critobolus tandem vel finito, vel dissimulato metu hortari eum cœpit, vt se continendum præberet, dum spiculum euelleret. Etiam leuem corporis motum noxium fore. Rex, cùm affirmasset nihil opus esse ijs, qui semet continerent, sicut præceptum erat, sine motu præbuit corpus. Igitur patefacto latiùs vulnere, & spiculò euulso; ingens vis sanguinis manare cœpit; linquiq; animo Rex, & caligine oculis offusa, veluti moribundus extendi. Cùmque profluuium medicamentis frustrà inhiberent, clamor simul, atque ploratus amicorum oritur, Regem expirasse credentium. Tandem constitit sanguis, paulatimq; animum recepit, & circumstantes cœpit agnoscere. Toto eo die, ac nocte, quæ secuta est, armatus exercitus regiam obsedit, confessus omnes

vnius spiritu viuere. Nec prius recesserunt, quàm compertum est, somno paulisper acquiescere. Hinc certiorem spem salutis eius in castra retulerunt.

6 Rex, septem diebus curato vulnere, necdum obducta cicatrice, cùm audisset, conualuisse apud Barbaros famam mortis suæ, duobus nauigijs iunctis, statui in medium vadiq; conspicuum tabernaculum iussit, ex quo se ostenderet perijsse credentibus: conspectusque ab incolis, spem hostium falso nuncio conceptam inhibuit. Secundo deinde amne defluit, aliquantulum interualli à cætera classe præcipiens, ne quies corpori inualido adhuc necessaria, pulsu remorum impediretur. Quarto postquàm nauigare cœperat die peruenit in regionem desertam quidem ab incolis, sed frumento, & pecoribus abundantem. Placuit is locus, & ad suam, & ad militum requiem. Mos erat principibus amicorum, & custodibus corporis excubare ante prætorium, quoties regi aduersa valetudo incidisset. Hoc tum more quoq; seruato, vniuersi cubiculum eius intrant. Ille solicitus, ne quid noui afferrent, quia simul venerant, percontatur, num hostium recens nunciaretur aduentus. At Craterus, cui mandatum erat, vt amicorum preces perferret ad eum: Credisne, inquit, aduentu magis hostium, vt iam in vallo consisterent, quàm cura salutis tuæ, vt nunc est tibi vilis non esse solicitos,

Quantalibet vis omnium gentiũ conspiret in nos, impleat armis, virisq; totum orbem, classibus maria consternat, insitatas belluas inducat, tu nos præstabis inuictos. Sed quis Deorum hoc Macedoniæ columen, ac sidus diuturnũ fore polliceri potest, quum tàm auide manifestis periculis offeras corpus, oblitus tot ciuiũ animas trahere te in casũ? Quis enim tibi superstes, aut optat esse aut potest? Eò peruenimus, auspicium atq; imperiũ secuti tuum, vnde, nisi te reduce, nulli ad penates suos iter est. Qui si adhuc de Persidis regno cum Dario dimicares, & si nemo vellet, tamen ne admirari quidem posset, tàm promptæ esse te ad omne discrimen audaciæ. Nam vbi paria sunt periculum, ac præmium, & secundis rebus amplior fructus est, & aduersis solatium maius. Tuo verò capite ignobilem vicum emi, quis ferat, non tuorum modo militum, sed vllius etiam gentis Barbaræ, qui tuam magnitudinem nouit? Horret animus cogitatione rei, quam paulò ante vidimus. Eloqui timeo, inuicti corporis spolia inertissimas manus fuisse auecturas, nisi te interceptũ misericors in nos fortuna seruasset. Totidem proditores, totidem desertores sumus, quot te non potuimus persequi. Vniuersos licet milites ignominia notes, nemo recusabit luere id, quod ne admitteret, præstare non potuit. Patere nos quæso alio modo esse viles tibi, Quocunque iusseris ibimus.

Obscu-

Obscura bella, & ignobiles pugnas, nobis deposcimus. Temetipsum ad ea serua pericula, quæ magnitudinem tuā capiunt. Cito gloria obsolescit in sordidis hostibus. Nec quicquam indignius est, quàm consumi eam, vbi non possit ostendi. Eadem ferè Ptolomæus, & similia ijs cæteri. Iamque confusis vocibus flentes eum orabant, vt tandem exsatiatæ laudi modum faceret, ac saluti suæ, idest publicæ parceret. Grata erat regi pietas amicorum. Itaque singulos familiarius amplexus considere iubet: altiúsq; sermone repetito. Vobis quidem, inquit, ô fidissimi; pijssimique ciuium, atque amicorum grates ago, habeoq; non solùm eo nomine, quòd hodie salutem meam vestrę prępositis, sed quod à primordijs belli nullū ergà me beneuolentiæ pignus, atque indicium omisistis: adeò vt confitendum sit, nunquam mihi vitam meam fuisse tàm charam, quàm esse cœpit, vt vobis diu frui possim. Cæterum non eadem est cogitatio eorum, qui pro me mori optant, & mea, qui quidem hanc beneuolentiam vestram virtute meruisse me iudico. Vos enim diuturnum fructum ex me, forsitan etiam perpetuum percipere cupitis. Ego me metior non ætatis spatio, sed gloriæ. Licuit paternis opibus contento, intra Macedonę terminos per otium corporis expectare obscuram, & ignobilem senectutem. Quanquam ne pigri quidem sibi fata disponunt, sed vnicum bonum diutur-

nam

nam vitam æstimantes sæpè acerba mors occupat. Verùm ego, qui non annos meos, sed victorias numero, si munera fortunæ benè computo, diu vixi. Orsus à Macedonia imperium, Græciam teneo. Thraciam, & Illyricos subegi. Triballis, Medisq; impero. Asiam quà Hellespontò, quà Rubro mari alluitur, possideo. Iamque haud procul absum à fine mundi. Quem egressus, aliam naturam, alium orbem aperire mihi statui. Ex Asia in Europæ terminos momēto vnius horę transiui. Victor vtriusque regionis post nonum regni mei, post vicesimum, atq; octauū ætatis annum, videor ne vobis in excolenda gloria, cui me vni deuoui posse cessare? Ego verò non deero, & vbicunque pugnabo, in theatro terrarum orbis esse me credam. Dabo nobilitatē ignobilibus locis. Aperiam cunctis gentibus terras, quas natura longè submouerat. In his operibus extingui mihi (si fors ita feret) pulchrum est. Ea stirpe sum genitus, vt multam prius, quàm longam vitam debeam optare. Obsecro vos, cogitate nos peruenisse in terras, quibus fœminæ ob virtutem celeberrimum nomen est. Quas vrbes Semiramis condidit? quas gentes redegit in potestatem? quanta opera molita est? Nondum fœminam æquauimus gloria, & iam nos laudis satietas cœpit? Dij faueant, maiora adhuc restant. Sed ita nostra erunt, quæ nondum attigimus, si nihil paruum duxerimus, in quo magnæ

magnæ gloriæ locus eft. Vos modò m
ab inteftina fraude, & domefticorun
infidijs præftare fecurum. Belli, Mar
tifque difcrimen impauidus fubibo
Philippus in acie tutior, quàm in thea
tro fuit: hoftium manus fæpe vitauit
fuorum effugere non valuit. Aliorun
quoque Regum exitus fi reputaueritis
plures à fuis, quàm ab hofte intercemp
tos numerabitis. Cæterùm quoniam
olim rei agitatæ in animo meo, nun
promendæ occafio oblata eft: mihi ma
ximus laborum, atque operum meorun
erit fructus, fi Olympias mater immor
talitati confecretur, quandocunque ex
cefferit vita. Si licuerit, ipfe præftabo
hoc. Si me præceperit fatum, vobi
mandaffe mem. nrote. Ac tum quidem
amicos dimifit. Cæterùm per complu
res dies ibi ftatiua habuit.

7 Hæc dum in India geruntur, Græci
milites nuper in colonias à Rege dedu
cti Carabactra, orta inter ipfos fedi
tione, defecerant, non tàm Alexan
dro infenfi, quàm metu fupplicij: quip
pè occifis quibufdam popularium, qui
validiores erant, arma fpectare cœpe
runt, & Bactriana arce, quæ quafi ne
gligentius afferuata erat, occupata,
barbaros quoq; in focietatem defectio
nis impulerant. Athenodorus erat
princeps eorum, qui Regis quoque no
men affumpferat, non tam imperij cu
pidine, quàm in patriam reuertendi
cum ijs, qui authoritatem ipfius feque
bantur. Huic Bicon quidam nationis

eius,

eiusdem, sed ob æmulationem infestus, comparauit insidias, inuitatumque ad epulas, per Boxum quendam Macetianum in conuiuio occidit. Postero die concione aduocata, Bicon vltrò insidiatum sibi Atheuodorum plerisque persuaserat. Sed alijs suspecta fraus erat Biconis, & paulatim in plures cœpit manare suspicio. Itaque Græci milites arma capiunt occisuri Biconem, si dateturoccasio. Cæteri principes eorum iram multitudinis mitigarunt. Præter spem suam Bicon præsenti periculo ereptus, paulò post insidiatus authoribus salutis suæ est: cuius dolo cognito, & ipsum comprehenderunt, & Boxum. Cæterum Boxum protinus placuit interfici, Biconem etiam per cruciatum necari. Iamque corpori tormenta admouebantur, cùm Græci milites, incertum ob quam causam, lymphatis similes ad arma discurrunt: quorum fremitu exaudito, qui torquere Biconem iusserant, omisere, veriti ne id facere tumultuantium vociferatione prohiberentur. Ille, sicut nudatus erat, peruenit ad Græcos, & miserabilis facies supplicio destinati in diuersum animos repentè mutauit, dimittique eum iusserunt. Hoc modò pœna bis liberatus, cum cæteris, qui colonias à Rege attributas reliquerunt, reuertit in patriam. Hæc circa Bactra, & Scythárum terminos gesta. Interim Regem duarum gentium (de quibus ante dictum est) centum legati adeunt. Omnes

curru

curru vehebantur, eximia magnitudine corporum, decoro habitu: lineæ vestes intextæ auro, purpuraque distinctæ. Et se dedere ipsos, vrbes, agrosq; referebant, per tot ætates inuiolatam libertatem illius primùm fidei, ditionique permissuros. Deos sibi deditionis auctores, non metum: quippè intactis viribus iugum excipere. Rex, consilio habito, deditos in fidem accepit, stipendio, quod Arachosijs vtraque natio pensitabat, imposito. Præterea II. millia, & D. equites imperari: & omnia obedienter à Barbaris facta. Inuitatis deinde ad epulas legatis gentium, reguliſque, exornari conuiuium iussit. Centum aurei lecti modicis interuallis positi erant. Lectos circundederant aulæa, purpura, auroque fulgentia: quicquid aut apud Persas vetere luxu, aut apud Macedonas noua immutatione corruptum erat confusis vtriusque gentis vitijs in illo conuiuio ostendens. Intererat epulis Dioxippus Atheniensis pugil nobilis, & ob eximiam virtutem virium iam Regi pernotus, & gratus. Inuidi, malignique increpabant per seria, & ludum, saginati corporis sequi inutilem belluam. Cùm ipsi prælium inirent, oleo madentem præparare ventrem epulis. Eadem igitur in conuiuio Horratas Macedoniam temulentus exprobare ei cæpit, & postulare, vt si vir esset, postero die secum ferro decerneret: Regem tandem vel de sua temeritate, vel de illius ignauia iudicaturum.

Et

Et à Dioxippo contemptim militarem eludente ferociam, accepta conditio est. Ac postero die Rex, cùm etiam acrius certamen exposcerent, quia deterrere non poterat, destinata exequi passus est. Ingens hic militum, inter quos erant Græci, qui Dioxippo studebant, conuenerat multitudo. Macedo iusta arma sumpserat, æreum clypeum, hastam, quam sarissam vocant, læua tenens, dextra lanceam, gladioq; cinctus, velut cum pluribus simul dimicaturus. Dioxippus oleo nitens, & coronatus, læua puniceum amiculum, dextra validum, nodosumq; stipitem præferebat. Ea ipsa res omnium animos expectatione suspenderat: quippe armato congredi nudum, dementia, non temeritas videbatur. Igitur Macedo haud dubius eminus interfici posse, lanceam emisit: quam Dioxippus cum exigua corporis declinatione vitasset, antequàm ille hastam transferret in dexteram, assiluit, & stipite mediam eam fregit. Amisso vtroque telo, Macedo gladium cœperat stringere, quem occupatum complexu pedibus repentè subductis, Dioxippus arietauit in terram: ereptoque gladio, pedem super ceruicem iacentis imposuit, stipitem intentans, elisurusq; eo victum, ni prohibitus esset à Rege. Tristis spectaculi euentus non Macedonibus modò, sed etiam Alexandro fuit, maximè quia barbari affuerant: quippe celebratam Macedonũ fortitudinem ad ludibrium

reci-

recidisse verebatur. Hinc ad criminationem inuidorum adapertæ sunt aures Regis. Et post paucos dies inter epulas aureum poculum ex composito subducitur: ministrique, quasi amisissent, quod amouerant, Regem adeunt. Sæpè minus est constantiæ in rubore, quàm in culpa. Coniectum oculorum, quibus vt fur destinabatur, Dioxippus ferre non potuit. Et cùm excessisset conuiuio, litteris conscriptis, quæ Regi redderentur, ferro se interemit. Grauiter mortem eius tulit Rex, existimans, indignationis esse, non pœnitentiæ testem, vtique posteaquam falsò insimulatum eum, nimium inuidorum gaudium ostendit.

8 Indorum legati dimissis domos, paucis post diebus cum donis reuertuntur. CCC. erat equi, mille xxx currus, quos quadriiugi equi ducebant. Lineæ vestis aliquantum, mille scuta Indica, & ferri candidi talenta centum, leonesque raræ magnitudinis, & tigres, vtrunque animal ad mansuetudinem domitum. Lacertarum quoque ingentium pelles, & dorsa testudinum. Cratero deindè imperat Rex, haud procul amne, per quem erat ipse nauigaturus, copias duceret. Eos autem, qui comitari eum solebant, imponit in naues, & in fines Mallorum secundo amne deuehitur. Inde Sabracas adijt, validam Indiæ gentem, quæ populi, non Regum imperio regebatur. VI millia peditum habebant, equitum VIII. millia: has

copias

copias currus quingenti sequebantur. Tres duces spectatos virtute bellica elegerant. At qui in agris erant proximi flumini (frequentes autem vicos maximè in ripa habebant) vt videre totum amnem, quà prospici poterat nauigijs constratum, & tot militum arma fulgentia, territi noua facie, Deorum exercitum, & alium Liberum Patrem, celebre in illis gentibus nomen, aduentare credebant. Hinc militum clamor, hinc remorum pulsus: variæque nautarum voces hortantium pauidas aures impleuerant. Ergò vniuersi ad eos, qui in armis erant, currunt, furere clamitantes, cum Dijs prælium inituros. Nauigia non posse numerari, quæ inuictos veherent. Tantumque in exercitum suorum intulere terroris, vt legatos mitterent gentem dedituros. His in fidem acceptis, ad alias deindè gentes quarto die peruenit. Nihilo plus animi his fuit, quàm cæteris fuerat. Itaq; oppido ibi condito, quod Alexandriam appellari iusserat, fines eorum, qui Musicani appellantur, intrauit. Hic de Tesiolte Satrape, quem Parapamisadis præfecerat, iisdem argumentibus, cognouit: multaque auarè ac superbè fecisse conuictum, interfici iussit. Oxyartes Prætor Bactrianorum non absolutus modò, sed etiam iure amplioris imperij donatus est. Finibus Musicanis deindè in deditionem redactis, vrbi eorum præsidium imposuit. Indè Præstos, & ipsam

Indiæ

Indiæ gentem peruentum eſt. Porticanus Rex erat, qui ſe munitæ vrbi cum magna manu popularium incluſerat. Hanc Alexander tertio die, quàm cœperat obſidere, expugnauit. Et Porticanus cùm in arcem confugiſſet, legatos de conditione deditionis miſit ad Regem. Sed antequam adirent eum, duæ turres cum ingenti fragore prociderant, per quarum ruinas Macedones euaſere in arcem, qua capta, Porticanus cum paucis repugnans occiditur. Diruta igitur arce, & omnibus captiuis venundatis, Sabi Regis fines ingreſſus eſt. Multiſq; oppidis in fidem acceptis, validiſſimam gentis vrbem cuniculo cepit. Barbaris ſimile monſtro viſum eſt, rudibus militarium operum: quippè in media fermè vrbe è terra exiſtebant, nullo ſuffoſſi ſpecus ante veſtigio facto. VIII. M Indorum in ea regione cæſa Clitarchus eſt autor, multoſque captiuos ſub corona veniſſe. Rurſus Muſicani defecerant, ad quos opprimendos miſſus eſt Pithon, qui captum principem gentis, eundemq; defectionis authorem adduxit ad Regem. Quo Alexander in crucem ſublato, rurſus amnem, in quo claſſem expectare ſe iuſſerat, repetit. Quarto deinde die ſecundo amne peruenitur ad oppidum, quà iter in regnum erat Sabi. Nuper ſe ille dediderat, ſe oppidani detrectabant imperium, & clauſerant portas. Quorum paucitate contempta, Rex quingentos

Agria-

Agrianos mœnia subire iusserat, & hostem recedentes elicere extra muros hostem, secuturum profectò, si fugere eos crederet. Agriani (sicut imperatum erat) lacessito hoste, subitò terga verterunt; quos Barbari effusè insequentes, in alios, inter quos ipse Rex erat, incidunt. Renouato ergo prælio tribus millibus Barbarorum quinquenti cæsi sunt, mille capti, cæteri mœnibus vrbis inclusi. Sed non vt prima specie læta victoria, ita euentu quoq; fuit: quippè Barbari veneno tinxerant gladios. Itaque saucij subinde expirabant. Nec causa tàm strenuæ mortis excogitari poterat à medicis, cùm etiam leues plagæ insanabiles essent. Barbari autem sperauerant, incautum, & temerarium Regem excipi posse. Et fortè inter promptissimos dimicans, intactus euaserat. Præcipuè Ptolemæus læuo humero leuiter quidem saucius, sed maiore periculo, quàm vulnere affectus, Regis sollicitudinem in se converterat. Sanguine coniunctus erat, & quidam Philippo genitum esse credebant: certè pellice eius ortum constabat. Idem corporis custos, promptissimusque bellator, & pacis artibus, quàm militiæ maior, & clarior, modico, ciuilique cultu liberalis in primis, aditusque facilis nihil ex fastu regio assumpserat. Ob hæc Regi, an popularibus charior esset dubitari poterat: tum certè primùm expertus suorum animos adeò vt fortunam, in quàm posteà ascendit

in

in illo periculo Macedones omina
esse viderentur; quippè non leuior ill
Ptolemæi fuit cura, quam Regis, q
& prælio, & solicitudine fatigatus cu
Ptolemæo assideret, lectum, in quo ip
acquiesceret, iussit inferri. In quem
se recipit, protinus altior insecutus e
somnus. Ex quo excitatus, per quiete
vidisse se exponit speciē draconis obl
tam herbam ferentis ore, quam ven
ni remedium esse monstrasset. Col
rem quoque herbæ referebat, agnit
rum, si quis reperisset, affirmans: i
uentamque deindè, quippè à mul
erat requisita, vulneri imposuit; pro
nusque dolore finito, intra breue sp
tium cicatrix quoque obducta est. Ba
baros vt prima spes fefellerat, se ips
vrbemque dediderunt. Hinc in pro
mam gentem Pathalyam peruentu
est. Rex erat Mœris, qui vrbe dese
in montes profugerat. Itaq; Alexa
der oppido potitur, agrosq; populat
Magnæ indè prędæ actæ sunt pecoru
armentorumque, magna vis repe
frumenti. Ducibus deindè sump
amnis peritis, defluxit ad insulam
medio fermè alueo enatam.

9 Ibi diutiùs subsistere coactus, q
duces socordius asseruari profugera
misit qui conquirerent alios: nec rep
tis, peruicax cupido incessit visen
Oceanum, adeundiq; terminos mun
sine regionis peritis, fluminis ign
caput suum, totque fortissimorum
rorum salutem permittere. Naui

ban

sunt ergo omnium, per quę ferebantur, ignari quantum inde abesset mare, quæ gentes colerent, quam placidum amnis os, quam patiens longarum nauium esset, anceps, & cæca æstimatio augurabatur. Vnum erat temeritatis solatiũ, perpetua felicitas. Iam CCCC. stadia processerant, cum gubernatores agnoscere ipsos auram maris, & haud procul videri sibi Oceanum adesse, indicant Regi. Lætus ille, hortari nauticos cœpit, incumberent remis adesse finem omnibus votis expetitum. Iam nihil gloriæ deesse, nihil obstare virtuti, sine vllo Martis discrimine, sine sanguine orbem terræ ab illis capi. Nec naturam quidem longius posse procedere. Breui incognita, nisi immortalibus, esse visuros. Paucos tamen nauigio emisit in ripam, qui agrestes vagos exciperent, è quibus certiora nosci posse sperabat. Illi scrutati omnia tuguria, tandem latentes repêrere. Qui interrogati quàm procul abesset mare, responderunt; nullum ipsos mare ne fama quidem accepisse. Cæterùm tertiò die peruenire posse ad aquam amaram, quæ corrumperet dulcem. Intellectum est mare destinari ab ignaris naturæ eius. Itaque ingenti alacritate nautici remigant, & proximo quoque die, quo propius spes admouebatur, crescebat ardor animorum. Tertio iam die mixtum flumini subibat mare, leni adhuc æstu confundente dispares vndas. Tum aliam insulam medio amni sitam eue-

sti paulò lenius, quia cursus æstu ve
berabatur, applicant classem, &
commeatus petendos discurrunt, secu
casus eius, qui superuenit ignatis
Tertia fermè hora erat, cum stata vi
Oceanus exæstuans inuehi cæpit,
retro flumen vrgere. Quod primò co
citum, dein de vehementius pulsum
maiore impetu aduersum agebatu
quàm torrentia præcipiti alueo inc
runt. Ignota vulgo freti natura e
monstraque & iræ Deum indicia c
nere videbantur. Identidem intum
scere mare, & in campos paulò a
siccos descendere superfusum. Iamq
leuatis nauigijs, & tota classe dispe
qui expositi erant, vndique ad na
trepidi, & improuiso malo attoniti,
currunt. Sed in tumultu festinatio q
que tarda est. Hi contis nauigia pe
bant, hi dum remos aptati prohi
bant, consederant. Quidam enau g
properantes, sed non exoectatis,
simul esse debebant, clauda, & in
bilia nauigia languidè moliebantu
Aliæ nauium inconsultè ruentes no
receperant pariterque & multitud
& paucitas festinantes morabant
Clamor hinc expectare, hinc ire sub
tium, dissonæque voces nunquam id
ac vnum tendentium, non oculor
modo vsum, sed etiam aurium ab
lerant. Ne in gubernatoribus qui
quicquam opis erat, quorum nec ex
citi vox à tumultuantibus poterat,
imperium à territis, incompositi
fe

festuari. Ergo collidi inter se naues, abstergerique inuicem remi, & alij aliorum nauigia vrgere cœperunt. Crederes non vnius exercitus classem vehi, sed duorum nauale iniisse certamen. Incutiebantur puppibus proræ, premebantur à sequentibus, qui antecedentes turbauerant. Iurgantium ira perueniebat etiam ad manus. Iamque æstus totos circa flumen campos inundauerat, tumulis dumtaxat eminentibus velut insulis paruis, in quos plerique trepidi, omissis nauigijs, enare cœperunt. Dispersa classis partim in præalta aqua stabat, quà subsederant valles, partim in vado hærebat, vtcunque inæquale terræ fastigium occupauerant vndæ, cùm subitò nouus, & pristino maior terror incutitur: reciprocare cœpit mare magno tractu aquis in suum fretum recurrentibus, reddebatque terras paulò ante profundo salo mersas. Igitur destituta nauigia alia præcipitantur in proras, alia in latera procumbunt. Strati erant campi sarcinis, auulsarum tabularum, remorumque fragmentis. Miles nec egredi in terram, nec in naues subsistere audebat, identidem præsentibus grauiora, quæ sequerentur expectans. Vix quæ perpetiebantur, videre ipsos posse credebant, in sicco naufragia, in amni mare: nec finis malorum: quippè æstum paulò post mare relaturum, quo nauigia alleuarentur, ignari, famem, & vltima sibimet ominabantur. Beluæ quoque fluctibus destitutæ, terribiles

vagabantur, Iamque nos appetebat ; & Regem quoque desperatio saluti ægritudine affecerat; non tamen inui-ctum animum curæ obruunt, quin tota nocte præsideret in speculis, æquitesque præmitteret ad os amnis, vt cum mare rursus excæstuare sensissent, procede-rent. Nauigia quoque acerata refici,& euersa fluctibus erigi iubet, paratosque esse, & intentos, cùm rursus mare ter-ras inundasset. Tota ea nocte inter vi-gilias, adortationesque consumpta ce-leriter equites ingenti cursu refugere & secutus est æstus. Qui primo aqui leni tractu subeuntibus, cœpit leuare nauigia: mox totis campis inundans etiam impulit classem: plaususque mi-litum, nauticorumque insperatam sa-lutem immodico celebrantium gaudio littoribus; ripisque resonabat. Vnde tantum redisset subitò mare, quo pri die refugisset. quæ nam esset eiusdem elementi natura, modo discors, modo imperio temporum obnoxia, mirabun di requirebant Rex cum ex eo quod ac ciderat, coniectaret, post solis ortum statum tempus esse, ex media nocte vt æstum occuparet, cum paucis nau gijs secundo amne defluxit; euectusque os eius, CCCC. stadia processit in mare, tandem voti sui compos, præs dibus, & maris, & locorum Dijs sacr ficio facto, ad classem redijt.

10 Hinc aduersum flumen sub classis; & altero die appulsa est hau procul lacu salso, cuius ignota natu

ple-

plerosq; decepit temerè ingressos aquã: quippè scabies corpora inuasit, & contagium morbi etiam in alios vulgatum est. Oleum remedio fuit. Leonato deinde præmisso, vt puteos foderet, quà terrestri itinere ducturus exercitum videbatur (quippe sicca erat regio) ipse tum copijs substitit, vernum tempus expectans. Interim & vrbes plerásque condidit. Nearcho, atque Onesicrito nauticæ rei peritis imperauit, vt validissimas nauium duducerent in Oceanum: progressique quo ad tuto possent naturam maris noscerent: vel eodem amne, vel Euphrate subire eos posse, cùm reuerti ad se vellent. Iamque mitigata hyeme, & nauibus, quæ inutiles videbantur, crematis, terra ducebat exercitum. Nonis castris in regionem Arabitarum, inde totidem diebus in Gedrosiorum regionem peruentum est. Liber hic populus, concilio habito dedit se, nec quicquam deditis præter commeatus imperatum est. Quinto hinc die venit ad flumen, Arabum incolæ appellant. Regio deserta, & aquarum inops excipit, quam emensu s in Horitas transit. Ibi maiorem exercitus partem Hephæstioni tradidit, leuem armaturam cum Ptolemæo, Leonatoque partitus est. Tria simul agmina populabantur Indos, magnæque prædæ actæ sunt. Maritimos Ptolemæus, cæteros ipse rex, & ab alia parte Leonatus vrebant. In hac quoque regione vrbem condidit, deductique sunt in

eam Arachosij. Hinc peruenit ad m
ritimos Indos: desertam, vastamque
regionem latè tenent, ac ne cum fin
timis quidem vllo commercij iure m
scentur. Ipsa solitudo natura quoqu
immitia efferauit ingenia. Prominer
vngues nunquam recisi. Comæ hirsut
& intonsæ sunt. Tuguria conchis,
cæteris purgamentis maris instruun
Ferarum pellibus tecti piscibus sole
duratis, & maiorum quoque belluarum
quas fluctus eijcit, carne vescuntu
Consumptis igitur alimentis Macedo
nes primò inopiam, deinde ad vltimu
famem sentire cœperunt, radices pa
marum (namque sola ea arbor gign
tur) vbique rimantes. Sed cùm ha
quoque alimenta defecerant, iumen
cædere aggressi, ne equis quidem a
stinebant: & cùm deessent, qui sar
nas veherent, spolia de hostibus, pro
ter quæ vltima Orientis peragrauerar
cremabant incendio. Famem dein
pestilentia secuta est: quippè insal
brium ciborum noui succi, ad hoc i
neris labor, & ægritudo animi vulgar
rant morbos, & nec manere sine clad
nec progredi poterant. Manentes f
mes progressos acrior pestilentia vrg
bat. Ergo strati erant campi pene pl
ribus semiuiuis, quàm cadaueribu
Ac ne leuiùs quidem ægri sequi po
rant: quippè agmen raptim agebatu
tantum singulis ad spem salutis ip
proficere credentibus, quantum
neris festinando præriperent. Igi
qu

qui defecerant, notos, ignotosque vt alleuarentur orabant. Sed nec iumenta erant, quibus excipi possent, & miles vix arma portabat, imminentisq; etiam ipsis facies mali ante oculos erat. Ergo sæpius reuocati, ne respicere quidem suos sustinebant, misericordia in formidinem versa. Illi relicti, Deos testes, sacra communia, Regisque implorabant opem. Cumque frustrà surdas aures fatigarent, in rabiem desperatione versi, parem suo exitum, similesque ipsis amicos, & cōtubernales precabantur. Rex dolore simul ac pudore anxius, quia causa tantæ cladis ipse esset, ad Phrataphernem Parthinorum Satrapem misit, qui iuberet camelis coacta cibaria afferre. Alios finitimarum regionum Præfectos, certiores necessitatis suæ fecit; nec cessatum est ab his. Itaque fame duntaxat vindicatus exercitus, tandem in Gedrosiæ fines perducitur. Omnium rerum sola fertilis regio est, in qua statiua habuit, vt vexatos milites quiete firmaret. Hic Leonati literas accipit, conflixisse ipsum cum VIII. millibus peditum, & D. equitibus Horitarum, prospero euentu. A Cratero quoque nuntius venit, Oximem, & Zariaspem nobiles Persas defectionem molientes oppressos a se in vinculis esse. Præposito igitur regioni Siburtio (nanque Memnum Præfectus eius nuper interierat morbo) in Carmaniam ipse processit. Aspastes erat Satrapes gentis, suspectus res nouare

voluisse, dum in India Rex esset. Quen
occurrentem, dissimulata ira, com
ter allocutus, dum exploraret, quæ d
lata erant, in eodem honore habuit
cùm Indiæ Præfecti (sicut imper
tum erat) equorum, iumentorum, i
galiumque vim ingentem ex omn
quæ sub imperio erat regione, misi
sent, quibus deerant impedimenta
restituit. Arma quoque ad pristinu
refecta sunt cultum: quippè haud pr
cul à Perside aberant, non pacat
modò, sed etiam opulenta. Igit
(vt suprà dictum est) æmulatus Pat
Liberi non gloriam solum, quam
illis gentibus deportauerat, sed eti
famam, siue illud triumphus fuit
eo primùm institutus, siue baccha
tium lusus: statuit immitari, animo
per humanum fastigium elato. Vic
per quos iter erat, floribus, coronis
sterni iubet. Liminibus ædium cra
ras vino repletos, & alia eximiæ m
gnitudinis vasa disponi. Vehicula
indè constrata, vt plures capere m
tes possent, in tabernaculorum m
dum ornari, alia candidis velis,
veste pretiosa. Primi ibant amici, &
hors regia, varijs redimita florib
cornuisque. Alibi tubicinum cantus,
bi lyræ sonus audiebatur. Item in v
culis pro copia cuiusq; adornatis c
mессabundus exercitus, armis, quæ
ximè decora erant, circumpende
bus, ipsum, conuiuasque currus ve
bat, crateris aureis, eiusdemque
ter

teriæ ingentibus proculis prægrauis. Hoc modo per dies VII. bacchabundum agmen incessit. Parta præda, si quid victis saltem aduersus commessantes animi fuisset, mille herculè viri modò, & sobrij septem dierum crapula graues in suo triumpho capere potuerunt. Sed fortuna, quæ rebus famam, pretiumq; constituit, hoc quoq; militiæ probrum vertit in gloriam, & præsens ætas, & posteritas deindè miràta est, per gentes nondum satis domitas incessisse temulentos, barbaris, quod temeritas erat, fiduciam esse credentibus. Hunc apparatum carnifex sequebatur; quippè Satrapes Aspastes (de quo ante dictum est) interfici iussus est: adeo nec luxuriæ quidquam crudelitas, nec crudelitati luxuria obstat.

QVINTI CVRTII
De Rebus gestis
ALEXANDRI MAGNI,
Regis Macedonum.

LIBER DECIMVS.

ARGVMENTVM.

1 Cleander, & alij duces delictorum veniam impetrant, dum nonnulli minus facinorosi puniuntur. Alexandri

consilium de Occidentali Europa parte perlustranda: liberalitas erga Abisaris filium & in Orsinem nobilissimum Satrapam, crudelitas.

2 Dum turbatum Græciæ statum pacare, & ex militibus (ære alieno liberatis) alios remittere domum, alios retinere cogitat, in castris oritur seditio quam grauis oratione, & regia authoritate compescit.

3 Seditiosis supplicio affectis, totius exercitus dissipat consilia, & Persis credit corporis sui custodiam.

4 Oratio Macedonis militis vincti. Coniuratis in Alexandrum, qui veneno extinguitur.

5 Dicta, & gesta eiusdem ante obitum quantum à suis fuerit desideratus, præcipuè verò à Darij matre, quæ dolori succumbens paulò post extincta est. Alexandri elogium.

6 De successore Alexandri inter Magnates consultatio, & varia sententia.

7 Aridæus, Philippo genitus, Meleagro promouente, à quibusdam rex salutatur: vnde ciuilis belli semina.

8 Primarij duces Meleagri artibus occurrunt: Aridæus autem, pacis studiosus, tumultum componere, media quadam ratione conatur.

9 Perdicca Meleagrum, & trecentos ferè alios, qui eum sequuti fuerant, dolo opprimit.

10 Alexandri imperium in partes diuisum, cuius summa Aridæo tributa, prouincia autem Magnatibus, Defunkti cor-

corpus ab amicis curatum, & tandem Alexandriam Ægypti translatum est.

1 Iisdem ferè diebus Cleander, & Sitalces, & cum Agathone Heracon superueniunt, qui Parmenionem Iussu Regis ociderant, ac cum ijs quinque millia peditum cum equitibus mille. Sed & accusatores eos è prouincia, cui præfuerant, sequebantur: nec tot facinora quod admiserant, compensare poterant cædis perquàm gratæ Regi ministerio. Quippè cùm omnia profana spoliassent, ne sacris quidem abstinuerant; virginesque, & principes fœminarum stupra perpessæ, corporum ludibria deflebant. Inuisum Macedonum nomen auaritia eorum, ac libido barbaris fecerat. Inter omnes tamen eminebat Cleandri furor, qui nobilem virginem constupratam, seruo suo pellicem dederat. Plerique amicorum Alexandri non tàm criminum, quæ palam objiciebantur, atrocitatem, quàm memoriam occisi per eos Parmenionis, quod tacitum prodesse reis apud Regem poterat, intuebantur, læti recidisse iram in iræ ministros, nec vllam potentiam scelere quæsitam, cuiquam esse diuturnam. Rex, cognita causa, pronuntiauit ab accusatoribus vnum, & id maximum crimen esse præteritum, desperationem salutis suæ: nunquam enim talia ausuros, qui ipsum ex India sospitem, aut optassent re-

uerti, aut credidissent reuersurum. Igitur hos quidem uinxit: DC. autem militum, qui seuitiæ eorum ministri fuerant, interfici iussit. Eodem die sumptum est supplicium de his quoque, quos auctores defectionis Persarum Craterus adduxerat. Haud multò post Nearchus, & Onesicritus, quos longius in Oceanum procedere iusserat, superueniunt. Nuntiabant autem quædam audita, alia comperta. Insulam ostio amnis subiectam auro abundare, inopem equorum esse: singulos equos ab ijs, qui ex continenti traijcere auderent, singulis talentis emi. Plenum esse belluarum mare, æstu secundo eas ferri, magnarum nauium corpora æquantes: truci cantu deterritas, sequi classem cum magno æquoris strepitu, velut demersa nauigia subisse aquas. Cætera incolis crediderant: inter quæ Rubrum mare non à colore vndarum, vt plerique crederent, sed ab Erythro Rege appellari. Esse haud procul à continenti insulam palmis frequentibus consitam, & in medio ferè nemore columnam eminere Erythri Regis monumentum, literis gentis eius scriptam. Adijciebant, nauigia, quæ lixas, mercatoresque vexissent, famam auri secutis gubernatoribus, in insulam esse transmissa, nec deinde ab his postea visa. Rex cognoscendi plura cupidine accensus, rursus eos terram legere iubet, donec ad Euphratem appellerent, classem, indè aduerso amne Babyloniam subituros. Ipse animo infinita

finita complexus, statuerat, omni ad Orientem maritima regione perdomita, ex Syria petere Africam, Carthagini infensus: inde Numidiæ solitudinibus peragratis, cursum Gadis dirigere. Ibi namque columnas Herculis esse, fama vulgarat. Hispaniam deinde, quam Iberiam Græci à flumine Ibero vocabant, adire, & prætervehi Alpes, Italiæq; oram, vnde in Epirum breuis cursus est. Igitur Mesopotamiæ Prętoribus imperauit, vt materia in Libano monte cæsa deuectaq; ad vrbem Syriæ Capsagas, ingentium carinas nauium poneret septiremes omnes esse, deduciq; Babyloniam Cypriorum Regibus imperatum, vt es, stupamq;, & vela præberent. Hæc agenti, Pori, & Taxilis Regum literæ traduntur, Abiasarem morbo, Philippum Præfectum ipsius ex vulnere interiisse oppressosq;, qui vulnerassent eum. Igitur Philippo substituit Eudæmonem: duxerat Thracum. Abiasaris regnum filio eius attribuit. Ventum est deinde Pesargadas: Persica est gens, cuius Satrapes Orsines erat, nobilitate, ac diuitijs inter omnes barbaros eminens. Genus ducebat à Cyro quondam Rege Persarum. Opes & à maioribus traditas habebat, & ipse longa imperij possessione cumulauerat. Is Regi cum omnis generis donis, non ipsi modo, sed etiam amicis eius daturus occurrit. Equorum domiti greges sequebantur, curruſq; argento, & auro adornati, pretiosa suppellex, nobiles gemmæ, aurea magni

magni ponderis vasa, vestesq; purpurea
& signati argenti talenta 4 millia. Ca
terùm tanta benignitas barbaro caus
mortis fuit. Nam cùm omnes amico
Regis donis super ipsorum vota co
luisset: Bagoæ spadoni, qui Alexan
drum obsequio corporis deuinxera
sibi, nullum honorem habuit: admo
nitusq; à quibusdam; quàm Alexandr
cordi esset: respondit, Amicos Regis
non scorta, se colere: nec moris esse
Persis, mares ducere, qui stupro effœ
minarentur. His auditis, spado poten
tiam flagitio, & dedecore quæsitam, i
caput nobilissimi, & insontis exercuit
Nanq; gentis eiusdem leuissimos falsi
criminibus astruxit, monitos tum de
mum ea deferre, cùm ipse iussisset. In
terim quoties sine arbitris erat, credu
las Regis aures implebat, dissimulan
causam iræ, quò grauior criminanti
authoritas esset. Nondum suspectu
erat Orsines, iam tamen vilior. Reu
enim in secreto agebatur, latentis pe
riculi ignarus: & importunissimum
scortum, ne in stupro quidem, & dede
coris patientia fraudis oblitum, quotie
amorem Regis in se accenderat, Orsi
nem modò auaritiæ, interdum etian
defectionis arguebat. Iam matura
erant in perniciem innocentis menda
cia, & fatum, cuius ineuitabilis sors est
appetebat. Fortè enim sepulchrum
Cyri Alexander iussit aperiri, in quo
erat conditum eius corpus, cui dare
volebat inferias: auro, argentoq; re
pletum

pletum esse crediderat: quippè ita fama Persæ vulgauerant. Sed præter clypeum eius patrem, & arcus duos Scythicos, & acinacem, nihil repetit. Cæterùm corona aurea imposita, amiculo, cui assueuerat ipse, solium, in quo corpus iacebat, velauit: miratus tanti nominis Regem, tantis præditum opibus, haud pretiosius sepultum esse, quàm si fuisset è plebe. Proximus erat lateri spado, qui Regem intuens, Quid mirum, inquit, est inania sepulchra esse Regum, cùm Satraparum domus aurum inde egestum capere non possint? Quod ad me attinet, ipse hoc bustum anteà non videram, sed ex Dario ita accepi, tria millia talentum condita esse cum Cyro. Hinc illa benignitas in te, vt quod impunè habere non poterat Orsines, donando etiam gratiam iniret. Concitauerat iam animum in iram, cùm hi, quibus negotium idem dederat, superueniunt. Hinc Bagoas, hinc ab eo subornati, falsis criminibus occupant aures. Antequàm accusari se suspicaretur Orsines, in vincula traditus est. Non contentus supplicio insontis spado, ipse morituro manum iniecit. Quem Orsines intuens, Audieram, inquit, in Asia olim regnasse fœminas: hoc verò nouum est, regnare castratum. Hic fuit exitus nobilissimi Persarum, non insontis modo, sed eximiæ quoque benignitatis in Regem. Eodem tempore Phradates regnum affectasse suspectus occiditur. Cœpe-

rat

rat esse præceps ad repræsentanda supplicia, idem ad deteriora credenda. Sic scilicet res secundæ valent commutare naturam, & rarò quisquam erga bona sua sibi satis cautus est. Idem enim paulò antè Lincestem Alexandrum delatũ à duobus indicibus damnare non sustinuerat. Humiliores quoque eos contra suam voluntatem, quia cæteris videbantur insontes, passus absolui, hostibus victis regnare dixerat. Ad vltimum à semetipso degenerauit, vsque adeò vt aduersus libidinem animi, arbitrio scorti alijs regna daret, alijs adimeret vitam. Iisdem ferè diebus literas à Cœno accepit de rebus in Europa gestis, dum ipse Indiam subigit. Zopyrio Thraciæ Præpositus, dum expeditionem in Getas faceret, tempestatibus, procellisque subitò coortis, cum toto exercitu oppressus erat. Qua cognita clade, Seuthes Odrysas populares suos ad defectionem compulerat, Amissa propemodum Thracia, ne Græcia quidem.

SCriptores rerum gestarum Alexandri Magni hoc loco Calandi Indi in Philosophiæ studijs magni nominis, mentionem faciunt. Qui persuasu Taxilis regis Indiæ Alexandrum secutus, tandem miro mortis genere seipsum interfecit. Cùm enim LXXIII. annos absque vllo morbo vixisset, dolore alui correptus in Perside, finem vitæ suæ adesse coniectans, ne longo morbo

per-

perpetua vitę felicitas contaminaretur, neve multis medicorum pharmacis foret excruciandus, Alexandrum rogauit,vt sibi pyram construi,cùmq;ascendisset, eandem incendi iuberet. Rex hominem ab horrendo incœpto posse deterreri sperans, dissuadere cœpit. Verùm cùm eum fixum,atq;immutabilem in sententia permanere, nec in vita retineri posse videret, pyram secundum Calani voluntatem extrui permisit. Quo delatus equo, adoratis patrijs numinibus, Macedonas prehensis manibus rogauit, vt illum diem læti cum Rege potantes exigerent, quem paulo post Babylone se visurum dixit. His dictis pyram ascendit alacriter, atque membris decorè compositis, eo quo resedit gestu perpetuò conseruato, occubuit. Incensa pyra, tubæ insonuere, totusq; exercitus clamores in cœlum sustulit, haud secus atque in prælijs fieri solet Elephanti quoque horrendum infremuerunt. Hæc de Calani morte grauissimi scripserunt authores, inuicti animi,ad quęlibet dura constanter perferenda singulare exemplum. Post hæc Susa profectus,Statyram, maiorem Darij filiam, legitimo sibi copulauit matrimonio, Iuniorem Drypetim Hephæstioni vxorem dedit. Optimatibus quoq; Macedonum, atq; insignioribus amicis, lectas ex omnibus gentibus nobilissimas virgines, circiter LXXX, matrimonio collocauit: ne solus noui moris author haberetur. Nuptiæ Persico

m

more celebratæ sunt. Reliquis qu
Macedonibus, qui dudum vxores
xerant, regale instituit conuiuium.
cum nouem millia conuiuarum in
essent, vnumquemq; ad peragenda
bamina, aurea phiala donasse dicitu
Eodem tempore XXX millia iunior
militum pari omnes ætate, sub præ
ctis ciuitatum partim à se conditarum
partim etiam deuictarum, ad om
belli munia, ac Macedonica armatu
pulcherrimè instructi, ad Alexandru
venerunt: quos Epigonos, id est su
cessores, appellabat. Horum aduen
Macedones nonnihil contristati v
sunt. Cùm enim Macedones diutur
militia fatigati, Regi in concionib
sæpius obloquerentur, ad compescer
dam eorum licentiam hos sibi comp
rauerat milites, quos etiam maxim
ornauit beneficijs. Harpalus autem
cui Rex Babilonie thesaurorum, atqu
vectigalium curam demandauerat, cùm
audiuisset Alexandri virtute, Indorum
Reges maiore ex parte perdomitos,
felici rerum omnium successu iam
cuncta petere, arbitrabatur Alexandr
viteriora cognoscendi, & gloriæ augen
dę cupidissimū, haud facilè eo loci re
diturū. Delicijs itaq;atq;luxui deditus
vim nobilibus, atque ingenuis fœmini
inferens, omne libidinis genus exer
cuit. Vocato etiam ad se ab Atheni
insigni scorto. cui Potonice nomē erat
eidem, non solùm viuenti maxima,
regia donauit munera, verùm etiam
post

post mortem, monumentum celeberrimum, triginta talentis in id collatis, extrui voluit. His, & similibus turpissimis voluptatibus magna pecuniæ summa exhausta, cùm percepisset Alexandrum ex India redeuntem in multos præfectos, ob scelesta ipsorum in subditos facinora delatos, grauiter animaduertisse: timens (quæ sua erat conscientia) ne & sibi tale quippiam contingeret collectis quinque millibus talentis, cum sex millibus mercenariorũ, celerrimè in Atticam contendit: nemine verò ipsum recipiente, relictis militibus ad Tænaren, vbi iam anteà mercenariorum militum, quos præfecti in Asia ex mandato Regis dimiserant, ingens multitudo confluxerat Athenas cum pecunia est profectus. Ad quem continuò certatim magna vis ciuium confluxit, auri magis quàm hominis amore compulsi, in primisque oratores, & hi, qui questum ex pulpito faciebant. Quos exigua largitione pellectos, vt suam causam ad populum defenderent, sibi facilè emptitios fecit. Habita deindè concione populi, vrbe excedere iussus, ad Græcos peruenit milites, ibiq; trucidatus est.

Ex his, studiose lector, quæ in hoc fragmento desunt, facilè resarciri poterunt.

2 Igitur triginta nauibus Sunium transmittunt. Promontorium est Atticæ terræ,

ræ, vndè portum vrbis patere decre-
rant. His cognitis, Rex Harpalo, At-
nienfibusque iuxta infestus, classem
rari iubet. Athenas protinus petitur
Quod consilium cùm agitat, clam
teræ ei redduntur, Harpalum intra
quidem Athenas, pecunia conciliass
sibi principium animos: mox consil
plebis habito iussum vrbe excedere,
Græcos milites peruenisse, à quibus i
terceptum, & trucidatum à quodam
viatore per insidias. His lætus in Eu
pam traijciendi consilium omisit. S
exules, præter eos, qui ciuili sangui
aspersi erant, recipi ab omnibus Gr
eorum ciuitatibus, queis pulsi erant
iussit. Et Græci haud ausi imperium
aspernari, quanquam soluendarum
gum id principium esse censebant, b
na quoque quæ extarent, restituere
damnatis. Soli Athenienses non so
modò, sed etiam Reipublicæ vindice
colluuionem hominum, quia ægrè f
rebant, non Regis imperio, sed leg
bus, moribusque patrijs regi assueti
prohibuere. Igi ur exules finibus e
ciunt, omnia potius toleraturi, quà
purgamenta quondam vrbis suæ, tun
etiam exilij, admitterent. Alexand
seniori...s militum in patriam rem
sis, XIII. millia peditum, & duo mill
equitum, quæ in Asia retineret, el
iussit, existimans modico exercitu co
tinere posse Asiam, quia pluribus l
cis præsidia disposuisset, nuperque co
ditas vrbes, quas colonis repleßet, r

teno-

renouare cupientibus obstare, Cæterum priusquàm secerneret quos erat retenturus, edixit vt omnes milites æs alienum profiterentur. Graue plerisque esse compererat. Et quanquam ipsorum luxu contractum erat, dissoluere tamen ipse decreuerat. Illi tentari ipsos rati, quo facilius ab integris sumptuosos discerneret, prolatando, aliquantum extraxerant temporis. Et Rex satis gnarus, professioni æris pudorem non contumaciam obstare, mensas totis castris poni iussit, & X millia talentorum proferri. Tum demum fide facta professi sunt. Nec amplius ex tanta pecunia, quam C. & XXX. talenta superfuere. Adeo ille exercitus tot ditissimarum gentium victor, plus tamen victoriæ, quàm prædæ deportauit ex Asia. Cæterum, vt cognitum est, alios mitti domum, alios retineri, perpetuam eum regni sedem in Asia habiturum rati, vecordes, & disciplinæ militaris immemores, seditiosis vocibus castra complent, Regemque ferocius quàm alias adorti omnes, simul missionem postulare cœperunt, deformia ora cicatricibus, canitiemque capitum ostentantes. Nec aut Præfectorum castigatione, aut verecundia Regis deterriti, tumultuoso clamore, & militari violentia volentem loqui inhibebant, palàm professi, nusquam inde nisi in patriam vestigium esse moturos. Tandem silentio facto, magis quia motum esse credebant, quàm quia ipsi moueri poterant, quidnam acturus

acturus esset, exp. ctabant. Ille, qu
hæc, inquit, repens consternatio,
tàm procax, atque effusa licentia de
tiat? Eloqui timeo, palàm certè ru
stis imperium, & precario Rex sum
cui non alloquendi, non noscendi, n
pendique, aut intuendi vos ius reliq
stis. Equidem cùm alios dimittere
patriam, alios mecum paulò post
portare statuerim; tàm illos acclama
tes video, qui abituri sunt, quàm ho
cum quibus præmissos subsequi statu
Quid hoc est rei? Dispari in causa ide
omnium clamor est. Peruelim scir
vtrum qui discedūt, an qui retinentu
de me querantur. Crederes vno ore
omnes sustulisse clamorem. Ita parit
ex tota concione responsum est. O
nes queri. Tum ille: Non herculè i
quit potest fieri, vt adducar queren
simul omnibus hanc caussam esse, qua
ostenditis, in qua maior pars exercit
non est, vtpotè cùm plures dimiseri
quàm retenturus sum. Subest nimiru
altius malū, quod omnes auertit à m
Quando enim Regem vniuersus exerc
tus deseruit? Ne serui quidem vn
grege profugiunt dominos; sed est qu
dam in illis pudor à cæteris destitu
relinquendi. Verùm ego tàm furio
consternationis oblitus remedia in
nabilibus conor adhibere. Omnem
herculè spem, quam ex vobis conce
peram damno; nec vt cum militibu
meis (iam non esse desiistis) sed
cum ingratissimis (vt oportet) age

de-

decreui. Secundis rebus, quæ circumfluunt vos, insanire cœpistis, obliti status eius, quem beneficio exuistis meo. Digni herculè, qui in eodem consenescatis: quoniam facilius est vobis aduersam, quàm secundam regere fortunam. En tandem Illyriorum paulò antè, & Persarum tributarijs, Asia, & tot gentiū spolia fastidio sunt Modò sub Philippo seminudis amicula ex purpura sordent, Aurum, & argentum oculi ferre non possunt. Lignea enim vasa desiderant, & ex cratibus scuta rubiginemque gladiorum Hoc cultu nitentes vos accepi, & quingenta talenta æris alieni, cum omnis regia suppellex haud amplius quàm sexaginta talentorum sit, meorum operum fundamenta, quibus tamen (absit inuidia) imperium maximæ terrarum partis imposui. Asiane pertesum est, quæ nos gloria rerum gestarum Dijs pares fecit? In Europam ire properatis, Rege deserto cū pluribus vestrum defuturum viaticum fuerit, ni æs alienum luissem? Nempe in Asiatica præda, nec pudet profundo ventre deuictarum gentium spolia circumferentes reuerti velle ad liberos, coniugesque, quibus pauci præmia victoriæ potestis ostendere. Nam cæterorum dum etiam spei vestræ obuiã itis, arma quoque pignori sunt. Bonis verò militibus cariturus sum, pellicum suarum concubinis, quibus hoc solum ex tantis opibus superest, quod impenditur. Proindè fugientibus me pateant limi-

limites: facessite hinc ocyus. Ego cum Persis abeuntium terga tutabor. Neminem teneo; liberate oculos meos ingratissimi ciues. Læti vos excipient parentes; liberiq; sine vestro Rege redeuntes, obuiam ibunt desertoribus transfugisque. Triumphabo mehercule de fuga vestra, & vbicunq;ero expetam pœnas, hos cum quibus me relinquitis, colendo præferendoq; vobis. Iam autem scietis, & quantum sine Rege valeat exercitus, & quid opis in me vno sit. Desiliuit deinde frendens de tribunali, & in medium armatorum agmen se immisit: notatos quoque, qui ferocissime obloccuti erant, singulos manu corripuit: nec ausos repugnare. XIII. asseruandos custodibus corporis tradidit.

3 Quis crederet sæuam paulò ante concionem obtorpuisse, subito metu? & cum ad supplicium videret trahi nihil ausos grauiora quam cæteros? *coercitamque fuisse paucorum exempl tam effusam licentiam, atque seditiosam militum violentiam ipa compressam. v non modò nullus ex omnibus irr·en Regi restiterit, verùm etiam cuncti pa pore exanimari, attonitis similes, qui de ipsis quoque Rex statuendum censeret suspensa mente expectarent.* Itaque sine regij nominis, quod gentes, qu sub Regibus sunt inter Deos colunt sine propria ipsius veneratio, sine fidu cia tanta vi exercentis imperium, con terruit eos. Singulare certè ediderun

par

patientiæ exemplum: adeoq; non sunt accensi supplicio commilitonum, cum sub noctem interfectos esse nossent, vt nihil omiserint quod singuli magis obedienter, ac piè facerent. Nam cùm postero die prohibiti aditu venissent, Asiaticis modò militibus admissis lugubrem totis castris edidere clamorem: denuntiationes se protinus esse morituros, si rex perseueraret irasci. At ille pertinacis ad omnia quæ agitasset animi peregrinorum militum concionem aduocari iubet. Macedonibus intra castra colubitis: & cum frequentes coissent, adhibito interprete talem orationem habuit: Cum ex Europa traijcerem in Asiam, multas nobiles gentes, magnam vim hominum imperio meo me additurum esse sperabam. Nec deceptus sum quod de his credidi famæ. Sed ad illa hoc quoque accessit, quod vidi fortes viros erga Reges suos pietatis inuictæ. Luxu omnia fluere credideram, & nimia felicitate mergi in voluptatibus. At herculè munia militiæ hoc animorum, corporumque robore, æquè impigrè toleratis: & cùm fortes viri sitis, non formidinem magis, quàm fidem colitis. Hoc ego non nunc primum profiteor, sed olim scio. Itaque, & delectum è vobis iuniorum habui, & vos meorum militum corpori immiscui. Idem habitus, eadem arma sunt vobis. Obsequium verò, & patientia imperij longè præstantior est quàm cæteris. Ergo ipse Oxyartis Persæ filiam

liam mecum in matrimonio iunxi, non dedignatus ex captiua liberos tollere. Mox deinde cum stirpem generis mei, lar ùs propagare cuperem, vxorem Darij filiam duxi: proximisque amicorum euthor fui, ex captiuis generandi liberos, vt hoc sacro fœdere omne discrimen victi & victoris excluderem. Proindè genitos esse vos mihi, non ascitos milites credite. Asiæ, & Europæ vnum, atque idem regnum est. Macedonum vobis arma do. Inueteraui peregrinam nouitatem: & ciues mei estis, & milites. Omnia eundem ducunt colorem. Nec Persis macedonum morem adumbrare, nec Macedonibus Persas imitari indecorum est. Eiusdem iuris esse debent, qui sub eodem Rege victuri sunt.

** Hac oratione habita Persis corporis sui custodiam credidit, Persas satellites, Persas apparitores fecit. Per quos cum Macedones, qui huic seditioni occasionem dedissent, vincti ad supplicia traherentur, vnum ex iis authoritate, & ætate grauem ad Regem ita locutum fuerunt.*

4 * Quousque, inquit, animo tuo etiam per supplicia, & quidem externi moris obsequeris? Milites tui, ciues tui incognita causa captiuis suis ducentibus trahuntur ad pœnam. Si mortem meruisse iudices, saltem ministros supplicij muta. Amico animo, si veri patiens fuisset, admonebatur. Sed in rabiem ita peruenerat. Itaque rursus, nam paulò per quibus imperatum erat du-

dubitauerant, mergi in amnem, ficut vincti erant, iuffit. Nec hoc quidam supplicium feditionem militum mouit. Namque copiarum duces, atque amicos eius manipuli adeunt, petentes, ut fi quos adhuc priftina noxa iudicaret effe contactos, iuberet interfici. Offerre fe corpora: trucidaret. *Poftquam verò cognitum eft, Perfis duCatus datos, barbaros in varios ordines diftributos; atque Macedonica ijs impofita nomina, fe verò ignominiosè penitus reiectos effe, non iam amplius conceptum animis dolorem perferre potuerunt. Sed concurfu in regiam facto, interiori duntaxat retenta tunica, arma ante ianuam, pœnitentiæ fignum proiecerunt, ac pro foribus ftantes intromitti fe, fibique ignofci fuppliciter, atque flentes orabant, vtque Rex fupplicijs fuis potius faturaret fe, quam contumelijs. ipfos nifi venia impetrata non difceffuros. Quæ cùm Alexandro nuntiata effent, apertis regiæ foribus ad ipfos eft egreffus. Poftquam verò ipforum eiulatum, atque pœnitentiam, nec non miferandum, atque afflictum habitum vidiffet, diu quoque collachrymatus eft. Eaque modeftiâ, vt ipfis ignofceret, obtinuerunt. Eis deinde nunc modeftè incufatis, nunc comiter appellatis, complures bello inutiles exauthorauit, magnificentiffimèque donatos dimifit. Scribens quoque ad Antipatrum, Macedoniæ præfectum, vt ad fpectanda certamina priores in theatro fedes afsignari, coronatofque fe-*

dere iussit, Defunctorum quoque liber pupillos paterna contrahere stipendia volnit, Cratero ijs praposito: quem etia Antipatri loco, Macedonibus, Thessali Thracibusque praesse iussit. Antip trumque cum supplemento Tyronum Crateri locum vocauit. Iam pridem qu dem Alexandro littera, & ab Olimpia matre, & ab Antipatro reddita erant ex quibus mutuam inter ipsos simult tem perceperat. Mater Antipatrum a fectati regni insimulabat, Antipat Olimpiadem multa prater ipsius decoru gerere scripserat. Itaque euocari se va dè iniquo ferens animo, Alexandrum veneno interficere statuit. Peractis h rebus omnibus Alexander ad Ecbatana Media profectus, regni necessaria disp fuit, spectacula denuo, & solemnes n dixit dies illis fortè diebus Hephestion quem Rex unicè, ac fratris loco dilig bat, febricitans moritur. Ex quo Al xander incredibili affectus dolore, multa qua regiam maiestatem minimè dec rent, admisisse dicitur. Miserum qui pè medicum, tanquam in curando n gligentior fuisse suspendi iussit. Sup amici corpus exanimè eiulans procubui vixque inde ab amicis abstractus est Diem atque noctem luctum continuauit Aliaque nonnulla feruntur, qua qu dem ego minimè credo. Illud tamen v rum est, quod Alexander Hephastio tanquam Heroi sacrificari iusserit. In funus, atque monumentum ei facie dum plusquam duodecim millia tale

torum

torum impensa sunt. Reuertenti Babyloniam, Chaldei vates occurrerunt, monentes ne Babyloniam ingrederetur. Profectionem enim eius per id tempus, vitæ periculum ei portendere. Quibus spretis, quo destinauerat, ire pergit. Nunciabatur enim ei, legatos ex diuersis terrarum orbis partibus, undique Babyloniam confluxisse, eiusque aduentum expectare. Adeò totum orbem nominis eius terror inuaserat, ut cunctæ gentes, velut destinato sibi Regi, adularentur. Igitur tanquam conuentum vniuersi orbis acturus, Babyloniam peruenire festinabat. Quo cùm venisset, legatos omnes benignè susceptos domum remisit. Iisdem ferè diebus conuiuium apud Thessalum Medium institutum est, ad quod Rex quoque cum sodalibus vocatus venit. Ibi nondum Herculis scypho epoto, repentè velut telo confixus ingemuit. Elatus è conuiuio semianimis, tanto dolore cruciatus est, ut ferrum in remedia posceret. Amici causam morbi, intemperiem ebrietatis diuulgarunt. Re vera autem insidiæ fuerunt, quarum infamiam successorum potentia oppressit. Antipater enim praparatum venenum Cassandro filio, qui cum fratribus Philippo, & Iolla Regi ministrare solebat, dederat, præmonito eo, ne alijs, quàm Thessalo, & fratribus crederet. Philippus itaque, & Iollas, potum Regis prægustare soliti, in qua frigida venenum habentes, eam prægustatæ potioni Regis supermiserunt. Quanto deinde die cum

milites partim mortuum suspicarentur, idque celari crederent, partim etiam desiderium ferre non possent, mœsti se se in regiam contulerunt, vt sibi Regis videndi copia fieret orantes, atque à custodibus ex mandato Regis intromissi sunt.

5 * Intuentibus lachrymæ obortæ præbuere speciem iam non Regem, se funus eius visentis exercitus. Mœror tamen circumstantium lectum eminebat, quos vt Rex aspexit: Inuenietis, inquit, cùm excessero dignum talibus viris Regem. Incredibile dictu, audituque, in eodem habitu corporis, in quem se composuerat, cùm admissurus milites esset, durasse, donec à toto exercitu illo ad vltimum persalutatus est: dimissoque vulgo, velut omni vitæ debito liberatus fatigata membra reiecit, propiusque adire iussis amicis (nam & vox deficere iam cœperat) detractum anulum digito Perdiccæ tradidit, adiectis mandatis, vt corpus suum ad Hammonē ferri iuberent. Quærentibusque his, cui relinqueret regnum; respondit: Et qui esset optimus. Cæterùm præuidere iam ob id certamen magnos funebres ludos parari sibi. Rursus Perdicca interrogante, Quando cælestes honores haberi sibi vellet: dixit, Tum velle, cùm ipsi felices essent. Suprema hæc vox fuit Regis, & paulò post extinguitur. Ac primò prolatu, lamentisque & planctibus tota regia personabat. Mox ve-

lut

sut in vasta solitudine omnia triste silentio muta torpebant, ad cogitationes, qui deinde futurum esset, dolore conuerso. Nobiles pueri custodiæ corporis eius assueti, nec doloris magnitudinem capere, nec semetipsos intra vestibulum regiæ retinere potuerunt, vagique, & furentibus similes, totam vrbem luctu, ac mœrore compleuerant, nullis questibus omissis, quos in tali casu dolor suggerit. Ergo qui extra Regiam astiterat, Macedones pariter, barbarique concurrunt, nec poterant victi à victoribus in communi dolore discerni. Persæ iustissimum, ac mitissimum dominum: Macedones optimum, ac fortissimum Regem inuocantes, certamen quoddam mœroris edebant. Nec mœstorum solùm, sed etiam indignantium voces exaudiebantur, tam viridem, & in flore ætatis fortunæque, inuidia Deum ereptum esse rebus humanis. Vigor eius, & vultus educentis in prælium milites, obsidentis vrbes, euadentis in muros, fortes viros pro concione donantis, occurrebant oculis. Tum Macedones diuinos honores negasse ei pœnitebat, impiosque, & ingratos fuisse se eo fitebantur, quod aures eius debita appellatione fraudassent: Et cùm diu nunc in veneratione, nunc in desiderio Regis hæsitassent, in ipsos versa miseratio est. Macedonia profecti vltra Euphratem, mediis hostibus nouum imperium aspernantibus, destitutos se

 esse

esse cernebant: sine certo Regis hærede, sine hærede regni, publicas vires ad se quenque tracturum. Bella deinde ciuilia, quæ secuta sunt, mentibus augurabantur. Iterum non de regno Asiæ, sed de Rege ipsis sanguinem esse fundendum. Nouis vulneribus veteres rumpendas cicatrices. Senes debiles modò petita missione à iusto Rege, nunc morituros pro potentia forsitan satellitis alicuius ignobilis. Has cogitationes voluentibus, nox superuenit, terroremq; auxit. Milites in armis vigilabant. Babylonij alius è muris, alius è culmine sui quisq; tecti prospectabant, quasi certiora visuri. Nec quisquam lumina audebat accendere. Et quia oculorum cessabat vsus, fremitus, vocesq; auribus captabant. Ac plerunque vano metu territi, per obscuras semitas alius alij occursantes, inuicem suspecti, & soliciti ferebantur. Persæ comunisso more detonsis in lugubri veste coniugibus, ac liberis, non vt victorem, & modo hostem, sed vt gentis suæ iustissimum Regem vero desiderio lugebant. Assueti sub Rege viuere, non alium, qui imperaret ipsis, digniorem fuisse confitebantur. Nec muris vrbis luctus continebatur, sed proximam regionem ab ea deindè magnam partem Asiæ cis Euphratem tanti mali fama peruaserat. At Darij quoque matrem celeriter perlata est. Abscissa ergo veste, qua induta erat, lugubrem sumpsit, laceratisque crinibus, humi

cor-

corpus abiecit. Assidebat ei altera ex neptibus, nuper amissum Hephæstionem, cui nupserat, lugens, propriasque causas doloris in communi mæstitia retractabant. Sed omnium suorum mala Sysigambis vna capiebat. Illa suam, illa neptium vicem flebat. Recens dolor etiam præterita reuocaue-rat. Crederes modò amissum Darium, & pariter miseræ duorum filiorum exequias esse ducenda. Flebat mortuos simul, viuosque. Quem enim puellarum acturum esse curam? quem alium futurum Alexandrum? Iterum esse se captas, iterum excidisse regno. Qui mortuo Dario ipsas tueretur, repetisse: qui post Alexandrum respiceret, vtique non reperturas. Subibat inter hæc animum, octoginta fratres suos eodem die ab Ocho sæuissimo Regum trucidatos, adiectumq; stragi tot filiorum patrem, E septem liberis, quos genuisset ipsa, vnum superesse. Ipsum Darium floruisse paulisper, vt crudeliùs posset extingui. Ad vltimum dolori succumbit, obuolutoquè capite assidentes genibus suis neptem, nepotemquè auersata, cibo pariter abstinuit, & luce. Quinto postea quàm mori statuerat die extincta est. Magnum profectò Alexandri indulgentiæ in eam, iustitiæq; in omnes captiuos documentum est mors huius: quæ cùm sustinuisset post Darium viuere, Alexandro esse superstes erubuit. Et herculè, iustè æstimantibus Regem, liquet, bona naturæ eius fuis-

fuiſſe, vitia vel fortunæ, vel ætatis. Vis incredibilis animi, laboris patientia propemodum nimia, fortitudo non inter Reges modò excellens, ſed inter illos quoque, quorum hæc ſola virtus fuit: liberalitas ſæpè maiora tribuentis, quàm à Diis petuntur: clementia in deuictos: tot regna, aut reddita, qui bus ea dempſerat bello, aut dono data: mortis, cuius metus cæteros exanimat, perpetua contemptio: gloriæ, laudiſq; vt iuſto maior cupido, ita vt iuueni, & in tantis admittenda rebus, iam pietas erga parentes, quorum Olympiada immortalitati conſecrare decreuerat, Philippum vltus erat. Iam in omnes ferè amicos benignitas, erga milites beneuolentia: conſilium par magnitudini animi, & quantum vix poterat ætas eius capere, ſolertia: modus immodicarum cupiditatum, Veneris intra naturale deſiderium vſus: nec vlla, niſi ex permiſſo voluptas: ingentes profectò dotes erant. Vitia fortunæ, Diis æquare ſe, & cœleſtes honores accerſere, & talia ſuadentibus oraculis credere, & dedignantibus venerari ipſum, vehementiùs, quàm par eſſet, iraſci: in externum habitum mutare corporis cultum, imitari deuictarum gentium mores, quas ante victoriam ſpreuerat. Nam iracundiam, & cupidinem vini ſicuti iuuenta irritauerat, ita ſenectus mitigare potuiſſet. Fatendum eſt tamen, cùm plurimum virtuti debuerit, plus debuiſſe fortunæ, quam ſolus omnium

nium mortalium in potestate habuit. Quoties illum à morte reuocauit? quoties temerè in pericula vectum perpetua felicitate protexit? Vitæ quoque finem eundem illi, quem gloriæ statuit. Expectauere eum fata, dum Oriente perdomito, aditoq; Oceano, quicquid mortalitas capiebat, impleret. Huic Regi, ducique successor quærebatur. Sed maior moles erat, quàm vt vnus subire eam posset. Itaq; nomen quoque eius, & fama rerum in totum propemodum orbem Reges, ac regna diffudit: clarissimiq; sunt habiti, qui etiam minimæ parti tantæ fortunæ adhæserunt.

6 Cæterùm Babylone (inde enim diuertit oratio) corporis eius custodes in regiam principes amicorum, ducesq; copiarum aduocauere secuta est militum turba cupientium scire, in quem Alexandri fortuna esset transitura. Multi duces frequentia militum exclusi, regiam intrare non poterant, cùm præco, exceptis qui nominatim citarentur, adire prohiberet. Sed precarium spernebatur imperium, ac primùm eiulatus ingens, ploratusque renouatus est. Deinde futuri expectatio inhibitis lachrymis silentium fecit. Tunc Perdicca Regia sella in conspectum vulgi data, in qua diadema, vestisque Alexandri cum armis erant, anulum sibi pridiè traditum à Rege in eadem sede posuit: quorum aspectu rursus obortæ omnibus lachrymæ in-

tegrauere luctum. Et Perdiccas: Ego quidem, inquit, anulum, quo ille regni, atque imperij vires obsignare erat solitus, traditum ab ipso mihi, reddo vobis. Cæterùm quanquàm nulla clades huic, qua affecti sumus, par ab iratis Dijs excogitari potest, tamen magnitudinem rerum, quas egit, intuentibus, credere licet, tantùm virum Deos accommodasse rebus humanis, quarum sorte completa, citò repeterent eum suæ stirpi. Proindè quoniam nihil aliud ex eo superest, quàm quod semper ab immortalitate subducitur, corpori, nominiq. quam primùm iusta soluamus, haud obliti in qua vrbe, inter quos simus, quali Rege, ac præside spoliari. Tractandum est commilitones, cogitandumque, vt victoriam partam inter hos, de quibus parta est, obtinere possimus: Capite opus est. Hocne vno, an pluribus, in vestra potestate est. Illud scire debetis, militarem sine duce turbam corpus esse sine spiritu. Sextus mensis est, ex quo Roxane prægnans est. Optamus, vt marem enitatur: eius regnum Dijs approbantibus futurum, quando adoleuerit: interim à quibus regi velitis, destinate. Hæc Perdicca. Tum Nearchus: Alexandri sanguinem, ac stirpem regiæ maiestati conuenire, neminem, ait, posse mirari: cæterùm expectari nondum ortum Regem, & qui iam sit præteriti, nec animis Macedonum conuenire, nec tempori rerum. Esse

e Barsine filium Regis, huic diadema dandum. Nulli placebat oratio. Itaque suo more hastis scuta quatientes, obstrepere perseuerabant. Iamq; prope ad seditionem peruenerant, Nearcho pertinaciùs tuente sententiam. Tum Ptolemæus: Digna prorsus est soboles, inquit, quæ Macedonum imperet genti. Roxanes, vel Barsines filius, cuius nomen quoq; in Europa dicere pigebit, maiore ex parte captiui. Cur Persas vicerimus, vt stirpi eorum seruiamus? quod iusti illi Reges Darius, & Xerxes tot millium agminibus, tantisq; classibus nequicquam petiuerunt. Mea sententia hæc est, vt sede Alexandri in regia posita, qui consilijs eius adhibebantur, coeant, quoties in commune consulto opus fuerit: eoque, quod maior pars eorum decreuerit, stetur. Duces, præfectique copiarum his pareant. Ptolemæo quidam, potiores Perdiccæ assentiabantur. Tum Aristonus orsus est dicere, Alexandrum consultum, cui relinqueret regnum, voluisse optimum deligi. Iudicatum autem ab ipso optimum Perdiccam, cui annulum tradidisset. Nec enim vnum eum assedisse morienti, sed circumferentem oculos, ex turba amicorum delegisse, cui traderet. Placere igitur, summam imperij ad Perdiccam deferri. Nec dubitauere, quin vera censeret. Itaque vniuersi procedere in medium Perdiccam, & Regis annulum tollere iubebant. Hærebat inter cupiditatem, pu-

dor,

doremque, & quò modestiùs, quod expetebat, appeteret, pertinaciùs oblaturos esse credebat. Itaque cunctatus, diuq; quid ageret incertus, ad vltimum tamen recessit, & post eos qui steterant proximi, constitit. At Meleager vnus è ducibus confirmato animo, quem Perdiccæ cunctatio erexerat: Nec Dij sciuerint, inquit, vt Alexandri fortuna, tantiq; regni fastigium in istos humeros ruat: homines certè non ferent. Nihil dico de nobilioribus, quàm hic est; sed de viris tantùm, quibus inuitis nihil perpeti necesse est. Nec verò interest, Roxanes filium, quandocunq; genitus erit, an Perdiccam Regem habentis, cùm iste sub tutelæ specie regnum occupaturus sit. Itaque nemo ei Rex placet, nisi qui nondum natus est. Et in tanta omnium festinatione, non iusta modò, sed etiam necessaria, exactos menses solos expectat, & iam diuinat marem esse conceptum, quem vos dubitatis paratum esse, vel subdere? Si medius fidius Alexander hunc nobis Regem pro se reliquisset, id solum ex his, quæ imperasset, non faciendum esse censerem. Quin igitur ad diripendos thesauros discurritis? harum enim opum regiarum vtique populus est hæres. Hæc elocutus, per medios armatos erupit. Et qui abeunti viam dederant, ipsum ad prænunciatam prædam sequebantur.

7 Iamque armatorum circa Meleagrum frequens globus erat, in seditio-

nem,

nem, ac discordiam versa concione: cum quidam plerisque Macedonum ignotus ex infima plebe. Quid opus est, inquit, armis, ciuilique bello, habentibus Regem, quem quæritis? Aridæus Philippo genitus, Alexandri paulò antè Regis frater, sacrorum, cæremoniarumq; consors modò, nunc solus hæres, præteritur à vobis. Quo merito suo? quid ve fecit, cur etiam gentium communi iure fraudetur? Si Alexandro similem quæritis, nunquam reperietis. Si proximum, hic solus est. His auditis, concio primò silentium velut iussa habuit. Conclamant deinde pariter, Aridæum vocandum esse, mortemq; meritos, qui concionem sine eo habuissent. Tum Pyton plenus lachrymarum orditur dicere: Nunc vel maximè miserabilem esse Alexandrum, qui tam bonorum ciuium, militumque fructu, & præsentia fraudatus est. Nomen enim, memoriamq; Regis sui tantùm intuentes, ad cætera caligare eos. Haud ambiguè in iuuenem, cui regnum destinabatur, impensa probra, quæ magis ipsi odium, quàm Aridæo contemptum attulerunt: quippe dum miserentur, etiam fauere cœperunt. Igitur non alium se, quàm eũ qui ad hanc spem genitus esset, regnare passuros, pertinaci acclamatione declarant, vocariq; Aridæum iubent. Quem Meleager infestus, inuisusq; Perdiccæ, strenuè perducit in regiam, & milites Philippum consalutatum Regem appellant. Cæterùm

tertium hæc vulgi erat vox, principum alia sententia. E quibus Python consilium Perdiccæ exequi cæpit, tutoresq; destinat filio ex Roxane futuro Perdiccam, & Leonatum stirpe regia genitos: adiecit, vt in Europa Craterus, & Antipater res administrarent. Tum iusiurandum à singulis exactum, futuros in potestate Regis geniti Alexandro. Meleager haud iniuria metu supplicij territus, cum suis secesserat. Rursus Philippum trahens secum, irrupit in regiam, clamitans, suffragari Reipublicæ de nouo Rege paulò antè concepto: robur ætatis experirentur, modò stirpem Philippi, & filium, ac fratrem Regum duorum sibimet ipsis potissimùm crederent. Nullum profundum mare, nullum vastum fretum, & procellosum tantos ciet fluctus, quantos multitudo motus habet, vtiq; si noua, & breui duratura libertate luxuriat. Pauci Perdiccæ modò electo, plures Philippo, quàm sperauerat, imperium dabant. Nec velle, nec nolle quicquam diu poterant, pœnitebatque modò consilij, modò pœnitentiæ ipsius: ad vltimum tamen in stirpem regiam inclinauere studijs. Cesserat ex concione Aridæus, principū authoritate conterritus: & abeunte illo conticuerat magis quàm languerat militaris fauor. Itaque reuocatus, vestem fratris, eam ipsam, quæ in sella posita fuerat, induitur. Et Meleager thorace sumpto, capit arma, nouique Regis satelles sequitur. Pha-

lanx hastis clypeos quatiens, expletuam se sanguine illorum, qui affectauerant nihil ad ipsos pertinens regnum, minabatur, in eadem domo, familiaque imperij vires remansuras esse gaudebant: hæreditarium imperium stirpem regiam vendicaturam; assuetos se nomen ipsum colere, venerarique, nec quenquam id capere, nisi genitum vt regnaret. Igitur Perdicca territus, conclauem, in quo Alexandri corpus iacebat, asseruari iubet: sexcenti cum ipso erant spectatæ virtutis, Ptolemæus quoque se adiunxerat ei, puerorumque regia cohors. Cæterum haud difficulter à tot millibus armatorum claustra perfecta sunt, Et Rex quoque irruperat stipatus satellitum turba, quorum princeps erat Meleager. Iratusque Perdicca, hos, qui Alexandri corpus tueri vellent, seuocat: sed qui irruperant, eminus tela in ipsum iaciebant, multisque vulneratis, tandem seniores demptis galeis quo facilius nosci possent, precari, qui cum Perdicca erant cœpere, vt abstinerent bello, Regique, & pluribus cederent. Primus Perdicca arma deposuit, cæterique idem facere, Meleagro deinde suadente, ne à corpore Alexandri discederent, insidijs locum quæri rati, diuersa regia parte ad Euphratem fugam intendunt. Equitatus, qui ex nobilissimis iuuenum constabat, Perdiccam, & Leonatum frequens sequebatur, placebatque excedere vrbe, & tendere

in

in campos: sed Perdicca ne pedites quidem secuturos ipsum desperabat. Itaque ne abducendo equites abrupisse à cœtero exercitu videretur, in vrbe substitit.

8 At Meleager Regem monere non destitit, ius imperij Perdiccæ morte sanciendum esse, ne occupetur impotens animus rerum nouarum: meminisse eum, quid de Rege meruisset. Neminem autem ei satis fidum esse, quem metuat. Rex patiebatur magis, quàm assentiebatur. Itaque Meleager silentium pro imperio habuit; misitq; Regis nomine, qui Perdiccam accerserent. Iisdem mandatum vt occiderent, si venire dubitaret. Perdicca nuntiato satellitum aduentu, sexdecim omninò pueris regiæ cohortis comitatus, in limine domus suæ constitit, castigatosque,& Meleagr: mancipia identidem appellans, sic animi, vultusque constantia terruit, vt vix mentis compotes fugerent. Perdicca pueros equos iussit conscendere: & cum paucis amicorum ad Leonatum peruenit, iam firmiore præsidio vim propulsaturus, si quis inferret. Postero die indigna res Macedonibus videbatur, Perdiccam ad mortis periculum adductum,& Meleagri temeritatem armis vltum ire decreuerant. Atque illi, cum Regem adissent, interrogare eum cœpere, an Perdiccam comprehendi ipse iussisset. Ille Meleagri instinctu se iussisse respondit. Cæterùm non debere tumultuari eos:
Per-

Perdiccam enim viuere. Igitur concione dimissa, Meleager equitum maxime defectione perterritus, inopsque consilij (quippe in ipsum periculum reciderat, quod inimico paulò ante intenderat) triduum ferè consumpsit incerta consilia voluendo. Et pristina quidem regie species manebat. Nam, & legati gentium Regem adibant, & copiarum duces aderant, & vestibulum satellites, armatique compleuerant. Sed ingens sua sponte mœstitia, vltimæ desperationis index erat, suspectique inuicem non adire propius, non colloqui audebant, secretas cogitationes intra se quoque voluentes: & ex comparatione Regis noui desiderium excitabatur amissi. Vbi ille esset, cuius imperium, cuius auspicium secuti erant, requirebant. Destitutos se inter infestas, indomitasque gentes, expetituras tot cladium suarum pœnas, quandocunque oblata esset occasio. His cogitationibus animos exedebant, cum annuntiatur, equites qui sub Perdicca essent, occupatis circa Babyloniam campis, frumentum, quod in vrbem inuehebatur, retinuisse. Itaque inopia primùm, deinde fames esse cœpit. Et qui in vrbe erant, aut reconciliandam gratiam cum Perdicca, aut armis certandum esse censebant. Fortè ita acciderat vt qui in agris erant, populationem villarum, vicorumque veriti confugerent in vrbem; oppidani cùm ipsos alimenta deficerent, vrbe excederent, & vtrique generi tutior aliena

aliena sedes quàm sua videretur. Quorum consternationem Macedones vetiti in regiam coeunt, quæque ipsorum sententia esset, exponunt. Placebat autem legatos ad equites mitti, de finienda discordia, armisque ponendis. Igitur à Rege legatur Persas Thessalus, & Amissas Megalopolitanus, & Perilaus, qui cum mandata Regis edidissent, non aliter posituros arma equites, quàm si Rex discordiæ authores dedisset, tulere responsum. His renuntiatis sua sponte milites arma capiunt, quorum tumultu è regia Philippus excitus Nihil, inquit, seditione est opus: nam inter se certantium præmia, qui quieuerint, occupabunt. Simul memento rem esse cum ciuibus, quibus spem gratiæ citò abrumpere, ad bellum ciuile properantium est. Altera legatione, an mitigari possunt, experiamur, & credo nondum Regia corpore sepulto, ad præstanda ei iusta omnes esse coituros. Quod ad me attinet, reddere imperium malo, quàm exercere ciuium sanguine. Et si nulla alia concordiæ spes est, oro, quæsoque eligite potiorem. Obortis deinde lachrymis, diadema detrahit capiti, dextram, qua id tenebat protendens, vt si quis se digniorem profiteretur, acciperet. Ingentem spem indolis is ante eum diem fratris claritate suppressam, ea moderata excitauit oratio. Itaque cuncti instare cœperunt, vt quæ agitasset, exequi vellet. Eosdem rursus le-
gat,

gat petituros vt Meleagrum tertium ducem acciperent. Haud ægrè id impetratum est, Nam, & abducere Meleagrum Perdicca à Rege cupiebat, & vnum duobus imparem futurum esse censebat. Igitur Meleagro cum Phalange obuiam egresso, Perdicca equitū turmas antecedens occurrit. Vtrunque agmen mutua salutatione facta coit in perpetuum (vt arbitrabantur) concordia, & pace firmata.

Sed iam satis admouebantur Macedonum genti bella ciuilia. Nam, & insociabile est regnum, & à pluribus expetebatur. Primùm ergo collegere vires: deindè dispeserunt, cùm pluribus corpus, quam capiebat, onerassent, cætera membra deficere cœperunt: quodque imperium sub vno stare potuisset, dum à pluribus sustinetur, ruit. Proindè iure, meritoque populus Romanus salutem se principi suo debere profitetur, cui noctis, quam penè supremam habuimus, nouum sydus illuxit. Huius herculè, non solis ortus lucem caliganti reddidit mundo, cùm sine suo capite discordia membra trepidarent. Quot ille tum extinxit faces? quot condidit gladios? quantam tempestatem subita serenitate discussit? Non ergo reuirescit solùm, sed etiam floret imperium. Absit modò inuidia; excipiet huius seculi tempora eiusdem domus vtinam perpetua certè diuturna posteritas. Cæterùm vt ad ordinem, à quo me contemplatio publicæ

feli-

felicitatis auerterat, reddeam. Perdiccas vnicam spem salutis suæ in Meleagri morte deponebat: vanum eundem, & infidum, celeriterque res vouaturum, & sibi maximè infestum, occupandum esse. Sed alta dissimulatione consilium premebat, vt opprimeret incautum. Ergò clàm quosdam ex copijs, quibus præerat subornauit, vt, quasi ignoraret ipse, cõquererentur palàm Meleagrum æquatum esse Perdiccæ: quorum sermone Meleager ad se relato furens ira, Perdiccæ, quæ comperisset, exponit. Ille veluit noua exterritus, admirari, queri doleotisq; speciem ostentare ei cœpit. Ad vltimum conuenit, vt, comprehenderentur tam seditiosæ vocis authores. Agit Meleager gratias, amplexusque Perdiccam, fidem eius in se, ac beneuolentiam collaudat. Tum communi consilio rationem opprimendi noxios ineunt. Placet exercitum patrio more lustrari: & probabilis causa videbatur præterita discordia. Macedonum Reges ita lustrare soliti erant milites. vt discissæ canis viscera vltimo in campo, in quem deduceretur exercitus, ab vtraq; abijcerentur parte. Intra id spatium armati omnes starent, hinc milites, hinc equites, illhinc phalans. Itaque eo die, quem huic sacro destinauerant, Rex cum equitibus, elephantisque constiterat contra pedites, quis Meleager præerat. Iam equestre agmen mouebatur, & pedites subita formidine ob recentem discordiam, haud

haud lanè peccati quicquam expectantes parumper addubitauere, an in vrbem subducerent copias: quippè pro equitibus planities erat. Cæterum veriti, ne temerè commilitonum fidem damnarent, substinere præparatis ad dimicandum animis, si quis vim inferret. Iam agmina coibant, paruumq; interuallum erat, quod aciem vtranquè diuideret. Itaque Rex cum vna ala obequitate peditibus cœpit. discordiæ authores, quos tueri ipse debebat, instinctu Perdiccæ ad supplicia deposcens: minabaturquè, omnes turmas cum elephantis inducturum se in recusantes. stupebantque improuiso malo pedites. Nec plus in ipso Meleagro erat aut consilij, aut animi. Tutissimum ex præsentibus videbatur, expectare potius, quam mouere fortunam. Tum Perdicca, vt torpentes, & obnoxios vidit, trecentos ferè, qui Meleagrum erumpentem ex concione, quæ prima habita est post mortem Alexandri, secuta erant, à cæteris discretos, elephantis in conspectu totius exercitus obijcit, omnesque belluarum pedibus obtriti sunt, nec prohibente Philippo, nec autore: apparebatque id modo pro suo vendicaturum, quod approbasset euentus. Hoc bellorum ciuilium Macedonibus, & omen, & principium fuit. Meleager, sero intellecta fraude Perdiccæ, tum quidem quia ipsius corporis vis non afferebatur in agmine quietus stetit; at mox damnata

nata spe salutis, cum eius nomine, quem ipsi fecerat Regem, in perniciem suam abeuntes videret inimicos, confugit in templum. Ac ne loci quidem religione defensus, occiditur.

Perdicca, perducto in vrbem exercitu, concilium principium virorum habuit in quo imperium ita diuidi placuit, vt Rex quidem summam eius obtineret. Satrapes Ptolemæus Ægypti, & Africæ gentium, quæ in ditione erant. Laomedonti Syria cum Phœnice data est: Philotæ Cilicia destinata: Lyciam cum Pamphilia, & maiore Phrygia obtinere iussus Antigonus. In Cariam Cassander, Menander in Lidiam missi Phrygiam minorem Hellesponto adiunctam, Leonati prouinciam esse iusserunt. Cappadocia Eumeni cum Paphlagonia cessit. Præceptum est, vt regionem eam vsque ad Trapezunta defenderet, bellum cum Arbate gereret. Solus hic detractabat imperium. Phyton Mediam, Lysimachus Thraciã, appositasque Thraciæ Ponticas gentes obtinere iussit. Qui Indiæ, quique Bactris, & Sogdianis cæterisque aut oceani, aut rubri maris accolis præerant, quibus quisque finibus habuisset, imperij etiam ius obtineret. Decretum est, vt Perdicca cum Rege esset, copijsque præesset, quæ Regem sequebantur. Credidere quidam, testamento Alexandri distributas esse prouincias. Sed famam eius rei (quanquam ab autoribus tradita est) vanam fuisse

com-

comperimus. Et quidem suas quisque opes, diuisis imperij partibus tuebantur, quas ipsi fundauerant, si vnquam aduersus immodicas cupiditates terminus staret: quippe paulò ante Regis ministri specie imperij alieni procurandi singuli ingentia inuaserant regna, sublatis certaminum causis cùm, & omnes eiusdem gentis essent, & à cæteris sui quisque imperij regione discreti. Sed difficile erat eo contentos esse, quod obtulerat occasio: quippè sordent prima, cum maiora quæque sperantur. Itaque omnibus expeditius videbatur augere regna quàm fuisse accipere. Septimus dies erat, ex quo corpus Regis iacebat in solio, curis omnium ad formandum publicum statum à tam solenni munere auersis. Et non alij, quàm Mesopotamiæ regioni feruidior æstus existit, adeò vt pleraque animalia, quæ in nudo solo deprehendit, extinguat. Tantus est vapor solis, & cœli, quo cuncta, velut igne, torrentur. Fontes aquarum, & rari sunt, & incolentium fraude celantur. Ipsis vsus patet ignotus est aduenis. Vt tandem curare corpus exanimum amicis vacauit, nulla tabe, ne minimo quidem liuore corruptum videre, qui intrauerant. Vigor quoq. qui constat ex spiritu, non destituerat vultum. Itaque Aegyptij. Chaldæiq. iussi corpus suo more curare, primò non sunt ausi admouere velut spiranti manus. Deinde precati, vt ius, fasq. esset

V mor-

mortalibus attrectare eum, purgauer
corpus: repletumque est odoribus
Aureum solium, & capiti adiecta fo
tunæ eius insignia. Veneno necatur
esse credidere. Plerique filium Ant
patri inter ministros Iollam nomine
patris iussu dedisse. Sæpè certè audi
erat vox Alexandri, Antipatrum r
gium affectare fastigium, maioremq
esse præfecti opibus, ac titulo Spartan
victoriæ inflatum, omnia à se data a
ferentem sibi. Credebant etiam Cr
terum cum veterum militum manu
interficiendum eum missum. Vim a
tem veneni, quod in Macedonia gign
tur, talem esse constat, vt ferrum qu
que exurat: vngulæ iumenti duntax
patiens esse constat. Stygem a
pellant fontem, ex quo pestiferum
rus emanat. Hoc per Cassandrum all
tum, traditumque fratri Iollæ, & ab
supremæ Regis potioni inditum. Ha
vtcunque sunt tradita, eorum, qu
rumor asperserat, mox potentia e
tinxit. Regnum enim Macedoniæ A
tipater, & Græciam quoque inua
Soboles deindè excepit, interfect
omnium, quicunque Alexandrum
etiam longinqua cognatione contig
rant. Cæterùm corpus eius à Ptolomæ
cui Ægyptus cesserat, Memphim,
inde paucis post annis Alexandriam
translatum est, omnisque memori
ac nomini honos habetur.

DECEM LIBRORVM QVINT
CVRTII
FINIS.

ALEXANDRI MAGNI VITA,

EX LIBRIS HISTORIARVM In compendium redacta

IOANNE MONACHO AVCTORE, & Angelo Cospo Bononiensi interprete.

PHILIPPI Macedoniæ Regis ex Olympiade vxore filius fuit Alexander, licet fabuloso quodam commento traditum sit à nonnullis Hammone (ita Iouem nuncupant) qui sub serpentis specie cum matre consuetudinem habuerit, eum genitum fuisse, quod totū procul est à veritate. Olympias sanè priori nocte, quàm cum Philippo rem haberet, in quiete existimauit fulmen in vterum suum decidere, vnde ignis excitatus, & circunquaque diffusus sit. Iam vero inito matrimonio, Philippus per somnium sibi est visus notam vxoris ventri imprimere, reddidisseq; ita impactam Leonis effigiem. Id ipsum vates alij aliorsū interpretādo trahebant. Aristander futuram mulieris partitionē illud dixit portēdere, quòd inanibus rebus signa nō affigerentur. Animi autem ingentis, ac leonina natura ipsum fore puerum, qui nasceretur. Eo die est ortus, quo Dianæ templum incendio conflagrauit. Tum Magi, qui forte aderant in eo ædis

 caiu,

casu, discurrentes, cladem, & graue
infortunium, toti Asiæ, diem eum pe
periisse dictabant. Erat Alexandro co
lor albus, rubro tamen suffulus, præci
puè in pectore, & vultu. E membris
atque ore suauis quædam reddebatu
fragrantia, quod nimirum de caliditat
ipsa proueniebat, qua preditum corpus
& ignis instar feruens humida omnia
absumebat, neque putridum aliqui
ad superiora redundare patiebatur. De
dit autem à primis annis nonnulla con
stantis ingenij indicia. Celer enim
cursu, interrogatus à quibusdam, nun
decertandi in Olympico stadio condi
tionem acciperet: Certè, inquit, si cum
Regibus mihi certamen ineundum fu
rit. Si quando verò insignem quam
piam vrbem captam à patre, aut in
prælio eum victorem fuisse audiuera
subtristis æqualibus suis dicebat: Nu
lam (vt video) occasionem mihi re
linquet pater nauandi vobiscum illu
stre aliquod facinus. Cumq; Philipp
equus Bucephalus æstimationis talen
torum tredecim adductus fuisset, nequ
Rege inspiciente sessorem quempiam
aut etiam vocem pati voluisset, ac pro
pterea inutilis prorsus iudicaretur
Qualem, inquit, Alexander, equum,
eo vti nesciant, isti reijciendum arb
trantur? Commotus pater ei dixit
Ecquid tu illo vti posses? Is respondi
Commodiùs vtique quàm hi faciant
equum hunc tractauerim. Accedens
habena comprehendit, atque equu
con-

contra solem fecit consistere, quod eum ex vmbræ motu, quæ oculis obuerſabatur, conſternari animaduerte-rat. Tum demulcto paululùm animati, ſaltum arripiens, inſedit. Progreſſuſq; e leni paſſu, nonnihil incurſum eum concitauit, quæ res ſollicitudinem inſpicientibus iniecit. Sed poſtquam audacter, & cum gaudio conuerti viſus eſt, qui eum Philippo erant acclamationibus, at Philippus lachrymis præ lætitia effuſus filium eſt proſecutus, eumq; deoſculans. Idoneum, inquit, & tibi compar regnum, fili, inuenias: non enim Macedonia tui eſt capax. Erat Alexandri ingenium iuſſis, & præceptis parum audiens, cæterùm, ſi rationes, & apti ad perſuadendum ſermones adhiberentur, pronum valdè ad aſſentiendum. Operam dedit Ariſtoteli non tantùm in moralibus, & ciuilibus ſtudijs, ſed, & ſecretioribus diſciplinis, quas paucis impertiebantur, vocabantque ſpectatiuas, atque auſcultatorias. Circunferuntur eius literæ ad Ariſtotelem, Haud rectè feciſti, cùm auſcultatorios libros ediderís. Qua enim re alijs præſtantibus, ſi quibus diſciplinis inſtitutí fuimus, iam omnibus eæ ſint factæ communes? Reſcripſit ille, ediſſe ſe, & non edidiſſe, quòd licet palàm eſſent, obſcuritatis tamen plurimum haberent, ac difficulter percipi poſſent. In Medicina non tantum quæ ſpeculationis, ſed & quæ in actu ipſo verſantur, attigit. Iam verò annos ſex-

decim natus. eum pleraque prudentiæ, & fortitudinis experimenta edidisset, à patre vehementer diligebatur. Sed cùm præter ætatem amoribus indulgeret Philippus, propterea; zelotypia, & summa indignatio vreret Olympiadem, Alexander graueis cum patre suscepit altercationes. Anno demum ætatis vigesimo, successit in regnum Macedoniæ, post parentis obitum interempti à Pausania. Et cum initio tumultus vndique contra eum exorti essent, audacia, & animi constantia incredibili citissimè motus omneis compressit. Vrbem Thebas, & cœpit, & euertit. Athenienses, pace data, sibi conciliauit. Quo tempore Timocleam Thebanam insignem fœminam Thracius quidam dux illata vi, dicitur constuprasse. Cùmque post id eam posceret pecuniam, solus à muliere ad puteum seductus fuisse, in quo diceret pretiosiora rerum suarum occultari. Ducem igitur super os putei spectandi causa declinatum, illa in profundum detrusit, superneq; iniectis lapidibus oppressit. Ob id facinus, adductam ad se in vinculis fœminam, percunctatus est Alexander, quænam esset? Ea imperterrita, Theagenis, inquit, sum soror, qui contra Philippum electus Imperator, fortiter pugnans pro Græciæ libertate, occubuit. Magnanimitatem mulieris, & constantiam admiratus Alexander, liberam eam cum filijs dimisit. Profectus autem ad Sinopensem Diogenē,

qui

qui prope Corynthum degebat: eum se in sole fouentem inuenit, atque hominem salutatum rogauit, num rei cuiuspiam indigeret? Ille se Solis radio dixit indigere proinde orauit, vti secederet, quò melius eo frui posset. Discedente illhinc Alexandro, comites eius Diogenem irridebant. At ipse illius contemptorem animum non sine magna admiratione secum cogitans. Nisi essem, inquit, Alexander, Diogenes omninò essem. Inita expeditione contra Persas prius quàm classem conscenderet, amicis, huic quidem agros, alteri pagum, alijs vectigalia est dilargitus. Tunc Perdiccæ interroganti quidnam sibi reseruaret, Spem, respondit Alexander Transgressus Hellespontum, inuenit Darij præfectos cum validis copijs consedisse ad flumen Granicum, vt transitu eum prohiberent Macedones non mediocri timore sunt correpti, ex fluminis altitudine, ac rapiditate, & super hæc ex impofito hostium præsidio. Verùm ipse acceptis alis tredecim equitum, in fluuium ipsũ irrupit, cum eo, cum hostibus, atque ipsis ripis, quæ, & altæ, & præcipites erant, decertaturus, vt furiosi potiùs, quàm boni Imperatoris facinus illud fuisse videatur. Igitur in ipso traiectu, non dispositis ordinibus, pugnare est coactus, ac multis cum petentibus, quòd armis insignibus erat conspicuus, sæpius quidem est ictus, non tamen vulneratus. Inter alios cùm gladio qui-

dam eum grauiter in galeam percussis-
set, adeò vis illa valuit, vt disiecta ga-
lea capilli eius perstricti fuerint. Dum
ita acriter prælio contenditur, Mace-
donicæ copiæ aquam transmiserunt,
neque amplius Persæ resistentes, sese
in fugam coniecerunt. Ab hac pugna
magnum felicitatis incrementum fa-
ctum est rebus Alexandri. Sardeis enim
protinus, ac alia quædam obtinuit.
Deindè ad maritima conuersus recepit
Pamphiliam, Ciliciam, Pysidiam,
Phyrigiam, Paphlagonas etiam. Cap-
padocasque in ius suum traxit, Darius
verò Susis cum millibus hominum
sexcentis discessit contra Alexandrum
copiarum suarum multitudini præfisus,
atque audentior factus posteaquàm
Alexandrum moram trahere in Cilicia
audiuerat, id quod ipse ob timiditatem
fieri existimabat. Sed eius rei causa
fuerat ægrotatio, in qua curanda cùm
spem omnem reliqui medici abiecis-
sent. vnus Acarnan Philippus medica-
mentis Alexandrum iuuare est agres-
sus: Interim à Parmenione missæ literę
Regem commonebant, magnis mune-
ribus. & promissis Philippum à Dario
corruptum fuisse, vt eum interimeret,
Redditas literas Alexander legit, nec
alicui monstratas penes se retinuit,
cùmq; Philippus medicatam potionem
in calice attulisset, intrepidus Alexan-
der eam recepit, & Parmenionis epi-
stolam medico legendam dedit. Atque
ille quidem bibens, hic autem legens
alter

alter alterum intuebatur: Alexander, amœno, ac hilari vultu, Philippus consternato, ac pleno anxietatis. Properabat summo studio Darius in Alexandrum, veritus (vt dicebat) ne hostis effugerent. Tunc Amyntas Macedo, qui transfuga apud eum erat, Bono animo sis, inquit, ò Rex: non enim Alexander fugiet, sed iam iam contra te, quantùm potest, contendit. Commissum est prælium ad Issum Ciliciæ, vbi Alexandro ad victoriam obtinendam, locorum angustiæ magno adiumento, sed maiori longè fuit egregia virtus sua imperatoria, qua prudentissimè vsus dum inter primos dimicat, gladio femur est vulneratus. Ab hac tàm insigni victoria haud potuit Darium fugientem capere, sed currum, & arcum eius recepit. Macedones hostium castris direptis, Darij tabernaculum cum famulatu opibus & omni apparatu regio intactum Alexandro seruarunt. Deinceps cùm matrem, vxorem, & duas Darij filias adduci, ac viso Darij arcu, in maximos vlulatus eas interfectum Darium ratas prorupisse, Alexandro significatum esset, ad eum nuntium Rex animo affectus, quanta esset fortunæ inconstantia, secum reputauit, ac quendam ad mulieres misit, qui diceret, Darium viuere, eisque triste nihil timendū esse, quandòquidem non hostis loco Darium habebat, sed cum eo de principatu contendebat. Seruientium numerum, qui

prius erant, integrum eis retinuit, neque ipsas voluit conspicere. Indignum aliquid aut pati, aut vereri eas non permisit. Potitus victoria ad Issum, Damascum, in qua Darius, & Persæ pecuniæ, impedimentorumque vim magnam reliquerant, Cyprum deindè, ac Phœniciam totam, Tyro excepta, per deditionem obtinuit. Tyrus expugnata est, vbi occupato, ei somnia duo apparuerunt. Visus est primò Hercules appellans eum de mœnibus manu suscipere. Species altera ostendebat Satyrum ei adludentem, quem cùm manibus apprehendere conaretur fugientem, vltrò tandem ipsius manus profectum reciperet. Somnium hoc ita expositum est, vt facta nominis diu sione, diceretur, Sa, id est, tua Tyrus erit. Indè cùm magam Syriæ vrbem Gazam inuasisset, lapide humerum percussus, eam expugnauit. Superata autem Ægypto, tactus est desiderio extruendi in regione ea Græcarum vrbem, quam de suo nuncuparet nomine. Iamque locum designauerat, cùm dormienti ei canus, & senex vir quidam, Homero consimilis adstare, & versus hosce recitare existimatus est.

Insula quin etiam vndosa iacet æquore ponti,

Ægypto pratenta, Pharon quam nomine dicunt.

Experrectus igitur confestim ad Pharon visenda contendit, locique opportuno situ delectatus vrbem ibi condidit, agge-

aggereque insulam continenti iunxit, cuius positū aptissimū cùm summoperè adamasset, illud dixisse traditur Homerum in rebus alijs magnum insuperque sapientem fuisset architectū. Suscepto verò itinere ad templum Hammonijs, intrauit in terram quandam arenosam, & aquæ egentem. Ibi felicitas illa, quę in rebus omnibus ei obsequens erat, vię difficultatem mitigauit. Oborta siquidem ingenti pluuia, siti periculum depulsum, & madefacta arena, vti coacta resideret, aer temperatior redditus est. Turbatis etiam semitę indicijs cùm duces abberrarent, superuolantes corui ad rectū iter eos duxerunt. Et si qui è numero comitum tardius euntes derelicti fuerāt, ne noctis adventu impedirentur, eos quò cōtendere deberent, crocitatu cōmouerunt. Emenso ita Alexandro varias itineris difficultates, ac delubrū Hāmonis ingredienti, occurrit Sacerdos, qui Græco sermone Regē alloqui cupiens, barbarè extremùm verbū enuntiauit: dicturus, n. παιδίον, id est, filiole, perperam παιδίος protulit, quod Iouis filium significat. Atque hic error opinionem eam multis indidit, Alexandrū Deo genitum fuisse, cum rumoribus illud passim iactaretur, eum à Sacerdote filium Iouis esse nuncupatum. Ipseque inter Barbaros diuinam originem præ se ferebat, adeò, vt mater Olympias dicere consueuerit;

Haud cessabit Alexander me Iunonis, per calumniam deterere? Temperabat sibi tamen ab eiusmodi ostentatione cũ Græcis hominibus, & aliquando sauciatus, cùm sanguis flueret de vulnere, Huiusmodi, inquit, cruor non mittitur è Deorum immortalium corporibus. Cùm verò Darius ei talenta decẽ millia in suorũ redemptionem, insuperque eas omnes terras, quæ intra Euphratem essent, & filiarum alteram in matrimoniũ cum amicitia sua per literas offerret; Parmenio, Si ego, inquit, essem Alexander, ea acciperem; ille addidit, per Iouem, & ego, si essem Parmenio. Darioque, si ad se veniret, nihil humanitatis ei denegatum iri rescripsit. Eunuchus quisp ã vxoris Darij aufugerat, incolumisque ad dominum perueniens, de Reginæ morte, quæ ex partu obierat, cum certiorem reddidit, qui in luctum versus, vxoris sortem, quæ non tantùm captiua, sed & regio funere fuisset priuata, cœpit lamentari. Huic spado Non indè, inquit, anxius sis, quod enim vxor ea, tuaque mater, & liberi, incommodum nullũ sunt perpessi, ac moriens proximè domina summo cum honore est sepulta, neque in eo officio, hostium caruit lachrymis. Ad hæc Eunuchi verba Darius obticescens aliquid veritus, hominem seduxit, & sibi vti diceret, cum Alexandri erga vxorem suam affectus quispiam venereus fuisset, iure iurando obstrinxit, Quia enim ratione alia inimicum,

mletum, & iuuenem virum mulieri honoris tantum impendere potuisse? Ille meliora, inquit, ô Domine, loquaris, neque vxorem tuam probro eiusmodi deturpes, ac ipsi Alexandro calumniam impingas: certè qui plus continentiæ, in Persicas mulieres quam fortitudinis contra viros Persas præstitit, Modestiaq; & virtutibus alijs Alexandri expositis, iuramento quæ dixerat confirmauit. Ibi Darius, vt sibi facultas remunerandi hostem pro tot acceptis erga suos beneficijs concederetur, quod si non posset, ne alius, quàm Alexander Cyri solio potiretur, precibus à Dijs optauit. Iam verò omni eo tractu, qui est intra Euphratem, potitus Alexander, castra mouit contra Darium cuius copiæ erant decies centum millium hominum. Cumque alteri alteris in conspectum venissent, superueniente nocte, quicquid spatij erant inter bina castra lucebat ob igneis innumeros Barbarorum, ac mirificus tumultus ex tanto hominum numero sentiebatur. Proinde Parmenio & alij regij amici, ea multitudine perterriti, Alexandro consulebant, vt noctu in Barbaros inuaderet: haud enim, si aperto marte cominus pugnandum foret, tanti exercitus vim sustineri posse. His Alexander respondit: sibi non esse in animo victoriam furari. Ac sequenti die prælio commisso ad Arbellam, vt quidam, vt verò alij sentiunt, ad Gaugamela Barbari pedem cœperunt referre, instan-

teq;

telq; Macedones eos vrgebant. Tu
Alexander viso Dario, qui in eminen
tiori curru fortissimè resistebat, equi
tesque plurimos, & insignibus armi
instructos circum se habebat, in ean
partem fugientes Persas compellere
instituit, adeò vt qui firmo gradu pu
gnam sustinebant, perturbati, atq; eo
rum magna pars loco cedere coacti
fuerint. Multis igitur iuxtà Darium
interemptis, cùm frequẽtia cadauerum
regius currus quòquam impelli haud
posset, Darius eo desiliens fœminam
equam inscendit, atque ita aufugit:
ac, nisi Parmenio insequentem Alexan-
drum reuocasset, vti cornui, cui præ-
erat, laboranti subsidio veniret, quin
cáperetur, nullo pacto vitasset. Per
hanc insignem victoriam Alexandri,
Persarum imperium prorsus subuer
sum, ipseque Alexander Asiæ Rex est
declaratus, cui tota regio Babylonia
cessit. Susis autem potitus, quadra-
ginta millia talenta, signatæ pecuniæ,
aliarumve opum inexplicabilem nu-
merum in regia inuenit. Progressus vi-
ctor in Persidem tantundem nummo-
rum ibi reperit. Diuitiarum, quas præ-
terea adeptus sit, eam vim tradunt, vt
mulorum iugis decem millibus, &
quinque millibus camelis exportatæ
fuerint. Incendit post hæc regiam ip-
sam, subitoque pœnitentia affectus, vt
ignis extingueretur, imperauit. Cùmq;
natura munificus esset, rebus suis plu-
rimum auctis, magis longè quàm prius
sole-

foleret, liberalitate vtebatur. Animaduertens autem familiares ſuos delitijs indulgere, ac ipſo in victu eſſe prælautos, modeſtè eis obloquebatur: ſe inquiens, admirari, quod facta comparatione vitæ Perſarum ad eam, quàm ipſi ducerent, non hactenus nouiſſent, feruile voluptatibus ſe dedere, laboribus autem exerceri rem eſſe principibus dignam. Atque ipſe quidem nihilo animum remittens, ſemper in expeditione aliqua, aut venando difficultatibus omnibus inſueſcebat: quæ res amicis, parta opulentia, molliter frui cupientibus, & illum ſequi coactis, moleſtiſſima faciebat, vt maledictis eum inceſſere non vererentur. Sed enim æquo animo ferebat initio ſuorum obloquutiones: Regium eſſe dictitans benemerentem inſimulationes ſuſtinere. Poſteà verò pluribus calumnijs adeò eſt irritatus, vt infenſum, ac proríus inexorabilem, aduerſus obtrectatores ſe exhibuerit. Solebat etiam anteà, ſi quando capitalem cauſam cognoſceret, manu autem alteram obſtruere, veluti reo intactam, atq; accuſationis totius expertem ſeruaturus. Adſumpſerat ſecum tria millia armatorum, Dariumque perſequi inſtituit, ac multorum dierum iter progreſſus, ob viæ aſperitatem, & aquæ indigentiam, pleroſque ſuorum amiſit. In ea profectione cum Macedonas quoſdam aquam vtribus deferentes obuios habuiſſet, galeam illi aqua impleuerunt,

regiq;

regiq; nimia siti confecto porrexerunt. Accepit Alexander galeam, comitesque vno obtutu in se versos considerans, haud voluit bibere, reddensque galeam ijs, qui dederant, Si ego, inquit, bibero, quantum hi animo frangerentur? Pergens tandem, hostes assecutus est, inque eorum castra irrumpens, vti Darium caperet, omni studio contendebat. Ille autem multis vulneribus confossus, iacebat in curru, iamq; deficiens aquam poposcit; quam allatam postquam bibit, Polystrato qui eam obtulerat, Hoc meæ infœlicitatis, inquit, extremum est, quod bene habitus tibi gratiarum nihil possim rependere. Verùm idipsum ab Alexandro debes expectare. Ei autem ob summam clementiam, qua in matrem, vxorem, & liberos meos vsus est, Dij gratias referant. Atque inter dicendum animam efflauit. Mortuo cùm Alexander superuenisset, chlamydem suam ei iniecit, regioque cultu ornatum cadauer ad matrem misit. Bessum, qui eius necis author fuerat, illo modo discerpsit: Reclinatis vi duabus arboribus hominem alligari, eas demum mitti iussit, vt ad naturalem statum valido cum impetu redeunte vtraque, ille in diuersa auelleretur. Ingressus autem Hyrcaniam, cum Barbari quidam iuxtà Hyrcanum mare, quod & Caspium dicitur, habitantes, Bucephalum equum eius arripuissent, missis nuntijs minatus est, nisi equum sibi remisissent, totam eo-

rum

nem gentem internecione occisum iri. Illi equū reduxerūt, atque seipsos Regi dediderunt. Hinc in Parthiā castra mouit, vbi primū Barbaricam vestē induit, adhibito tēperamēto, vt Medorū habitum molliorē, Persarūq; magis virilē adsumeret, cuius rei aspectu Macedones non parua molestia affecti sūt. E captiuorū multitudine triginta millia omnes adolescētes selegit iussitq; vti Græcas literas docerentur, & Macedonica instruerentur armatura. Roxanē venustatis egregiæ fœminam cum adamaret haud alias quā legitimo instituto eius consuetudine vti voluit. Inter amicos regios cū Hephæstio nouū eius habitū valdè cōmendaret, ipseq; eū dē vestitū mutasset, eū φιλαλέξανδρον, id est Alexandri amicū: Craterū autem qui patrijs vestimentis vti omninò perseueraret φιλοβασιλέα, regis amicū vocitabat, atque hoc quidem si Macedones, aut Græci alloquēdi essēt. Illo autem in Barbarorū negotijs vtebatur. Philotam verò Parmenionis filium insolescentem ea opinione, tanquam rerum, quas feliciter gessissent Macedones, ipse, & pater authores fuissent, atque Alexandrum appellatione adolescentis eleuantem, cùm præterea sibi insidias moliri percepisset, interfecit, ac missis quibusdam in Mediam, Parmenionem, qui ibi erat, occidi curauit. Et Clytum vnum ex ami-

amic's, cùm poemata quædam in duce quosdam, à Barbaris nuper superato fuissent decantata, ac animo libenti e Alexander audiuisset, commorum indi gnationi, nimiaq; procacitate, & temu lentia se efferentē, ac grauibus cōuitij ei obloquentē, pomo coniecto primùm percussit. cùmque ille impudenter pe summam audaciam proueheretur, & Euripidis iambica enuntiasset, Heu quàm mali nunc Græciæ mores nocēt, & reliqua, ira inflammatus Alexander, telo confossum eum interemit. Statim verò animo sedato pœnitentia correptus sibi ipsi vim intulisset, nisi à stipatoribus retentus, atque in cubiculum portatus fuisset. Ibi noctem, diemque sequentem totam in luctu transegit; ac nullo edito verbo tāquàm elinguis iacebat, tantummodò profundissimis suspirijs æstuans amicorū ad se accedentium sermones nullo pacto auscultare poterat. Tandem cùm Aristander vatis speciem, quam de Clyto viderat, aliaque signa sibi cognita ei narrasset, docuissetque fato id ipsum, quod fecerat, euenisse, leniri cepit. Intraturus autem in Indiam, cùm sarcinis currus onerati fuissent, suis primò, deindè amicorum, ignem iniecit. Posteà Macedonum omnium currus incendi iussit, quod ipsum pauci iniquiùs tulerūt, reliqui cum clamore, & veluti diuino afflati spiritu, ad eam rem patrandam exilierunt, vnde alacritatis multum Alexandro ad sumendam expeditionem

tem additum est. Iam verò suis erat terribilis, & in eos, qui deliquissent, ubique aliqua clementiæ spe animadvertebat. Igitur in prælijs committendis frequenter pericula, & grauia suscepit vulnera, magnusque militum numerus ex rerum necessariarum inopia, & aeris intemperie perditus est. Ipse summa præditus audacia, nihil audentibus inexpugnabile, nihil timidis tutum satis arbitrabatur. Cùm præruptam quandam petram expugnare adortus esset, militem, cui Alexandro erat nomen, appellans, Te, inquit, ob eiusmodi nomen strenuè dimicare opus est. Macedonas profundum fluuium verentes transire conspicatus: Cur ego, inquit, pessimus natare haud didici? M ssi erant legati à ciuitatibus, quas premebat obsidione. In h s natu grandior, Acuphis nomine, interrogauit, quidnam agere deberent, quo ei gratificarentur: cùm Alexander respondisset, Principem te eligant, mittantque ad me optimos centum viros. Addidit Acuphis ridens: Commodius, ô Rex, ego imperauero, si ad te nequissimos, non optimos miserim. Imperabat Taxiles Indiæ parti vberrimæ iuxtà ac amœnissimæ, quæ nihil Ægypto ipsi cederet. Is sapientia præditus per legatos Alexandrum salutauit. Quidue sit, nobis opus est bello, si nec aquæ, neque necessarij cibi auferendi gratia ad nos venisti? In reliquis, si ego potior sum, non recuso, quin beneficijs te prosequar

sequar:sin inferior, paratus sum vt grates tibi agam eorum, quæ in me contuleris. Hisce permulctus Alexander, Tecum respondit, contendo, atque decerto de ipsis gratijs, ne cùm sis bonus, melior me fuisse videaris. Acceptisq; multis muneribus plura lõge reddidit, Nouissime mille talentum pecuniam ei donauit. Data verò ciuitati cuidam Indiæ pace, abeuntes illhinc mercenarios milites, qui Indorũ fortissimi existimabantur omnes interemit: quæ res magnis eius rebus belli gestis, notam quandam inussit. Deinde motis contra Porum castris, qui & ipse in parte Indiæ regnabat, ac corpore cubitorum quatuor, & palmi vnius magnitudinem explebat, eum superauit atque viuum cepit, cùmque interrogasset, quonam modo ab se haberi deberet. Respondit ille, Regiè; Percunctanteq; Alexandro, Num quidpiam aliud diceret, Omnia, dixit Porus, insunt verbo huic, REGIE. Eum itaq; liberauit, iussitque sub præfecti appellatione vt imperaret non ijs tantùm, quæ habuerat, sed & alijs multis. In hac pugna Bucephalus vulneratus post aliquod dies decessit, cùm iam esset grandior natu: eaque res non minori dolore Alexandrum affecit, quàm si necessarium quempiam amisisset. Experti verò Macedones, quanto cum periculo aduersus Porum decertassent, Alexandro fluuium Gangem transire deliberanti, audientes esse noluerunt. Fluminis eius latitudo stadia duo, &

ginta perficit, altitudinis autem est
ulnarum centum. Rex inde plurimùm
commotus, intra tabernaculum, vt in
publicum nunquam prodiret, se conti-
nebat, perinde ac si victus fuisset, quòd
Gangem non traijceret, haberi existi-
mans. Amici tunc eum varijs sermoni-
bus solari, ac milites maximo cum fle-
tu deprecari cœperunt, donec exora-
tus copias reducere instituit, extructaq;
nauium, ac ratium vi magna, Oceanum
inuisere cupiens, eò per flumina naui-
gationem iniuit, obiterue vrbes non-
nullas occupauit. Peruenerat ad Mal-
los quæ gens Indorum omnium est bel-
licosissima: ibi parum abfuit, quin in-
terimeretur. Primus namq; per scalam
murum inscendens, ea diffracta, ac ho-
stibus vndiq; ei ingruentibus, & tela
coniicientibus, ex superiori loco in me-
dium hostium desiluit, casuque rectus
constitit. Ad eius tenaspectum Barbari
initio perturbati sunt, sed posteà cum
eum, duosq; tantùm adiutores ibi esse
conspicerent, conuersi oppugnare, ac
missilibus eos eminus conficere aggressi
sunt. In his vnus, qui procul stabat,
sagitta arcu missa Alexandrum petens,
ossibus, sub mamilla eam infixit, adeoq;
introrsum vulnus penetrauit, vt se de-
misso corpore inclinarè Rex coactus
fuerit. Barbarus, qui ictum intulerat,
ense stricto adcurrit. Peucestas, atque
Leonatus, cùm Regem suum defendere
conarentur vulnerati ambo, hic quidem
est interfectus, Peucestes verò perstitit

in

in pugna, Alexander suis manibus eum, à quo ictus fuerat, interemit. Sed cùm iam multis sauciatus vulneribus, nouissimè inflicto malleo in ceruice grauiter cæsus fuisset, muro sese acclinauit, atque ita Barbaros intuebatur. Interea Macedones multi superuenerāt, qui eum sensibus destitutum vi receperunt, retuleruntq; in castra. Infixa ossi sagitta cùm extraheretur, doloresatrocissimos, ac animi defectum passus est adeò vt mortem obiisse creditus sit. Tandem periculo liberatus, cùm in multis temporis curaretur, factus est in castris tumultus à militibus Regem suum videre desiderantibus. Igitur in publicum prodiuit, posteaque valetudini pristinæ redditus, & in vlteriora deuectus loca, vrbes aliquot cepit. Captis verò gymnosophistis quibusdem, cùm eis inexplicabiles quæstiones proposuisset, permisit tandem, vt acceptis ab se muneribus discederent. Erat vnus magnæ apud eos æstimationis, quem Calanum vocabant: huic Taxiles persuasit, vti ad Alexandrum se conferret. Veniens proinde ad Regem bubulam pellem aridum in medium coniecit, obambulansque eius extrema pedibus premebat. Pellis cùm ad vnam tantum partem calcaretur, reliquis in altum attollebatur. Eo facto, media deinceps firmus institit, atque ita pellis vndique immota conquieuit. Tali exemplo Alexandrum ille commonuit ne in longinquis locis tempus tereret, sed im-

imperij medium tueretur: ita enim in eius finibus quietura omnia. Septem mensibus per flumina ad Oceanum nauigans Alexander cùm in mare intrasset, iter rursus conuertit, nauibusque Indiæ litori, quod eis erat ad dextram, iussit ad nauigare. Terra ipsi proficisci cœperat, cum in magnam rerum omnium indigentiam incidens, suorum numerum magnum adeò perdidit, vt vix totius exercitus partem, quartam ex India reduxerit: idque morbis, victu noxio, æstibus, ac fame accidit. Transijt enim per regionem inopem, quæ paucos tantummodò ouium greges habebat, marinis piscibus se alentes, ita vt earum caro, & parùm salubris esset, ac grauiter oleret. Die demum sexagesimo ex ea terra egressus, in opulenta Gedrosiæ loca intrauit, ibique, & ex toto tus refectus est atque ipse fructus comessationibus operam dedit. Descendens autem versus mare, in duces quosdam scelestus animaduertit. Superiores enim expeditiones, acceptumque apud Mallos vulnus, exercitus etiam multitudo tanta amissa, fecerunt, vt duces, ac præfecti plerique Regis salutem respondentes contumeliosè, & iniquius in populos se gerere non vererentur: quæ res ad noua molienda nationes solicitabat. Abulitus quispiam perfectus in Regis aduentum nullos commeatus comparauerat, sed pecuniam trium millium talentorum attulit, iussit eam Rex equis apponi, quibus

indè

indè nihil tangentibus, Quid hæc no-
bis inquit est opus? Ad Persas profe-
ctus, cùm Cyri sepulchrum suffossum
inuenisset, eum, qui fecerat Pellæum
insignem virum interemit. Sepulchro
hæc erant inscripta: O vir quisquis es,
& vndecunque aduenis, neque enim
te venturum ignoraui. Ego sum Cyrus,
qui Persis imperium cōstitui. Pusillum
hoc terræ, quo meum tegitur corpus,
mihi ne inuideas. Ea legenti Alexan-
dro miserationem iniecerunt, cum se-
cum reputaret, quanta esset rerum
humanarum inconstantia. Matrimonio
autem sibi iungens Statiram Darii
filiam, in nuptiarum celebritate, con-
uiuis, qui ad nouem millia accepti sūt,
singulis auream phialā donauit. Aliaq;
multa liberalitate faciens, pro his, qui
ære alieno obstricti erant, debita ferè
decem millia talentorum exoluit. Tunc
Antigonus vnus è ducum numero se
debitis teneri simulans, falsum adduxit
creditorem: cui argentum est datum.
Sed dolo deprehenso Rex successus
Antigonum ex aula pepulit, ac milli-
tiam præfectura spoliauit. Qui tantū est
correptus dolore, vt suspicio fuerit, eū
sibi ipsi velle mortem consciscere. quod
ne accideret veritus Alexander, indi-
gnationem suam leniit, ac pecuniam
illi restituit. Cùm verò adolescentes,
quos triginta millia numero institui
iusserat, fortitudine, dexteritate, at-
que exercitationum cōsuetudine egre-
gia præstarent, magno inde gaudio
Ale-

Alexander, Macedonum rursus animi non mediocri afficiebantur molestia. Dimittentque eo debiliores, & qui aliqua corporis parte manci erant, vt mari in patriam nauigarent, contumeliæ, ac probro maximo id sibi videri esse, reclamarunt, potius omnes mitterent, iuuenibus, qui bene pyrrhicam saltarent, contentus. Excanduit Alexander, atque corporis sui custodiam Persis credidit, Macedonas post id humiliter et satisfacientes denuò recepit. Eorum, quos bello parùm vtile is nouerat, bene donatos militia liberauit. Antipatroq; per literas iniunxit, vt cum ederentur certamina, primus eis in theatro locus daretur, v:q; coronati ibi federent. In Ecbatana deinceps eò profectô, Hephæstio in febrem incidit, ex qua ob intemperantiam victus inualescente mortem ob jt. Id quod Alexander, nulla rationis modestia seruata, molestissimè tulit. Medicum cruce affecit, equos, mulosq; tonderi, mœnium pinnas in vrbibus deijci, diu tibicines, reliquosve musicos nihil in castris canere imperauit. Cùm Babylonia iter suscepisset, Nearchus, qui ex Oceano in Euphratem cum classe receßerat, ei occurrit. Secum is dixit fuisse Chaldæos, qui Alexandrum vti Babylone abstineret consulebant. Nihil fecit verba ea Rex, pergensque cum iam mœnibus appropinquaret, corui in eius conspectu diutius inter se contendentes, mortui ceciderunt. Reuun-

tiatum est ei sacra de Regis incolumi
tate ab Apollodoro duce Babiloni
fuisse facta. Igitur vatem, qui sacrifi
cium illud curauerat, Pythagoram no
mine interrogauit, quonam modo e
res se habuisset; cum ille iecur fibri
mutilatum apparuisse diceret, Pape
inquit, signum hoc malum est, atqu
ipsum vatem absque offensa aliqua di
misit. Verum, & alia euenerunt pro
digia, veluti hoc fuit. Exuerat sese, v
pila, atque vnctione vteretur. Ado
lescentes, peracto ludo, cum veste
vellent induere, conspexerunt in Regi
solio sedentem hominem qui nihil lo
quebatur, vestemque regiam, ac dia
dema sibi induxerat. Quæsitus quis
nam esset, ad multum temporis vocem
nullam edidit; tandem, vixque Dio
nysium se appellari respondit, gente
est Messenium: cùmque vinctus ob
delationem quandam adductus fuerit,
Serapim eum à vinculis liberasse, & eo
adductum, vti vestem, diademaque
adsumeret, ac tacitus sederet, iussisse.
Virum hunc Alexander ex vatum con-
silio interimi fecit; fractusque inde
animo timore, ac mentis perturbatione
nunquàm liber erat, adeò vt nihil non
portentum ei esse videretur. Lotus au-
tem cum ad Mediam comessandi causa
se contulisset, ibique noctem, ac to-
tum sequentem diem duxisset, febri est
correptus, & sitiens multum vini ebi-
bit, sic mente alienatus, deinde &
mortuus est. Vna hæc est opinio, de

eius

dus obitu. Altera, traditum est p. dies eum febricitantem balneo vsum, hincque adcò morbum inualuisse, vt ubique vsu vocis cubuerit. Tunc Macedonas, veluti defuncto Rege tumultum fecisse, inclamatisque ducibus fecisse, vti ostia aperirentur: itaque iacentem in lectulo Alexandrum ab eis conspectum esse, qui postea diem suum obiuerit. Non desunt, & qui dicant elapso tempore aliquanto rumoribus vulgatum, veneno illum esse interemptum, eiusque facti Aristotelem Antipatro authorem fuisse, cuius opera ad Regem res mortifera sit delata, aqua scilicet frigo e nimio praegelida, quam de Nonacridis saxo quodam fluere aiunt: tenuissimique roris instar vngula duntaxat afini suscipi posse: quodcunque enim vas aliud, ob acerrimam vim frigoris, disijci. Id ipsum, quod veneno Alexander extinctus fuerit, maior pars scriptorum vti fictum reijcitur, eaque ducuntur coniectura, quod cadauer nulla adhibita cura dies complures in locis calidis positum, cum seditione inter Duces fuissent obortae, non aliquam tamen eius offensae significationem dederit: sed incolume, & tanquam recens à morte visum fuerit. Praedicant etiam Regem, cum omnem viuendi spem abiecisset, voluisse clanculum se in Euphratem demergere, vt eam de se relinqueret opinionem, veluti ab hac vita ad Deos migrasset, prohibitum autem ne id fa-

 cerct

ceret eisse à Roxane præsentient
cui tam magno gemitu illud ab eo e
obratum sit: Mihi, ò mulier, dio
nitatis famam, ne mortalis fuisse cr
dereris inuidisti. Ad hunc modum Al
xander, summam fortunæ indulger
tiam expertus, decessit. Sed enim cu
in Tyri oppugnatione occupatus esse
à Summo Pontifice Iudeorum auxili
& commeatus per epistolam rogauit
ac Dario quæ pendebantur stipendia
poposcit. Ille se Dario obstrictum es
iureiurando, quod nunquam viuent
Rege eo violaturus esset respondent
Alexander multùm succensuit, mina
tusque est in Iudæam cum omnibo
copijs se venturum. Capta igitur Tyr
versus Hierosolyma mouit castra. Tun
Pontifex Ioad Regis iram veritus
Deum, vt genti suæ præsidio esset, ora
uit. Qui inter dormiendum ei consu
luit, bono esset animo, populus vrb
adornata, portas patefaceret, ipse, &
sacerdotes vestimentis consuetis indu
rel.qua hominum turba amictu alb
vestita, Regi obuiam prodirent. Fecit
quod monitus fuerat. Iamque Alexan
dro propium vrbem accedente, exiui
Pōtifex cum sacerdotibus, & populo i
locum, vnde vrbs, ac templum conspie
poterat. Existimabant comites Regi
permissurum eum vrbis direptionem
deque summo Pontifice supplicium
sumpturum. Cæterùm Alexander post
quam populum, ac Sacerdotes cum
apparatu, quem diximus, Pontificem

que

que hyacinthina veste, cui aureum intertextum erat indutum, ac cydarim in capite gestantem, vbi in laminula Dei nomen inscriptum legebatur, è longinquo vidit, progressus solus supplex Pontificem salutauit. Magna indè Macedonas omneis admiratio incessit. Parmenioni interroganti, quam ob causam Iudæorum Pontificem adorasset, respondit Alexander: Se non illum, sed Deum ipsum, cuius Pontificatum gereret, adorasse, eius autem venerandi hominis speciem se in somnis vidisse, cùm adhuc prope Macedoniam esset, eiusmodi habitu adornatam, quæ in Asiæ imperio quanam via potiri posset cogitantem senem veretetur, confirmauerit, atque expeditionis tantæ ducem fore, Persarumque regnum traditurum se pollicita sit. Cùm itaque alium nullum hactenus in eo habitu conspexisset, quam istum, veteris formæ, quæ in somnis apparuerit, se reminisci, & reputare Dei auxilio bellum conficere, in quo Dario superato Persarum imperium habiturus esset. His dictis, humanè excipiens Pontificem cum eo in vrbem, & deinceps in templum intrauit. Vbi Pontifice præeunte sacrum fecit. Inspectoque Danielis libro, Id in eo scriptum reperit, Græcum quendam Persarum imperio finem allaturum. Propterea gaudio affectus, quæcunque ab se petebantur, Iudæis liberaliter concessit.

FINIS.

ALEXANDRI MAGNI

EPISTOLA

De situ Indiæ, & itinerum in ea vastitate, ad Aristotelem præceptorem suum. in Latinitatem versa à Cornelio Nepote.

ALEXANDER MAGNVS Aristoteli præceptori suo S.

SEmper memoraui etiam inter dubia bellorum nostrorum pericula (charissime præceptor, ac secundum matrem meam, sororesque meas acceptissime) & (quoniam te deditum Philosophiæ noueram) scribendum tibi de regionibus Indiæ, ac de statu cœli, innumerisque serpentum, & hominum, ferarumque generibus, existimaui, vt aliquid nouarum rerū cognitione, studio, & ingenio posset accedere. Quanquam vitæ consummata prudentia, nullumque adiutorium expostulet ratio doctrinæ, quod & tibi, & tuo seculo, ac futuris temporibus conueniat: tamen vt mea gesta cognosceres, quæ diligis, & ne quid inusitatum haberes, ea quæ in India vidi per summos labores, ac pericula Macedonum, scribenda tibi putaui. Etenim sunt digna memoriæ singula, ac mul-

tis modis coacervata, quemadmodum inspexi. Non crederem cuiquam esse tot prodigia, nisi subiecta ipse meis oculis prius cuncta ponderassem. Mira enim est terra, quantum aut bonarum rerum, aut malarum condonatrix existat, & parens publica figurarum, ac fructuum, metallorumque, atque animalium. Quæ si omnia intueri liceret homini, vix sufficeret tot varietatibus rerum ipsa crediderim nomina. Sed ego de his, quæ primùm cognoui, eloquar, daturus operam, ne aut fabula, aut turpi mendacio dignus efficiar. Etiam naturam animi mei, cum fueris præceptor, non ignoras, solere me terminum æquitatis custodire, & parcius omnia loqui, quàm gesta sunt. Et nunc spero cognosces nihil me tanquam captantem, iactantemque gloriam militiæ nostræ afferere. Quæ etiam minus fuissent laboriosa nobis, nec tot rerum experimenta necesse esset cognoscere. Ago gratias Macedoniæ iuuentuti virtuti, & inuicto exercitui nostro, qui mea patientia perseuerarunt, vt Rex regum appellaret. Quo te meo titulo lætari (charissime præceptor) si dubito, delinquo. & mea, tuaque aberro pietate, nisi tibi, & Olympiadi matri sororibusque meis de singulis regni mei commodis scribam, quæ tibi, & illis communia esse arbitror. Id quodq; nisi feceris, parum de nobis simpliciter iudicare videberis. Prioribus literis significaueram tibi de

solis, lunæque eclypsi, & de constan-
tia syderum aerisque indicijs. quæ om-
nia non sine magna cura, & ordine,
tibi misi, & has nouas implicatu
historias omnia chartis commendabo
Quæ cùm relegis, scito esse talia, qu
curam Alexandri tui complecti debue
runt. Mense Maio Rege Persarum apu
Gangem amnem superato, acceptaqu
in deditionem omni eius regione, or
dinarios, populatoresque nostros pra
posuimus Orientis prouincijs, mult
opibus, rebusque ditati. Quod prio
epistola significaueram: & nunc (n
sim scribenda multiplex) priora fact
iam præcognita prætereo. Mense Iuli
deficiente, in Indiam Phasiacem pe
uenimus, vbi mira celeritate Poro Reg
deuicto, potiti ingentibus diuitijsre
gia gaza repleti sumus. Quæ dum ne
mini (quia memorabile fuit) & æquu
est describere de innumerabili exerc
tu eius, in quo ferè præter peditum co
pias, tredecim millia, octingentæ qu
drigæ erant omnes falcatæ. Captis ig
tur elephantis quadringentis, qui sup
positas cum armatis iaculatoribus tur
res gestauerant, ipsam vrbem regian
Pori, domumque inuasimus. In qu
columnas aureas, solidasque ingen
grossitudine, atque altitudine cum sui
capitellis admodum quadringētas nu
merauimus, auratosque parietes gem
matum digitalium grossitudine. Quo
cùm æstimare vellem, aliquibus in
locis intercidi, vineamque solidam
auros

auro, argentoque inter columnas pendentem miratus sum. In qua folia aurea racemique crystallini, & lichnites erant interpositi, distinguentibus smaragd s: Thalami quoque cubiliaque omnia margaritis,& vnionibus, & carbunculis exornata erant. Fores quoque eburneæ miri cādoris fuerunt,& ebena lacunaria nitebāt testudinibus cupressinis, & in quibus lauari erant soliti balneatibus, aureæ quoque solidæ cum cratetibus aureis statuæ, & innumeri thesauri fons. In domorum parietibus innumerabilia auium genera varijs coloribus oberrabant inter aureas platanos vnguibus, rostrisque inauratis, proin auribus, torquibusq; margaritas, vnionesque gerentia. Multa gemmea, & crystallina vasa potatoria, & sextariola multa aurea inuenimus, & rarò argentea. Quibus in potestatem redactis : interiorem Indiam perspicere cupiens, cum vniuerso exercitu Caspias portas perueneram, vbi cùm fertilissimarum regionum admirarer felicitatem, quædam gaudio digna cognoui loca, quanquàm prædixerant regionis illius incolæ, ne in serpentes, & tab.da ferarum genera incideremus, quæ plurima in his vallibus, & campis, syluisque, & montibus habitant, nemorum, ac saxorum latebris occultata. Sed ego vt fugientem ex prælio Porum primùm assequerer, antequam in desertas vrbes terrarumve abiret solitudines, com-

periculosa quàm tuta itinera eligere malui. Acceptis igitur centum quinquaginta ducibus, qui breuitates itinerum nouerant, mense Augusto per feruentes sole arenas, & egentia humoris loca profectus sum. Pollicitus præmia his, qui nos periti regionum ducebant per ignota Indiæ loca, si me cum incolumi exercitu in Bactriacem perduxissent, adque penitus abditos Seras, quæ gens arborum folijs decerpendo lanuginem, ex syluestris vellere vestes detexunt. Sed illi maiorem hosti, quàm mihi fauorem accomodantes, efficere pergebant, vt nos in exitialia serpentum, & rabida ferarum genera ignaros regionum inducerent. Quod illos cogitasse ex ipsis patebat experimentis. Tum ego cernens ex parte mea id accidisse, qui vtilia consilia spreueram amicorum pariter, & Caspiorum hominum, qui prædixerant, ne ita vincere festinarem, vt nullo modo interueniente dolo adimenda esset victoria. Imperaui militibus, vt armis induti me sequerentur, præterea quòd cum auri, & margaritarum rapina non paruam prædam secum veherent, & timendum esset, ne occulti hostes, sua ablaturi, victoribus insidiarentur. Et sanè miles ita locupletatus erat, vt vix auri pondus ferre posset: Accedebatque armorum non parua grauitas, quia omnes aureis incluieram laminis. Ita totum agmen meo veluti sydere, aut fulgore clarum radiantibus auro insignibus sequebat

quebar cum signis, & vexillis. Eratque intereà varietatis spectaculum in conspiciendo tali exercitu, quia ornatu pariter, ac viribus inter cæteras gentes eminebat. Egò certè respiciens felicitatem meam insigni iuuentutis numero, immensò afficiebar gaudio. Sed vt aliquid plerumque in secundis rebus fortuna obstrepit, accidit nobis siti laborare. Quam cùm iam vix sustinerem, miles Zephirus mihi inuentam in lapide concauo aquam galea pertulit ipse sitiens, qui animæ meæ magis, quàm propriæ vitæ consulebat. Hanc autem conuocato exercitu palàm effudi, ne me bibente magis sitire miles inciperet. Collataque erga me Zephiri beneuolentia, dignis eum muneribus ornaui. Quæ res cùm in me equiorem fecisset exercitum, iter cœptum institui. Nec longè mihi in desertis locis flumen apparuit, cuius ripas sexagenorum pedum arundo vestiebat, pinorum, abietumque robora vineeus grossitudine, qua Indi materia ad conficienda ædificia vtebantur. Tum ego quia quadrupedia, & exercitus sitiebant; iussi continuò castra poni à metatoribus. Quæ dum ponuntur, ipse sitim leuare cupiens, amariorem helleboro aquam fluminis gustaui, quam neque homo bibere, nec vlla pecudum haurire sine tormento posset. Angebar autem magis, pro multis animalibus

quàm pro nostra necessitate: durab
liorem hominem cunctis in rebus reco
gnoscens, quam pecudem. Quippè me
cum erant. qui aurum vehebant ele
phantes ingentis magnitudinis mille
Admodum quadringentæ quadrig
equorum falcatæ, bigæ mille ducenta
equitum turmæ triginta millia, peditu
trecenta, quinquaginta millia mulo
rum castrensium ad subuehenda arma
& sarcinas militum vehendas, Circite
duo millia qui frumenta vehebant, &
armentorum ad vsum carnis quotidia
næ ingens numerus sequebatur. Cæte-
rum in equis, & in mulis, & camelis, &
elephantis, aureis quoque frænis, non
parum luxus nobis permiserat victoria.
Sed tunc in aspera illa siti pecora vix
se continere poterant. Milites quoque
nunc ferramenta lambendo, nunc oleũ
gustando, diram sic aliquo modo dif-
ferre sitim conabantur. Vidimus, &
iam plerosque pudore amisso, suam
ipsorum vrinam, vexatos vltimis ne-
cessitatibus, haurientes. Quæ res me
dupliciter torsit. Primò de statu exer-
citus magis, quàm de proprio meo soli-
citus periculo: iussi tamen, vt armati
sequerentur agmen, legeque edixi in
eum animaduersurum, qui non legiti-
mis indutus insignibus in acie depre-
hensus esset. Quod ipsi quoque mira-
bantur quòd ita (vbi nullus appareret
hostis) necessum esset in tãta siti arma-
tos ingredi. Sed ego sciebã pe bestiosa,
serpentinaque loca nobis iter esse, ac

ne imprudentes circumueniremur, & ne inopinato periculo verberaremur metuebam. Ripam igitur fluminis sequentes hora diei nona ad oppidum peruenimus, quod in medio amne in insula ex his arundinibus (quas paulò antè descripsimus) erat ædificatum. Tum paucos Indorum seminudos notauimus homines, qui visis nobis continuò intra tectorum suorum culmina delituerant. Quorum ego præsentiam desiderans, vt dulcem ignaris aquam demonstrarent, apparente nullo, paucas misi in ciuitatem sagittas, impetrans vt si voluntate sua nollent procedere, metu bellico coacti sese exhiberent. Eo magis propter timorem cunctis abditis, diu apparente nemine, ducentos milites ex Macedonibus leuibus armis misi per amnem nataturos. Iamque quartam partem fluminis enatauerant, cùm horrida res visu subitò nobis conspecta est. Maiores elephantorū corpore Hippopotami inter profundos aquarum gurgites emersi apparuerunt, raptosque in vertice crudeli pœna viros flentibus nobis absorpserunt. Iratus tum ego ducibus, qui nos in insidias deduxerant, iubeo centum quinquaginta in flumen mitti. Quos propulsos, natantesque inuicti rursum Hippopotami digna, iustaque pœna affecere. Sed maior multo numerus belluarum, quàm prius adfuit, spe subeunda in cibum gentis. Vbi cùm apparuissent, veluti formicis flumen visum est fer-

feruere. At ne noctu cum aqua rum vel belluarum prodigijs bella gereremus, iussi tubicino ad iter militem aptari. Quid enim in tali manere loc sitientibus nobis proderat? Igitur a hora diei decima cùm ad vndecimam iter fecissemus, vidimus homines pe medium amnem factis ex arundine, præteruehi nauiculis. Quos cùm dulci aquæ percunctarentur locum, sua lingua vbi inueniri posset dixerunt ingen nos stagnum dulcissimæ aquæ inuentu ros, quò, & ipsi nos quinquaginta itinerum duces erant deducturi. Et quoniam factũ est nobis tot perpeti mala nocte tota ambulauimus, siti, & oner armorum confecti. Quibus necessitatibus illa quoque adijciebantur incommoda, quod tota nocte incursantibus leonibus, visis quoque, & tigridibus, pardis, ac lyncibus pariter resistebamus. Quæ genera ferarum promiscua nobis in syluis occurrebant. Tandem ad horam circiter octauam postero die, cùm iam ferè siti defecissemus, ad prædictum nobis stagnum peruenimus, quod erat tantùm vetustissima, abundantique sylua coronatum mille passus patens. Tum ego aqua epota alacer, pecora, & iumenta cum exercitu refeci. Moxque cùm lassa quadrupedia militum refecissem otio, castra in longum per stadia vigintiduo, totidemque in latum distantia collocare iussi. Quibus celeriter erectis, iubeo cædi nemus, vt facilior aquatoribus esset accessus

ad

ad stagnum, quod vnicum in illis regionibus erat. Igitur inter ipsa tentoria aggregabantur impedimenta, & elephanti in media castrorum parte collocabantur, vt aptiùs contineri possent, si quis noctu oriretur tumultus pauor ve aliquis nouus. Erant autem mille quinquaginta extrinsecus ignes accensi, sufficiente sylua quantum vellemus. Hora deinde vndecima, testante buccina, cibum ipse cepi, & militibus capere imperaui, aureis lampadibus accensis, admodum duobus millibus. Tunc ad primos lunæ radiantis ortus, subito arrectis caudarum aculeis pascualibus indicijs scorpiones consuetam petentes aquationem, ad castra innumeri confluxere. Tumultu acciti nostro, an fiti incertum erat, Cæterùm ad nocendum promptissimi. Hæc prodigia insecuta est immensa vis cerastarum, humidorumque serpentum varijs distinctorum coloribus. Nam quidam rubentibus squamis erant, quidam nigri, & candidi coloris, quidam auri fulgore consimiles inspiciebantur. Sibilabat tota regio, non paruum nobis inferens metum. Sed frontem castrorum densa acie armis clypeis, & in manibus longas habebamus hastas, quarum acutissimis spiculis malas bestias configebamus, & ignibus plures aliquando necabamus. Quæ res nos prope duas horas in eo opere solicitos tenuit. Post autem aqua minores abire cœperunt, serpentes maiores cum ingenti nostro gaudio

lite-

latebras petierunt. Tum ad horam noctis tertiam aliquam sperantibus nobis requiem, binorum, ternorumque capitum cristati serpentes aduenerunt, columnarum grossitudine aliquanto prοceriores, qui ad potandam aquam ex vicinis montium speluncis processerant, oribus, squamisque suis humum atterentes. Quorum pectora cum trisulcis linguis fauces exertabant, scintillantibus veneno oculis, quorum halitus quoque erat pestifer. Cum his hora amplius vna debellauimus, triginta feruis, & viginti militibus amissis, Orabamque Macedones ne aduersis casibus cederent, neue deficeret animus in periculis, quorum quaoquam dura est patientia, omnes officiebant operi. Post discessum autem serpentum, cancri immodicæ multitudinis crocodilorum pellibus contexi, ad castra venerunt. Quæ prodigia duritia thoracis, vel loricæ, ferrum respuebant. Multi ignibus vsti, multi se in stagnum receperunt. Iam nos vigilijs inquietos, quinta noctis hora, buccina admonebat ad quiescendum. Sed adfuere albi leones taurorum magnis comparandi corporibus. Qu um ingenti murmure cõcussis ceruicibus, stantibusque alte iubis, in modum fulminum in nos impetum faciunt, exceptique venabulis ruunt, tantus repente oriebatur tumultus. Nec minus fera nocte apri ingentis formæ metuendi, maculosis lyncibus mixti, tigridibusque, & horribi-

ßhilibus pantheris miscebant prælia. Nulla iam peste ex eo compareate, respertilionum genus columbinis corporibus æquale in nos, vultusq; nostros inferebatur. Habebant illæ dentes hominum more, quibus artus militum violabant. Vna præterea noui generis bestia maior elephante comparuit, tribus armata in fronte cornibus equo simile caput, atri coloris gerens. Hanc Indi appellare Odonta, vel dentem tyrannum, soliti sunt. Hæc pota aqua, intuens castra, subitò in nos impetum dedit, nec ignis quidem oppositi terrebatur ardoribus. Ad quam supprimendam cum opposuissem Macedonum manum, triginta sex occidit, tres, & quinquaginta falcatos inutiles fecit, vixque tandem ipsis defixa venabulis, occubuit. Antelucano deinde mox tempore è cælo postes venire apparuerunt, candore versicolore in modum nouarum, cum quibus mures Indici in castra venerunt vulturibus similes, quorum morsibus vulnerata quadrupedia statim expirabant. Hominibus autem idem morsus non vsque ad interitum nocebant. Appropinquante luce, nycticoraces venere aues vulturibus similes, quorum corpora immanitate superabant, colore fuluo, rostro, pedibusque nigris. Totam hæ stagni complevere ripam non nobis perniciem ferentes, sed solitos pisces cum anguibus extrahebant, infumebantque. Quas nos aues cùm neque fugare, neque abigere

gere aufi essemus confeccatis vngulbu de conspectu nostro abiere. Tunc eg locorum demonstratores, qui nos fem per in insidias ducebant pessimè meri tos crurifragio puniri iussi, vt noct vix spirantes à serpentibus consume rentur, vt nos consumi voluerunt. Ma nus quoq; eis confringi imperaui, v meritis profectis suis vterentur suppli ciis. Habita deindè concione vt forte milites essent, neue aduersis (vt fœ minæ) casibus afficerentur, castra con centu buccinarum repentè amoueri, & ad Noti venti spiracula tendi iussi, vbi collectis Barbarorum, Indorumque co- piis, noua conspirantes bella cognoui- mus. At meis militibus ingentes erant animi, quibus, & census victoriarum suppeditabat, & felicitas. Relictis itaque periculosissimis, inuictisque lo- cis montium, munitum vix tandem iter calcauimus, & in loca Bactrianorum auro, diuitijsque opulenta peruenimus. Benignè excepti commeatibus, cùm Persarum confines adiacerent agri, in separando bello castra per triginta dies statui. Otio mox facto, septem dierum itinere eò peruenimus, vbi Porus cum exercitu magis propriæ ditioni quàm prælio collecto consederat. Nam, & commeatus nobis palàm non vt hostis, dedit potestatem, cupiénsque me nosse, milites meos subindè commeantes in- terrogabat, vbi ego essem, quid age- rem? Qui cùm incerta, responderent, ipse auditis interrogationibus (omnia

enim

tatim Regi magno Macedones referre-bant) sumpto hab tu militari, deposi-toque meo cultu, perueni in castellum, vini, & carnis quiddam empturus. Ca-susque Porus sciscitans me, interrogauit quid faceret Alexander, aut cuius esset ætatis? Quem ludens mendacio tem-poris, tanquam homo senior, inquam, dux noster in tabernaculo suo se ac-censo ignis calore reficit. Tum ille gaudio alacer, quia cum decrepito sene esset prælium commissurus, cum esset ipse iuuenili tumore elatus. Quid ergo (inquit) non respicit ætatem suam? Respondi ei vno id proposito ignorare me quid faceret Alexander, cùm essem gregarius ex Macedonico exercitu mi-les. Tradidit ergo mihi minis ple-nam epistolam, quam si regi Alexan-dro daterm, pollicitus est præmium. Coniurans dixi facturum, vt in manus eius hæ literæ peruenirent. Reuersusque protinus in castra, & antequam lege-rem, & postquàm legi epistolam, ma-gno risu sum dissolutus. Cuius tibi, & matri meæ, sororibusque meis, super-biam, inclinatamque Barbari temeri-tatem miraturis, exemplar misi. Mox cum Indis contuli manum, superatisque his vt volebam, arreptis armis, Poro regna restitui. Qui vt insperato honore donatus est, mihi thesauros suos ma-nifestauit, quos esse ignorabam. Qui-bus me, comites meos, & vniuersum ditauit exercitum, factusque est amicus ex hoste Macedonibus, & ad Herculis,

Libe-

Liberique trophæa deduxit. In orien-
tis autem vltimis oris, aurea vtrique
deorum constituerat simulachra. Quæ
an solida essent, ego scire cupiens om-
nia iussi perforari, & rursum cum vi-
derem solida esse, simili metallo com-
pleui, Liberumque, & Herculem deu
Bis victimis placaui. Vltra deinde pro-
cedens, vt memorabile cernerem ali-
quid, nihil præter desertos in Ocean
campos, syluasque, ac montes inhabi-
tare elephantos, ac serpentes intellexi
pergebam tamen ad mare, vt posse
orbi terrarum circumfluum nauigare
Oceanum. Quem, quoniam tenebro-
sum, vadosumque mihi locorum incol
affirmabant, & quòd Herculi, Liberoq
non esset vltra excedere concessum
præstantissimos deos, hac in re maiore
me videri potius volui, quàm patienti
immortalium sacra vestigia prætercire
Quibus honoratis, collaudatisque, si
nistram partem Indiæ scrutari institui
ne quid mihi in ignotis subtraheretu
locis. Poro non indè detrectante, ne
abdita tegere videretur sui regni bona
Palus erat sicca, & canna abundans
per quamdum transitum tentaremus
bellua quoque noui generis possiluit
quæ ferrato tergo, alterum caput lunæ
similis Hippopotamo, pectore croco-
dili, gerens, alterum simillimum duri
munitum dentibus, duos milites vno
ictu occidit repentino. Hanc ferreis
vix vnquam comminuimus malleis,
quam hastis non valebamus transfige-
re.

æ. Admirati lacus diuque nouitatem, peruenimus deindè ad ſyluas Indorum altiſſimas, vbi cum caſtra per quingenta in longum ſtadia, & latum ferè totidem collocaſſemus iuxta amnem Buemar, cœperamus velle ſoporari ſub nocte pura hora posteræ diei vndecima: ſubito pabulatores, lignatoreſque exanimati omnes peruenire ſimul, nunciātes, vt faciliùs arma caperemus, venire è ſyluis elephātorum immenſos greges ad expugnanda caſtra. Imperaui ergo Theſſalicis militibus, vt aſcēderent equos ſecumque tollerent ſues, quorum grunitus timere beſtias noueram, & occurrere elephantis primùm iuſſi. Deindè alios cum haſtis armatos ſubſequi equites, & tibicines omnes in prima adeſſe acie. Equis inſidentes præcedere, & pedites omnes in caſtris remanere iuſſi. Ipſe cum Poro rege, & equitatu præcedens video agmina beſtiarum in nos erectis promuſcidibus tendentia. Quarum quædam nigræ, & candidæ, & rubri coloris, & variæ quædam erant. Hos Porus capabiles mihi in vſus bellorum affirmabat, facilèque uerti poſſe, ſi ab equitibus verberati ſuis non deſtiterent, quod nih lominus fiebat. Nec mora, trepidantes elephanti, conuerſi complures, priores ſaltus petere cæperunt, buccinis hominum, & grugnitibus ſuum attoniti. Quorum equitibus poplites cedentibus ad modum nongentos octoginta occidimus, detractiſque cornibus, ſeù

den

dentibus, insigni onustus oræ la in extra perueni, iussique tunc clypeis, & loricis vallum præcingi, ne quid iniuriæ elephantorum molestiæ. aliarumq; ferarum adferret. Quieta nox fuit vsq; ad lucem, omnesque somno refecti, primo deinde auroræ diluculo, in alias Indiæ profecti regiones in campo patenti mulieres, virosque pilosos in modum ferarum toto corpore vidimus, pedum altos nouenorum, sine veste, & nudos. Hos Indi Ichthyophagos appellant. Hi assueti fluminibus, necnon stagno, quem extraxerant, crudo p sce, & aquarum haustu viuebant. Quos cùm adire vellemus, vicinis se matis immersere gurgitibus. Deinde Cynocephalis ingentibus plena inuenimus nemora, Hi nos lacessere tentabant, & ad ictus sagittarum fugiebant. Iam deserta nobis intrantibus loca, nihil dignũ spectaculo ab Indis vltra superesse referebatur Igitur aditurus Phasiacem, vnde veneram, signa conuerti imperaui, vt ex eo loco ad decimũ miliarium castra vicina aquationi poneremus. Æquè, & iam cuncta tentoria erecta erant, largique ignes accensi, cum repente Euri venti tanta vis exorta est, vt omnia tabernacula, principiaque nostra contubauerit, euerteritque vltra omnem modum nobis stupentibus. Quadrupedia multò vehementius vexabantur, excitaq; scintillis. & titionibus integris vccentibus adurebantur, Tum horror militcs, quia equinoctiali tem-

tempore id Octobri o mense accidisset, quoque in hyeme, non æstate, autumnove vigeret, non deorum iram esse, sed aeris dispositionem. Vix tandem e collectis farcinis ex integro in apricios valle castrorum sedem inueni. Ordinatisque omnibus rebus, cœnare milites iussi. Nam & flatus Euri ceciderat, & frigus ingens vespertino adcresceret tempore. Cadere mox in modum vellerum cœperunt niues. Quarum aggregatione metuens, ne castra cumularentur, millitem calcare niuem iubebam, vt quamprimum iniuria pedum obsisteret, proderentur que ignes aliquatenus, qui niue erant penè extincti. Vna tamen tum res saluti fuit, quod momento temporis hæ niues lapsæ sunt imbre copiosè veniente, quem protinus atra nubes subsecuta est, visæque nubes aliæ de cœlo ardentes tanquam faces decidere, vt incendio eatum totus campus arderet. Ferebantur dicere, ne deorum me premeret ira, quòd homo Herculis Liberique vestigia transgredi conatus essem. Iussi autem milites suas vestes opponere ignibus. Nox serena continuò nobis orantibus reddita est, ignes ex integro accenduntur, & à sacris epulæ capiuntur. Et triduo sine Sole claro, id nobis contiguè accidit, minaci pendente nube. Tum sepultis ad modum quingentis millitibus, qui inter niues perierant, castra inde mutari imperaui. Tum ad edita cœlo promontoria, &
ad

ad Oceanum in Æthiopiam venimus, ad Dionysios quoq; montes, & antrum Liberi, Perdidi quoque homines in antrum missos, qui dicebantur tertia die febribus mori, quia speluncam Dei intro ferent. Quod fu sse manifestum moribus eorum probauimus, quia ve sotate præter religionem, & sine muneribus specus petierant. Supplex itaque orabam numina, vt me regem totiusorbis terrarum, cum sublimibus trophæis triumphantem in Macedoniam Olympiadi matri meæ remitterent. Quam rem frustrà me petere ita cognoui, quoniam dum sciscitor, si quid etiam vel vnum videre possim admiratione dignum, aut memoria, omnibus Indis negantibus vsquam esse castra diuerti in Phasiacem, cum antea Noti venti flatus essem secutus, Dumque iter sumpsi, agmen sub signis me ducente, duo senes facti sunt nobis obuiã. Quos cum interrogarem nunquid nossent in vila regione dignum aliquod spectaculum. Respondeerunt, mihi esse viam decem non amplius dierum, quo si cum vniuerso exercitu pergere vellem, aquationis tantùm causa tantis impedimentis turbarer. Cæterùm si commeatibus quadraginta millia hominum præponerem, propter itinerum angustias, semitas, & bestiosa satis loca posse mihi contingere, vt aliquid incredibile perspicerem. Tum ego, Dicite mihi (inquam) duos senes humanitatis lege demulceas, quid sit istud,

illud, quod mihi tam illustre, & tam magnificum pollicemini? Tum hi exhilarati blanda mea voce. Videbis (inquiunt) rex quicunque es, duas Solis, & Lunæ arbores, Indicè, & Græcè loquentes. Quarum vnum virile robur, est Solis: alterum fœmineum, est Lunę, & ab his, quæ tibi instent bona, aut mala, nosse poteris. Quare tam incredibili re illudi me à Barbaris senibus existimans, pœna eos impingui, & aliqua contumelia affici iussi, ita dicens: itane ò maiestas mea peruenit ab occidente vsque ad orientem, vt à senibus barbaris, ac decrepitis illudi posse videar? Quibus iurantibus se nihil falsi comminisci, experiri quoque modò vellem, an vera dicerent, aperituros breui id non esse vanum. Orantibus amicis comitibus meis ne tantæ rei experimēto fraudaremur, triginta millia mecum cum equitatu traxi. Remissis quoque in Phasiacem copijs cum quibusdam præfectis, exercituque cuncto, elephantis, & Rege Poro, & impedimentis omnibus. Mox lecto robore iuuentutis, admirabilia visuri spectacula, profecti sumus ducentibus Indorum senibus, qui nos per inania, & egentia plerunque aquarum adduxerunt. Tandemque per aliqua serpentum, ferarumque loca deducti, in proximam oraculi sedem deuenimus. De his autem feris, & serpentibus (quanquam innumeræ erant, Indica lingua vocitatæ) scribēdum tibi non putaui. Cùm

appropinquaremus ad regionem noble prædictam vidimus fœminas virosque aliquot Pantheratū, Tigridumquè pellibus contectos, A quibus cum quæreremus, quinam hominum essent? Indos se sua lingua esse dicebant. Locus autem erat spaciosus, & largus, thure, & opobalsamo abundans, quæ plurima ramis suorum nemorum innascebantur, his vesci eius regionis incolæ consueuerant. Et cum necessarium nobis prædictum, multisque incognitum locum incessissemus, homo pedum amplius decem statura altior, nigro corpore, dentibus caninis antè oraculum apparuit, perforatis auribus, ex quibus vniones dependebant, anulisque, & erat pellibus ferinis vestitus, At cùm me, more, rituque suo salutasset, metum simulatione, silentioque texit. Cui (cùm interrogaret ad quid ego venissem) dixi: me cupere sacras Solis, & Lunæ arbores inspicere. Tum barbarus: Si coitu puerili (inquit) & fœmineo contactu vacas, licet diuinū locum intres. Secutisque mecum amicis, & commilitonibus meis circiter trecentis, deponere annulos, vestesque cunctas cum calceamentis imperauit. Parui per omnia homini, vt pareremus religioni. Vndecima diei hora erat, expectabatque sacerdos Solis occasum. Nam Solis arborem loqui, ac respondere ad primos iubaris ortus affirmabat. Item noctis eadem tempora custodire ipsam Lunæ arborem; Quæ in anta

mihi plus mendacio, quam veritati similis videbatur. Igitur perambulare totum incipio nemus, quod intra parietem erat non magno ædificatum opere. Video opobalsamum cum optimo odore omnibus vnique ex ramis abundantissimè manare. Cuius odore capius, & ipse edulia de corticibus euellebam, idemque comites mei faciebant. In medio autem luci sacratæ arbores simillimæ cupressis, frondium genere, pedum altæ centenorum erant, quas Bebrionas Indi appellant. Eas cum mirarer, dicerenique frequentibus imbribus ita excreuisse, affirmabat sacerdos se, nunqam in his locis pluuiam, neque feram, aut vllam auem, aut vllum vidisse serpentem. Terminos autem esse ab Indorum maioribus Soli, & Lunæ consecratos. Affirmabat idem, quod in eclypsi Solis, aut Lunæ vbertimis lachrimis sacræ arbores commouerentur suorum numinum statui timentes. Et cùm sacrificare institueram, & victimas immolare, prohibitus sum à sacerdote, qui negabat licere, aut thus in eo sacrario igne vti, aut animal vllum interfici. Sed præcepit vt prouolutus truncis arborum oscula darem, rogaremque Solem, & Lunam, vt veridica mihi darent responsa. Quod ego dum facturus essem, interrogandum tamen sacerdotem existimaui Indicè, an Græcè mihi essent arbores responsuræ. Tum ille inquit, vtraque Solem eloqui lingua, & futura

Pronuntiare. Luna autem (dixit ille) Indico sermone incipit, Indico finit. Dum hæc geruntur, vidimus ab occidente iubare fulgentibus Phœbi radijs percussa arborũ cacumina. Et sacerdos ait: Sursũ omnes intuemini, & de quibus quisq; rebus cõsulturus est, occulto cogitet silentio, nemo palàm pronunciet. Tum ego & amici, & commilitones, adcuratiùs intuiti sumus, ne inter nemorum densitatem aliquam more hominum nos falsitas illuderet. Mox nullo interueniente dolo, ad cacumina, ramosque perspeximus. Cominus igitur stantes, diutina auribus aucupauimus oracula. Cogitabam, an deuicto orbe terrarum patriam triumphans ad Olympiadem matrem, sororesque charissimas, possem reuerti. Tunc subito indico sermone tenuissimè respondit arbor; Inuictè bellis Alexander (vt consuluisti) vnus eris terrarum orbis dominus, sed viuus in patriam non reuerteris. Ita enim fata de tuo capite statuerunt. Tum ego oraculum cùm ignorarem, qualiter Indus esset interpretaturus, alios mecum interpretes adduxeram, quos ego partim muneribus, partim minis constrinxeram, vt quæcunquè arbores indicarent, ipsos exponere cogerem. Quibus ita cognitis, omnibus metu perculsis, flentibusque qui mecum erant palàm (quia moris erat) aliud eram consulturus, sed vespertino tempore nondum exorta Lunæ, Cum rursus ad locum innitatiuox. a

arbo-

arbores constitissemus, illas mox so-
lita consuetudine adorauimus. Tres fi-
delissimos mecum induxeram amicos
Perdiccam, & Clytonem, & Philotam
quia nullum metuebam vltra, nec in
me quicquam metuendum erat, vbi
nemini fas erat interfici. Consulto
igitur vbi moriturus essem, ad primum
Lunæ ortum percussa cornu, splendo-
reque accepto arbor Græcè respondit:
Alexander (inquit) plenum iam ætatis
finem non habes, sed sequenti anno
mense Maio in Babylone morieris: A
quo minimè speras, decipieris. Tunc
lachrymas effudi, amicique mei cir-
cunstantes flebant, nullum habentes
dolum, aut scelus, sed pro mea salute
mori parati. Postero autem manè re-
surgendum existimaui. Neque enim
ego quicquam de fidelissimi mihi ami-
cis consulueram, an illos cauendos esse
Alexandro præmoneret oraculum.
Discessu deinde facto cùm iam ad epu-
las diuerteremur ipse animo æger, ad
requiem, rogantibus amicis, ne me
anxietate, & ieiunio conficerem, pau-
lulum cibi contra animi mei volunta-
tem accipere cœpi, meque (vt præsto
essem ad primum Solis ortum) in fa-
tario collocaui. Postero die experge-
factus diluculo amicos, & iam somni
sopore sopitos, excitaui. Verùm ad-
huc ipse sacerdos pellibus velatus feri-
is quiescebat, positaque ante eum in
tabella eburnea, ingens libatura erat,
quæ illi ex præcedenti cœna superfue-
 rat.

tat Item culter eburneus. Nam æte & ferro, & plumbo egent, auro abun dant, Opobalsamo, & thure vescuntu cadentisque riuuli ex vicino monte pe tant aquam, Homines adcumbentes & quiescentes sine vllis ceruicalibus stratis tantùm pellibus ferarum, ho amictu contenti. Viuunt itaque anni ferè trecentis. Excitato sacerdote lo eum intrau..tertiò consulturus eandem sacratissimam Solis arborem, cuiusnam percussoris manum cauere deberem quem ve exitum mater mea, sororesq meæ habituræ essent. Arbor Græce dixit Si mortis tuæ tibi insidiatorē prodide ro, sublato eo instāris fata facilè muta bis. Mihi quoq; tres irascentur sorores quòd Clotho, Lachesis, Atropos, veridi eo oraculo earum pensa impedierim Igitur ad annum, & menses octo Baby lone morieris, non ferro (vt suspicaris sed veneno. Mater tua turpissimo, & miserando exitu, quandoq; insepult iacebit in via, auium, ferarumq; præda Sorores tuæ diū fato felices erunt. Tu quoq; breue hoc quod superest tempu orbis terrarum dominus eris. Tu mode caue, ne nos vlteriùs sciseiteris quin excede nostri luci terminos, & ad Pha siacen, Porumq; reuertere. Sed & Sa cerdos monuit, vt abiremus, dicens fle tu & vlulatu nostro sacras nos arbores offendisse. Tum ego concionatus ad vniuersos milites, dixi vt Porum, & Phasiacen, ex responso peteremus, quod nobis faustum, felixque esset fu-

tu-

turam, illhic accepturi. Quod ideircò commentabar, ne à commilitonibus meis in desperationem redactis in alienis desererer locis. Ergò voces, quas ex responsis vnà mecum audierant, nullo modo, qui his nominibus appellantur Sermition, Protesillas, Silnius, & Mistemis, Timotheus, & Lacon, & Trasselon, & Dedicus, & Machathacus, & Enodes, & Simbrins, & Snifidus, & Perdiaca, & Philotas, & præfectus prætorij Coradas. Sed silentio quæ audierant ex sua fide, & meo tegebant consilio. Iamque à sacris excesseramus arboribus, nec iam odore thuris, opobalsamique nares verberabantur. Inde enim sacra deorum ad Oceanum tenebant, dicentes non parùm me quoque esse immortalem, qui eousque penetrare potuissem. Quibus ego quod de nobis opinarentur insinuans, gratias agebam. Peruenimus deindè in vallem Iordeam, in qua serpentes habitabant, habentes in collo lapides qui smaragdi appellantur. Hi lumen in oculis profusum accipiunt, & vallem vix vllè adeundam incolunt. Laserе, & albo pascuntur pipere. Hanc super vallem pyramides sunt pedum tricenorum ab antiquis Indorum ædificatæ. Sed hi serpentes, quos paulò antè descripsimus, inter se primò depugnant, multique morsibus depereunt. Indè nos paucos ingentis formæ smaragdos exulimus. Permagna enim pericula incedebamus in Scythas, talis generis

bestias, habentes capita leonum, & caudas, vnguibus binis, latè ad sex propè pedum mensuram. Quibus verberati homines inutiles fiebant. His erant intermixti Griphes rostra habentes aquilarum, ex alia corporis parte dissimiles: qui mira velocitate in ora oculosque nostros exiliebant, scutaque, & clypeos nostros caudis crudelem in modum transuerberabant. Qui tandem partim sagittis, partim militaribus contis conficiebantur. In eo certamine, bestiarum vtriusque generis morsibus ducentos octo milites perdidi. Occidimus verò decem, & septem millia. Indè ad Clutas flumen venimus, quod sine fluxu rectum ad Oceanum ferebatur ad alteram ripam stadio latius. Per litora trecenti,& viginti arundines erant, quarum vnam vix triginta milites possent ferre, vsque adeò excedebant arborum procerissimarum altitudinem. In his arundinetis vnam potentissimo Euro stratam vidimus. Inhabitabant etiam eundem locum Elephantorum millia innumera, qui nos (nescio quo fato) nec lacessere tentabat, alioqui crudelissimè conculcati fuissemus. Multis itaquè collectis dentibus, & ratibus ex arundine factis transnauigauimus amnem. Vlterius ipsum litus inerant. Indi balenarum, ferarumque pellibus contecti. Hi non nobis fuerunt inhospitales, quippè qui nobis spongias albas, purpureasque in manus dedere cum buccinis, & genere
co-

cochlearum capientum singulos, binosque congios, & stragula, mollesque tunicas ex vitulorum marinorum pellibus factas Cochleas prætereà sextariales, escalque pulcherrimas. Item vermes ex ipso flumine extractos femore humano grossiores, qui nobis omni genere piscium sapore præferendi sunt. Et fungos immensæ magnitudinis viginti numero croco rubriores apposuerunt nobis. Item in arenas ducenta habentes pondera, affirmantes in mari Oceano (quod erat ad militarium tertium, & vigesimum) maiores esse. Pisces prætereà Scaros pondus centenum, & quinquagenum habentes, qui in gurgitibus vasis eburneis capiebantur, ne arundinis morsu confringerent, aut à capillari mulieribus (quæ pisce viuebant aquis immersæ) prenderentur. Quæ itidem mulieres ignaros regionum homines in flumine natantes, aut tenendo gurgitibus suffocabant, aut in arundineta tractos, cum essent specie mirabiles, affectu suo auide visos rumpebant, aut venerea examinabant voluntate. Quarum nos duas modò cepimus, colore niueo nymphis similes, diffusos post terga capillos habentes. Sed & in Gangem flumine erant admirabilia portenta. De quibus (ne tibi fabulosus viderer) scribendum non putaui, nisi quod ab Ortis Solis, & Euphrate ad Noti venti spiracula exeunt. Quorum fluminum ripæ altera ab alia non sunt conspicuæ aquarum

 lati-

latitudine, Inde ad castellum, quod Indi colunt, peruenimus, vbi monita à senibus optimis accepimus, Qui nos rectè deducentes, ire ad Porum in Phasiacem per Caspias portas docebant. Neque tamen his auditis semper inesse dolum suspicantes. Euri venti flatus secuti incidimus in malignas feras, de quarum capitibus velut gladij à vertice, acuta ferataque eminebant ossa. Et hæ arietino more aduersus homines ruebant. Tum inuictæ plurimorum militum clipeos corpu suo transuerberabant, Quarum occisis ad modum, octo millibus quadringentis quinquaginta, sic inde ad Porum exercitus meus cum summo tandem labore, ac periculo meo peruenit, Ibique legato meo Antigono nomine, quem Persidæ præposueram, præcipi vt inter Pori Persarum, & Babyloniorum pilas solidas aureas duas pararet, & in his omnia facta scriberet, faceretque in vltima India Liberi, & Herculis trophæa, quorum centum erant argentea, sed ego quinque mea æquè aurea, eis altiora denis pedibus statui, imperauique transcribere, quæ miraculo sunt futura, posterisquè sæculis (charissimè præceptor) non parua admiratione, nouum, perpetuumque virtutis monimentum, et inuidendum mortalibus esset perpetua nobis opinio, & animo, & industria (optimè Aristoteles) ponderata. Vale.

XV.

INDEX
COPIOSISSIMVS
Rerum memorabilium,

Quæ in hoc volumine continentur.

A

INDEX.

Ale-

Arima-

Aua-

Dio-

INDEX.

E

F

G

Ignis

I

L

Mi-

O

P

Phi-

Stupro

Ter-

V

CONCIONVM

ATQVE ORATIONVM OMNIVM

Q. CVRTII

TABVLA,

Ad communem omnium generum scribendi, dicendique facultatem comparandam.

Ale-

Nabis

FINIS.